

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

TÜBAKKOM

**HUKUKA, DÜNYAYA VE YAŞAMA DAİR
SÖZÜMÜZ VAR!**

YAYINA HAZIRLAYAN: Aydın Barosu Kadın Hukuku Komisyonu

21-22 NİSAN 2012/ ANKARA

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ KADIN HUKUKU KOMİSYONU

TÜBAKKOM

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Yayına Hazırlayan
Aydın Barosu Kadın Hukuku Komisyonu

21-22 NİSAN 2012
ANKARA

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

TÜBAKKOM

Türkiye Barolar Birliği Yayınları : 232

© Türkiye Barolar Birliği
Mayıs 2013, Ankara

Türkiye Barolar Birliği
Oğuzlar Mah. Barış Manço Cad.
Av. Özdemir Özok Sokağı No: 8
06520 Balgat - ANKARA
Tel: (312) 292 59 00 (pbx)
Faks: 312 286 55 65
www.barobirlik.org.tr
yayin@barobilik.org.tr

Baskı
şen Matbaa
Özveren Sokağı 25/B
Demirtepe-Ankara
(0312. 229 64 54 - 230 54 50)

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ KADIN HUKUKU KOMİSYONU

TÜBAKKOM

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Yayına Hazırlayan
Aydın Barosu Kadın Hukuku Komisyonu

21-22 NİSAN 2012
ANKARA

İÇİNDEKİLER

TÜBAKKOM 11. DÖNEM YÜRÜTME KURULU 11

SUNUŞ 13

TÜBAKKOM DÖNEM SÖZCÜLERİ 17

AÇIŞ KONUŞMALARİ

Av. Hidaye Kahyaogulları'nın Açış Konuşması 23

Av. Asude Şenol'un Açış Konuşması..... 27

Av. V.ahsen Coşar'ın Açış Konuşması..... 29

PLAKET TAKDİMLERİ 37

ŞİİR DİNLETİSİ..... 45

KURULTAY DİVANI 47

TEBLİĞLERİN SUNUMU

1 - Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ve Hukuk Eğitiminde Cinsiyetçi Öğeler

1 Nolu Grup Atölye Tebliği 53

İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin

Anayasa Değişikliği Önerileri 61

Prof. Dr. Z. Gönül Balkır

Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı ..68

Avukat Ayşegül Güngör - Ankara Barosu

Medya Alanında Kadınların Ulusal Ve

Uluslararası Yasal Hakları 95

Antalya Barosu Kadın Hakları Kurulu Tebliği.....113

Eskişehir Barosu Kadın Hakları Komisyonu Tebliği...129

İzmir Barosu Tebliği.....	133
Van Barosu Kadın Hakları Dayanışma Merkezi Tebliği ...	145
2 - Çalışma Yaşamında Cinsiyetler Arası Eşitlik ve Kadın Avukatlara Etkileri	
2 Nolu Grup Atölye Tebliği.....	155
Aydın Barosu Kadın Hakları Komisyonu Tebliği.....	169
Samsun Barosu Kadın Hakları Komisyonu Tebliği	175
3 - Ülkemizde Ve Dünyada Barolardaki Kadın Örgütlenme Modelleri Ve Kadınların Temsiliyeti	
3 Nolu Atölye Tebliği	187
Çanakkale Barosu Kadın Hakları Komisyonu Pozitif Ayrımcılık Uygulamasının Anayasal Yönden İncelenmesi Ve Kadın Avukatlar Yönünden Uygulanabilirliği	200
III-Türkiye’de ve Dünyada Barolarda Kadın Örgütlenmesi ve Kadınların Temsiliyeti	208
4 - Kadının İnsan Hakları Ve Uluslararası Sözleşmelerin Analizi	
4 Nolu Grup Atölye Tebliği.....	235
Av. Ayşegül Güngör Kadın Haklarına Dair Uluslararası Anlaşmaların Resmi Kamusal Algısı	245
Av. Tuğba Şimşek - Ankara Barosu Kadın Haklarına İlişkin ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) Sözleşmelerinin Analizi.....	259

KURULTAY' DA SUNUMU YAPILMAYAN DİĞER TEBLİĞLER

- Sinem Hun - Ankara Barosu Avukatı**
Trans Kadınlar, Nefret Suçları ve
Hukukun Etkinliği Üzerine261
- Av. Murat Çördük - Av. Çağrı Güteryüz - Ankara Barosu**
Kadına Yönelik Yönelik Şiddet ve
Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye
Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi Namı Diğer İstanbul
Sözleşmesine Genel Bir Bakış265
- Av. Fatma Çakır - Ankara Barosu**
Kadın Cezaevleri Hakkında Öneriler.....283
- Av. Filiz Arseven - Av. Gülbin Demirbağ - Isparta Barosu**
Cedaw Çerçevesinde Kadının İnsan Haklarının
Değerlendirilmesi.....292
- Ankara Barosu**
Gelincik Projesi Ve Merkezi Tebliği307
- İzmir Barosu**
Kadının İnsan Hakları ve
Uluslararası Sözleşmelerin Analizi.....321
- Gaziantep Barosu**
Çalışma Yaşamında Kadın Sorunları ve Kadın
Avukatların İş Hayatında Karşılaştıkları Sorunlar325
- Doç. Dr. Alev Özkazanç**
Siyaset Hukuk Ve Cinsel Suçlar / Assange Olayı ve
Hukukçu Feminizminin Eleştirisi.....343
- Av. Nazan Moroğlu - İstanbul Barosu**
Uluslararası Sözleşmeler Ve Türk Hukukuna Yansıması;
İstanbul Sözleşmesi Ve 6284 Sayılı Yasa383

Ankara Barosu

Mobbing (İş Yerinde Duygusal Saldırı)..... 409

ATÖLYE ÇALIŞMA RAPORLARI

1. Çalışma Grubu Raporu..... 425

2. Çalışma Grubu Raporu..... 429

3. Çalışma Grubu Raporu..... 435

4. Çalışma Grubu Raporu..... 441

TÜBAKKOM 1. AVUKATLAR KURULTAYI

SONUÇ BİLDİRGESİ 447

İMZA KAMPANYASI 449

FOTOĞRAFLAR..... 453

Avukat Özdemir ÖZOK anısına...

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ
KADIN HUKUKU KOMİSYONU
(TÜBAKKOM)
11. DÖNEM YÜRÜTME KURULU

- Aydın Barosu, 11. Dönem Sözcüsü
- Hatay Barosu
- Erzincan Barosu
- Gaziantep Barosu
- Aksaray Barosu
- Çorum Barosu
- Bursa Barosu
- Ankara Barosu
- İstanbul Barosu
- İzmir Barosu

SUNUŞ

Kadının sırf cinsiyeti sebebiyle ötekileştirildiği, yalnızlaştırıldığı yerkürede; kadın ve erkek var olduğu günden bu yana, onların ortak yaşam alanı olmasına rağmen dünya, erkeğin etrafında dönmüş; erkek merkezli hayat da kadını, erkeğin bakış açısına göre şekil almaya zorlamıştır. Başta kadına yönelik şiddet olmak üzere yaşanan tüm mağduriyetlerin önüne geçilmesi ise; toplumun tüm kesimlerinin ortak ve kararlı mücadelesi ve “sıfır tolerans” söylemlili bütüncül bir yaklaşımla mümkün olacaktır.

Bu bakış açısının da gereği olarak, Türkiye Barolar Birliği ve Barolar içinde de kadın avukatların daha aktif olma talepleri ve ülkemizin kadın hareketine daha aktif katılma çabası; son yıllarda örgütlü bir biçimde artmıştır. 20 Mart 1999 tarihinde çeşitli barolardan kadın avukatlar İstanbul’da bir araya gelerek “Demokratikleşme Yolunda Yasalarda Kadın Erkek Eşitliği” konusunu ele almış, çalışmaların birlikte sürdürülmesi için, “Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonu Ağı”nın kurulmasına oy birliği ile karar vermiş ve bu kararın 5 Haziran 1999’da resmileşmesi ile Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu (TÜBAKKOM) kurulmuştur.

Bizler çevremizde cinsiyet ayrımcılığı ve ataerkil uygulamalarda yaşanan sorunların çözümüne yönelik farkındalık çalışmalarında en önde yer almamıza, kadınların siyasi partilerde,

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

sendikalarda, yerel yönetimlerde, TBMM’de ve diğer yönetim ve karar mekanizmalarında eşit temsiliyet talebini savunduğumuz halde; kendi örgütsel yapımızda bu çalışmalarını ve savunduğumuz değerleri yansıtamadığımızı, barolarımızın yönetim kurulları ve delegeliklerde, Türkiye Barolar Birliği yönetim ve karar mekanizmalarında gerektiği gibi söz ve yetki sahibi olmadığımızı düşünüyoruz.

Bu nedenle, her alanda eşit ve görünür olmak, yaşamımızda ve meslek örgütlerimizdeki ataerkil anlayışa karşı farkındalığımızı arttırmak, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden mesleki yapılanmadaki yerimizi sorgulamak ve söylemimizi “toplumsal cinsiyet eşitliği” temelinde oluşturmak için; kadın bakışı ve farkındalığı yaratmak, sorunları tespit etmek ve çözüm üretmek amacıyla TÜBAKKOM 10. Dönem Genel Kurulu’nda Kadın Avukatlar Kurultayı yapılmasına karar verdik.

02-03 Temmuz 2011 tarihinde Antakya’da TÜBAKKOM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş olan 1. Kadın Avukatlar Kurultayı;

1-Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Hukuk Eğitiminde Cinsiyetçi Ögeler.

2- Çalışma Yaşamında Cinsiyetler Arası Eşitlik ve Kadın Avukatlara Etkileri

Ücretli kadın avukatlar iş hayatında annelik, evlilik ve ücret hakkına yönelik müdahaleler, çalışma hayatında kadın avukata yönelik ayrımcı uygulamalar ve benzeri

Kadın avukatlara adliye personelinin bakış açısının cinsiyet eşitliği temelinde irdelenmesi

3- Ülkemizde Ve Dünyada Barolardaki Kadın Örgütlenme Modelleri Ve Kadınların Temsiliyeti

*Meslek örgütlerinde cinsiyete duyarlı bütçeleme,

*Kota, pozitif ayrımcılık,

4-Kadının İnsan Hakları Ve Uluslararası Sözleşmelerin Analizi.

*CEDAW, Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Güvenlik Konseyi Sözleşmesi konu başlıkları çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Dünya’da da bir ilk olan 1. Kadın Avukatlar Kurultayı’na desteği için Türkiye Barolar Birliği Başkanı Sn. Av. Vedat Ahsen COŞAR’a, TÜBAKKOM’un her faaliyetinde olduğu gibi 1. Kadın Avukatlar Kurultayı’nda da bizlere öncülük eden TBB Yönetim Kurulu üyesi Sn. Av. Asude ŞENOL’a, Kurultay’a gerek tebliğleri, sunumlarıyla; gerekse katılımlarıyla destek veren tüm Baro ve meslektaşlarımıza; ayrıca TBB personele teşekkürlerimizi sunarız. Büyük Önder Mustafa Kemal ATATÜRK’ü de saygı ve rahmetle anıyoruz.

Dilsizleştirilerek baskı altına alınanlara, ezen-ezilen anlayışının tahakkümünü anlamak için tek bir şeye ihtiyaç var; farkındalık geliştirmeye. “Hukuka, dünyaya ve yaşama dair sözümüz var.” fikri ile gerçekleştirdiğimiz 1. Kadın Avukatlar Kurultayı’nın tam da bu farkındalığın yaratılmasına katkı sağladığını görmenin kıvancıyla saygılarımızı sunarız.

TÜBAKKOM

11. Dönem Sözcüsü

Av. Gökçen KAYA

TÜBAKKOM DÖNEM SÖZCÜLERİ

1. DÖNEM 1999-2000

İstanbul Barosu Av. Nazan MOROĞLU

2. DÖNEM 2000-2001

Ankara Barosu Av. Şenal SARUHAN

3. DÖNEM 2001-2002

İzmir Barosu Av. Ayşen ERDOĞAN

4. DÖNEM 2002-2003

Bursa Barosu Av. Nilgün BERK

5. DÖNEM 2003-2004

Adana Barosu Av. Ülcaz ŞAHİN

6. DÖNEM 2004-2005

Karabük Barosu Av. Fazilet DEMİREZEN

7. ve 8. DÖNEM 2005-2007

Antalya Barosu Av. Selma GÖÇMEN

9. DÖNEM 2007-2009

Mersin Barosu Av. Menekşe ÇATAK
Av. Harika LEVENT

10. DÖNEM 2009-2011

Hatay Barosu Av. Hatice CAN

11. DÖNEM 2011-2013

Aydın Barosu Av. Hidaye KAHYAOĞULLARI
Av. Gökçen KAYA

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

21 - 22 Nisan 2012
09:30 - 17:30

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

Türkiye Barolar Birliği
Av. Özdemir Özok Kongre ve Kültür Merkezi
Balgat/ANKARA

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ
KADIN HUKUKU KOMİSYONU

**1.KADIN AVUKATLAR KURULTAYI
PROGRAM**

21 Nisan 2012 Cumartesi

09:00- 09:30 Kayıt
09:30 - 12.30 Açılış
İstiklal Marşı ve Saygı Duruşu

Açılış Konuşmaları
Av. Hidaye Kahyaoğlu
TÜBAKKOM 11. Dönem Sözcüsü

Av. Asude Şenol
TBB Yönetim Kurulu Üyesi ve TÜBAKKOM Koordinatörü

Av. V.Ahsen Coşar
Türkiye Barolar Birliği Başkanı

Plaket Takdimi
TÜBAKKOM Kurucu Başkanı Av. Nazan Moroğlu'na, TBB Yönetim Kurulu Üyesi ve Koordinatör Üye Av. Asude Şenol'a ve önceki dönem TBB Yönetim Kurulu Üyesi -Koordinatörü Sayın Av. Canan Şener'e ve önceki Dönem Sözcülerine

Şiir Dinletisi
Av. Belgin Bilgin - Samsun Barosu

Divan Oluşturulması

Tebliğlerin Sunumu
"Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Hukuk Eğitiminde Cinsiyetçi Öğeler"

12:30 – 13.30 Öğle Arası

13:30 Tebliğlerin Sunumu

- "Çalışma Yaşamında Cinsiyetler Arası Eşitlik ve Kadın Avukatlara Etkileri"
- "Ülkemizde ve Dünyada Barolardaki Kadın Örgütlenme Modelleri ve Kadınların Temsiliyeti"
- "Kadının İnsan Hakları ve Uluslararası Sözleşmelerin Analizi"

22. 04. 2012 Pazar

10:00-11:00 Anket Sonuçlarının Sunumu ve Değerlendirilmesi
11:00-12:30 Grup Çalışma Raporlarının Sunulması
12:30-14:00 Öğle Arası
14:00-15:00 Sonuç Bildirgesinin Sunumu
15:00 Dilek ve Temenniler
16:00 KAPANIŞ

Açış Konuşmaları

11. Dönem Sözcüsü
Sn. Av. Hidaye Kahyaoğulları'nın Açış Konuşması

Sayın Bakan

Sayın Milletvekilleri

- Türkiye Barolar Birliği Sayın Başkanı ve Yönetim Kurulu Üyeleri
- Baroların ve Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonunun Değerli Temsilcileri,
- Değerli meslektaşlarım
- Değerli Konuklar

Basının değerli mensupları,

Türkiye Barolar Birliği bünyesinde gerçekleştirilen ve kısa adı Tübakkom olan Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu'nun organizasyonunu üstlendiği 1.kadın avukatlar kurultayına HOŞGELDİNİZ.

Hepimizce bildiği üzere, Ülkemizde İlk kadın avukat ve Hukukun öncü kadını Sayın Süreyya Ağaoğlu'dur. Ağaoğlu, çocukluğunda hayalini kurduğu avukatlık mesleğini icra etmek için 1921 yılında İST.Ünv.Hukuk Fak 'ne başvuru yaparak kadınların da hukuk eğitimi almasına öncülük etmiştir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Ülkenin o tarihlerde içinde bulunduğu zor şartlara rağmen bu denli kararlı olmasının tek bir nedeni olabilir o da; “kadın Avukat olarak; halkın hak arama özgürlüğünde yer almak istemesidir”

Mustafa Kemal Atatürk’ün önderliğinde Cumhuriyet’in ilanı ile benimsenen temel ilkeler sayesinde, kadının temel hak ve özgürlüklerine ilişkin kazanımları hızla artmıştır.

1980’li yıllara gelindiğinde ise kadın hukukçuların, kadın hakları alanında bireysel ve örgütsel çalışmaları, kadın hareketine ivme kazandırmıştır.

Yine bilindiği üzere, 1998 yılında İstanbul Barosu Kadın Hukuku Komisyonu başkanı olan Sayın Av.Nazan MOROĞLU’nun öncülüğünde, Baroların kadın hukuku komisyonları, Türkiye Baroları Kadın Komisyonları Ağı (TÜBAKKOM) olarak çalışmalarına başlamıştır.

1999 yılından itibaren ise “TÜBAKKOM” adı ile, baroların kadın hukuku komisyonları, Türkiye Barolar Birliği bünyesinde kurumsal yapılanma içerisinde yerini almıştır.

Türkiye Barolar Birliği ve Barolar içinde Kadın Avukatların daha aktif olma talepleri ve ülkemizin kadın hareketine daha aktif katılma çabası, TÜBAKKOM’un kuruluşu ve çalışmaları ile son 13 yıldır örgütlü bir biçimde artmıştır.

Biz kadın avukatlar olarak; Tübakkom Yönergesinde yer alan temel ilke ve amaçlar doğrultusunda, TÜBAKKOM 10.Genel Kurulu Toplantısında 1.Kadın Avukatlar Kurultayı yapılmasına karar verdik.

Kurultay ile; cinsiyet ayrımcılığı ve ataerkil uygulamalar neticesinde yaşanan sorunların tespitini ve çözümünü amaçladık.

her alanda eşit ve görünür olmak, yaşamımızda ve meslek örgütlerimizdeki ataerkil anlayışa karşı farkındalığımızı arttırmak istiyoruz.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Bir başka deyişle, Mesleki yapılanmadaki yerimizi sorgulamak ve söylemimizi “toplumsal cinsiyet eşitliği” temelinde oluşturmayı hedefliyoruz.

“Toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde” yapılacak olan 1. Kadın Avukatlar Kurultay’ının Türkiye’de ve Dünyada ilk kez gerçekleştiriliyor olmasının tarihi önemini de ayrıca vurgulamak isteriz.

Kurultayın hazırlık aşaması ve sonrasında bizlere destek veren Türkiye Barolar Birliği Başkanı Sayın Av.Vedat Ahsen COŞAR’a, Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu üyesi ve TÜBAKKOM Koordinatörü sayın Av. Asude Şenola, Türkiye Barolar Birliği Sayın yönetim kurulu üyelerine ve emeği geçen tüm meslektaşlarımıza teşekkürlerimizi saygıyla sunarız.

Kurultayın verimli ve başarılı geçmesi dileği ile; “sizleri hukuka, dünyaya ve yaşama dair sözümüz var” demeye davet ediyoruz.

Hepinize en içten dileklerle, sevgi ve saygılarımı sunarım.

TÜBAKKOM

11.Dönem Sözcüsü

Av. Hidaye KAHYAOĞULLARI

**Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi
Sn. Av. Asude ŞENOL'un açış konuşması**

T.B.B. Kadın Hukuku Komisyonu TÜBAKKOM tarafından düzenlenen Kadın Avukatlar Kurultayı'na hoş geldiniz.

Bu yıl ilk olarak düzenlediğimiz Kurultay'ın kadın avukatlar ve ülkemizin tüm kadınları için, kadın hakları ve bu konudaki yasal düzenlemeler için olumlu ve etkili sonuçlar doğuracağına inancımla sizleri saygıyla selamlıyorum.

Sevgili Arkadaşlarım,

Kadın hakları savunucuları, kadının, insan olmaktan, kadın olmaktan doğan kişisel, toplumsal ve siyasal haklarının önündeki tüm engellerin kalkması ve özgür iradesini kullanarak, yaşamını kendisi tayin eden, kişiliğini istediği yönde geliştiren, toplum yönetiminde söz sahibi, ekonomik özgürlük ve gücü olan, sırf cinsiyeti nedeniyle ezilmeyen, baskı görmeyen, horlanmayan bireyler olarak toplumda yer almanın mücadelesini yıllardır ve yılmadan usanmadan veriyor.

Bu mücadele, ne kadar kararlı olursa olsun ne yazık ki belli bir sürede başlayıp sonuca ulaşabilecek nitelikte değil. Bu yüzden de yıllardır sürmekte ve görünen o ki daha yıllarca sürecek.

Bir yandan kadının gerçek anlamda, tüm haklarıyla var olduğu bir dünya yaratmaya çalışırken, bir yandan da görüyoruz ki kadının aslında yaşama hakkı bile giderek artan bir

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

tehlike altında. Her gün kadınlar ülkemizde ve tüm dünyada baskı görüyor, eziliyor, itiliyor, susturuluyor, şiddete uğruyor, tecavüz ediliyor, satılıyor ve öldürülüyorlar.

Ve kadının, haklarıyla varoluş savaşımı gösteriyor ki; mitolojinin Sisyphos efsanesinde kayayı her gün sırtlanıp dipten tepeye çıkartmak ve sonra yine geri yuvarlanan kayayı alıp yeniden tepeye çıkartmak ve bunu her gün yeniden yapmak zorunda olan gerçek Sisyphos, efsanede erkek olsa da gerçekte ve tüm dünya tarihinde bugün hala “Kadın” dır.

Bu yüzden TÜBAKKOM’un bu toplantı vesilesiyle seçmiş olduğumuz amblemi de Sisyphos’dur.

İşimiz zor. Ama kadının işi zaten hiç bir alanda, hiçbir zaman kolay olmadı.

Yol ne kadar uzun ve meşakkatli olsa da varılacak hedefe doğru atılan her adım mesafeyi biraz daha kısaltacaktır.

Sevgili arkadaşlarım,

Haklarına sahip çıkan, bunun için savaşan, tüm olumsuz koşullarda inançla dimdik ayakta kalan tüm kadınlarımızı ve onların bu savaşında yanında ve müttefiki olan tüm erkekleri saygıyla selamlıyorum.

Türkiye Barolar Birliği Başkanı
Sn. Av. V.Ahsen COŞAR'ın açış konuşması

Sevgili Meslektaşlarım,

Değerli Konuklar,

Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu tarafından düzenlenen 1.Kadın Avukatlar Kurultayı'na hoş geldiniz. Hepinizi Türkiye Barolar Birliği adına, Yönetim Kurulu Üyesi arkadaşlarım adına, kendi adıma sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Türkiye Barolar Birliği olarak “*Kadın Avukatlar Kurultayı*” düzenlemekle sanıyorum Türkiye’de bir ilki gerçekleştiriyoruz. İki gün boyunca “*çalışma yaşamında cinsiyetler arası eşitlik, eşitliğin ya da eşitsizliğin kadın avukatlara olan etkisi, gerek ülkemizdeki, gerekse dünya barolarında kadınların örgütlenme modelleri ve temsili, kadının insan hakları, uluslararası sözleşmelerin analizi*” konuları başta olmak üzere kadın avukatlarımızın sorunlarını tartışacağız.

Kurultayımızda tartışmaya açılan bu konular üzerine görüş bildirmeden önce ve izninizle kurultayımızın konusuyla da ilgili olan kadınların insan hakları ve bu hakların tarihi üzerine bir şeyler söylemek istiyorum.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Değerli Meslektaşlarım,

1791 yılında Paris'te, Fransız Devriminin erken günlerinde, daha sonra fikirlerinden dolayı giyotinle idam edilen Olympe de Gouges, *Les Droits de la Femme/Kadın Hakları* adıyla yayımladığı el broşüründe, Fransız kadınlarının Fransız erkekleriyle eşit konuma getirilmelerini, eşit haklara sahip olmalarını talep ediyor ve ardından Fransız Meclisinin yürürlüğe koyduğu *Erkek ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'* ne cevaben *Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'*ni yayımlıyordu.

1790'da Massachusetts'de Amerikalı Judith Sargent Murray, *On the Equality of the Sexes/Cinsiyetler Arasındaki Eşitsizlik Üzerine* adlı eserini yayımladı. Kadınların haklarına yönelik bu erken dönem çalışmaları, feminist düşünce için hala başat eser olarak kabul edilen Mary Wollstonecraft'ın *A Vindication of the Rights of Woman/Kadın Haklarının Savunusu* izledi.

Yine Amerikan Devrimi sırasında yeni yasalar yapılırken kadınlar, parlamentoda kendilerinin de temsil edilmeleri gerektiğini ileri sürüyorlar ve bunu talep ediyorlardı.

Aydınlanma ya da Akıl Çağı olarak isimlendirilen süreçle birlikte gelişen kuramların öngördüğü pek çok şey zamanla ve birer birer yaşama geçirilmeye başlandı. Örneğin, doğal hukuk öğretisinin savunduğu insanların doğarken beraberlerinde getirdikleri, dünyevi iktidarların asla dokunamayacakları devredilmez ve vazgeçilmez nitelikteki Tanrı bağıışı haklara sahip oldukları ve yine demokrasilerde en önemli makamın yurttaşlık makamı olduğu görüşü, 1776 tarihli Amerikan Bağımsızlık Bildirisi ile 1789 tarihli Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'nin fikri, hukuki ve siyasal zeminini oluşturdu.

Kuşkusuz, o dönemin kadın hakları savunucuları, erkeklerin sahip oldukları doğal hakların, yurttaşlık haklarının tamamına kadınların da sahip olacaklarını umuyorlardı. Ama demokrasi ve doğal haklar öğretisini savunan, dahası bunu yaşama geçiren erkek teorisyenler, ne yazık ki kadınların bu umutlarını boşa çıkardılar.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Gerek İngiliz hukukunun gelişmesinde, gerekse onu izleyen ve esas alan Amerikan hukukunun kurgulanmasında önemli pay sahibi olan büyük İngiliz hukukçusu Blackstone 1765-1769 yıllarında İngiliz ve Amerikan Hukuk Fakültelerinde ders kitabı olarak okutulmak üzere yayımladığı *“Commentaries on the Laws of England/İngiltere Yasaları Üzerine Yorumlar”* adlı eserinde: *“Evlilik ile birlikte kanun önünde eşler tek bir kişi haline gelirler. Evlilik sırasında kadının varlığı ve yasal kimliği belirsizdir, ya da kadını kanatları altında her şeye karşı korumaya almış olan erkeğinki ile birleşiktir”* demek suretiyle evli kadınların, başta mülkiyet ve miras hakkı olmak üzere hiçbir medeni hakkının olmadığını savunuyordu.

Doğal hakların tüm insanlar için olduğunu savunan John Locke 1690 yılında yazdığı *“Second Treaties of Government/Hükümet Üzerine İkinci Deneme”* adlı ünlü eserinde, *“man/kişi”* sözcüğünü genel anlamı ile değil, *“erkek”* anlamında kullanıyor ve *“... karıyla koca bazen kaçınılmaz olarak farklı isteklere sahip olabilirler. Bunun için bir kuralın yerleştirilmesi gerekir. Bu da doğal olarak güçlü ve iktidar sahibi olan erkeğin görevidir”* diyordu.

Doğal Haklar öğretisini kadınlara uyarlayan ilk girişim, kadın ve erkek 100 kişi tarafından imzalanan ve fakat bir kadın, Elizabeth Stanton tarafından kaleme alınan 19-20 Temmuz 1848 tarihli *“Declaration of Sentiments/Duygular Bildirisi”* ile geliyor ve Amerikan Bağımsızlık Bildirisi'ne sitem edercesine *“İnsani olayların akışı içinde, insanlık ailesinin bir bölümünün, yeryüzü halkları arasında, şimdiye kadarkinden farklı, doğanın ve Tanrının onlara hak tanıdığı bir tavır alması gereksinimi doğarsa, bu kişilerin kendilerini böyle tavır almaya iten nedenleri açıklamaları, insanoğlunun düşüncesine duydukları saygının gereğidir”* diye başlıyor ve şöyle devam ediyordu : *“Bütün erkekler ve kadınlar eşit yaratılmışlardır, yaratıcıları tarafından verilmiş vazgeçilemez haklara sahiptirler ki bunların arasında yaşam, özgürlük ve mutluluğu arama hakkı vardır, bu hakları korumak için güçlerini yönetenlerin rızalarından alan hükümetler kurulmuştur – biz bu hakikatleri aşikar sayıyoruz.”*

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Değerli Meslektaşlarım,

Buraya kadar anlattıklarım, Marks'ın kadim dostu Engels'in özlü deyişi ile "*Erkeği burjuva, karısını proletarya*" kabul eden çarpık anlayışa karşı sürdürülen mücadelenin bir kısmı. Sonrası da var. Hala var. Sonrasını anlatarak sizleri sıkmayacağım. Ama tarihten, daha doğrusu bizim tarihimizden ve bu tarihi hızlandırarak yapan bir büyük ustanın, dehadan söz etmeden geçemeyeceğim.

Mustafa Kemal Atatürk.

Hindistan Kadınlar Birliği'nin, ölümü üzerine yayınladığı bildiriye, "*Kadın Haklarının insanlık tarihi boyunca gelmiş en büyük savunucularından*" biri ilan ettiği Büyük Atatürk, 1923 yılının Ocak ayında, Cumhuriyetin ilanından dokuz ay önce İzmir'de şunları söylüyor : "*... Bir toplum, cinslerinden yalnız birinin yüzyılımızın getirdiklerini elde etmesiyle yetinirse, o toplum yarı yarıya zayıflamış olur... Bizim toplumumuzun uğradığı başarısızlıkların nedeni kadınlarımıza karşı ihmal ve kusurun sonucudur... Bir toplumun bir uzvu faaliyette bulunurken öteki uzvu atalette olursa, o toplum felce uğramış demektir.*"

Büyük Atatürk'ün bu vizyonu sayesinde ki, İnsan Hakları Evrensel Bildirisinden, İnsan Hakları Sözleşmelerinden, yani kadın-erkek eşitliğinin daha henüz uluslararası bir hukuk kuralı haline gelmesinden çok daha önce bizim ülkemizde kadınlar, yönetime katılma hakkını elde etmişlerdir.

Eğer bugün kadınlarımız, yeni Türk Ceza Kanunu'nun yürürlüğe girmesinde olsun, daha önce yürürlüğe konulan Türk Medeni Kanunu'nun yasalaşmasında olsun, yakın zamanlarda yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un kabulünde olsun öncülük yapmış, katkı yapmış iseler, ki yapmışlardır, herhalde bu, bugün dahi kadınları siyasi haklara sahip olmayan ülkelerin bulunduğu bir dünyada, birçok Avrupa ülkesinde bile kadınların oy kullanmadığı bir tarihte, bizim kadınlarımıza oy kullanma hakkı tanıyan büyük Us-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

tanın, yani Mustafa Kemal Atatürk'ün dehası sayesinde. Değerli Meslektaşlarım,

Türkiye'nin günümüzdeki en önemli sorunu hukuk, daha doğrusu hukuksuzluktur. Türkiye hukukla olan sorununu çözmeden, yargısını bağımsız ve tarafsız bir konuma getirmeden ne demokrasisinde sağlıklı bir ilerleme sağlayabilir, ne de ekonomisini istikrarlı kılabilir. Türkiye hukukla olan sorununu çözmeden biz avukatların meslek sorunlarının kalıcı bir çözüme ulaşması da kanımca mümkün değildir. Mümkün değildir, zira en önemli sermayesi bilgi ve zaman olan avukatlık mesleği, ancak ve ancak bilgi ve zamanın sermaye aracı olarak kabul gördüğü, hukuka aidiyet bilincinin toplumun her kesiminde yerleştiği, hukukun üstün ve evrensel ilkelerinin içselleştirildiği ve eksiksiz uygulandığı kent toplumunda değer ve anlam ifade eder. Takdir edeceğimiz üzere sorunun bu yönünün cinsiyetle, avukatın cinsiyetiyle bir ilgisi yoktur. Kadın veya erkek avukatlar olarak hepimizin en fazla rahatsızlık duyduğumuz husus budur. Onun için ve el birliğiyle Türkiye'nin hukukla ilgili sorununun çözümüne katkı yapmamız, bu yönde mücadele etmemiz gerekir.

Bundan bağımsız olarak salt kadın olmalarından dolayı kadın avukatlarımızın mesleklerini icra etmekte biz erkek avukatlara oranla daha fazla zorluk içerisinde oldukları hususu ülke olarak yaşadığımız bir gerçektir. Nitekim bu kurultay nedeniyle yaptırtığımız anket çalışmasındaki veriler de bu tespiti doğrulamaktadır. Türkiye Barolar Birliği olarak gerek bu anket çalışmasında belirlenen, gerekse bu kurultay sürecinde ortaya konulacak sorunların çözüme kavuşturulması konusunda her türlü çabayı göstereceğimizden ve siz değerli kadın meslektaşlarımızın her zaman ve her koşulda yanında yer alacağımızdan emin olmanızı isteriz.

Değerli Meslektaşlarım,

Elimizdeki istatistik bilgilerden oluşan veri tabanına göre kadın avukatlarımızın çözümü büyük ölçüde bizim elimizde olan sorunlarından birisi baro organlarındaki temsil sorunu-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

dur. Hepimizin çok iyi bildiği üzere demokrasinin özü temsildir, temsilde adalettir. Nitekim Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Women's Charter/Kadın Şartı dokümanınının 5 önceliğinden biri karar alma mekanizmalarında kadınların yeterli sayıda temsil edilmeleridir. Ne yazık ki ülkemiz kadınlarının gerek parlamentoda, gerekse meslek kuruluşları ile diğer karar alma mekanizmalarında temsili konusunda çok iyi bir yerde değildir. Büyük Atatürk'ün 1923 yılında söylediklerinin hala çok uzağında bir yerdedir. Örneğin ülkemizdeki avukatların %62,3'ü erkek, %37,7'si kadın iken kadın avukatlarımızın baro yönetim kurullarındaki temsil oranı %19,09, disiplin kurullarındaki temsil oranı %22,07, delegasyondaki temsil oranı ise %19,21'dir. 16 Baromuzda kadın yönetim kurulu üyesi yoktur. Baro başkanlarımızın 4'ü kadın, 74'ü erkektir. Bu tablonun mutlaka değişmesi gerekir.

Ülkemize haksızlık etmemek adına ifade etmek gerekir ki, kadınların temsil sorunu sadece ülkemizde değil dünya ölçeğinde de sorunludur. Avrupa Komisyonu tarafından 2010 yılında hazırlanan bir rapora göre, Avrupa'da halka açık büyük şirketlerin yönetim kurulu başkanlarının sadece %3'ü kadındır. Yönetim kurullarında ise 2003 yılında %9 olan kadın oranı Ocak 2012 verilerine göre %13,7'ye yükselmiştir. Yıllık 0,5 düzeylerinde olan bu artış hızıyla devam edildiği takdirde, kadınların yönetim kurullarında %40 gibi bir seviyede temsil edilmeleri için 50 sene gibi bir süre geçmesi gerekmektedir. Bu tablo Avrupa'daki Barolar bağlamında da çok farklı değildir.

Değerli Meslektaşlarım,

Kadının haklarını da kapsayan insan hakları bir nesne değil, bir anlayış, bir düşünce biçimi ve bir hak talepleri toplamıdır. Bu talepler, ahlak kurallarından türemiş, giderek hukuk kuralları haline gelmiş, ulusal ve uluslararası kaynaklarda ifade ve kabul görmüştür. Türkiye Barolar Birliği kendi bünyesinde oluşturduğu İnsan Hakları Merkezi aracılığıyla bu hakların ve insan hakları ihlallerinin sadık ve içten takipçisidir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Türkiye Barolar Birliği kamu politikalarının cinsiyet eşitliği temelinde düzenlenmesi suretiyle kadın sorununa, “kadın” a odaklanan bir anlayışla çözüm aramayı öngören yasal düzenlemelerin ve bütün bu konularda içtenlik talep eden kadının insan hakları savunucularının en önemli destekçidir.

Dün olduğu gibi önümüzdeki süreçte de Türkiye Barolar Birliği; cinsiyet eşitliğinin insan hakları bağlamında ana-akıma yerleştirilmesi, diğer bir deyişle siyasal, ekonomik ve toplumsal alandaki en temel politika, plan ve programlara cinsiyet eşitliğinin dahil edilmesi ve böylece kadınların ve erkeklerin sağlayacakları yararın eşitlik temelinde maksimize edilmesi yönünde yapılan çalışmalara katkı yapmaya devam edecektir.

Değerli Meslektaşlarım,

Bu kurultayın kadın avukatlarımızın sorunlarının çözümü konusunda bizlere rehberlik edeceğine, yolumuzu aydınlatacağına olan inancımı sizlerle paylaşır, kurultayın düzenlenmesinde emeği geçen herkese, ama en başta TÜBAKKOM 11.Dönem Sözcüsü Sayın Hidaye Kahyaöğulları’na, Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi ve TÜBAKOM koordinatörü Sayın Asude şenol’a Yönetim Kurulu Üyesi arkadaşlarım adına, kendi adıma en içten teşekkürlerimi sunar, hepimiz bir kez daha sevgi ve saygıyla selamlarım.

Av.V. Ahsen Coşar
Türkiye Barolar Birliği Başkanı

PLAKET TAKDİMLERİ

TBB Yönetim Kurulu Üyesi- Tübakkom Koordinatörü

Bursa Barosu-Av.Asude Şenol

TBB Yönetim Kurulu (Eski) Üyesi- Tübakkom Koordinatörü

Bursa Barosu-Av.Canan Şener

Kurucu Başkan 1. Dönem Sözcüsü 1999-2000

İstanbul Barosu Av. Nazan Moroğlu

2. Dönem Sözcüsü 2000-2001

Ankara Barosu Av. Şenal Saruhan

3. Dönem Sözcüsü 2001-2002

İzmir Barosu Av. Ayşen Erdoğan

4. Dönem Sözcüsü 2002-2003

Bursa Barosu Av. Nilgün Berk

5. Dönem Sözcüsü 2003-2004

Adana Barosu Av. Ülcaz Şahın

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

6. Dönem Sözcüsü 2004-2005

Karabük Barosu Av. Fazilet Demirezen

7. - 8. Sözcüsü Dönem 2005-2007

Antalya Barosu Av. Selma Göçmen

9.Dönem Sözcüsü 2007-2009

Mersin Barosu Av. Menekşe Çatak Harika Levent

10 Dönem Sözcüsü 2009-2011

Hatay Barosu Av. Hatice Can

11 Dönem Sözcüsü 2011-2013

Aydın Barosu Av.Hidaye Kahyaoğulları- Av.Gökçen Kaya

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ŞİİR DİNLETİSİ

BAK YİNE GÜNEŞ DOĞDU BU SABAH

Bak yine güneş doğdu bu sabah
Birazdan tek tek ayak sesleri duyulmaya
başlayacak sokakta
Birazdan ağustos böcekleri susacak
yavaş yavaş...
Birazdan biri kabusundan uyanacak
biri tatlı rüyasından.
Birazdan biri kabus gibi bir güne açacak gözlerini
birinin önünde yeni ufuklar...
Bak yine güneş doğdu bu sabah
Gece hiç bitmeyecek sanmıştık oysa...

Bak yine güneş doğdu bu sabah
Tıpkı dün sabah doğduğu
Ve yarın sabah doğacağı gibi.
Oysa tüm gece beklemiştik;
Kayan tek bir yıldızla dilek dilemeyi...
Ama güneş doğdu bak.
Artık
Yüreğinden, bileğinden dileyeceksin
her şeyi...

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Bak yine güneş doğdu bu sabah...
Bu sabah yine zırhlarımızı kuşanarak
Elimizde savaş baltalarımız, yüzümüzde
boyalar
Değirmenlere karşı düşeceğiz yola
Yüreğimizde kocaman umutlar.

Belki yine;
Baltası düşmüş ellerimizle
Ve zırhımızda kocaman bir delikle
Döneceğiz eve.
Ama üzülme
Çünkü kadife gibi bir gece var önümüzde
Ve inan bana,
Yarın sabah da aynı şeyleri
söyleyeceğim sana
“Bak yine güneş doğdu bu sabah”

Belgin Bilgin

Samsun Barosu

KURULTAY DİVANI

11.Dönem Sözcüsü Av.Hidaye Kahyaoğulları'nın önerisi üzerine, Genel Kurul üyelerinin onayıyla divan aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

Av. Nazan Moroğlu - BAŞKAN

Av. Aydeniz Alisbah Tuskan - YARDIMCI

Av. Hidaye Kahyaoğulları - ÜYE

Av. Selcik Ulusoy- ÜYE

Av. Hatice Can- ÜYE

TEBLİĞLERİN SUNUMU

Kurultay Konu Başlıklarına Göre Tebliğler

**1 - TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ VE
HUKUK EĞİTİMİNDE CİNSİYETÇİ ÖGELER**

1 NOLU GRUP ATÖLYE TEBLİĞİ

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ve Hukuk Eğitiminde Cinsiyetçi Ögeler

Toplumsal cinsiyetin, biyolojik cinsiyetten farklı bir anlamı bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyetin içeriği toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık gösterirken toplumsal ve kültürel olarak belirlendiği görülmektedir. Toplumsal cinsiyet bu yönüyle, yalnızca cinsiyet farklılığını belirtmekle kalmaz aynı zamanda cinsiyet ayrımcılığını ve cinsler arasındaki eşitsiz güç ilişkilerini de kapsayıcı içeriktedir.

İnsanların yaşadıkları toplumda belirlenmiş değerleri, yaşama biçimlerini öğrenmeleri de toplumsallaşma süreci içinde gerçekleşmektedir. Bu süreç bireyin doğumu ile başlamakta Bireyin içinde yaşadığı kültürü öğrenip benimsemesi ve kendinden sonraki kuşaklara aktarması şeklinde devam etmektedir. . Toplumsallaşma sürecini ise bireyin insana dair değerleri kazanması ve kişiliğini oluşturması süreci olarak tanımlayabiliriz.

Eğitim alanı olan Okullarda da kız ve erkek çocuklara cinsiyet kaynaklı roller, beklentiler, kalıp yargılar açık ya da üstü örtülü bir şekilde sunulur, benimsetilir. Bu iletiler yoluyla çocuklar geleneksel cinsiyet rollerine uygun davranışlar geliştirmeye yönlendirilirler

Dünyanın pek çok yerinde okulların kurumsal yapısı, organizasyonu erkek egemen bir yapılanma görüntüsü taşımaktadır. Bu bakış açısı ile günümüzde okullar toplumda var olan eşitsiz, haksız iş bölümünün meşru, doğal ve hatta kaçınılmaz olduğu görüşünü kuşaktan kuşağa aktaran kurumlar durumundadırlar

Türkiye'deki okullar da geleneksel cinsiyet rollerinin yeniden üretilmesine büyük oranda katkıda bulunmaktadır. Son yıllarda gerçekleştirilen yasal düzenlemelere ve imzalanan uluslararası sözleşmelere karşın, eğitimde, öğretim programında ve öğretim araçlarında cinsiyet ayrımcılığı sürdürül-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

meye devam etmektedir. Türkiye, eğitimde toplumsal cinsiyet duyarlılığının sağlanmasını öngören iki uluslararası belgeye imza atmış bulunmaktadır:

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesinin 5. Maddesi de ...imzalayan ülkeleri, ... kadın veya erkeği diğerine göre aşağılayan; kadın veya erkeğin diğerine göre daha üstün olduğunu savunan veya kalıplaşmış cinsiyet rollerini temel alan rolleri öngören tüm adet, uygulama, geleneksel davranış, ve önyargıların ortadan kaldırılmasını sağlamakla yükümlü kılmaktadır.

Söz konusu belgenin eğitimle ilgili olan 10. maddesinin (c) bendinde ise, eğitimin bütünleştirilerek güçlendirilmesi, farklı eğitim türlerinin de geliştirilmesi, okul öğretim programlarının ve özellikle de okul kitaplarının gözden geçirilmesi ve öğretim yöntem ve tekniklerinin yeniden oluşturulması bu amacın gerçekleştirilebilmesi için gerekli görülmektedir

Buna karşılık henüz öğretim programında veya öğretme/ öğrenme materyallerinde ve/veya ders kitaplarında cinsiyet rollerinden arındırma çalışmaları gerçekleşmemiştir. Ders kitaplarında hala erkeklere aktif, kadınlara ise pasif roller verilmektedir. Dolayısıyla materyallerde erkeklere kamusal alanda aktif rol ve görevler verilmesi sürdürülürken, kadınlara uygun görülen işler eş/ çocuk bakımı, ev işi vb, ile kısıtlı tutulmaktadır

Sonuçta Türkiye'deki okulların geleneksel cinsiyet rollerinin yeniden üretilmesine büyük oranda katkıda bulunduğu söylenebilir. Kalıplaşmış cinsiyet rollerinin öğretilmesi yetişkinler için okuma yazma kurslarında da kendini göstermektedir Öğrencide mevcut olan geleneksel kalıplar, bu materyallerle genelde sürdürülmekte veya güçlendirilmektedir.

Acil gereksinim olmasına karşın, eğitim materyallerinin toplumsal cinsiyet duyarlılığını vurgulayan bir bakış açısı ve yaklaşımıyla gözden geçirilmesi ... bu gözden geçirmeyi gerçekleştirecek kişilerin eğitimi ve cinsiyetçi öğelerin ayıklanması sonrasında yeni materyallerin üretimi konularında politikalar ve mekanizmaların oluşturulması henüz gerçekleştirilmemiştir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Cinsiyet ayrımı, eğitim süreçlerinde de sıklıkla izlenmektedir. Öğretmenlerin içinde yetişmiş oldukları sosyal ortam, sosyalleşme biçimleri, ve eğitimleri, genelde onların neyin geleneksel olduğunu sorgulamalarını engellemektedir. Araştırmalar, öğretmenlerin okullarının erkek egemen bir yapıda olup olmadığı konusunu sorgulamadan görmezden geldiklerini; bu nedenle cinsiyetçi yaklaşımlara, ders kitaplarının tutucu ve hatta cinsiyet hatalı içeriklerine dikkat etmediklerini ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin cinsiyet ayrımcılığını fark etmemeleri, sorgulamamaları ve özen gösterememeleri onların da geleneksel cinsiyet rollerini içselleştirmiş olmalarının bir göstergesi olarak tanımlanabilir.

Kız çocuklarının eğitimi ile ilgili süreçlerin önemli bir ögesi de okulda çalışanlar arasında gözlenen cinsiyet farklarıdır. İlköğretimdeki okul müdürlerinin sadece %3'ü kadındır. Kadın öğretmenlerin oranı ise ilköğretimde %44, lisede ise %39'dur. Üniversitelerde cinsiyet farkı daha da artmaktadır. Erkeklerin eğitimin üst düzeylerinde ve matematik, fizik gibi daha "önemli" konularda yoğunlaşmaları, kadın öğretmenlerin ise, daha alt sınıflarda ve okuma-yazma gibi dersleri öğretiyor olmaları, bilimin üst düzeyinin 'erkek alanı' olduğu hakkında verilen mesajı güçlendirmektedir.

Kız çocukların öğrenme ortamının farklı ve kendine özgü bir boyutu vardır. Kızların öğrenim gördükleri psikolojik ortam hakkında derlenmiş sistematik veri bulunmamaktadır. Ancak yapılmış bulunan çok sayıda araştırma ve gözlem, bu psikolojik ortamın ne ifade ettiği hakkında bazı ipuçları vermektedir.

Okullar, kız öğrenciler için sadece öğrenme süreçleri bağlamında değil, tırnaklar, saçlar, giysiler, arkadaş ilişkileri gibi konularda da otoritenin kontrolüne tabi olması nedeniyle, tanımı gereği stresli bir ortamdır. Burada kızlar özellikle mercek altındadırlar ve sıklıkla da öğretmenleri tarafından davranış biçimleri ses tonu vb, konularda ek kısıtlamalara tabi tutulurlar. Bu nedenle kız çocukları çareyi dikkatleri üzerlerine çekecek davranışlardan, soru sormaktan, tartışmalardan ve karar verme süreçlerine katılımdan kaçınmakta bulurlar. Böylece alacakları riskler azalır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Ancak bu durumda etkin öğrenme için gereken ilişkiler de en aza indirgenmiş olur. Bu stratejinin bir sonucu olarak, özellikle de kırsal alanlarda, kız çocuklarının daha az disiplin sorunları olmakta, kız çocukları geleneksel cinsiyet rollerine uygun beklentiler doğrultusunda temizlik, hizmet, okul içi ve dışında dayanışma gibi konularda gönüllü olarak ortaya çıkmaktadırlar

Hukuk Eğitiminde Cinsiyetçilik

Hukuk Fakültelerindeki öğrenci sayılarına baktığımızda öğrencilerin % 65'inin erkek olduğu görülmektedir.. bu sonuç bize kadın öğrencilerin hukuk eğitimini tercih etmediğini göstermektedir.

. Kadınlar diğer alanlarda olduğu gibi hukuk eğitiminde de idari ve karar alma mekanizmalarında yeteri kadar yer almamaktadırlar. Karar verme mekanizmalarında yer alan kadınların da çoğunlukla evlenmemiş veya çocuk yapmamış kadınlar olduğu görülmektedir.

Bunda ataerkil sistemin kadına dayattığı geleneksel işbölümü içinde ev işi , çocukların bakımı , gibi nedenlerle idarecilik kadınlar için çekici gelmemektedir.

Eğitim Ve Hukuk Eğitimi

Toplumsal cinsiyetin HUKUK eğitim hayatı üzerindeki etkisinin üç ana süreçte incelenmelidir. Bunlardan ilki, üniversiteye hazırlık süreci, ikincisi; üniversite sınavının kazanılması ve öğrenim süreci. Üçüncü süreç ise son sınıfta başlayan meslek seçme ve mezuniyet sonrası tercihlere ilişkindir.

Bilindiği üzere üniversite eğitimi, gerek meslek kazandırma niteliği gerekse kişinin hayatını biçimleme etkisine sahip olduğu için yaşamsal önem taşımaktadır. Türkiye'de eğitim süreçleri genellikle üniversite sınavını kazanmak üzerine kurgulanmaktadır. Bu süreçte öne çıkan en önemli faktör mesleklerin kadın mesleği-erkek mesleği olarak biçimlendirilip, öğrenci tercihlerinin kadın ya da erkek oluşa göre

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Hukuk fakülteleri bu süreçte genellikle erkek mesleği icra edeceklerin gidebilecekleri fakülteler olarak belirmektedir. Zira örneğin hakimlik ve savcılık erkek mesleği olarak algılanmakta; kadınların hakim ya da savcı olabilecekleri tahayyül edilememektedir. Bu durum toplumsal cinsiyet rollerinin kadına dayattığı “yardımcı rol” algısının hem sonucu hem de yeniden üreticisidir. Kuşkusuz son yıllarda üniversite sınavının doğasından kaynaklanan nedenler (çalışkan öğrencinin hukuk ya da tıp okumaya yönlendirilmesi gibi) yahut öğrencinin talebi nedeniyle kadın öğrencilerin hukuk fakültelerindeki görünürlüğü hayli artmıştır. Ancak bu durum daha sonra tartışılacağı üzere kadınların fakülte sonrası karar alıcı mesleklerdeki görünürlüğü artırılmamaktadır.

Hukuk eğitimi devam ederken karşılaşılan cinsiyetçi öğeler birkaç başlık altında incelenebilir.

Eğitimin içeriğine ilişkin sıkıntılar;

- Kanunların eril yapısı, cinsiyet-renk ve sınıf körü eşitlikçi doğası eğitimi de etkilemektedir.
- Çoğu hukuk fakültesinde medeni hukuk dersleri “aile”yi tartışmadan, aile hukukunu kurallar açısından sunmakta ; **Hukukun kadını değil aileyi esas alan ve koruyan yapısı da** mevcut sistemin yeniden üretilmesine hizmet etmektedir.
- Hukuk fakültelerinde iş ve sosyal güvenlik hukuku kadın emeği ve kadının statüsü dikkate alınmadan incelenmektedir.
- Başta Anayasa olmak üzere kanun metinleri eşcinsel, transseksüel ve travesti bireylerin insan haklarına değinmemektedir.
- Kadın hakları konulu seçimlik-zorunlu ders sayısı son derece azdır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- 2012 itibariyle sadece 5 Üniversitenin hukuk fakültelerinde “kadın hakları” üzerine ders bulunmaktadır.
- Öğretim üyelerinin pek çoğu “kadın” kelimesini dahi kullan(a)mamaktadır.

Öğretim Üyelerine Ve Öğrencilere İlişkin Sıkıntılar:

- Türkiye’de hukuk fakültelerinde öğretim üyeleri ve öğrencilere yönelik toplumsal cinsiyet merkezli araştırmalar bulunmamaktadır. Ancak Amerika’daki hukuk fakültelerinde toplumsal cinsiyetin öğrenim hayatını nasıl ve ne ölçüde etkilediğini tespit etmeye yönelik yapılan araştırmalara göre, öğrenciler kadın ve erkek öğretim üyelerine farklı yaklaşmakta, kadın öğretim üyeleri öğrenci ile ilişkilerinden, kılık kıyafetine kadar uzanan geniş bir çerçevede olumlu ya da olumsuz eleştirilmektedir. Kadın öğretim üyelerinin medeni hali, onlara ilişkin yargılarda önemli rol oynamaktadır.
- Erkek öğretim üyeleri ise “güvenilir” olarak nitelenmektedir.
- Kamuoyunda , özellikle toplumu ilgilendiren meselelerde (anayasa hukuku, ceza hukuku ticaret hukuku gibi) erkek hukukçular kadın hukukçulara kıyasla daha fazla söz söylemekte, ekranlarda daha fazla görünmektedir. Buna karşılık kadın öğretim üyelerine genellikle “kadın ve çocuk haklarına” ilişkin meselelerde başvurulmaktadır ki kadın hakları ve çocuk hakları genel algıda hukukun ikincil araştırma alanıdır.
- Hukuk fakültelerinde kadın yönetici sayısının oranı çok düşüktür.
- Başka ülkelerde yapılan araştırmalar göstermektedir ki hukuk fakültelerindeki kadın öğrenciler daha özgüvensiz ve mutsuzdur.

Öğrenim Hayatı Bittikten Sonra Yaşanan Sıkıntılar;

- Kadın öğrenciler hakim ve savcı olmak konusunda özendirilmemektedir.
- Öğretim üyesi olmak isteyen kadın öğrenciler evlilik , hamilelik, doğum izni gibi gerekçelerle elenmektedir.
- Benzer durum özel sektörde de gözlenmekte, iş yoğunluğu yahut seyahat programı yoğun kurumlar/bürolar/ işletmeler kadın avukatlarla çalışmak istememektedir.

Öneriler

- Üniversitelerin önceliği Toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşım, olmalıdır.
- Hukuk fakültelerinde 'toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hukuku'' - kadın araştırmaları ilişkin dersleri açılmalı; öğrenci katılımı teşvik edilmelidir.
- Hukuk kliniği uygulaması olan illerde Barolar ve fakülteler arasında işbirliği sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin taciz, tehdit, şiddet gibi şikayetlerini dikkate alacak birimler kurulmalıdır.
- Fakültelerde kadın yönetici sayısı artırılması özendirilmelidir.
- Açık öğretim sistemi yaygın meslek içi eğitim ya da AÖF bölümlerinde toplumsal cinsiyet duyarlı bakış açısının kazandırılması için kullanılmalıdır.
- Eğitimin her aşamasında "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği dersleri ile farkındalık sağlanmalıdır.
- Hukuk Fakültelerinde cinsel azınlıkların haklarına ilişkin derslerinin müfredata eklenmesi.
- Baroların staj eğitim merkezlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi zorunlu olarak verilmelidir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- 6284 sayılı ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesine dair yasanın eğitim çalışmalarında, toplumsal cinsiyet eşitliği dersi eklenmelidir.
- Sonuçlanmış davaların cinsiyet eşitliğine yönelik hükümlerinin ya da sonucunun kadın hakları komisyonu internet sayfasında arşivlenmesi, süreli bültende bu davaların yer alması.
- Barolar tarafından Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda çalışmalarda bulunmuş uzmanların vereceği seri konferansların düzenlenmelidir.
- T.B.M.M Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu ihtisas komisyonu olarak düzenlenmeli ve aktif işlerlik kazandırılması için çalışmalar yapılmalıdır.
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geleneksel medyada ve sosyal medyada işlenmesinin sağlanması.

İSTANBUL BAROSU KADIN HAKLARI MERKEZİ

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Anayasa Değişikliği Önerileri

Kadın ve erkek arasında doğanın belirlediği farklılıkların dışında, iki cins arasında yaşam içinde oluşturulmuş ve yerleşmiş farklılıkları toplumsal cinsiyet olarak tanımlayabiliriz.

Toplumsal cinsiyet, kadının ve erkeğin sosyal olarak belirlenen rol ve sorumluluklarını ifade eder. Toplumsal cinsiyet biyolojik farklılıklardan dolayı değil, kadın ve erkek olarak toplumun nasıl gördüğü, nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü ve nasıl davranılmasını beklediği ile ilgili bir kavramdır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği ise, fırsatları kullanma, kaynakların ayrılması ve kullanımında, hizmetleri elde etmede bireylerle cinsiyeti nedeniyle ayrımcılık yapılmamasıdır.

Ancak, tarih boyunca kadın daha çok ev içi gibi özel alanda kalırken, erkek dışarıda her türlü kamusal alanda kendini ifade etmiştir. Çalışma yaşamından, siyasete, sivil toplum örgütlenmesinden, eğitime kadar her türlü kamusal alanda iki cins temelindeki bu görünüm toplumsal cinsiyet eşitsizliğini oluşturur.

Biyolojik cinsiyetin aksine, toplumsal cinsiyet farklılığı, sosyal yapılandırma sonucu oluştuğu için değiştirilebilir. Bir çok toplumda kadın ve erkek için farklı yaratılışları dikkate alınmakta ve her birinin kendine ait imkanları, rolleri ve sorumlulukları olduğu kabul edilmektedir. Bunun en açık göstergesi kamusal alanda çalışma ve politika “doğal” olarak erkek; ev işleri ve aile ile ilgili özel alanlar “doğal” olarak kadın işi olarak görülmekte ve uygulanmaktadır. Toplumsal cinsiyet ayrımları hem kadınların hem de erkeklerin yaşamını şekillendirir ve sonuçta bu çeşitlilik sadece farklılıktan daha fazla anlam taşır. Öyle ki: kadın kategorisinde olma erkek kategorisinde olmaya göre, kadınların kaynaklara daha az ulaşmasını ve elde etmesi-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ni haklı gösterir. Bu eşitsizlik en belirgin olarak gelir ve servet dağılımında kendini gösterir. Bugün dünyadaki yoksulların %70'ini kadınlar oluşturmaktadır.

Toplumun, cinsiyeti nedeni ile “kadına” biçtiği rol ve beklentileri sonuçta daha da önemli olarak, onun insan haklarından bazı haklarını elde edememesine, kullanamamasına yol açmaktadır.

Kadın erkek eşitliğinin demokratik hukuk devletlerinin temel ilkesi olduğu dikkate alındığında, öncelikle anayasadan başlayarak tüm hukuk sisteminde toplumsal cinsiyet eşitliğinin temelini oluşturan kurallara yer verilmesine ihtiyaç vardır.

Türkiye’de son on yılda yapılan anayasa ve yasa değişiklikleriyle kadınlar hukuki açıdan eşit haklara sahip olmuşlardır. Ancak, ülkemizde kadının istihdamda, siyasette, karar mekanizmalarında ve aile içindeki konumuna bakıldığında hakların yaşama geçirilmesi önünde engellerin bulunduğu, ayrımcılığın devam ettiği görülmektedir. Bu nedenle, yapılacak anayasa değişikliğinde başta Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi olmak üzere taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerden doğan taahhütlerin yerine getirilmesi ve kadının insan haklarının fiilen yaşama geçirilmesi için özel önlemlere yer verilmesi gerekmektedir.

Özellikle, 2011 Dünya Ekonomik Forumu toplumsal cinsiyet eşitsizliği raporunda Türkiye’nin 135 ülke arasında 122. sıradada olduğu dikkate alındığında, toplumsal cinsiyet eşitliğinin anayasal temelini oluşturulmasına ihtiyaç olduğu, bu açıdan önerdiğimiz düzenlemelere anayasada yer verilmesinin haklı gerekçesini oluşturduğu görülecektir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadınların karar alma süreçlerine etkin ve eşit olarak katılamamasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, maddelere ilişkin önerilerimize anayasa çalışmasında yer verilmesini talep ediyoruz.

Bu önerilerimiz, toplumsal cinsiyet eşitliğinin anayasal temele kavuşturulması amacına yöneliktir.

İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi olarak “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Temel Dayanağı olarak Anayasa” konusundaki görüş ve önerilerimize aşağıda I- Genel Değerlendirme ve II- Maddelere ilişkin Öneriler olarak iki bölümde yer verdik.

I - Genel Değerlendirme

- 1982 Anayasasının çok sayıda maddesinin yıllar içinde *demokratikleşme amacıyla* değiştirilmiş olmasına rağmen, bir bütünlük içinde tüm değişikliklerin gözden geçirilmesine ve çağdaş bir anayasada bulunması gerekli kuralara başta toplumsal cinsiyet eşitsizliği olmak üzere ülkemizin temel sorunları da dikkate alınarak yer verilmesine ihtiyaç vardır.
- TBMM tarafından başlatılan çalışmada Anayasa metninde yapılacak düzenlemelerde özellikle Anayasamızın *değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez nitelikteki ilk üç maddesinin, “laik, demokratik, sosyal hukuk devleti” ilkelerine ilişkin hükümlerinin* muhakkak korunması gerektiği görüşümüzü önemle vurgulamak isteriz.
- Anayasa çalışmasının Türkiye’nin demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olarak çağdaş uygarlık yolunda ilerlemesinin temel dayanağını oluşturmasını, ülke bütünlüğünü, dil birliğini, *toplumsal cinsiyet eşitliğini* esas alan 22. yüzyıla ışık tutacak değişikliklerin yapılmasını diliyoruz.
- Ancak, özellikle günümüzde toplumun her açıdan bu denli ayrıştırılmış hissedildiği bir dönemde ülkemizde toplumsal uzlaşya dayalı bir çalışma yapmak için zamanlamanın doğru olmadığı görüşümüzü de iletmek isteriz.
- Raporumuzu, kadınların eşit haklara sahip olsa bile, hakların fiilen yaşama geçirilmesi açısından ülkemizin dünya ülkeleri sıralamasında göz ardı edilmeyecek kadar çok gerilerde (2011 Dünya Ekonomik Forumu toplumsal cinsiyet eşitsizliği raporuna göre 135 ülke arasında 122. sırada) olduğu gerçeğini de dikkate alarak hazırladık. Bilindiği gibi, kadına yönelik şiddet

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

olayları ve “çocuk gelinler” sayısı büyük bir toplumsal sorun olarak çözüm beklemektedir. Ayrıca, Bakanlıklar Kanun Hükmünde Kararnameyle yeniden yapılandırılırken kaldırılan “Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığı” yerine “kadın” adı konulmaksızın “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” olarak kurulması, kadının BİREY olarak hak sahibi olması ve hakların yaşama geçirilmesi için, özellikle kadın erkek eşitliği açısından anayasal dayanağa gereksinim olduğunu göstermektedir.

II - Maddelere İlişkin Önerilerimiz:

Türkiye’de kamu kurumlarında, yerel yönetimlerde, siyasi karar organlarında kadınların eksik temsili aslında bir demokrasi meselesi. Bu bakımdan, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadınların yaşadıkları ayrımcılık sadece kadınları ilgilendiren bir konu olmayıp, ülkenin demokratikleşmesi, sosyal adaletin ve sağlıklı bir toplum-birey ilişkisinin sağlanması için eşitliğin yaşama geçirilmesi gereklidir.

Bilindiği gibi, Türkiye’de eşitlik ilkesinde yapılan her anayasa değişikliğiyle kadının insan haklarında ilerlemeye yönelik hükümler getirilmiştir. Kadınlara siyasi hakların tanınmasını sağlayan ilk anayasa değişikliği 1924 Anayasasında yapılmıştır. Anayasanın 10. v 11. maddelerinde 5 Aralık 1934 tarihinde yapılan değişiklikle sadece erkek yurttaşlara tanınan milletvekili seçme ve seçilme hakkı kadınlara da tanınmıştır. Anayasa’nın söz konusu 10. ve 11. maddeleri değişiklikleri çerçevesinde İntihab-ı Mebusan Kanunu’nda (Milletvekili Seçimi Kanunu’nda) 11 Aralık 1934 tarihinde değişiklik yapılmış ve anayasayla tanınmış olan bu haklara Seçim Kanununda da yer verilmiştir. Şubat 1935’de yapılan milletvekili seçiminde 18 kadın milletvekili seçilerek yasama görevine başlamıştır. 1935 yılında Türkiye kadın milletvekili sayısı açısından Dünya’da 2. sırada yer almıştı. Aynı yıllarda İsveçte Parlamentoda kadın oranı da %5 idi. Ancak 2011 yılında İsveç Dünyada 4. sırada iken, Türkiye siyasette kadının temsili açısından Dünyada en alt sıralarda 108. sırada yer alı-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

yor. İsveç, siyasette cinsiyet kotası uygulayarak siyasette eşit temsilin önünü açmıştır. Türkiye’de de cinsiyet kotası uygulaması yaşama geçirilmelidir.

Anayasa’da önerilerimiz doğrultusunda değişiklik yapılmasını; bu değişikliklerin kanunla düzenleneceğinin belirtilmesini ve uygulamaya geçirilmesi için geçici maddelerle “sürelerin” belirlenmesini talep ediyoruz. 2010 yılında yapılan anayasa değişikliğinde Anayasa Mahkemesi ve HSYK’nın yeniden yapılandırılması konusunda geçici maddelerle “süre konularak” düzenlenmesi ve yaşama geçirilmesindeki kararlılığın toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından da gösterilmesini bekliyoruz.

Eşitlik Maddesi

Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

Üyeleri atama veya seçimle belirlenen tüm kamusal organların oluşturulmasında kadın ve erkek her cinsin en az %30 olmak üzere eşit temsili ilkesi gözetilir, bu oranın uygulanması ilgili kanunlarda düzenlenir.

Siyasi Partiler:

“Siyasi partilerin parti içi düzenlemeleri ve çalışmaları demokrasi ilkelerine uygun olur. *Siyasi parti teşkilatlarının tüm karar organları her bir cinsin en az %30 oranında temsil ve katılımı fiilen sağlayacak esaslara ve olumlu düzenlemelere göre oluşur.* Bu ilkelerin uygulanması kanunla düzenlenir.”

“Siyasi partilere, devlet yeterli düzeyde, hakça *ve cinsler arası fırsat eşitliğini sağlamayı gözeterek mali yardım yapar.*”

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

TBMM ve Yerel Yönetimlere Seçilme, Yasama

* “Türkiye Büyük Millet Meclisi, *her bir cinsin en az %30 oranında temsil ve katılım esaslarına uygun olarak* genel oyla seçilen beş yüz elli milletvekilinden oluşur, bu konu ilgili yasalarla düzenlenir.”

* “Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere, kuruluş esasları kanunla belirlenen ve karar organları, kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek *her bir cinsin en az %30 oranında temsil ve katılımcılık esaslarına uygun olarak* oluşturulan kamu tüzel kişileridir.”

* “İç tüzük hükümleri, siyasi parti gruplarının Meclis’in bütün faaliyetlerine üye sayısı oranında *ve her bir cinsin en az %30 oranında temsili esasları çerçevesinde* katılmalarını sağlayacak yönde düzenlenir.”

Ailenin Korunması, Çocuk Hakları

Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve **aile planlamasının öğretimi** ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar.

Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.

Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı **KADINLARI** ve çocukları koruyucu tedbirleri alır.

Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları

Kamu Kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile bunların üst kuruluşlarının yönetim organlarında kadınlar ve erkekler, kurumlardaki sayılarının en az üçte biri oranında temsil edilirler.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Sendikalar

Sendikaların ve üst kuruluşlarının kuruluş, yönetim ve işlemleri demokratik esaslara aykırı olamaz ve her bir cinsiyetin en az % 30 oranında temsil ve katılım ilkesine uygun olarak belirlenir.

Yüksek Seçim Kurulu

Yüksek Seçim Kurulu, seçim sonucunda her bir cinsiyetin en az %30 oranında temsil edilmesini sağlama ilkesine uymayan aday listelerini reddetme ve listelerini bu ilkeye uygun olarak düzeltmeyenlerin seçim dışı bırakılmasına karar vermek yetkisine sahiptir.

Yüksek Öğretim Kurumu

Üniversitelerin yönetim organlarında kadınlar ve erkekler, söz konusu kurumlardaki sayılarının en az %30'u oranında temsil edilir.

Özetle, Raporumuzdaki önerilerimiz, kadının insan haklarının her alanda uygulamaya geçirilmesine, toplumsal cinsiyet eşitliğinin yasalarda düzenlenmesine anayasal temel oluşturmaya yöneliktir.

Amacımız, **toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlılığın artması ve** kadının insan haklarının ülkemiz ve günümüz koşulları dikkate alınarak anayasal dayanağa kavuşturulması, gerçek demokrasinin yaşama geçirilmesidir.

İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi
TÜBAKKOM 1. Kadın Avukatlar Kurultay Tebliği

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Prof. Dr. Z. Gönül BALKIR

Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı

TOPLUMSAL CİNSİYET VE TOPLUMSAL CİNSİYET AYRIMCILIĞI

Giriş

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, 15-44 yaş arasındaki kadın ve kız çocuklarının ölümüne ya da zarar görmesine neden olmaktadır. Toplumsal cinsiyet bağlamındaki kadın sağlıksızlığı; trafik kazalarını bastırmıştır. Kadına yönelik şiddet, insanlık suçu ve insan hakları ihlali olması yanında; aynı zamanda toplumsal cinsiyet ayrımcılığıdır. Ekonomik, sosyal ve coğrafi sınırı bulunmayan toplumsal cinsiyete dayalı şiddet yaygın ve zarar vericidir; kadın ve kız çocuklarına karşı işlenmeye devam etmektedir. Kadına yönelik şiddet gerçekte sosyal bir ihmalkarlıktır.

8 mart 2012 tarihinde kabul edilen, 6284 sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, yürürlüğe girmiştir. Yeni uygulamaya başlanılan kanun kapsamında toplumsal cinsiyet ayrımcılığı açıkça yer almamış ya da yer alamamıştır. Bu nedenle bu kısa yazı da, yeni yürürlüğe giren kanun kapsamındaki uygulamalar için, kadına yönelik şiddetin açıkça bir toplumsal cinsiyet ayrımcılığı olduğu açıklanmaya çalışılacaktır.

Cinsiyet Ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları

Cinsiyet, bireyin kadın ya da erkek olarak mevcut genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleri olarak tanımlanırken; bu özellikler kadın ve erkek arasında eşitsizlik yerine sadece bir cinsiyet farkı yaratmaktadır. Toplumsal cinsiyet ise sosyal yönden kadın ve erkeğe verilen roller, sorumluluklar olarak tanımlanır. Dünya da Gender adı verilen ve ülkemizde Türkçe'ye Toplumsal Cinsiyet olarak çevrilen kavram; farklı kültürlerde, tarihin

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

farklı anlarında ve farklı coğrafyalarda, kadınlara ve erkeklere toplumsal olarak yüklenen rol ve sorumlulukları anlatır.

Hepimiz dünyaya kız ya da oğlan olarak geliriz. Ancak daha doğum öncesinde kız bebeklerin eşyaları için pembe, erkek bebeklerin eşyaları için mavi rengin tercih edilmesiyle başlayan süreç, erkeklerin ve kadınların yapabileceği işler konusunda da yapay ayrımlar üretir. Bu çerçevede erkek cinsiyeti ile kadın cinsiyeti arasında toplumsal yaşama katılma düzeyi açısından farklılıklar oluşur. Sayısal bakımdan eşit olmakla beraber iki cinsin toplumsal alanda temsil yetileri farklılaşır. Toplumsallaşma sürecinde erkek ve kız çocuklarının öğrendikleri, kültürün cinsiyetlerine 'uygun' bulduğu duygu, tutum, davranış ve roller arasındaki farklılıklar toplumsal cinsiyet farklılıkları olarak ele alınır. Kadınların daha duyarlı, ilgili ve bakım verici vb. olarak algılanmaları; ev kadını, öğretmen, hemşire vb. olmalarının beklenmesi; ama erkeklerin bağımsız, atılgan, kuvvetli vb. algılanmaları ve asker, mühendis, tüccar vb. olmalarının beklenmesi toplumsal cinsiyet farklılıklarıdır. Bunlar gerçek olmayan, adeta toplumun kendi kalıplarını bireye dayatması sonucu oluşan farklılıklardır.

Toplumsal cinsiyet farklılıklarına ilişkin beklentiler, cinsiyet kalıp yargıları biçiminde toplumda yaygın kabul gören inançlara dönüşürler ve sosyal davranışı büyük ölçüde biçimlendirirler. Toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği kavramı, temelde kişilerin cinsiyetle ilgili kabullerinin; toplumsal üst yapı kurumları tarafından belirlendiği ve bununla genelleştirilerek kadına aleyhine cinsiyet ayrımcılığını teşvik ettiğini anlatmaktadır.

Toplumsal cinsiyette eşitlik sağlamak, ancak fırsatları kullanma, kaynakların ayrılması ve kullanımında, hizmetlere ulaşmada bireyin cinsiyeti nedeni ile ayrımcılığa maruz kalmaması ve ayrımcılık yapılmamasıyla mümkün olabilir. Öte yandan kadın ve erkek arasında sorumlulukların ve gelirin dağılımının adaletli ve hakkaniyetli olması gerekir. Kadın ve erkeğin farklı özellikleri ve gereksinimleri vardır. Bu farklılığın belirlenerek, iki cinsiyet arasındaki dengeyi düzeltecek

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

şekilde, gerekenlerin yapılması; sorumluluk, görev ve rollerin dağılımında adalet ve hakkaniyet olması gerekmektedir.

Toplumsal cinsiyet, kadınlar ile erkekler arasındaki farklılıklarının toplumsal düzlemde kurulmuş yönlerine dikkati çekmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı ilk ortaya çıkışından beri sadece bireysel kimliği ve kişiliği değil ayrıca kültürel idealleri ve streotipleri yapısal düzeyde kurumlar ve örgütlerdeki cinsel işbölümünü içine alacak kadar genişlemiştir.

Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı

Toplumsal cinsiyet rolü, toplumun tanımladığı ve bireylerin yerine getirmelerini bekledikleri cinsiyetle ilgili grup beklentidir. Sosyalleşme sürecinde kız ve erkek çocuklar toplumsal rolleri içselleştirirler. Toplumun, bir grup olarak kadınların ve bir grup olarak erkeklerin göstermelerini beklediği özelliklere toplumsal cinsiyet kalıp yargıları denilmektedir. Kadın cinsiyeti daha çok ev gibi özel alandan kalırken, erkek cinsiyeti dışarıda her türlü kamusal alanda kendini ifade eder.

Çalışma yaşamından siyasete, sivil toplum örgütlenmesinden eğitime kadar her türlü kamusal alanda iki cins temelindeki bu görünüm toplumsal cinsiyet eşitsizliğini oluşturur. Bu nokta da ortaya çıkan toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, daha çok iş ve eğitim gibi alanlarda ortaya çıkmaktadır. Kızların daha az okutulmaları ya da belli okullara sadece erkeklerin ya da sadece kızların alınması bu ayrımcılığın örneklerindedir. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığına yol açan kadına yönelik şiddetin kökeninde yer alan beş ana sosyo-kültürel faktörler temel olarak beş ana grup altında toplanabilir;

1. Toplumun ataerkil yapı ve değerleri,
2. Hiyerarşiyi ve itaati öngören gelenek ve kültürün yaygınlığı ve sürekli yeniden üretilmesi,
3. Kadın ve erkeğin aynı fiziksel mekanı paylaşmamasını öneren dinsel ve kültürel inançlar ve gelenekler,
4. Geniş aile, aşiret, hemşericilik, cemaat ilişkilerinin yay-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

gınlığına bağılı olarak birey üzerindeki yüksek toplumsal baskılar,

5. Bu yapılanmanın resmi düzeyde kabul görmesi sonucunda siyasal yaşam ve hukukun uygulanmasına yön verilmesi.

Toplumun kadın ve erkeğe biçtiğı toplumsal cinsiyet rolü, pek çok mekanizma aracılığıyla her iki biyolojik cinsiyetin de sağılığını olumsuz etkilemektedir. Kadın ve Erkeğe toplum tarafından biçilen roller, oluşturulan kalıplar mevcuttur; Türkiye’de kadın ve erkek geleneksel olarak daha doğmadan başlayıp ölümüne dek farklı bir sosyal kalıba konulmaktadır. Toplumun kadın ve erkekten farklı beklentileri ve bununla ilgili inançları, bireylerin de bu yönde cinsiyetlerine uygun davranışlar geliştirmesine yol açmaktadır.

Kadınlara yüklenen en önemli toplumsal rol, analık olup kadınlar, toplumsal olarak desteklenmediklerinde ve güçsüz kaldıklarında, annelik rollerini de gereğı gibi yerine getiremezler. Yine kadınlar, anneliğın yanı sıra, evin idaresinden de sorumludurlar. Kadınlar, toplumsal olarak “ev kadınlığı” ve “analık”ın uzantısı olan işlevleri yerine getirirler. Ev işleri, yapıldığı süreçte farkına varılmayan, ancak yapılmadığında görülebilen, bu nedenle de görünmez ve ücretsiz olarak yapılan işlerdir. Ev kadını, çocuk sayısına ve yaşına da bağılı olarak günde ortalama on-on iki saat çalışmasına rağmen, herhangi bir sosyal güvencesi olmadığından geçinmek için de kocasına bağımlıdır.

Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı Olarak Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddet, bir toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ve sosyal bir ihmalkarlıktır. Kadına yönelik şiddet, toplumda kabul gören kadınlık ve erkeklik normları ile ilişkilendirildiğinde toplumsal cinsiyet ayrımcılığının bir sonucu olarak ortaya çıkar.

Toplumsal cinsiyet kurallarını belirleyen normlar da her zaman toplumdaki iktidar ilişkilerinden beslenmektedir. Son yıl-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

larda biyolojik farklılıkların toplumsal ötesi bir olgu olduğunu savunan ve bedenın gerçek anlamını sakladığını ileri süren bir toplumsal cinsiyet görüşü gelişmeye başlamasına rağmen, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet birçok şekilde gerçekleşebilmekte; hem psikolojik hem de fiziksel ve aile içi şiddeti, tecavüzü, kadın sünnetini ve namus cinayetlerini içermektedir. Şiddet ana rahminde, doğum öncesi cinsiyet seçimiyle başlar ve sonra kız çocuklarının öldürülmesinden ihmal ve taciz edilmesine kadar devam eder. Sadece Asya’ da en az 60 milyon kız çocuğu bu nedenden dolayı “kayıp”tır.

Şiddetin en zararlı olanlarından biri duygusal şiddetse diğeri de ekonomik şiddettir. Ekonomik şiddet öncelikle; ailenin alışveriş, temizlik, yemek yapma, çocukların eğitimi vb. durumlar için erkeğin kadına verdiği harçlıkla ilgili olan şiddettir. Gelir getirenin, sadece erkek olduğu durumlarda ailenin geliri erkeğin beyan ettiği meblağdır. Kocanın gelirini saklaması ve harcama yerlerini kendisinin belirlemesi kadına karşı ekonomik şiddet olarak görülebilir. Kendisi para kazanmadığı için gelirin nereye harcanacağına karar verememe durumunda da ekonomik şiddet vardır. Erkeğin kazandığı parayı özel ve gereksiz harcamalarla tüketerek ailenin gerekli harcamalarından kısması da ihmal ve istismar olarak görülebilir. Erkeğin kendi kazandığı parasının gerçek miktarını saklayarak ailesinin zorunlu ihtiyaçlarında cimri davranması ve bununla gizli tasarruflara ya da özel harcamalara gitmesi de söz konusu olabilir. Aynı zamanda ailenin parası için fikrini sormamak da ekonomik şiddettir. Ekonomik şiddetin bir başka türünde de; çalışan ve kendi parasını kazanan kadın eğer psikolojik açıdan donanımsız ve yetersizse, ekonomik şiddete maruz kalabilmektedir. Bu durumda bir kadın ya kazandığı paranın tamamını veya maaş kartını eşine bırakmakta ya da gelirinin verimli ve daha gelir getiren bir şekilde işletilme hakkını eşine bırakmaktadır. Türkiye’ de gayrimenkullerin % 92 gibi büyük bölümünün erkeklerin üzerinde olması, kadının ekonomik zayıflığını açıkça göstermektedir. Erkekleri kendinden daha akıllı gören ve gelirinin işletilmesini ona bırakan eğitilmiş ve kariyer sahibi bir çok kadın vardır. Aynı zamanda kadını çalışmaya ya da çalışmamaya zorlamak, işe gitmesine izin vermemek, para

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

vermemek, şahsi mallarını almak, işten atılmasına yol açacak olaylar yaratmak da ekonomik şiddet olarak değerlendirilebilir.

Önceleri kadına yönelik şiddet sorununda; şiddetin kaynağının toplum olduğu anlaşılamadığından kadına yönelik şiddetin uygulayıcı üzerinden, bireysel ve özel alandaki sorunlar yaklaşımıyla; taraflar arasındaki özel duygusal hayat hedef alınarak çözümler yaratılmaya çalışılıyordu. 1990' lı yıllarda kadına yönelik şiddetin, özünde toplumsal bir cinsiyet sorunu olduğu anlaşılınca; kadına yönelik şiddet, cinsiyetler arası güç ilişkilerinde var olan eşitsizliğin bir dışavurumu olarak yeniden tanımlandı. Kadına yönelik şiddet, aynı zamanda cinsiyetlendirilmiş bir süreç olarak şiddeti normalleştirir. Cinsiyetlendirilme sürecinde sıradanlaştırılarak içselleştirilen kadına yönelik şiddetin, normal ve sıradan bir gerçeklik olduğu algı ve kabulü; ne yazık ki toplumsal cinsiyet normlarıyla sıkı bir ilişki içersindedir. Gerçekten toplumsal cinsiyet normları, şiddetin normalleştirilmesinde önemli bir rol üstlenirler.

Erkeklerle kadınlar arasındaki farklılıkların, biyolojik farklılıklardan kaynaklanmanın çok ötesinde kültürel açıdan egemen olan fikirlerin gerçekliğe kabaca denk düşen stereotipleri temsil ettikleri ortaya çıkmıştır. Erkeklerle kadınların rolleri söz konusu olduğunda bütün kültürlerde şiddet ana temalardan biri olarak görülmektedir. Birleşmiş milletler insan hakları komisyonunda 2000 yılından beri alınan bir kararla namus cinayetleri yargısız infaz olarak kabul edilmektedir ve Türkiye bu kararın alınmasını sağlayan taraflardan biridir.

Dünya çapında her üç kadından biri genellikle aile üyeleri ve tanıdıkları tarafından dövülmekte, cinsel ilişkiye zorlanmakta ya da taciz edilmektedir. Kadına yönelik şiddetin objektif olarak değerlendirilmesi toplumun kadına ve aileye gösterdiği gizliliğin gölgesinde zorlaşmaktadır. Gerçek rakamlara ve olaylara ulaşmak henüz mümkün değildir. Çünkü vakalar ya özellikle dayak yiyen kadının bizzat kendisi tarafından gizlenmekte yada kayıtlara geçmemektedir.

Kaba dayaktan enseste, ensestten cinsel saldırıya cinsel istismara ve zorla evlendirilmeye kadar çeşitli biçimlerde uza-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

yıp giden şiddet türlerini kamusal şiddetten ekonomik şiddete doğru sıralayabiliriz. Ekonomik şiddet aynı zamanda bir terbiye etme metodudur. Şiddetin kaynağı kadın erkek arasındaki eşitsizlikte yatar. Bu nedenle şiddet güçlünün güçsüz üzerindeki iktidarını kurmak ve sürdürmek amacıyla kullandığı her türlü baskı olarak ekonomik psikolojik sözel fiziksel ve cinsel her türlü şiddet biçimi tam anlamıyla iktidar kurma ve sürdürmenin tek yoludur. Kadına yönelik şiddet kaynağını kadın ve erkek arasındaki eşitsizlikten alan ve erkeğin kadının üzerindeki iktidarını kurmak ve sürdürmek amacıyla kullandığı her türlü baskıdır. Bu baskı ekonomik, psikolojik, sözel, fiziksel veya cinsel olabilir.

“Kültür”, “töre”, “gelenek” ya da “din” adına ya da ardına gizlenerek kadına karşı uygulanan şiddet yaygın olmaya devam etmektedir. Yerleşik kültürel değerler kadınlara karşı ayrımcılığı ve şiddeti meşrulaştırdığı zaman toplumsal cinsiyet eşitsizliğini arttırarak ayrımlaştırır. Kölelik, etnik temizlik veya soykırım gibi ciddi ihlallerin yanı sıra, insanlığın en büyük başarısızlıklarından biri olarak köklerini evrensel ataerkil kültürde bulan kadına karşı tarihsel baskı olarak şiddet, insan hakları ile cevap verilip mücadele edilen alanlardan biridir. Cinsiyet eşitsizliği ve bununla ilişkili şiddet, bütün “medeniyetlerin” keştiği tarihsel olarak ortak öğelerden biridir. Şiddet her zaman insanlık için bir ülke için bir bölge için hepimiz için toplumsal bir sorun olduğu kadar aynı zamanda hukuki bir sorundur. Bu nedenle şiddetin sosyal, ekonomik, kültürel ve politik nedenlerini ele alarak tartışmak gerekiyor.

Aile içi şiddet, bir kişinin; eşine, çocuklarına, anne babasına, kardeşlerine ve/veya yakın akrabalarına yönelik uyguladığı her türlü saldırgan davranıştır. Bu tanıma sadece kaba kuvvet içeren davranışlar değil, aşağılamak, tehdit etmek, ekonomik özgürlüğünü kısıtlamak ve zorla evlendirmek gibi şiddet gören kişinin kendisine olan saygısını, kendisine ve çevresine olan güvenini azaltan, korku duymasına sebep olan pek çok davranış da girer. Şiddete sadece aynı evde oturan kişiler değil, eski eş, kız veya erkek arkadaş ya da nişanlı da

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

maruz kalabilir. Şiddete maruz kadının ekonomik bakımdan güçsüz olması sebebiyle cesaretinin olmadığı, iddiasının ciddiye alınmayacağı korkusunu taşıdığı ya da saldırganın cezalandırılmayacağı ve şiddetin tekrarlanacağı endişesine sahip olduğu görülmektedir.

Aile içi şiddet, çok genel anlamda kendini aile olarak tanımlamış bir grup içerisinde zorlamak, aşağılamak, cezalandırmak , güç göstermek, öfke, gerginlik boşaltmak amacıyla bir bireyden diğerine yöneltilen her türlü şiddet davranışıdır. Şiddet kurbanlarının %90' dan fazlası kadındır.Dünya' da ulusal düzeyde yapılmakta olan araştırmaların sonuçları, pek çok kadının sürekli olarak birlikte yaşadıkları erkekler veya kocaları tarafından şiddete maruz bırakıldıklarının ve bu şiddetin sınıf, etnik köken veya sosyo-ekonomik düzey gözetmeksizin uygulandığını ortaya koymaktadır.Pekin Eylem planı'nda kadına yönelik şiddet, ister toplumsal, ister özel yaşamda olsun; tehdit, cebren ya da keyfi olarak özgürlükten alıkoymak da dahil olmak üzere fiziksel, cinsel ya da psikolojik zarar ve acı veren ya da verebilecek, cinsiyete dayalı her türlü şiddet hareketi olarak tanımlanmaktadır.

Kadın üzerindeki şiddet dille başlıyor. Şiddet dille kadınların ve erkeklerin bilincine işlerken fiziksel şiddeti yaratıyor. Fiziksel şiddet dille başlatılırken yine dille meşrulaştırıyor. "Kadın erkeğin çarığıdır", "kadın erkeğin şeytanıdır", "eksik etek", "kaşık düşmanı", "saçı uzun aklı kısa", "kızını dövme-yen dizini döver", "kol kırılır yen içinde kalır", "kadına çocuğa ve sarhoşa sırrını açma" ve "dayak cennetten çıkmadır" gibi benzeri söylemler ve atasözleri toplumsal cinsiyeti belirginleştirmekte ve toplumun etkisiyle kadına bakışta ya da kadınların kendilerine bakışında taşıdıkları yanlış değerleri ortaya koymaktadır. Bu bağlamda erkeğin kadın üzerindeki iktidarını koruma ve sürdürme yönteminin Türkçe'deki en güzel ifadesini "kadının sırtından sopayı karnından sıpayı eksik etmeyeceksin" söyleminde buluruz.

Evlilik ilişkisinde itaat kavramı, kadının tüm bireyselliğini, özgünlüğünü bir çırpıda yok sayarak; evlilik dayanışmasını,

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

sevgi alışverişini, istişareyi erkeğin inisiyatifine ve merhametine bırakarak, kocanın arzu, istek ve emirlerini böylesine kutsallaştırma ve kadın için dini mükellefiyet konumuna yükseltme aracı olarak kullanılmıştır. Öte yandan kocalarından boşanmış veya ayrılmış kadınlarda fiziksel şiddet deneyiminin % 78 gibi çok yüksek bir orana ulaştığını görüyoruz.

Evlilik ve dayak ilişkisine dair ikinci bir çarpıcı bulgu, hangi şartlarda tanışıp evlenildiğinin yaşanan fiziksel şiddeti belirleyen faktörlerden birisi olması: Kendileri tanışıp anlaşarak ailelerin onayıyla evlenenlerin % 28'i, görücü usulüyle evlenenlerin % 37'si en az bir kez fiziksel şiddete maruz kalmaktayken, bu oran kendileri tanışıp anlaşarak ancak ailelerin onayını almadan evlenenlerde % 49'a çıkmaktadır. Cinsel şiddete uğradığını söyleyenlerin % 67'si aynı zamanda fiziksel şiddete de maruz kaldıklarını ifade etmektedirler. Şiddet türleri arasında geçişlilik olması, cinsel şiddetin genel tahakküm ilişkisinin bir biçimi olarak yaşandığını göstermektedir.

Şiddet yaşamak ve yaşatmak ile çocukken şiddete maruz kalmak veya tanık olmak arasında azımsanmayacak bir ilişki görülmektedir. Çocukken veya gençken babalarından dayak yemiş olanların, eşlerinden dayak yeme oranı % 48 iken, babalarından dayak yememiş olanların eşlerinden dayak yeme oranı % 28'dir. Anneden dayak söz konusu olduğunda bu oranlar sırasıyla % 41 ve % 29'dur.

Bir kadının eşinden dayak yeme riskini en fazla artıran etkenin kendi annesinin babasından dayak yemesi olduğunu söyleyebiliriz. Bu kadınlar, dayak yemeyenlere oranla iki misli daha fazla risk altındalar. Kısacası çocukken tanık olunan şiddet, erkeklerin şiddet uygulama olasılığını, kadınların da şiddete maruz kalma olasılığını iki kat artırıyor görünmektedir. Yapılan araştırmalara göre:

- Her üç kadından biri eşinden dayak yediğini söylemektedir.
- Eşinden dayak yiyen kadınların yarısı bu durumdan daha önce kimseye bahsetmediklerini ifade etmektedirler.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- Yükseköğrenim görmüş altı erkekten biri eşine fiziksel şiddet uygulamaktadır.
- Kadınların aileye kocalarından daha çok gelir getirmesi, dayak riskini en az iki misli artırmakta, bu durumda olan her üç kadından ikisi fiziksel şiddete maruz kalmaktadır.
- Çocukken tanık olunan veya maruz kalınan şiddetin, erkeklerin şiddet uygulama olasılığını, kadınların da şiddete maruz kalma olasılığını iki kat artırdığı gözlenmektedir.
- Kendileri tanışıp anlaşarak ailelerin onayıyla evlenenlerin % 28'i, görücü usulüyle evlenenlerin % 37'si en az bir kez fiziksel şiddete maruz kalmaktayken, bu oran kendileri tanışıp anlaşarak ancak ailelerin onayını almadan evlenenlerde % 49'a çıkmaktadır.
- Öğrenim düzeyi arttıkça fiziksel şiddet gördüğünü söyleyen kadınların sayısı azalmaktadır. Okuma yazma bilmeyen kadınlar arasında en az bir kez dayak yediğini söyleyenlerin oranı % 43 iken, yüksek öğrenim görmüş kadınlar arasında bu oran % 12'dir. Ancak bu rakamları yorumlarken yüksek öğrenim görenlerin yaşadıkları şiddeti paylaşmak konusunda daha ketum davranıyor olabilecekleri dikkate alınmalıdır.
- Alışverişe çıkmaktan aileleriyle görüşmeye kadar kadınların attıkları her adım kocanın iznine tabi görünmektedir: Her 10 kadından yalnızca biri başka bir şehre/köye eşinden izin almadan gidebilmekte, üçü eşinden izin alma ihtiyacı duymadan ailesini ziyaret edebilmekte veya alışverişe/çarşıya gidebilmekte, dördü eşinin iznine tabi olmadan komşu/arkadaş ziyareti yapabilmektedir.
- Türkiye'deki kadınların yarıya yakını Medeni Kanun'da yeniden düzenlenen mal rejiminden habersizdir. Görüşülen kadınların % 43'ü 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'dan da haberdar değildir.
- Devletin sorumlulukları bağlamında en acil ihtiyaç, şiddet mağduru kadınların korunmasıdır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Kadına yönelik şiddeti tanımlayan ve önlenmesi için taraf ülkelere yükümlülükler getiren iki önemli uluslararası belgeden ilki; 1979' da kabul edilen "Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi" olarak (CEDAW) ve ikincisi 1995' de Birleşmiş Milletler IV. Dünya Kadın Konferansı sonucu kabul edilen Pekin Eylem planı'dır. Kadına yönelik şiddeti tanımlayan ve önlenmesi için taraf ülkelere yükümlülükler getiren Pekin Eylem planı, 1995' de Birleşmiş Milletler IV. Dünya Kadın Konferansı sonucunda kabul edilmiştir. Pekin Eylem planı'nda kadına yönelik şiddet, ister toplumsal, ister özel yaşamda olsun; tehdit, cebren ya da keyfi olarak özgürlükten alıkoymak da dahil olmak üzere kadına fiziksel, cinsel ya da psikolojik zarar ve acı veren ya da verebilecek, cinsiyete dayalı her türlü şiddet hareketi olarak tanımlanmaktadır.

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun araştırma sonuçlarına göre de aile içi şiddete maruz kalanların %80'i "yapacak fazla bir şey olmadığına" inanmaktadır. Çaresizliğin kabulü anlamına gelen bu durum ülkemizde aile içi şiddete maruz kalanların henüz yeterli ekonomik ve sosyal destekten ne derece yoksun olduğunu göstermenin yanı sıra şiddetin yol açtığı psikolojik etkileri de ortaya koymaktadır.

Dünya üzerinde her ırk ve ülkeden dört aileden birinde aile içi şiddet görülür. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumunun yaptırdığı bir araştırma sonucuna göre ülkemizde ailelerin %34'ünde fiziksel şiddet, %53'ünde sözlü şiddet uygulanmakta ve ev içi şiddet yoğun olarak yaşanmaktadır. "Dünya genelinde her dört kadından 1'i ve her 6 erkekten 1'i yaşamlarının bir döneminde aile içi şiddete uğramaktadır .

"Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nün 2002 yılı raporlarında belirtilen tahminlere göre tüm dünyada üç kadından biri yaşamlarının bir döneminde dövülmekte, cinsel ilişkiye zorlanmakta ve diğer yollarla taciz edilmektedir. Tacizi yapan kişi genellikle kendi ailesinden biri ya da tanıdığı bir kişidir. "Kore'li kadınların üçte ikisi eşlerinden düzenli olarak dayak yemektedir. "Kenya'da 1990 yılında yapılan bir araştırmada kadınların % 41'inin kocalarından düzenli olarak dayak yediği saptan-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

mıştır. “1993 yılında Mısır’ın İskenderiye kentinde öldürülen kadınların % 47,1’i akrabaları tarafından tecavüze uğradıktan sonra öldürülmüştür. Öte yandan kadınların yüzde 40 ile 70’i yakın ilişki içinde olduğu partneri tarafından öldürülmektedir. 1989-1996 yılları arasında Avustralya’da cinayete kurban giden kişilerin % 43’ü, Bangladeş’de % 50’si, Zimbabve’de % 60’ı, Papua - Yeni Gine’de % 73’ü eşleri tarafından öldürüldü. İngiltere ve Galler’de 2000/2001 yıllarında öldürülen kadınların % 42’sinin, erkeklerin ise % 4’ünün katili eşleriydi .

“2001/2 Britanya suç araştırması sonuçlarına göre, İngiltere ve Galler’de şiddet içeren suçların yaklaşık dörtte biri aile içinde işlenmektedir. Eşler arasındaki şiddetin kurbanlarının % 81’inin kadın, %18’inin ise erkek olduğu saptanmıştır. (Crime in England and Wales, Home Office, July 2002). “Aile içi şiddete uğrayanların ancak % 35’i bu durumu başkalarına söylemektedir. “T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu’nun yaptığı araştırma sonuçlarına göre aile içi şiddet ülkemizde de yaygındır. Fiziksel şiddete ailelerin % 34’ünde, sözlü şiddete ise %53’ünde rastlanmaktadır. Çocuklara yönelik fiziksel şiddete rastlanma oranı da %46’dır. Ailelerde cinsel şiddet ve tacize rastlanma oranı %9’dur. Şiddete maruz kalanların % 80’i yapacak fazla bir şey olmadığına inanmaktadırlar. Bu durum çaresizliğin kabulü anlamına gelmekte ve şiddete maruz kalanın pasif tutumuna yol açmaktadır.

Başka bir araştırmada 112 kadın ile görüşülmüş, şiddete uğrayan kadınların %91,1’inin kocalarından, %8,9’unun babalarından şiddet gördüğü anlaşılmıştır. Şiddete uğrayan kadınların bedensel şikayetleri %43,4 ile morarma, yaralanma, çürük, %44,3 ile hastanelik dereceye gelme (kırık, ağır yaralanma), % 13 ile çocuk düşürme olarak belirtilmiştir. Şiddetin devam ettiği süre ise, şiddete uğrayanların % 37,5’inde 11 yıldan fazla, % 28,6’sında 6 - 10 yıl, % 23’ünde ise 1 - 5 yıldır. “Aile Araştırma Kurumu ve Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı’nın 1997’deki araştırmasına göre, kadınların % 45,8’i balayı döneminin sonunda, % 1,3’ü ilk çocuklarına hamileliklerinde ve % 9,9’u doğumdan sonra şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Kadına Yönelik Şiddetin Normalleştirilme Süreci

Kadına yönelik şiddetin ve kadının yaşam alanına ilk saldırının başlangıcı duygusal şiddet ve duygusal kontroldür. Bunu uzun vadede tecrit izler. Kadın tecrit sonrası ruhsal ve fiziksel yönden erkeğin koyduğu belli kurallara tabi tutulur. Kiminle görüşeceği, ne düşüneceği, ne hissedeceği artık kendi kararlarına bağlı olmaktan çıkar. Çevresine örülmüş duvarların arasında yaşamaya mahkum edilir. Ve bu duvarlar zaman içinde yaşama hakkına müdahaleye kadar uzanabilir. Kadın bu noktada ölüm kararının da yaşama kararının da erkeğe ait olduğunu anlar. Erkek bu durumu daha etkili kılmak için şiddet ve şefkati dönüşümlü olarak kullanmayı tercih eder. Şiddet içine gizlenmiş sevgi duyan erkek kimliği, erkeğe kısa vadede kadının yaşam alanına sınırlar koyma, uzun vadede ise şiddetin zamanını ve yerini belirleme hatta kendi gerçekliğini kadının gerçekliği haline getirme imkanı sağlar. Kadınların şiddeti normalleştirme süreci, böylece sürer gider.

Kadına yönelik şiddetin sıradanlaşma ve normalleşme süreci, erkeğin gücünü şiddetle kadının yerini ise boyun eğmeyle ilişkilendiren cinsiyetçi toplumsal normlarla çizilir. Şiddet sarmalındaki kişiler için şiddet, toplumsal cinsiyet, cinsellik ve iktidar sıkı sıkıya birbirinin içine geçmiştir. **Erkeklerin şiddeti normalleştirme süreci doğrudan erkek olmakla ve kadınları kontrol altına almakla bağlantılıdır. Böylece şiddet kullanan erkekler, kadınları bir cinsiyetlenme sürecine sokarlar. Kadın, erkeğin biçtiği kadınlık tanımlarına girer ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığını kabullenmiş ve içselleştirilmiş bir kadınlık üretilir. Bu bağlamda kadınların yaşam alanlarının kontrol edilmesiyle aynı zamanda kadınlığın sınırlandırılması söz konusu olur. Böylece kadınların yaşam alanlarının erkek tekeline geçiş süreci başlar. Bu süreçte yer alan erkek eylemleri; duygusal kontrol, tecrit, şiddet ve yakınlığın dönüşümlü olarak kullanılması olarak sayılabilir.**

Kadınların yaşam alanlarının kontrol edilmesini sağlayan şiddet, amacı ve yöntemi belli, sistematik bir yol olarak karşı-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

mıza çıkar. Şiddet kullanan erkeklere göre şiddetin amacı belli ve kontrollüdür. Kadına yönelik şiddet uygulayan ve eşlerini döven erkekler daha çok evdeyken ve eşleri ile baş başayken dayak atmayı tercih ederler. Nerede, nasıl ve ne kadar dayak atacaklarını dikkatle kontrol ederler. Burada uygulanan şiddet kör değildir. Kadına yöneltilmiş kontrollü bir harekettir ve dayak atan erkek karşısındaki kişiyi, yeri ve zamanı denetim altında tutar. Dayak fiili esnasında ve dışında kontrolü elinde tutan erkektir. Kadınları döven erkeklerin çoğu çocuklarını da döver.

Kadının ilk kez dayakla karşılaşmasının arkasından, bunu izleyen normalleştirme süreciyle; sınırların farkına varılmadan, silinmesi ve yer değiştirilmesi yanında; kadına yönelik şiddetin ilgi ve şefkatle dönüşümlü olarak kullanımından doğan belirsizlikler sonrasında kadının kendi gerçekliğinden sıyrılıp erkeğin gerçekliğine teslim olması ve şiddetin içselleştirilmesi süreci başlar. Kendisine şiddet uygulanan kadın değişen sınırlara alışmak zorunda kalır.

Normalleştirme sürecine girmiş bir kadın partnerini şiddet kullanan biri gibi görmek istemez ve bu nedenle şiddet gören kadınla görmeyen arasındaki ayrımı kendince kaldırır ve iki durum onun için zamanla aynlaşır. Doğruyla yanlış, iyi ile kötü arasındaki sınırlar tecrit aşamasında yer değiştirir, fiziksel ve ruhsal anlamda tecrit edilmiş kadın sosyal deneyimlerden mahrum kalır. Erkeğin ona sunduğu doğrular ve erkeğin tecrübeleri zamanla kadının tek başvuru mercii haline gelir.

Son olarak da kadının bireysel olarak ayakta duramayacağına ya da sorunla baş edemeyeceğine ilişkin korkuları, şiddeti ya da istismarı küçümsemesi, izole olması, kendini güçsüz ve çaresiz hissetmesi, kendini suçlaması, çelişkili duygular içerisinde bulunması, benlik saygısının düşük olması, umutsuzluğu gibi psikolojik özelliklerinin de sorunun gizli kalmasını veya kadının bu koşullar içerisinde kalmasını pekiştiren olgular olarak değerlendirilebilir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Cinsiyet Ayrımcılığı Sonucunda Kadına Yönelik Şiddetin İçselleştirilmesi

Herhangi bir kişi ya da grup yetersiz olur ve aşağılanır ve kötü muameleyi hak ettiğine inanırsa bu kişinin ya da grubun benlik saygısını örseleyen bu davranışlara maruz kalma olasılığı çok yüksektir. Sosyal psikolojide bu mekanizma “baskı ve kötü muamelenin içselleştirilmesi” olarak adlandırılabilir.

Geleneksel toplumlarda kız çocuğu yetiştirilirken hep özverili ve fedakar olma yönünde büyütülür. Her şeyi ve herkesi kucaklamalı, yardımcı olmalı, affetmeli, olayları büyütmemeli aksine yatıştırmalı, anlayışlı olmalı; yani kadının kendisini ailesi için “kurban” etmesi istenmekte ve öyle yetiştirilmektedir. Ailesi, kocası ve çocukları her zaman kadının ilk önceliğidir, kendisi ve hayatı ikinci planda kalmaya mahkumdur. Bu değerleri içselleştiren kadın şiddet durumuyla karşılaştığında paniğe kapılabilir. O kendisini eşine ve ailesine adanmışken böyle bir durumla karşılaşmak onu çaresiz ve ne yapacağını bilemez bir hale düşürebilir. Bu durumdaki kadının yaşayacağı en yoğun duygu “korku” dur. Korku da kadının hayatında bir çok farklılığa yol açabilir. Uyurgezerlik, uykusuzluk ve buna bağlı olarak uyku hapi kullanımı olabilir. Uyku hapi veya anti-depresanlar bağımlılık yapabilir. Şiddet korkusuyla kadın erkeği terk etmekten veya tepki göstermekten korkabilir. Kadın suçluluk duygusunun içselleştirebilir.

Şiddete maruz kalan kadın her türlü olumsuz uyarandan etkilenebilir. Yaşadığımız toplum zaten her türlü malzemeye kadının güçsüzlüğünü işlemektedir. Bu güçsüzlüğü yetersizlik ve değersizlik anlamında düşünmek için yeterince çevrede veri vardır. Örneğin reklamlar, filmler, hikâyeler, ders kitapları vb. kadının yetersizliği veya güçsüzlüğü ile ilgili mesajlar verir. Bu aktarımlar aracılığıyla kadın baskıyı içselleştirir. Aşagılık duygusu yüksek bir kadın dayak yediğinde hatayı kendinde görür ve nerede hata yaptığını düşünür yani karşı tarafın değil kendisinin hatalı olduğunu düşünür.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Geleneksel kadınlık rolünü benimsemiş ve içselleştirmiş şahıslar bu ortamda yaşamaya ve “kurbanlık” statüsünde kalmaya uzun süre devam edebilirler. Ayrıca günümüzde basın ve medyada verilen bakımlı, çekici, seksi kadın imajı ve örnekleri, akşama kadar evi ve çocuklarıyla uğraşan ve başka bir hayatı olmayan kadın için benlik saygısını örseleyici boyuttur. Dayak yiyen bir kadının sadece vücudu zarar görmez, esasen benlik duygusu, öz saygısı, kendine olan güveni de incinir ve onlar esas hasara uğrar. Kendisini sevmesini beklediği, güvendiği, sığındığı, eş olarak seçtiği, sevdiği, saygı duyduğu kişi tarafından dövülmüş olmak kadında onarılmaz yaralar açar. Bundan dolayı da kendine olan güvenini kaybeder. Kendini aptal, işe yaramaz, basit, gereksiz ve kötü hisseder. Genelde kadınlarımız bu duruma rağmen eşlerinden ayrılmayı, onu hayatlarından ve gönüllerinden silmeyi göze alamadıkları için de aşağılık duyguları devam eder.

Gelenekselleşmiş rollerin öğrenim ve öğretim süreci kendisini şiddetle dayattığı için kadınlar bu noktada ekonomik şiddette dahil olmak üzere yaşadıkları baskıyı içselleştirerek şiddeti kendi içlerine döndürürler. Tarih boyunca kadınlara, şiddet yoluyla bilinçle veya bilinçaltı kimliğe atfedilen davranış kalıplarının baskıcı etkisi kendini şiddetin içselleştirilmesiyle göstermektedir. Aile içi şiddeti, diğerlerinden ayıran en önemli farklardan biri, aile içi şiddette devamlılığın olması ve bunun dışarıdan kolay fark edilememesidir. Aile içinde gerçekleştiği için de zamanla “normalleşmekte” ve diğer nesle de kolaylıkla aktarılmaktadır.

Kadına yönelik şiddetten, şiddetin normalleştirilmesinden ve içselleştirilme sürecinden sonra; kadından geriye kalanlar ise artık; her şey hakkında kaygı duyma, karar vermede güçlük, paralize olmak; depresyon, kayıtsızlık ve intihar; erkeği savunmaktır. Bu kadınlar, eşlerinden ayrıldıktan sonra bile özgür değillerdir. Hem fiziksel hem de sembolik olarak ölmüşlerdir. Kendilerini erkeğin gözünden görmeye alışmış ve bu süreçte kendini değersiz hissederek kadın kimliklerini kaybetmişlerdir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Ataerkil Değerler Ve Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı

Kadına ve erkeğe yüklenen rollerin ve doğal olarak ortaya çıkan ödevlerin içselleştirilmesi şiddet tarafından sağlanmaktadır. Kadınlar şiddeti var kalmak ve yaşar kalmak adına içselleştirdiklerinde ataerkil sistemin bir parçası haline gelmektedirler. Kadınlar kendilerini insanların ihtiyaçlarına göre değil aile bireylerinin daha da özlüce ataerkil yapıdan kaynaklanan eril kurgunun gerektirdiği ve hakim kıldığı ihtiyaçlara göre yeniden tanımlarken kendilerine bu süreci öğreten toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında yaşadıkları şiddeti içselleştirmektedirler. **Şiddet gören kadın baskıyı içselleştirir.** Bir kişinin kendisinin daha önemsiz olduğuna ve kötü davranılmayı hak ettiğine inanması, karşısındaki kişinin şiddet uygulamaya devam etmesini kolaylaştırır. Bu durumda kadın kendisinde bir hata olduğunu kabullenerek kendini suçlar. Gerçekten şiddet gören kadın sıklıkla kendini suçlar ve erkeği şiddet uygulaması için tahrik ettiğine inanır. Şiddet uygulayan erkeklerin neredeyse tamamının iddiası da budur. Kadın elinden geldiğince erkeğin istediği gibi davranmaya gayret eder. Oysa şiddetin kadının davranışları ya da kişiliği ile bir ilgisi yoktur.

Toplumsal cinsiyet, kültürel bir sınıflandırma, çok büyük bir öneme sahip tek kültürel biçim olabilecek cinsiyete dayalı işbölümü temelinde var olan bir derecelendirme olup ataerkilliği oluşturan baskıcı kurumların tamamı toplumsal cinsiyet ayrımcılığını körüklemektedir. Dünya üzerindeki tüm toplumlarda ataerkil öğeler ve değerlerin topluma ve toplumlara hakim olduğu izlenmektedir. Öte yandan toplumun farklı sosyal yapıları arasında en önemli sosyal kurumlardan biri olan aile içinde ataerkilliğin muhafaza edilmesiyle yaşanan sosyalizasyon sürecinde cinsiyet rolleri birincil olarak aile içinde öğretilmekte ve bu öğretim süreci şiddet yoluyla realize edilirken aynı zamanda şiddetin kuşaklar boyunca yeniden üretilip öğretilmesine neden olmaktadır.

Erkek egemen toplumun hakim ideolojisinin dayattığı sosyal ilişkileri ve ekonomik hiyerarşiyi doğal kılan ataerkil yaklaşım doğal olarak toplumsal cinsiyet rollerini de belirlemek-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

tedir. Erkek ve kadın arasındaki ruhsal toplumsal ve kültürel farkları dikkate alan toplumsal cinsiyet kavramı kadınlar ile erkekler arasındaki güç ve iktidarla tahakküm aleyhine işleyen farklılıklarda odaklanmasıyla bağıntılıdır. Güç ve iktidar sorununun ortaya çıkmasında başlıca düzenleyici kavram olarak ataerkillik kavramıyla kadının meta olarak nesneleştirilmesi ve nesne olarak kabulüyle toplumsal cinsiyet rollerinin dayattığı ve belirginleştirdiği ekonomik ve sosyal hiyerarşiyi doğal kılan ataerkil yaklaşım şiddeti meşrulaştırır.

Ataerkil toplumun kadın ve çocuk süjesi üzerindeki hâkimiyeti şiddet ile sağlanır. Hakim ideolojinin dayattığı sosyal ilişkileri ve ekonomik hiyerarşiyi doğal kılan ataerkil yaklaşımları ve çatışmaları şiddetle baskılanır ve böylece geleneksel cinsiyet rolleri ortaya çıkar. Toplumsal düzlemin dayattığı; şiddetle baskılama; toplumsal cinsiyet rolleri yaratırken, toplumsal cinsiyet roller şiddetle baskılamayı yeniden üretir. Yaşanan süreç çıkışı olmayan bir paradoks ve sarmala dönüşür ve bu süreç içinde kadın şiddeti içselleştirmek suretiyle ikincil bir kimlikte ve ikincil bir düzeyde var kalabilir.

Normal koşullarda kadının yaşamının ataerkil denetim altında olduğu söylenebilir. Ataerkil denetimi sağlayan şiddet bir ataerkil denetim aracı ve biçimidir. Bu bağlamda düzen şiddeti meşrulaştırmaktadır. Kadınlar belirli şiddet biçimlerine maruz kalırlar. Oysa kadınların işbirliği olmaksızın ataerkil sistem varolamaz. Kadınların işbirliği ataerkil sistemin bir parçasıdır. Ataerkillik doğrudan toplumsal cinsiyet bakışı yaratır. Kadın ile erkek arasındaki farklılığın en belirginleştiği yer olarak aile içinde erkeğin ve kadının yeri kesin çizgilerle tanımlanmış ve sınırlandırılmıştır. Kadınlar kendi cinsel kimlikleri pahasına aktif işbirliği yaparak ataerkil düzenin koruyucusu olurlar. Sistemin koruyucusu olarak kadınların ikincil kimliğini karakterize ederler.

Kadının meta olarak nesneleştirilmesi ve nesne olarak kabulüyle toplumsal cinsiyet rollerinin dayattığı ve belirginleştirdiği ekonomik ve sosyal hiyerarşiyi doğal kılan ataerkil yaklaşım şiddeti meşrulaştırır. Bu süreç içinde kadın ve erkek

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ataerkilliğin bir parçası gibi görünmektedir. Toplumsal cinsiyet ilişkileri, ataerkil sistem ve düzen içinde çarpıtılmaktadır. Genel anlamıyla ataerkil sistem ve düzen en basit algıyla erkek egemenliğini ifade eder. Yorumsal olarak babanın ya da aile reisi sayılan atanın yorumu anlamına gelir. Ataerkil düzen aslen belirli bir erkek egemen aile türünü tarif etmek için kullanılmıştır. Egemen erkeğin çevresinde bulunan tüm kadınlar daha genç erkekler çocuklar ve ev halkının tamamı yönetimi altında bulunur. Şimdilerde ataerkil düzen erkek egemenliğini, erkeğin kadına hakim olduğu, egemen olduğu güç ilişkilerin anlatmak ve çeşitli yollardan kadınların ikincil konumda tutulduğu bir sistemi nitelendirmek için kullanılıyor. Hangi ülkede ve hangi sınıfta yaşıyor olursa olsun kadınların günlük hayatta yaşadığı o ikincil konu edilmişlik, aile içinde iş yerinde ya da toplumda çok çeşitli biçimlerde görünür. Ayrımcılık, önemsenmemek, aşağılanmak, denetim, sömürü, baskı, şiddet vs. detaylar değişse de sonuç değişmez.

Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığının Yeniden Üretilmesi

Kadınlar toplumsal cinsiyet sisteminin değerlerini içselleştirirken toplumsal cinsiyeti yeniden yaratırlar. Toplumsal cinsiyeti aşılama; saygınlık ve aykırılığı kadınların cinsel faaliyetlerine göre tanımlayarak kadınları birbirlerinden ayırmak; yasaklar ve düpedüz baskı yoluyla ekonomik kaynaklara ve siyasi güce erişimde ayrımcılık yapmak; ve sisteme uyan kadınları sınıfsal ayrıcalıklarla ödüllendirmek; en iyi ifadeyle baba hakimiyeti diye tarif edilen ataerkil sistemin uygulama araçlarıdır. Kadının kendi cinsine karşı yaptığı bu işbirliği bir dizi yöntemle emniyete alınır. Bu yöntemlerin başlıcaları; toplumsal cinsiyeti aşılama, eğitimden mahrum etmek ve kadınlara kendi tarihi bilgilerini vermemek olarak sayılabilir.

Temel sosyalizasyon süreçleri sonucunda kadınlar kendilerini erkekle özdeşleştirmektedirler. Kadınların erkekle yaptıkları bu özdeşleştirmeye bağlı olarak, varoluş adına kendilerini neyle bütünleştirebildikleri ve bu bütünlüğü ne pahasına korumaya çalıştıkları, bunun için kendilerini nasıl özlerinden koparıp farklılaştırdıkları ya da ne gibi farklılıklara uğradıkları,

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

şiddeti ne kadar içselleştirdiklerine bağlıdır. Böylece toplumla birlikte bir bütün olarak kadın ve erkek şiddeti içselleştirmekte kendine dayak atmak/dayak yemek bağlamında şiddet ve dayığı haklı bulmaya başlamakta ve süreç içinde şiddetin içselleştirilmesi sonucu kendi şiddet uygulayan taraf olarak atadan ve toplumdaki ve geçmişten aldıklarını çocuklarını döverecek geleceğe taşımaktadırlar.

Toplumsal olarak verilmiş kadınlık ve erkeklik kalıpları ve cinsiyet rolleri tarihsel süreç içinde oluşturulan geleneklerin hem bir ürünü hem de bir parçası olup bu rollerin yarattığı kalıp yargılar kadının toplumsal ikincilliğini ortaya koyar. Kadınlar şiddeti var kalmak ve yaşar kalmak adına içselleştirdiklerinde ataerkil sistemin bir parçası haline gelmektedirler. Kadınlar kendilerini insanların ihtiyaçlarına göre değil aile bireylerinin daha da özlüce ataerkil yapıdan kaynaklanan eril kurgunun gerektirdiği ve hakim kıldığı ihtiyaçlara göre yeniden tanımlarken kendilerine bu süreci öğreten toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında yaşadıkları şiddeti içselleştirmektedirler.

Şiddet bir yandan toplumsal cinsiyet rollerinin öğretilmesinde en etkili araç olarak kullanılırken öte yandan toplumsal cinsiyet düzeninin dayatılmasında, yaşatılmasında, korunmasında ve yeniden üretilmesinde en meşru araç veya en temel kural olarak ortaya çıkmaktadır.

Yaygın namus anlayışı ile belirlenen meşruiyet kazanma kişilerin zihinlerinde namus adına işlenen cinayetler olarak bir kaçınılmazlık vurgusu yapıyor. Böylece işlenen cinayetler alelade bir cinayet olmaktan çıkarak; onları anlayış gösterilebilir, onay verilebilir eylemler haline getiriyor. Kadınlar ataerkil sistemin değerlerini içselleştirirken bunları onaylamaya başlayarak yaptıkları aktif işbirliğiyle erkek egemen düzenin en ateşli savunucuları olmaktadır. Aksi takdirde bir annenin kendi öz kızını töre cinayetlerinde görüldüğü gibi ölüme mahkum etmesini ve onay vermesini nasıl onaylayabilirsiniz. Öyle ki bastırıldığı doğal kimliğini daha iyi kontrol etmek kendi sesini kendine duyurmamak adına ataerkil düzenin aktif işbirliği ve bir nevi suç ortaklığını sürdürmeye başlamaktadır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Türkiye genelinde şiddeti onaylayıp içselleştirenlerin % 50.1 ile yüksek bir değer olduğu görülmektedir. Yaş gruplarına göre bakıldığında, ileri yaşlarda şiddetin onaylanma oranı daha da yüksektir. Hiçbir eğitim almamış kadınlarda şiddeti onaylama oranı %73 iken, lise ve üstü eğitime katılan kadınlarda şiddeti onaylamanın % 6 kadar düştüğü görülmektedir. Kadının eğitim düzeyi arttıkça şiddetin onaylanması önemli derecede düşmekte ve kadın eğitim yoluyla yeni statü kazandığı takdirde, şiddetin kabullenilmesi de daha da güçleşmektedir. Bütün alanlarda olduğu gibi eğitim burada da etkisini göstermektedir .

Ataerkil yapıda yerleşmiş özlü sözler ve atasözleri, kadına yönelik şiddetin nasıl içselleştirildiğini açıkça ortaya koyarken, aynı atasözleri aynı zamanda toplumsal cinsiyet ayrımcılığını arttıran ve yeniden üreten en önemli araçlardan biri olarak kullanılmaktadırlar.

Kadınlara tarih boyunca ve şiddet yoluyla bilinçle veya bilinçaltı kimliğe atfedilen davranış kalıplarının baskıcı etkisi kendini şiddetin içselleştirilmesiyle göstermektedir. Bu anlamda şiddet geleneksel kadın erkek davranış ve rollerine ait hiyerarşik yapıyı yaratan, koruyup kollayan bu düzenin gardiyan ve bekçisidir.

Kadına yönelik şiddetin en trajik biçimlerinden birisi de namus cinayetleri olarak görülmekle birlikte kadının varoluşu bağlamındaki en büyük tehdit ve asıl en büyük tehlikesi şiddetin içselleştirilmesinde yaşanmaktadır. Şiddet konusunda toplumda yaşanan en trajik biçim namus cinayetleri gibi görünmektaysede, en dipte yaşanan en büyük tehdit gerçekte şiddetin içselleştirilmesinde gözükmektedir. Kadın ve erkek şiddeti içselleştirmekte kendine dayak atmak/dayak yemek bağlamında şiddet ve dayağı haklı bulmaya başlamakta ve süreç içinde şiddetin içselleştirilmesi sonucu kendi şiddet uygulayan taraf olarak atadan ve toplumdan ve geçmişten aldıklarını çocuklarını döverek geleceğe taşımaktadırlar. Bu bağlamda şiddete meşruiyet zemini hazırlayan tüm algı ve yaklaşımlar toplumsal cinsiyet'e dayanmaktadır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Toplumsal şiddette en büyük tehlike, şiddetin içselleştirilmesi, gelecek nesillere aktarılması ve bu süreç içerisinde, kalıcı ve doğal sayılmasıdır. Çocukluğunda şiddeti bir terbiye biçimi olarak yaşayan ve algılayan bireyler, genellikle aynı yöntemi kendi çocukları için tercih ederler ya da şiddete maruz kaldıklarında bunu kendi suçlarının doğal bir sonucu olarak kabul ederek içselleştirirler. Çok farklı kanallardan beslenen bu karmaşık toplumsal sorun mevcut koşullarda, yeniden üretim sürecini devam ettirir.

Şiddetin içselleştirilmesiyle toplumsal cinsiyet ayrımcılığı arasında yaşanan bu ilişki de; bir yandan şiddetin içselleştirilmesiyle yaratılan toplumsal cinsiyet rolleri ve öte yandan toplumsal cinsiyet rollerinin yarattığı şiddet ve şiddetin içselleştirilmesi olgusu geçmişten geleceğe hiç bitmeyecek bir sarmal halinde birbirlerini yeniden üretip durmaktadırlar. Toplumsal cinsiyet yapılanmasındaki şiddet ve şiddetin içselleştirilmesindeki Toplumsal cinsiyetin rolü süreç içinde tam bir paradoksa dönüşmektedir.

Sonuç

Kadına karşı şiddet, özünde kadın varoluşuna karşı yapılan büyük bir meydan okuma ve kadın yaşama hakkının ihlalidir. Kadın erkek eşitliği bağlamında kadınlar hem ekonomik açıdan hem de eğitim açısından yoksul ve yoksun olduklarından her şeyden herkesten daha fazla etkilenmekte ve toplumsal cinsiyet bağlamında sağlıksızlaşmaktadırlar.

Toplumsal ve sosyal ihmalkarlıkla yaşanan, kadının ve erkeğin şiddeti normalleştirme süreçleri ancak toplumsal cinsiyet ayrımcılığıyla açıklanabilmektedir. Köklerini geçmişin ataerkil yapısından alan, cinsiyet çerçeveli gelişen toplum kabulleri, kadına yönelik şiddeti nesilden nesile aktarır. Bu toplumsal cinsiyet temelli bir kültürel mirastır. Şiddet kullanan erkekler ve şiddete uğrayan kadınlar bir ve birden çok toplumsal cinsiyet normunu benimserken aynı zamanda toplumsal cinsiyet ayrımcılığını içselleştirirler. Oysa ki toplumsal şiddette en büyük tehlike şiddetin içselleştirilmesi, gelecek nesillere akta-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

rılması ve bu süreç içerisinde, kalıcı ve doğal hale gelmesidir. Çocukluğunda şiddeti bir terbiye biçimi olarak yaşayan ve algılayan bireyler, aynı yöntem ve metotla kendi çocuklarını da eğitmekte bu şekilde nesiller arası geçişle şiddet, toplumsal bir yara olarak ve büyük bir sorun olarak hayatımızı tehdit ederek her gün çoğalmaktadır.

Anayasal düzlemde kadın erkek eşitliğinin ve toplumsal cinsiyet kavramının yer alması hukuki yapının kadının birey kimliğini öne çıkaracak şekilde güçlendirilmesi, toplumsal cinsiyete dayalı koruyucu bir yapının oluşturulması gerekmektedir. Bu konuda farkındalığı yükseltmek için örgün ve yaygın eğitim verilmeli ve kadının geçiminin sağlanması için sosyal güvenlik hakları korunmalıdır. Ülkemizde ve dünya da sosyo-ekonomik koşullar zorlaştıkça şiddet artmakta olduğundan son zamanlarda kadına yönelik şiddetin arttığı görülmektedir. Kaynak ve fırsat yaratmakta adil bir yönetim ve ihtiyaca dayalı dağıtım ve fırsat eşitliğinin sağlanması nasıl mümkün olacaktır?

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için toplumsal cinsiyet ayrımcılığı olarak kadın erkek ayrımcılığının ortadan kaldırılması gerekmektedir. Toplumsal yaşamda toplumsal cinsiyet perspektifi olmalı ve Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı karşısında kadın toplumdaki konumuna göre toplumsal cinsiyet pozisyonunun yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. Kadınların güçlendirilmeleri ve her kamusal alanda temsil edilmeleri zorunludur. Toplumsal cinsiyet algı ve bakışı için eğitim yeniden yapılandırılmalıdır.

Toplumsal cinsiyet eksenli kadına yönelik şiddet toplumsal cinsiyet temelli bir sorun ve bir sosyal ve toplumsal ihmalkarlık sorunudur. Şiddete meşruiyet zemini hazırlayan tüm algı ve yaklaşımlar toplumsal cinsiyete dayanmaktadır. Toplumsal cinsiyetin ana politikalara yerleştirilecek şekilde toplumsal cinsiyet eksenli düzenlemeler yapılması gerekir. Bu toplumsal sorun ve kadına yönelik şiddetle mücadele bu nedenle birçok düzeyde aşamalı olarak mücadele edilmesi gerekmektedir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Öncelikle, devletin sıfır toleransla toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını ana plan ve programlara yerleştirmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimin zorunlu hale gelmesi gerekmektedir. İkinci aşama da toplumsal ve ailesel kültürel değerlerin toplumsal cinsiyet değişikliği ve eşitliğini sağlayacak şekilde gerçekleştirilmesine çalışılması ve bu amaçla toplumsal ve kültürel diyalog yoluyla çözümlere ulaşılmasına çalışılması ve bu konuda sivil toplum örgütleri dahil olmak üzere her kamu kurum ve kuruluşuyla medya ve eğitim sisteminden destek alınması gerekmektedir.

Kadınların güçlendirilmesi ve toplumsal bireyler olarak kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet ayrımcılığının önlenmesi, kadın erkek eşitliği konusunda bilinçlendirilmeyi, cinsiyet ayrımcılığı konusunda farkındalık yaratılmasını gerektirmektedir. Şiddete uğramış kadına yönelik koruma sağlamak, ancak kadının çalışma hayatına katılmasını sağlamakla mümkün olacaktır. Kadının güçlendirilmesi için eğitim dahil, her türlü toplumsal katkının verilerek toplumsal cinsiyet bilinç ve farkındalığını arttırmak gerektiğini söyleyelim. Kadının bireysel olarak güçlendirilmesi için, eğitim, çalışma ve fırsat eşitliği yanında karar verme ve seçme özgürlüğüyle toplumsal statü eşitliğinin sağlanması zorunludur.

Son olarak toplumsal cinsiyet eksenli düzenlemeler yapılması için ivedilikle bir çerçeve eşitlik yasasının çıkarılması gerektiğini söyleyelim. Anayasanın 10. md.deki, " Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçirilmesini sağlamakla yükümlüdür..." hükmünün gereği olarak, devlet bu amir hükmü hayata geçirmek için; başta yasal düzenlemeler olmak üzere gerekli her türlü tedbiri almalı, kadın erkek eşitliği komisyonlarını tüm topluma mal etmeli ve yürürlükteki mevzuatımızda kadın-erkek eşitliğini zedeleyen düzenlemelerin ayıklanması için gerekli çalışmaları ivedilikle yapmalıdır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Kaynaklar

Akın, A. ve Demirel, S., “**Toplumsal Cinsiyet Kavramı Ve Sağlığa Etkileri**,” C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi 25 (4), 2003 Özel Eki www.cumhuriyet.edu.tr/edergi/makale/494.pdf

Erişim: 2.10.2007.

Arın, C.; “**Kadına Yönelik Şiddetin Türleri**” Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, cilt 3, 3-7 Ocak 2006, Ankara.

Berktaş, F., “**Kadının İnsan Hakları Kullanımında Yeni Perspektifler**”, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, cilt 3, 3-7 Ocak 2006, Ankara.

Connel, R.W.; Toplumsal Cinsiyet ve İktidar, İstanbul, 1998.

Crime in England and Wales, Home Office, July 2002; Home Office Research Study, 1999 <http://www.gencgazeteciler.org/tcinsiyet.asp>

Demiray, E., “Kadın ve Kadının Statüsü”, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2006

Demirtaş, H. A., “**Cinsiyet Rolü Kalıp Yargıları, Androjenlik ve Diğer Cinsiyet Rolü Yonelikleri**”, Access My Library, Kadın/Woman 2000. Erişim: 2.10.2007 http://www.accessmylibrary.com/coms2/summary_0286-9936399_ITM

Dökmen, Z. Y.; Toplumsal Cinsiyet, İstanbul, 2006.

Ertürk Y., “**Kadına Karşı Şiddet, Nedenleri ve Sonuçları Kültür ve Kadına Karşı Şiddet Arasındaki Kesişimler**” BM 17 Ocak 2007 İnsan Hakları Konseyi 4. Oturumu Gündem 2. Maddesi, Erişim: 2.10.2007 http://www.ihop.org.tr/dosya/YE/ye_raportr.doc

Giddens, A., **Sosyoloji**, <http://www.birkok.net/dersnotlari/sosyoloji/cinsellik.htm>

İnam, A., Şiddeti Anlamak, Erişim: 2.10.2007 <http://mimoza.marmara.edu.tr/~avni/dersbelgeligi/kunduz/siddet/ahmetinam.htm>

Kardam, F.; “**Namus Cinayetlerine Meşruiyet Zeminini Hazırlayan Algılama Ve Yaklaşımlar**” Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, cilt 3, 3-7 Ocak 2006, Ankara

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Kardaş, A., **“Eğitimde Şiddet”**, Erişim: 2.10.2007 http://www.egitimbirsen.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=755&Itemid=198

Köker, E., **“Töre Kısıracında Kadın Ve Yasa Nerededir, Ne Yapar?”** Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, cilt 3, 3-7 Ocak 2006, Ankara.

Lundgren, Eva, **Şiddetin Normalleştirilme Süreci**, çev. Berna Ekal, Ankara: Gökkuşluğu Yayınları, 2009.

Loughney, Mc E., UNICEF Türkiye Temsilcisi, Erişim 2.10 2007 <http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=1104>

Üner, Sarp, **“Toplumsal Cinsiyet eşitliği”**, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadının statüsü genel müdürlüğü, toplumsal şiddet web sayfası, ekim 2008, Erişim tarihi; 1.4.2012.

Özdoğan, Öznur, **“Kadına Yönelik Şiddete Manevi-Psikolojik Yaklaşım”**, International Symposium,Samsun26-28November2010, http://sempozyum.samsunilahiyat.com/Makaleler/991599971_020_OznurOzdogan.pdf, Erişim tarihi; 1.4.2012.

Özvarış, Ş. B., **“Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Sağlık”**, STED Sürekli Tıp Dergisi, 2007. s.7. Erişim: 2.10.2007 <http://www.ttb.org.tr/STED/2007/mart/kadin.pdf> 2 10 2007

Pervizat, L., **“Namus Cinayetlerinin Kavramsal Tartışması”**, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, cilt 3, 3-7 Ocak 2006, Ankara.

Sancar, T., **“Dilin Kadına Yönelik Şiddet Üzerindeki Rolü”** Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, cilt 3, 3-7 Ocak 2006, Ankara

Suğur, S., **“Toplumsal Yaşamda Kadın”**, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2006

Taş, A.K., Uyanık, D., ve Karakaya, Z., **“Şiddeti İçselleştiren Kadının Profili: Türkiye İçin Nicel Bir Yaklaşım”**, III. Kadın Çalışmaları Adana 17-19 Mayıs 1997, s.1. http://www.die.gov.tr/tkba/English_TKBA/makaleler.htm, Erişim tarihi; 1.4.2012.

WHO, 2002; Australian Institute of Criminology, 1998; Crime in England and Wales, Home Office, July 2002.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

WHO. (1998). Gender and Health A Technical Paper. Geneva

WHO. (2005). Multi-Country Study on Women's Health and Domestic Violence Against Women: Summary Report of Initial Results On Prevalence, Health Outcomes and Women's Responses. Geneva

İnternet Kaynakları

<http://www.ygk-info.com/Kadin/kadin%20kiriminin%20icselestirilmesi%20olarak%20toplumsal%20cinsiyetcilik.html> ,Erişim tarihi; 1.4.2012.

http://www.medicalpark.com.tr/web/9-17013-1-1/medical_park-tr/medical_park/saglik_kosesi/adi_olmayan_kadinlarin_dustugu_en_buyuk_tuzak_siddeti_kabullenmek , Erişim tarihi; 1.4.2012.

<http://www.diyadinnet.com/SaglikBilgisi-4331&Saglik=aile-i%C3%A7i-%C5%9Fiddet> , Erişim tarihi; 1.4.2012.

http://www.gata.edu.tr/ureme_sagligi/toplumsal_cinsiyet.htm, Erişim tarihi; 1.4.2012.

<http://www.aileicisiddet.net/egitim/set/Toplumsal-Cinsiyet-Esitligi.pdf>,Erişimtarihi; 1.4.2012.

MEDYA ALANINDA KADINLARIN ULUSAL VE ULUSLARARASI YASAL HAKLARI

Bu tebliğin konusu medyada kadın imgesinin ve konusu kadın olan program-haber ve reklamların yer alış şeklindeki hukuka aykırılıkları ve olması gerekenleri ele almakla birlikte medya organlarında kadın çalışanların çalışma koşulları ve yönetim kademelerinde yer almalarının hukuksal olarak önemindedir.

Medyada, gerek topluma sunulan kısımda kadın imgesinin yer alışındaki sorunların ve gerekse medya organlarında kadın yönetici ve çalışan olarak var olmanın önünde yaratılan sorunların hepsinin temelinde toplumda yer alan ve yüzyıllardır ataerkil ve feodal sistem içinde kökleşen toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcı zihniyet yatmaktadır. Toplumsal değer yargılarının ve bunun zihniyet örüntülerinin temel var edilme ve yaygınlaştırılma aracı olarak kullanılan medya, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yaygınlaştıracak ya da yok edecek olan en etkili yapıdır. İşte bu nedenle de medya, toplumdaki kadın algısının değişmesi için de, kadına yönelik şiddetin tümünden ortadan kaldırılması için de, uluslar arası anlaşmaların getirdiği değer yargılarının toplumda yerleştirilmesi için de son derece önemlidir.

Bu önemine rağmen, medya günümüzde ne yazık ki ağırlıklı olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğini üreten başlıca kurum olarak karşımıza çıkmakta ve artan teşhir, magazinleştirme, önyargıları yineleme vb uygulamalarla mevcut cinsiyete dayalı ayrımcı zihniyeti yeniden ve yeniden üreten bir yapıya bürünmüş bulunmaktadır. Medyanın bu özelliğini değiştirip düzeltebilecek kafa yapısına sahip olan kadınlar ise medyada çalışan kadın olarak, aynı toplumsal cinsiyet ayrımcılığı zihniyetinin getirdiği bir dizi sorunla karşı karşıya bırakılmakta ve medya sektörünün yönetim kadrolarında emekçi kadın çalışanların temsiliyetinin sürekli önüne geçilmektedir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Gerek Ulusal ve gerekse uluslararası mevzuatımızda bu sorunların ortadan kaldırılmasına yönelik ciddi adımlar atılmıştır. Önemli olan bu adımların yani uluslararası anlaşmaların dilinin ve içeriğinin yasa koyucular tarafından çok iyi bilinmesi ve yasama faaliyetlerinde temel alınması, yargı mensuplarınca yürürlükteki hukuk mevzuatı olarak kabul edilip yargılama aşamasında hükme esas alınması, medya sektörü yöneticileri tarafından çok iyi bilinip uygulamada ilke olarak kabul edilmesi, medya çalışanlarınca çok iyi bilinip mesleklerini uygulamada ilke olarak alınmasıdır.

Buna biraz olsun katkı sağlamak amacı ile bu mevzuatı irdelemeyi mesleki alanım olduğu için tercih ettim.

Anayasamızın 10. Maddesinde *“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 7/5/2010-5982/1 md.) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.”* hükmü ve devamında Kişinin Hakları ve Ödevleri başlıklı ikinci bölümde 17. Maddede *“Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.”* Hükmü ve Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler başlığında da 41. Maddede *“(Değişik: 3.10.2001-4709/17 md.) Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar.”* hükmü yer almaktadır.

Görüldüğü gibi bütün vatandaşların uymakla yükümlü olduğu temel yasada kadınlara toplumsal cinsiyet temelli hiçbir olumsuz davranışta bulunulamayacağı hükme bağlanmıştır. Kaldı ki bununla da yetinilmemiş, Anayasamızın 90. Maddesinde aynen *“Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası*

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek: 7.5.2004-5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır” hükmü yer almaktadır.

Anayasamızın 90. Maddesi ile Anayasanın ve yasaların üzerinde birer iç hukuk mevzuatı haline getirilmiş olan kadın haklarına dair uluslar arası anlaşmaların en temeli ve uluslar arası alanda kadın-erkek eşitliği anayasası sayılan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)dir. Bu sözleşme Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 18 Aralık 1979 tarihli ve 34/180 sayılı Kararla kabul edilmiş, 1981 yılında yürürlüğe girmiş ve ülkemizde de 1985 yılında imzalanmıştır. Bu Sözleşmede Taraf Devletler,

“Birleşmiş Milletler Şartı’nın temel insan haklarına, insanlık onuru ve insanın değeri ile erkeklerin ve kadınların haklar bakımından eşitliğine olan inancını yeniden teyit ettiğini kaydederek,

İnsan Haklarına dair Uluslararası Sözleşmelere Taraf olan Devletlerin, erkeklere ve kadınlara ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel ve siyasal haklardan yararlanmaları konusunda eşit haklar sağlama yükümlülüğü altında bulunduğunu kaydederek,

... Bir ülkenin bütünüyle gelişmesi, yeryüzündeki refahın artması ve özgürlüğün gerçekleşmesi için, her alanda kadınların erkeklerle aynı şartlar altında eşit bir biçimde katılmaları gerektiğinin farkında olarak,

... Erkekler ile kadınlar arasında tam bir eşitliğin gerçekleşmesi için erkekler ile birlikte kadınların da toplum ve aile içindeki geleneksel rollerinin değişmesine ihtiyaç bulunduğundan,

Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Tasfiye edilmesi hakkındaki Bildiri’de yer verilen prensiplerin uygulanmasına ve bu amaçla her türlü ayrımcılığın ve görünümünün tasfiye edilmesi için gerekli her türlü tedbiri almaya karar vererek,

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Aşağıdaki konularda anlaşmışlardır:

1. Madde Kadınlara karşı ayrımcılığın tanımı

Bu Sözleşmenin amacı bakımından “kadınlara karşı ayrımcılık” terimi siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her hangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir.

2. Madde Hukuki alanda tedbirler alma yükümlülüğü

Taraf devletler aşağıdaki konularda taahhütte bulunurlar:

a)Erkeklerin ve kadınların eşitliği prensibini henüz ulusal anayasalarına veya diğer ilgili

mevzuatlarına içselleştirmemişler ise, bu prensibi içselleştirmeyi ve yasalar ve diğer uygun vasıtalarla bu prensibin pratik olarak uygulanmasını sağlamak;

b)Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı yasaklayan ve gerektiği takdirde yaptırımlar getiren gerekli mevzuatı çıkarmak ve diğer tedbirleri almak;

tünüyle c)Kadınların haklarını erkeklerle eşit bir biçimde koruyacak hukuki mekanizmalar kurmak ve yetkili ulusal yargı yerleri ile diğer kamu kurumları vasıtasıyla her hangi bir ayrımcılık karşısında kadınların etkili bir biçimde korunmasını sağlamak;

d)Kadınlara karşı ayrımcılık niteliğindeki bir eylem veya uygulamadan kaçınmak ve kamu kurum ve kuruluşların bu yükümlülüğe uygun davranmalarını sağlamak;

e)Her hangi bir kişi, kurum veya kuruluş tarafından kadınlara karşı ayrımcılık yapılmasını önlemek için gerekli her türlü tedbiri almak;

f)Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan mevcut yasaları, hukuki düzenlemeleri, gelenekleri ve uygulamaları değiştirmek veya kaldırmak için gerekli her türlü tedbiri almak;

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

g) Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan bütün ulusal ceza hükümleri kaldırmak;

5. Madde Önyargıların ve geleneklerin tasfiye edilmesi

Taraf Devletler aşağıdaki konularda gerekli tedbirleri alırlar:

a) Her iki cinsten birinin aşağı veya üstün olduğu veya erkekler ile kadınların basma kalıp rollere

sahip oldukları düşüncesine dayanan bütün önyargılar ve gelenekler ile her türlü uygulamayı tasfiye etmek amacıyla erkeklerin ve kadınların sosyal ve kültürel davranış tarzlarını değiştirmek;

11. Madde Çalışma hakkı

1. Taraf Devletler istihdam alanında erkekler ile kadınların eşitliğini sağlayacak şekilde kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için kadınlara aynı hakları ve özellikle aşağıdaki hakları tanır:

a) Her insanın vazgeçilmez bir hakkı olan çalışma hakkı;

b) İstihdam konularında seçim yapılırken aynı ölçülerin uygulanması da dahil, aynı istihdam

imkanlarından yararlanma hakkı;

c) Mesleğini ve işini serbestçe seçme hakkı, meslekte ilerleme hakkı, iş güvenliğine sahip olma ve hizmet karşılığı imkanlardan ve menfaatlerden yararlanma hakkı ile, çıraklık eğitimi, ileri düzeyde mesleki eğitim ve bilgi yenileme eğitimi gibi mesleki eğitim ve yenileme eğitimi alma hakkı;

d) Tazminatlar da dahil eşit ücret alma, ve eşit değerde yapılan işe karşı eşit muamele görme ile birlikte işin niteliğinin değerlendirilmesinde eşit muamele görme hakkı;" düzenlemeleri yer almaktadır.

Görüldüğü gibi, medya sektöründe de hem yapılan işin ve hem de işi yapan kadınların çalışma koşullarının bütünüyle toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden arındırılması gereği ve bu yolda edinilmesi gereken değer yargıları ve ilkeler bu temel metinde tek tek belirtilmiş ve üye ülkeler ile birlikte Türkiye Cumhuriyet Devleti tarafından da imzalanarak taahhüt altına girilmiştir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Birleşmiş Milletler 50. Yılında 1995 yılında Pekin’de toplanmış ve 4. Dünya Kadın Konferansında kabul edilmiş olan Pekin Deklerasyonunda da kadınların güçlenmesini ve ilerlemesini her düzeyde sağlayacak kalkınma politika ve programlarının dahil olduğu, etkili, verimli ve karşılıklı takviye edici, toplumsal cinsiyete duyarlı politika ve programları kadınların tam katılımıyla düzenlemek, uygulamak ve izlemenin çok önemli olduğu vurgulanmış; Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türden şiddeti önlemeye ve ortadan kaldırmaya ve özellikle kadınları ve kız çocuklarını korumak için insani hukukun dahil olduğu, uluslararası hukuka saygıyı temin etmeye kararlılık belirtilmiştir.

Pekin Deklerasyonu’nun Eylem Platformunun Görevinin Tanımlanması başlıklı 1. Bölümünde *Eylem Platformu, bütün dünyada toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik ortak hedefe ilişkin olarak kadınların da paylaştığı ortak endişelerin, ancak erkeklerle ortaklık yaparak ve birlikte çalışarak çözülebileceğini vurgular. Kadınların durumuna ve koşullarına ilişkin farklılıklara saygı duyar ve değer verir ve bazı kadınların güçlendirilmesinde belirgin engellerin söz konusu olduğunu kabul ettiği* belirtilmektedir.

Bu amaçla, hükümetler, uluslararası topluluk ve hükümet dışı kuruluşlarla özel sektörün dahil olduğu sivil toplum,

- Kadınların sırtında bulunan devamlı ve artan yoksulluk yükü
- Eğitim ve öğretimdeki eşitsizlikler ve yetersizlikler, bunlara ulaşmadaki eşitsizlik
- Sağlık ve bağlantılı hizmetlerdeki eşitsizlikler ve yetersizlikler, bunlara ulaşmadaki eşitsizlik
- Kadına yönelik şiddet
- Silahlı veya diğer türden çatışmaların, yabancı işgali altında yaşayanlar dahil, kadınlar üzerindeki etkileri
- Ekonomik yapılarda ve politikalarda, üretime yönelik her tür faaliyette ve kaynaklara ulaşmada eşitsizlik

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- Yetki ve karar almanın bütün düzeylerde paylaşılmasında kadınla erkek arasındaki eşitsizlik
- Kadının ilerlemesini sağlayacak bütün düzeylerdeki mekanizmaların yetersizliği
- Kadının insan haklarına saygı eksikliği, bu hakların yaygınlaştırılması ve korunmasında yetersizlik
- Kadının klişeleştirilmesi ve özellikle medya olmak üzere kadının bütün iletişim sistemlerine katılımında ve ulaşılabilirliğinde eşitsizlik
- Doğal kaynakların yönetiminde ve çevrenin korunmasında toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler
- Kız çocuğuna karşı sürekli ayrımcılık ve kız çocuklarının haklarının ihlali konulu kritik alanlarda stratejik eylemler yapmaya çağılmıştır.

Bu amaçla pek çok stratejik hedef ve yapılacak eylemler belirlenmiş; medyanın eğitim, sağlık, toplumsal katılım, politika üretme ve dayanışma konularındaki önemli kilit noktalardan biri olduğu bilinci ile; KADINLAR VE MEDYA başlığı altında;

“234. Bilgi teknolojisinde son on yılda kaydedilen gelişmeler ulusal sınırları aşan küresel bir iletişim ağını kolaylaştırmış ve kamu politikasını, başta çocukların ve genç yetişkinlerinki olmak üzere özel tutum ve davranışları etkilemiştir. Medyanın her yerde, kadının ilerlemesine çok daha büyük katkıda bulunma potansiyeli vardır.

235. İletişim sektöründe kariyer yapmayı seçen kadın sayısı artmış olmakla birlikte, bunların pek azı karar alma düzeylerindeki konumlara gelmişler veya medya politikasını etkileyen yönetim kurulları ve organlarında yer almışlardır. Kamu ve özel, yerel, ulusal ve uluslararası medya örgütlerinde sıkça rastlanan cinsiyete dayalı klişeleştirme tutumunun ortadan kaldırılmasına ilişkin başarısızlık, medyanın cinsiyete duyarlı olmadığını kanıtlamaktadır.

236. Elektronik, basılı, görsel ve işitsel medyanın iletişimde sürekli olarak kadının olumsuz ve alçaltıcı imajlarına yer vermesinin

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

değişmesi gerekmektedir. Çoğu ülkedeki elektronik ve basılı medya, kadınların farklı yaşamlarını ve değişen dünyada topluma katkılarını dengeli olarak yansıtmamaktadır. Buna ek olarak, şiddete yer veren, küçültücü ve pornografik medya ürünleri kadınları ve onların topluma katılmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Kadının geleneksel rollerini pekiştiren programlar da aynı ölçüde sınırlayıcı olabilmektedir. Tüketim eğiliminin dünya çapında yaygınlaşması, reklamların ve ticari mesajların kadınları çoğu kez asıl tüketiciler olarak gösterdiği ve uygun olmayan bir biçimde kız çocuklarını ve her yaşta kadınları hedef aldığı bir ortamın doğmasına yol açmıştır.

237. Becerilerini, bilgilerini ve bilgi teknolojilerine ulaşabilirliklerini zenginleştirerek, kadınları güçlendirmek gerekmektedir. Bu onların, kadınların olumsuz imajlarıyla uluslararası çapta mücadele etme ve önemi giderek artan bir endüstrinin gücünü kötüye kullanmasına karşı çıkma yeteneklerini güçlendirecektir. Medyanın iç işleyişine yönelik mekanizmalar oluşturmasına ve güçlendirmesine, ayrıca cinsiyete önyargılı programların ortadan kaldırılması için geliştirilmiş yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Çoğu kadın, özellikle gelişmekte olan ülkelerdekiler, genişleyen elektronik bilgi yollarına etkin bir biçimde ulaşamamakta, bu nedenle kendilerine değişik bilgi kaynakları sağlayacak ağlar kuramamaktadırlar. Bu yüzden kadınların, yeni teknolojilerin geliştirilmesiyle ilgili karar alma mevkilerinde bulunmalarını ve böylelikle bu yeni teknolojilerin büyüme ve etkilerine bütünüyle katılmalarını sağlamak gerekmektedir.

238. Hükümetler ve diğer aktörler medyanın harekete geçirilmesi konusunu ele alırken, cinsiyete dayalı bakış açısını politikalarına ve programlarına yerleştirmek için faal ve görünür bir politika izlemelidirler.

Stratejik hedef J.I. Medya ve yeni iletişim teknolojileri içinde kadınların karar alma ve kendilerini ifade etme konularına katılımını ve ulaşabilirliğini artırmak.

Yapılacak eylemler

239. Hükümetler tarafından :

(a) Medyanın bütün alanlarına ve düzeylerine eşit ulaşabi-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

lirliklerini sağlamak ve yaygınlaştırmak için kadınların eğitimi, öğrenimini ve istihdamını desteklemek;

(b)Dikkat ve eylem gerektiren alanları belirlemek için kadın ve medyanın bütün alanlarında araştırmaları desteklemek ve cinsiyete dayalı bakış açısı yerleştirmek amacıyla halihazırdaki medya politikalarını gözden geçirmek;

(c)Yönetim, programlama, eğitim, öğretim ve araştırma dahil kadınların medyaya tam ve eşit katılımlarını yaygınlaştırmak;

(d)*Kadın ve erkeklerin, özel, Devlet veya kamusal medyayla bağlantılı olanlar dahil, bütün danışma, idare, düzenleme ve izleme organlarına atanmasında, cinsiyetler arası denge oluşturmayı hedeflemek;*

(e)İfade özgürlüğünün izin verdiği ölçüde, kadının ihtiyaç ve düşüncelerinin gerektiği gibi ele alınmasını sağlamak amacıyla, bu organları, kadınlar için ve kadınlar tarafından hazırlanan programların sayısını artırmaya teşvik etmek;

(f)*Elektronik ağlar ve diğer yeni iletişim teknolojileri dahil kadınların medya ağlarını uluslararası ve diğer düzeylerde bir bilgi dağıtma ve görüş alışverişinde bulunma aracı olarak kabul etmek ve teşvik etmek ve bu amaçla medyaya ilişkin bütün alanlarda ve iletişim sistemlerinde faaliyet gösteren kadın gruplarını desteklemek;*

(g)*Ulusal medyadaki programların, yerli halkın çeşitli kültürleri ve ulusal yasalar çerçevesinde sosyal ve eğitime ilişkin konuların gelişimi hakkında bilgi yayarak yaratıcı bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla araçlar ve ödüller oluşturmak ve teşvik etmek;*

(h)*Medyanın özgürlüğünü ve bunu takiben ulusal yasalar çerçevesinde korunmasını garanti altına almak ve ifade özgürlüğüne uygun olarak medyanın kalkınmaya ve sosyal konulara olumlu ilgisini teşvik etmek;*

240. Ulusal ve uluslararası medya sistemleri tarafından :

Medya ve uluslararası iletişim sistemlerinin, kadınlara ilişkin dengeli ve farklı imajlar yaymasını sağlayacak ve kadınlarla erkeklerin prodüksiyon ve karar alma süreçlerine katkı

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

lımlarını artıracak, ifade özgürlüğüne uygun, gönüllü ve diğer türden düzenleyici mekanizmalar geliştirmek.

241. Uygun olduğunda Hükümetler veya kadının ilerlemesine yönelik ulusal mekanizmalar tarafından :

(a)Deneyssel çabalar için fon sağlama dahil, kitle iletişim araçlarına bilgi sağlamak amacıyla, kadınlara yönelik eğitim ve öğrenim programları geliştirmeyi ve ister kamu ister özel sektörde olsun, yeni iletişim teknolojilerinin, siberetik uzay ve uyduların kullanılmasını teşvik etmek;

(b)Yeni teknolojiler dahil iletişim sistemlerinin, kadınların demokratik süreçlere katılımlarını güçlendiren bir araç olarak kullanılmasını teşvik etmek;

(c)Kadın medya uzmanlarının yer aldığı bir rehberin hazırlanmasını kolaylaştırmak;

(d)Medyanın, kadının dengeli ve klişeleşmiş olmayan imajlarına yer vermesini sağlamak amacıyla, kadınların mesleki standartlar ve idari kuralların veya diğer iç işleyişine ilişkin mekanizmaların geliştirilmesine katılmalarını teşvik etmek;

242. Hükümet dışı kuruluşlar ve medyaya ilişkin meslek birlikleri tarafından :

(a)Medyayı izleyebilecek ve kadının ihtiyaçlarıyla düşüncelerinin gerektiği gibi yansıtılması konusunda medyayla görüş alışverişi yapabilecek medya gözlem gruplarının kurulmasını teşvik etmek;

(b)Uluslararası düzey dahil, iletişimde bilgi teknolojisinden ve medyadan daha çok yararlanmaları için kadınları eğitmek;

(c)Medyadaki kadınların özel ihtiyaçlarını belirlemek için, hükümet dışı kuruluşlar, kadın örgütleri ve mesleki medya örgütleri arasında ağlar oluşturmak ve onlar için bilgilendirme programları geliştirmek ve kadınların insan haklarıyla, erkeklerle kadın arasındaki eşitliği yaygınlaştırmak amacıyla bu örgütler arasındaki Güney-Güney ve Kuzey-Güney diyalogunu destek-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

leme açısından, özellikle uluslararası düzeyde kadınların iletişime daha çok katılmalarını kolaylaştırmak;

(d)Medya endüstrisinin, eğitiminin ve medya enstitülerinin geliştirilmesini, uygun dillerde öykücülük, drama, edebiyat ve şarkı gibi geleneksel, yerli halka ait ve diğer etnik kültür biçimlerini yansıtan programlara yer verilmesini teşvik etmek ve bu tür iletişimi kalkınma ve sosyal konulara ilişkin bilgileri yaymak için kullanmak.

Stratejik hedef J.2.Medyada kadınların dengeli ve klişeleşmiş olmayan görüntülerini yaygınlaştırmak.

Yapılacak eylemler

243. Hükümetler ve uluslararası örgütler tarafından, ifade özgürlüğünün izin verdiği ölçüde:

(a)*Kadınların ve kız çocuklarının ve onların farklı rollerinin, dengeli bir biçimde yansıtılmasını yaygınlaştırmayı hedef alan bir bilgilendirme, eğitim ve iletişim stratejisinin araştırılmasını ve uygulanmasını sağlamak;*

(b)*Medya ve reklam ajanslarını, Eylem Platformu konusunda bilinci artıracak özel programlar geliştirmeye teşvik etmek;*

(c)*Medyada kadınların klişeleşmiş olmayan, dengeli ve farklı görüntülerinin yaratılmasını ve kullanılmasını teşvik etmek için, medya şirketleri sahipleri ve yöneticileri dahil, medyaya ilişkin mesleklerden olanlara, cinsiyete duyarlılık kazandıracak eğitim verilmesini teşvik etmek;*

(d)*Medyanın, kadınları aşağı dereceden insanlar olarak sunmaktan ve seks objesi ya da eşyası olarak göstererek istismar etmekten kaçınmasını, bunun yerine kadınları yaratıcı, kalkınma sürecine katkıda bulunan ve ondan yararlanan önemli insanlar olarak sunmasını teşvik etmek;*

(e)*Medyada sergilenen, cinselliği ön plana çıkaran klişelerin, cinsiyet ayrımcılığı yaptığı, doğası gereği küçültücü olduğu ve hakaret içerdiği kavramını yerleştirmek;*

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

(f)Medyada kadın ve çocuklara yönelik şiddetin yansıtılmasını ve pornografiyi önlemek için uygun yasalar çıkarmak dahil, etkili önlemler almak veya bu tür önlemler oluşturmak,

244. Kitle iletişim araçları ve reklam örgütleri tarafından :

(a)Kadınların klişeleşmiş olmayan görüntülerinin sunulmasını yaygınlaştırmak için, ifade özgürlüğüne uygun mesleki standartlar, idari kurallar ve iç işleyişe yönelik diğer türden düzenlemeler geliştirmek;

(b)Reklamlar dahil medyada yer alan, kadını küçültücü, şiddet içeren veya pornografik materyale ilişkin olarak, ifade özgürlüğü ile uyumlu mesleki standartlar ve idari kurallar oluşturmak;

(c)Toplulukları, tüketicileri ve sivil toplumu ilgilendiren bütün konularda cinsiyete dayalı bir bakış açısı geliştirmek;

(d)Medyanın bütün düzeylerindeki karar alma süreçlerine kadınların katılımını artırmak.

245. Medya, hükümet dışı kuruluşlar ve özel sektör tarafından, uygun olduğunda kadının ilerlemesine yönelik ulusal mekanizmalarla işbirliği yaparak :

(a)Cinsiyet eşitliğini ve kadınla erkeğin aile içinde, klişeleşmiş olmayan cinsiyet rollerini vurgulayan ve ev içi şiddet dahil kadına yönelik şiddetin bütün türlerini, eş ve çocuk tacizini ortadan kaldırmayı hedefleyen bilgiler yayan medya kampanyaları yoluyla aile sorumluluklarının eşit paylaşımını yaygınlaştırmak;

(b)Özellikle genç kadınlara model oluşturması için; anne, eş, meslek sahibi kadın, yönetici ve girişimci olarak iş ve aile sorumluluklarını dengelemeye ilişkin tecrübeleri dahil, ama bunlarla sınırlı olmayan pek çok değişik yaşam tecrübesini liderlik pozisyonlarına taşımaya başarmış kadın liderlerle ilgili medya materyalleri hazırlamak ve/veya yaymak;

(c)Kadınların insan haklarına ilişkin bilgi yaymak ve bu alandaki bilinci artırmak için, toplumsal ve özel eğitim programlarının da kullanıldığı geniş kampanyalar düzenlemek;

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

(d) Kadınlara ve konularına ilişkin bilgi yaymak için, uygun olduğunda alternatif medyanın gelişmesini ve bütün iletişim araçlarının kullanılmasını desteklemek ve finanse etmek;

(e) Cinsiyet analizlerini medya programlarına uygulamak için yaklaşımlar geliştirmek ve uzmanları eğitmek.

Stratejik hedef D.1. Kadına yönelik şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmak için bütünleşmiş önlemler almak.

Yapılacak eylemler

a) Medyanın, kadınla erkeğin klişeleşmiş olmayan görüntülerini yayma ve şiddeti körükleyecek medyatik sunuş biçimlerinden kaçınma sorumluluğuna ilişkin bilinci artırmak ve medyanın içeriğinden sorumlu olanları, mesleki yönetim kurulları ve koşulları oluşturmaya teşvik etmek; ayrıca, medyanın, kadına yönelik şiddetin nedenleri ve etkileri konusunda halkı bilgilendirme ve eğitimdeki, bu konuda kamuoyunda bir tartışma açmadaki önemli rolüne ilişkin bilinci artırmak.

Stratejik hedef D.2. Kadına yönelik şiddetin nedenleriyle sonuçlarını, ve engelleyici önlemlerin etkinliğini incelemek.

Yapılacak eylemler

129. Hükümetler, bölgesel örgütler, Birleşmiş Milletler, diğer uluslararası örgütler, araştırma kurumları, kadın ve gençlik örgütleri ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından: Cinsiyete dayalı şiddeti ve eşitsizlikleri körükleyen ticari reklamlardaki görüntüler dahil cinsiyete dayalı klişeleşmiş rollerin etkisini ve bu rollerin hayatın değişik dönemlerinde nasıl yansıtıldığını incelemesi için medyayı teşvik etmek ve şiddetten kurtulmuş bir toplum olma görüşüyle bu olumsuz görüntüleri ortadan kaldıracak önlemler almak.”

Yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde kadın iletişim ağlarının kurulmuş olması, iletişim ve bilişim teknolojilerinin gelişiminin kadınların bilişim ve iletişim olanaklarını artırması, kadınlar tarafından çok sayıda medya organı kurulmuş ve işletilmekte olması ve bu kuruluşların medyada pozitif kadın ima-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ji yaratılmasına katkıda bulunmaları, bu çerçevede rehberlerin ve gönüllü moral kodlarının benimsenmesine rağmen, kadının medyada negatif ve onur kırıcı tanıtımı tam olarak engellenememektedir. Kadını aşağılayan ve şiddet unsurları içeren pornografik materyal hala sıkça kullanılmaktadır. Toplumsal cinsiyet temelli kadın klişeleri geçerliliğini sürdürmektedir. Yoksulluk, olanaksızlık, bilgisayar eğitiminden yoksunluk ve diğer nedenlerle kadınların internet'e ulaşmaları sınırlı kalmaktadır. Kadına yönelik şiddet olayları hızla artmakla birlikte uygulanan fiziksel şiddetin yoğunluğu da artık iyice artmış vahşet boyutlarına ulaşmıştır. Buna rağmen haberlerde mağdur kadın adı-soyadı-fotoğrafi ve hatta oturduğu evi ve ailesi ile birlikte tüm açıklığı ile deşifre edilirken, sanığın sadece ad ve soyadı adının baş harfleri ve bedeninin fülüğlaştırılmış görüntüsü verilmektedir. Medya sektöründe yıllarca emek vermiş kadın çalışanlar, işin içinde pişenler yönetin kademelerine gelememekte, kadın bakış açısının yansımaları bir kenara bırakın, toplumsal cinsiyet ayrımcılığının etkisizleştirilmesine bile imkan tanınmamaktadır. Bütün bu sorunların daha kısa sürede ve daha etkin önlemlerle ortadan kaldırılabilmesi için Eylem Platformunun uygulanması ve izlenmesinde temel görev hükümetlere verilmiştir ve Platform uyarınca bu görev Birleşmiş Milletler kuruluşları, bölgesel ve uluslararası kuruluşlar, gönüllü kuruluşlar ile sivil toplumun tüm katılımcılarının ve doğal olarak da medyanın işbirliği ile yerine getirilmesine karar verilmiştir.

6 - 8 Eylül 2000 tarihleri arasında Birleşmiş Milletler'in New York'taki Genel Merkezi'nde Birleşmiş Milletler Bin Yıl Bildirgesi imzalandı. Bu belgede imza atan devletler, kimi temel değerleri, yirmibirinci yüzyılın uluslararası ilişkileri açısından zorunlu gördüklerini belirttiler ve bu değerlerden bir olarak özgürlüğü göstermişler ve Kadınların ve erkeklerin, açlık ve şiddet korkusu duymaksızın, baskı ve adaletsizliğe uğramaksızın, onurlu bir biçimde kendi hayatlarını yaşama ve çocuklarını yetiştirme hakkına sahip oldukları, bu hakların en büyük güvencesinin insanların kendi iradelerine dayalı demokratik ve katılımcı yönetim olduğunu belirtmişlerdir. Bu ortak de-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ğerleri hayata geçirmek için özel önem verilen kilit hedef olarak da “Kadına yönelik her tür şiddetle mücadele etmeyi ve Kadına Yönelik Her Tür Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi’ni uygulamayı” göstermişlerdir.

Daha sonra 30.Ocak.2003 tarihli Birleşmiş Milletler’in Namus Adına kadına Karşı İşlenen Suçların Ortadan Kaldırılması ile ilgili kararınının 2. Maddesinin d fıkrasında medyanın bilinç artırma kampanyalarına katılım çabalarının teşvik edilmesi gerektiği karar bağlanmıştır.

Bu sözleşmeler ve Anayasamızın 90. Maddesi doğrultusunda İç hukuk Mevzuatımızda da bazı düzenlemeler oluşturulmuş ise de uluslar arası mevzuatın gerektirdiği ve getirdiği içerik ve kapsamda olmayıp, pek çok uyarlamaya dahi ihtiyaç bulunmaktadır.

3984 sayılı Radyo Ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, şiddet konusunu bu uluslararası mevzuatın tam yansıması olamadan ve kadına yönelik şiddeti ayrı bir maddede yer vererek düzenlemekte; Yayın ilkelerini düzenleyen 4. Maddesinin (b) fıkrasında “Toplum şiddete, teröre, etnik ayrımcılığa sevk eden veya halkı sınıf, ırk, dil, din, mezhep ve bölge farkı gözeterek kin ve düşmanlığa sevk eden veya toplumda nefret duyguları oluşturan yayınlara imkan verilmemesi”, (u) fıkrasında “Kadına, güçsüzlere ve küçüklere karşı şiddetin ve ayrımcılığın teşvik edilmemesi”, (v) fıkrasında “yayınlarda şiddet kullanımını özendirici ve ırkçı nefret duygularını kışkırtıcı nitelikte olmaması”, (d) fıkrasında insanların ırk, dil, cinsiyet, renk, siyasi görüş, felsefi inanç, mezhep ve benzeri nedenlerle hiçbir şekilde kınanmaması ve aşağılanmaması”, (s) fıkrasında “program hizmetlerinin bütün unsurlarının insan onuruna ve temel insan haklarına saygılı olması gerektiği” düzenlemeleri yer almaktadır.

Bu kanunu tamamlayıcı nitelikteki ve uygulamayı gösteren 17.04.2003 tarihli Radyo Ve Televizyon Yayınlarının Esas Ve Usulleri Hakkında Yönetmeliğin Yayın İlkeleri başlıklı 5. Maddesinde de “Kadınlara, güçsüzlere ve küçüklere karşı her tür-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

lü ayrımcılık, fiziksel ve psikolojik şiddet teşvik edilmemelidir. Aile içi şiddet, dayak, cinsel taciz, tecavüz gibi konuları meşrulaştırıcı, hafifletici veya kışkırtıcı, toplumsal hayatta ve aile içinde bireyler arası eşitsizliği onaylayan, kadının rıza-onay ve temsiliyet hakkı ve isteklerini yok sayan yayınlar yapılmamalıdır. Çocukların fiziksel, duygusal veya cinsel istismarı, ya da çocuk emeğinin sömürülmesi özendirilmemelidir. Yayınlar, şiddet kullanımını özendirici veya ırkçı nefret duygularını kışkırtıcı nitelikte olmamalıdır. Şiddete karşı birey ve toplumu duyarsızlaştıran, insanları şiddet kullanmaya yönelten özendirilen yayın yapılmamalıdır.

Haber, haber program veya güncel programlarda şiddet unsuru taşıyan görüntüler, flulaştırma ve benzeri tekniklerle sadece olayın gerektirdiği ölçüde, aşırıya kaçılmadan kullanılmalıdır. Şiddet unsuru ağır dramatik yapımlar, çocuk ve gençlerin olumsuz etkilenmelerini için, önceden sesli/yazılı uyarılarda bulunulması kaydıyla ancak saat 23.00 ila 05.00 arasında yayınlanmalı, bu tür programların tanıtım duyurularında şiddet içeren bölümler kullanılmamalı ve bu duyurular saat 21.30'dan sonra yapılmalıdır." düzenlemesi yer almaktadır.

Radyo Televizyon Üst Kurulu Kanunu, Avrupa Birliği ülkelerinin mevzuatından farklı olarak, şiddet ve cinselliğin tanımını yapmadığı ve sınırlandırmadığı için, program üretiminde ve yayın içeriğinde tanımı yapılmayan kavramların varlığı veya yokluğu konusunda neyin kriter olarak alınacağı belli değildir. Aynı şekilde yayıncının sorumlulukları da somut şekilde düzenlenmemiştir. Dolayısıyla yayın yasağı konusunun değilse de lisans izninin iptali konusunun hangi içeriğe göre belirleneceği belirsizdir. Dolayısıyla bu güne kadar kadına yönelik şiddetin görsel medya aracılığı ile normalleştirilmesi ve hatta meşrulaştırılmasının önüne geçmek için örnek olarak alabileceğimiz emsal nitelikte bir lisans izninin iptali yargı kararı bulunmamaktadır.

Yazılı basın açısından da 2004 yılında yürürlüğe giren 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 20. Maddesinde basını cinsel saldırı, cinayet ve intihar gibi aile içi şiddetle bağlantılı suçlar hakkındaki yayınlarda sorumlu kılan düzenlemeler içermektedir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Genel içerikte intihara, cinsel saldırıya, cinayete özendirici yayınlar yapan yöneticiler sorumlu tutulmuş; haber vermenin sınırlarının aşılması kriter olarak alınmış; ceza olarak da para cezası öngörülmüştür.

Yine 2005 yılında yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda da şiddete ve intihara yönelik suçlara dair yayınlarda basının cezai sorumluluğuna dair 4 yıl ile 10 arasında hapis cezaları öngören düzenlemeler yer almaktadır.

Ayrıca 1995 yılında yürürlüğe giren 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da da "Tüketiciyi aldatıcı, yanıltıcı veya onun tecrübe ve bilgi noksanlıklarını istismar edici, Tüketicinin can ve mal güvenliğini tehlikeye düşürücü, şiddet hareketlerini ve suç işlemeyi özendirici, kamu sağlığını bozucu, hastaları, yaşlıları, çocukları ve özürlüleri istismar edici reklam ve ilanlar ve örtülü reklam yapılamaz" düzenlemesi yer almaktadır. Görüldüğü gibi, ne acıdır ki kadınlık kimliğini öne çıkaran ve kadın kimliğini istismar edici reklam yapılamaz gibi bir düzenlemeye burada yer verilmemiştir.

Bu kanunda, denetim konusu Reklam Kuruluna bırakılan maddede ise reklamlar şiddet bakımından sınırlamaya tabi tutulmuştur. Kısa, vurucu ve dikkat çekici mesajlar ile toplumdaki bireylerin en çok bilinç altına yönelen reklamlar, kadın imgesinin kültürel inşasında çok önemli bir paya sahiptir. Bu nedenle ilk ele alınıp, denetlenip, düzeltilecek ve ilk olumlu etkilerini göreceğimiz medya alanı reklam sektörüdür. Reklam sektörünün medyada yer alışı son derece önemli ve yasaların en kolay uygulanabileceği alanıdır.

Bütün bu açıklamalardan sonra görülmektedir ki; iç hukuk mevzuatımızda kadına yönelik cinsiyet temelli ayrımcı ve aşağılayıcı bakış açısı değil, sadece ve sadece kadına yönelik şiddet ve cinsellik konuları düzenlemelerde yer almış ve yaptırımı bağlanmıştır. Oysa toplumsal cinsiyet temelli kadın imgesinin bireylerdeki, sistemdeki yerini algılamasını değiştirmeden cezalar tek başına hiçbir olumlu ve kalıcı sonuç vermez. Cezaların caydırıcılığı, ancak o cezanın ne amaçla verildiğinin bütün

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

toplum kesimleri tarafından tam ve doğru olarak algılanması ile gerçekleşir. Önleyici tıp gibi, önleyici hukuk da toplumun ve yaşamın baştan sağlıklı düzenlenmesi ve yürütülmesi için son derece önemlidir. Bu da sadece olay olduktan sonra uygulanacak yaptırımları düzenlemekle ve kadın haklarını sadece cinsellik ve şiddetle sınırlı tutmakla değil; kadına yönelik her türlü olumsuz önyargıyı ve değer yargısını yok ederek toplumsal modernleşmeyi destekleyecek bir bakış açısını bütün medya alanlarında, bütün medya çalışmalarında ve ürünlerinde etkinleştirip kalıcılaştırmakla olur.

Yıllarını kadın haklarına dair uluslar arası anlaşmaları mesleki çalışmalarında sürekli kullanan ve tüm çevresine de sürekli bunu öneren, her alanda hep uluslar arası anlaşmaların önemine vurgu yapmayı bir misyon edinmiş bir avukat olarak şunu belirtmek isterim ki;

Medya sektörüne dair tüm görevli ve yetkililerin medya ve kadın hakları alanında uluslararası anlaşmalara bütünüyle hakim olmaları ve bunları ilke alarak yayınlarını hazırlayıp sunmalarının kendi üzerlerindeki sorumluluğu yerine getirmelerini bütünüyle sağlayacağına gönülden inanıyorum.

Ayrıca kadınların medya alanında ve gerekse hayatın tüm alanlarında hem konu ve hem de aktör olarak etkin ve kalıcı şekilde yer almalarının artırılması ve güçlendirilmesi için en temel ihtiyacın eğitim olduğu ortak bilinci ile, KIZ ÇOCUKLARININ PARASIZ, KESİNTİSİZ, ZORUNLU, 12 YILLIK EĞİTİMİN OLMAZSA OLMAZ GEREKLİLİK OLDUĞUNU DA özellikle vurgulamak istiyorum.

ANTALYA BAROSU KADIN HAKLARI KURULU

ÖZET

Toplumsal cinsiyet eşitliğin sağlanmasında hedef ve eylem planları cinsiyete duyarlı bütçe uygulaması ile kadının güçlendirilmesi, çalışma hayatındaki cinsiyetler arası eşitliğin sağlanması ve kadın aleyhine olan yasal mevzuatın değiştirilmesi ve kadın avukatların çalışma hayatındaki yeri , ülkemizde ve dünyada barolarda kadın örgütlenme modelleri ve kadınların temsiliyeti , kadının insan hakları ve uluslararası sözleşmelerdeki yeri ve bu sözleşmelerin Türk mevzuatına etkileri.

GİRİŞ

Dünya Ekonomik Forumu'nun Küresel Cinsiyet Eşitsizliği 2011 raporunda Türkiye 2010 da olduğu gibi yine alt sıralarda yer aldı. 135 ülkenin incelendiği raporda Türkiye cinsiyet eşitsizliğinde sondan 14. sırada yani 122. sırada, kadın ve erkeklerin ekonomiye katılımı ve fırsat eşitliği hususunda ise 132. sırada yer alıyordu, bir diğer deyişle sondan üçüncü. Eğitime erişimi konusunda 106., sağlıkta 62, siyaset alanındaki eşitlik sıralamasında ise 89. sırada yer aldık. Bu sıralama yapılırken kadın istihdamı oranı, yöneticiler ve üst düzey çalışanlar arasında kadın oranı, eşit işe eşit ücret oranı ve tahmini gelire bakılıyor. Dünya Ekonomik Forumu bu raporu ile ülke yöneticilerine ve siyasetçilere "ülkelerin rekabetini ve ilerlemesini en üst seviyeye çıkarabilmesi için kadın ve erkek arasındaki eşitliğin artırılması gerektiği, bunun da kadınlara, erkeklerle aynı hakların, sorumlulukların ve olanakların verilmesiyle sağlanabileceği" mesajını vermeye çalışmıştır.

Kız çocuklarının okullulaşması, kadınların sağlık hizmetlerine erişimi, istihdama ve yetki-karar alma süreçlerine eşit katılımı gibi alanlarda halen önemli sorunlar mevcuttur. Diğer taraftan, kadına yönelik şiddet konusu tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli sorunlardan biri olarak varlığını sürdürmektedir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Kadınlarımızın yaşadıkları dezavantajlı durum sosyo-ekonomik ve siyasal göstergelerde açıkça gözlenmektedir. Toplumsal yapı içindeki cinsiyetçi değer ve yargılar kadınların sosyal yaşam alanında, gündelik yaşam pratikleri içinde mevcut yasal haklardan yararlanmalarının önünde engeller oluşturmaktadır. Bu nedenle toplumsal anlayış ve davranış biçimlerimizin gözden geçirilmesi sorgulanması ve değiştirilmesi gerekmektedir.

YÖNTEM

Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlamak

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında başlıca 3 yaklaşım vardır. Birincisi kadın ve erkeğin aynı olduğu düşünceyle eşitlik sağlanmak isteyen görüştür.

Eşit davranma perspektifi denilen bu yaklaşımda kadına da erkek gibi davranma ve erkeği üst norm olduğunu gerçeğini kabul etmeyi gerektirmektedir. **Kadınların perspektifi** denilen diğer yaklaşımda kadınlara erkeğin farklı olduğu, ancak farklı katkıların eşit değerlendirilmesi gerektiği savunulur. Diğer bir eşitliği sağlama yaklaşımı da **toplumsal cinsiyet perspektifi** denilen cinsiyet ilişkilerin dönüştürülerek eşitliğin sağlanmaya çalışılması fikridir. Tam bir toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşmak için bunların birini seçmek yerine hepsini birden kullanılması gerekir. AB'nin ilgili kurumları bunların hepsini birlikte uygulamaktadır ve Türkiye'de yol gösterici olma bakımından önemlidir. Eşit işe eşit ücret ve işsizlik ödeneği durumlarda eşitlik perspektifi esas alınırken, çocuklara bakım hizmetlerinin verilmesinde kadınların perspektifinden, esnek çalışma saatleri ve belli izinler sonucunda yeniden çalışma hayatına katılması gibi durumlarda aile ve iş hayatının uyumlaştırılması, kadının daha çok istihdamda yer almasını sağlamada ise toplumsal cinsiyet perspektifinden yararlanılmaktadır.

Kadın erkek eşitliğinin sağlanmasında dünyada etkin yollardan biri de cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasıdır. **Cinsiyete duyarlı bütçe uygulaması**, kamu harcamaların ve vergilerin %50 kadın %50 erkeğe ayrılması olmadığı gibi kadınlar

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

için ayrı bir bütçe uygulaması da değildir. Bütçe uygulamalarıyla kadın erkek eşitliğine ulaşılması demektir. Bu yolla cinsiyet eşitliği hakkındaki devletin taahhütlerinin denetlenmesi, sosyo-ekonomik açıdan cinsiyet eşitsizliğini sağlayan kamusal kaynakların etkin bir şekilde kullanılması sağlanmaktadır. Cinsiyete duyarlı bütçe uygulaması için ulusal istatistik merkezlerinin göstergeler oluşturmalarının ve cinsiyete duyarlı veri toplama ve analiz etme kapasitelerinin geliştirilmesi gerekir. Kamuda ne kadar kadın çalıştığı , ne kadar ücret aldığı gibi istatistik bilgiler devletin bütçede cinsiyet eşitliğine ne derecede önem verdiğini gösterecektir.

Türkiye toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusunda Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün Hollanda Sosyal İşler Bakanlığı Dış İlişkiler Direktörlüğü ile ortaklaşa yürüttüğü "Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirmesi Projesi - Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Eşleştirilme Projesi " kapsamında hazırlanan Toplumsal **Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planında** 2008-2013 dönemine ilişkin stratejiler, hedefler ve eylem planları belirlenmiştir. Öncelikle kadınla erkek arasındaki eşitlik bir insan hakları sorunu, sosyal adaletin önemli bir koşulu ve aynı zamanda eşitlik, kalkınma ve barışın vazgeçilmez temel önkoşulu olarak kabul edilmektedir Söz konusu Ulusal Eylem Planı, Pekin Eylem Platformunda tanımlanan kritik alanlardan "Kadının Eğitimi ve Öğretimi", "Kadın ve Ekonomi", "Kadın ve Yoksulluk", "Kadın ve Sağlık", "Yetki ve Karar Alma Süreçlerine Katılım", "Kadın ve Çevre", "Kadın ve Medya", "Kadının İnsan Hakları", "Kız Çocukları" ve "Kadının İlerlemesinde Kurumsal Mekanizmalar" konu başlıkları kapsamında hazırlanmış olup, belirtilen alanlarda toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi amacıyla tüm tarafların katılımıyla kamu politikalarının oluşturulmasında ve uygulanmasında esas alınmak üzere amaç hedef ve uygulama stratejileri belirlenmiştir

Bu amaçla toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi için öncelikle kadınların ilerlemesini sağlayacak kurumsal mekanizmalar oluşturulacak, varolan mekanizmaların kapasiteleri

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

güçlendirilmelidir. Bu amaçla TBMM 'ndeki **Kadın Erkek Eşitliği Komisyonu'nun** daha etkin bir şekilde STK larla işbirliği yaparak çalışması gerekmektedir. **Üniversitelerdeki Kadın Çalışmaları Anabilim Dalları ile Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezlerinin** bütçe ve kadro açısından iyileştirilmesi gerekir, kadınların çalışma yaşamında karşılaştığı eşitsizlikler veya işyerlerinde toplumsal cinsiyet eşitlik planlarının oluşturulması, kadınların birebir karşılaştığı ücret ayrımcılığı gibi noktalarda başvurabileceği "**Eşitlik Çerçeve Yasası'nın**" çıkarılması gerekir.

Aynı zamanda erkeklerin toplumsal eşitliğin sağlanmasındaki rolleri ile farkındalığın yaratılması gerekmektedir.

8 yıllık eğitim 12 yıla çıkarılmalı, okullarda insan hakları ve vatandaşlık öğretimi içinde kadın-erkek eşitliği hakkında ders veya eğitim çalışması yapılmalıdır. Eğitim fakültelerinde kadın erkek eşitliği dersleri konularak öncelikle eğitimcilerin eğitilmesi gerekir.

Kamu kurum ve kuruluşlarında "**cinsiyet eşitliği izleme komiteleri**" oluşturularak kadın erkek eşitliğinin kamuda ne şekilde yer aldığının ortaya çıkarılması gerekir.

Sayısı 65 olan kadın sığınmaevlerinin artırılması, belediyelerin sığınma evi açması için zolanması , eğitim fakültelerinin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda lisans ve lisanüstü programlara yer verilmesi, eğitim ders kitap ve eğitim araç ve gereçlerinde kadın erkek eşitliğinin gözeltilmesi, vatandaşlık ve demokrasi dersi müfredatına yeniden "**BM Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi**" eklenmelidir, hukuk fakültelerinde **Kadın Hukuku** derslerinin okutulması gerekir.

Yetki ve karar alma süreçlerine kadınların katılımlarında; kadınların eğitim düzeyi, ekonomik durumları ve aile içi sorumlulukları belirleyici etkenlerdir. Siyasetin erkek egemen bir alan olarak toplumsal kabul görmesi, kadınların bu alana katılımlarında kısıtlayıcı olmaktadır. Yerel yönetimler kapsamında

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ülkemizde sayısı 40 civarında olan **kadın meclisi** sayısının artırılması ve bu meclislerde alınan kararların uygulamaya yansıtılmasının sağlanması kamu kuruluşlarında orta ve üst düzey yönetici atamalarında kadın-erkek eşitliğini gözetecek yaklaşımların benimsenmesi, çalışma hayatında yönetici konumundaki kadın sayısının artması için gerekli desteğin sağlanması gerekir.

Medya alanında kadınları görmezden gelme, kadınları küçük düşürücü bir şekilde yer verme ya da kadın ve erkeklerin kalıplaşmış rollerini pekiştirmeye yönelik reklam ve yayınların dönüştürülmesi gerekir. Medyada kadın şiddet, eğlence ve cinsel içerikli haberlerde çok yer alırken ekonomi ve politika konularında yer bulamamaktadır. TV dizilerinde ev, kadınların alanı olarak gösterilirken, sokaklar erkeklerin alanıdır.

Medyanın kullandığı araçlar, toplumun davranış biçimi, değerleri ve normları üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilmektedir. Medya okuryazarlığı dersinin toplumsal cinsiyet eşitliğini kapsamaması, RTÜK'e yapılan şikayet başvurularında kullanılan formlara "**cinsiyetçilik kategorisinin**" eklenmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği konularına iletişim fakültelerinin lisans programlarında yer verilmesi, medya konusuyla ilgili çalışmalar gerçekleştiren kurumlarda kadınların karar alma süreçlerine katılımlarının sağlanması, bu alanlara ilişkin verilerin toplanması ve güncellenmesi gerekir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İzleme Aracı olarak kullanılacak rakamlara örnek olarak:

- Kadınların iş piyasasına katılım oranı (yaş, bölge, sektörel dağılım, vb. göre kategorize edilmiş istatistikler dahil)
- Kadın ve erkeklerin geliri ve yoksulluğa ilişkin rakamlar
- Kayıt dışı istihdamda kadın oranı
- Çocuk bakım olanakları
- Eğitim düzeyi (yaş, bölge, eğitim türü, vb. göre kategorize edilmiş istatistikler dahil)
- Karar alma pozisyonlarında kadınların oranı

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- Kadın ve çocuklara yönelik şiddete ilişkin rakamların yanı sıra taciz ve cinsel şiddet ve aile içi şiddete ilişkin rakamlar
- Sağlık hizmetlerine/kurumlarına erişim
- Kadınların medyada klişe rollerle yer alışı, gösterilebilir

BULGULAR

Çalışma Yaşamındaki Cinsiyetler Arası Eşitlik ve Kadın Avukatlara Etkileri

Türkiye’de gerek Anayasasının 10. maddesi gibi kadın ve erkeklerin eşit olduğu belirtilse, gerek İİK. nun 5 maddesinde cinsiyete dayalı ayrımcılık yasaklanmış ise de kadınların erkeklere oranla daha az istihdam ediliği , daha kolay iş sözleşmelerinin fesh edildiği, belli sektörlerin (inşaat , madencik gibi) erkelere ayrıldığı , gerek kamuda gerek özel sektörde yönetim kadrolarına yüklemedikleri bir gerçektir. İş Kanunu’ ndaki evlenen kadınların 1 yıl içinde işten ayrılmaları halinde kıdem tazminatı ödenmesi ve dul ve yetim aylıklarındaki erkeklere olan eşitsizlikler kadının daha çok ev içinde yer alması gerektiği düşüncesinin yansımasıdır.

4857 sayılı İş Kanunu’na da 88. Madde’si gereği hazırlanan Gebe ve Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik ise kadın işçi çalıştıran işyerlerinde okul öncesi eğitim çağındaki çocuklar için eğitim kurumları ve kreşler açılmasını düzenleyen hükümler içermektedir.

100 den fazla kadın çalışanın olduğu yerde emzirme odası , 150 den fazla kadın çalışan olması halinde ise kreş açmak zorundadır. Burada görüldüğü gibi çocuk bakımı tamamen kadına yüklenmiş bir sorumluluk olup erkeğin böyle bir sorumluluğu olmadığı için ilgili yönetmelikte “çalışan” değil “kadın çalışan” esas alınmıştır. Bu da işverenleri bu sorumluluklardan kurtarmak için kadın işçi çalıştırmadan caydırmaktadır. Mev-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

cut sosyal sistem ve istihdam politikaları kadın erkek eşitliğini sağlamada yetersiz olduğu gibi bu tür yasal düzenlemeler nedeni ile caydırıcı bile olmaktadır .

TÜİK verilerine göre 11 milyon sigortalı işçinin ancak 2,5 milyonu (yüzde 24,5) kadın. Toplamda 24 milyon kişinin çalıştığı Türkiye’de 20 milyon kadın evlerde ve iş yaşamının dışında kalmaktadır.

Kadın çalışma hayatında var olduğunda eş mi, anne mi, çalışan mı ? olarak 3 lü kategoriye ayrılmaktadır. Kadın daha çok eş ve anne olarak algılandığı içindir ki çalışma hayatına katılımı sınırlı olmaktadır. Kadını bireysel olarak istihdama katılmasında devlet tümüyle yetersizdir. En son yapılan Dünya Ekonomik Forumunun 2011 raporunda kadın erkek eşitliğinde 122. sırada, kadın ve erkeklerin ekonomiye katılımı ve fırsat eşitliği hususunda ise 132. sırada yer alıyor olması da bunu kanıttır. Erkek ve kadın meslekleri arasında açık bir ayrım söz konusudur. Kadınlar sırasıyla en çok tarım, hayvan yetiştiriciliği ve özel nitelikler gerektirmeyen mesleklerde ve kayıt dışı çalışmaktadır ve sosyal güvenlikten yoksundur . Kadınların, profesyonel mesleklerde erkeklerle rekabet edebilmesine rağmen yüksek düzeylerdeki varlığı aşırı düşük oranlardadır. Bu durum, kadınların kariyerlerinde ciddi engellerle karşılaştığını göstermektedir. Cam tavan adı verilen bu durum, eğitim, beceriler ve deneyim gibi niteliklere bakılmaksızın, erkeklerin lehine işleyen terfi kriterlerinin söz konusu olduğuna işaret etmektedir. Kadın girişimciliğinin eğitim, finansman, danışmanlık hizmetleri ile desteklenerek teşvik edilmesi, tarıma dayalı iş kollarında kadın girişimciliğinin özendirilmesi, kadınların kooperatif kurmasının desteklenmesi, mevcut kooperatifler içerisinde üyeliklerinin artırılması ve aktif rol almalarının sağlanması, sosyal güvenlik sistemi dışında kalan ve çalışamayacak durumdaki kadınlara yönelik uygulanan sosyal yardım (aynı/nakdi yardım) ve hizmetlerin (sosyal konut tahsisi, kira desteği vb.) geliştirilmesi, ulaşılabilir kılınması, eşit dağılımının ve sürdürülebilirliğin sağlanması , parlamentoda, yerel yönetimlerde ve muhtarlık görevlerinde kadınların yer almasının

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

önemi hakkında kamuoyunun bilgilendirilmesi eşitliği sağlama açısından olumlu sonuçları olacaktır .

Kadın avukatlar da cinsiyetleri nedeniyle ayrımcılığa uğramaktadır. Meslektaşlar arasında bir ayrımcılık sık olmasa da müvekkil ve iş kapasitesi bakımından toplumdaki cinsiyet ayrımcılığının etkileri görülmektedir .

Türkiye’ de Barolarda Kadınların Temsili ve Örgütlenmeleri

1999 yılında kurulan TÜBAKKOM , TBB nin yapıları yanında ayrı bir yerde olduğu gibi diğer kadın örgütlerinden de farklıdır. Baroların Kadın Hakları Kurulları’ndan oluşan TÜBAKKOM ne yazık ki tüm Türkiye’ye yayılabilmiş değildir. Bu yönü ile kadın örgütlenmesinde zayıf kalmaktadır. Öncelikle tüm barolarda Kadın Hakları Kurulları’nın kurulması ve bu kurulların yerel de olduğu kadar TÜBAKKOM çatısı altında da faaliyette bulunabilmeleri gerekir. TÜBAKKOM ‘un bütçe sorunlarının da çözülmesi gerekir.

Bunun için öncelikle Baro başkan ve yönetim kurullarındaki kadın üye sayılarının artması gerekir. Dolayısıyla TBB deki kadın üye de artacak ve yönetici kadrolarında kadın erkek eşitliği sağlanacaktır . Bunun için öncelikle baro yönetim üyelerinin seçilmesinde kota uygulaması getirilmelidir. Siyasette yıllardır olmasını istediğimiz **kota uygulaması** öncelikke Baro ve TBB yapılanmasında gerçekleştirilmelidir. Böylelikle toplumda avukatların öncü bir rol oynaması siyasetçilere örnek olması sonucu da ortaya çıkacaktır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın en temel ilkelerinden birisi, 10. maddede düzenlenen “kanun önünde eşitlik” ilkesidir. Bu maddeye göre, “Kadın ve erkek eşit haklara sahiptir, devlet kadınların ve erkeklerin eşitliğinin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür”. Ancak bu yükümlülük, kadınların parlamentoda ve siyasette temsil olanaklarını genişletmek, ayı-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

rımcılık yapan kanunları değiştirmek, toplumsal hayata eşit katılımını sağlamak, devlet kadrolarında çalışma olanaklarını genişletmek, iş hayatında erkeklerle fırsat eşitliği sağlamak, kız çocuklarına eğitimde fırsat eşitliği sağlamak gibi konularda fiili önlemler almayı kapsamıyor. Bunları sağlamak için Anayasa'da daha açık ve net düzenlemelerin yapılması gerekir.

Kadının insan hakları kavramını Birleşmiş Milletler süreçlerine sokan Haziran 1993 Viyana Dünya İnsan Hakları Konferansı, uluslararası kadın hareketi için bir dönüm noktası oldu. 1993 Konferansı'nın kadın haklarının insan hakları olduğunu dünya gündemine taşımak için iyi bir fırsat olduğu düşünce-siyle harekete geçen dünya kadınları, dünyanın dört bir köşe-sinden kadın kuruluşlarının ve bağımsız kadınların katıldığı büyük bir **Kadının İnsan Hakları Kampanyasında** buluştu. Bu başarılı kampanya sonunda devletler düzeyindeki Dünya İnsan Hakları Konferansı "kadınların ve kız çocuklarının insan haklarının evrensel insan haklarının ayrılmaz, bölünmez ve vazgeçilmez bir parçası" olduğunu kabul etti. O güne kadar, "zel alan" içinde yer aldıkları için devletlerin yetki alanına girmediği varsayılmış insan hakları ihlalleri, devletler arası resmi konferansların gündemlerine uluslararası kadın hareketi tarafından sokulmuş oldu. Aralık 1993'te özel olarak kadına karşı şiddeti ele alan ilk insan hakları belgesi olan "**Kadınlara Yönelik şiddete Karşı Bildirge**" BM Genel Kurulu'nda kabul edildi. 1994'te BM İnsan Hakları Komisyonu'na kadına yönelik şiddet konusunda özel bir raportör atanması ve kadın haklarının BM İnsan Hakları mekanizmaları içine dahil edilmesi kararlaştırıldı . Süreç, 1994'te Kahire'de yapılan ICPD, 1995'te Pekin'de yapılan Dünya Kadın Konferansı ve 2000'de New York'ta yapılan Pekin+5 BM zel Oturumuyla devam etti.

Uluslararası kadın hareketi, geleneksel insan hakları yak-laşımındaki özel alan-kamusal alan ayrımını sorgulayarak, on yıllık bir süreç içinde insan haklarının kapsamında temelli bir dönüşüme yol açtı. Aile içi şiddet, toplu tecavüzler, kadının beden bütünlüğüne yönelik hak ihlalleri, cinsel hakların, doğurganlık haklarının ihlali böylelikle BM kararlarında ve ulus-lararası sözleşmelerde insan hakları olarak yer almaya başladı.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Ancak, bu noktada, tutucu ve gerici güçlerin kadının beden bütünlüğüne, cinsel ve doğurganlık haklarına yönelik ihlalleri insan hakları çerçevesi dışında bırakmak için çok aktif bir şekilde çalışmaya devam ettiklerini de belirtmek gerek.

Kadın haklarının anayasası kabul edilen **Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)**'ni Türkiye , 1985 yılında imzalayarak taraf olmuş ve Sözleşme 1986 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşmenin yürürlüğe girmesi ülkemiz açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu sözleşmenin temel hedefi; toplumsal yaşamın her alanında kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla, kalıplaşmış kadın-erkek rollerine dayalı önyargıların yanı sıra geleneksel ve benzer tüm ayrımcılık içeren uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamaktır. Sözleşme; kadınlara karşı ayrıma açık bir tanım getirmekte ve taraf devlete kadınlara karşı ayrımanın ortadan kaldırılması için yasal düzenlemeler ve eşitliği sağlamak üzere geçici özel önlemler de dahil tüm uygun önlemleri alma görevini vermektedir. Taraf devletler eşitsizliği yeniden üreten geleneksel kalıp yargıları ortadan kaldırarak eşitlikçi tutum ve davranışların geliştirilmesinin yanı sıra kadın sorunlarının görüldüğü pek çok alanda taahhüt altına girmiştir.

2011 de İstanbul'da imzalanan **Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi** mecliste onaylanarak iç hukuk haline gelmiştir. Bu sözleşmede ilk defa kadına yönelik şiddetin kadın erkek eşitsizliğinden kaynaklandığı belirtilmiş ve şiddet mağduru kadınlara karşı devletin yükümlülüğü artırılmıştır. Şiddet mağduru kadına parasal yardım kadar iş bulma , eğitim , nafakaların tahsili yönünden de haklar tanınmıştır. 4320 sayılı kanun tasarısı resmi nikahlı eş veya boşanmış eşi yasa kapsamından yaralandırmayı amaçlasa da konsey sözleşmesi aynı çatı altında yaşanları da korumaktadır. Kanun konsey sözleşmesinin gerisinde kalmaktadır. Kadına yönelik şiddeti önlemede bu tasarı yeterli olmayacaktır.

SONUÇ

Kadının insan hakları kapsamında tam eşitliğin sağlanması için yapılması gerekenler :

- Edinilmiş malların paylaşımı rejiminin 2002'den önce dahi kurulmuş olan evlilikleri, evliliğin başlangıcından itibaren kapsayacak şekilde değiştirilmelidir.
- Evli kadınların, evlenmeden önceki soyadlarını tek başına taşımalarına olanak tanınmalıdır. Kadınlar evlenme öncesindeki soyadlarını ancak eşlerinin soyadıyla birlikte kullanabilmektedir. Ayrıca evlenen kadının nüfus kaydı evlenmekle kocasının kütüğüne geçmektedir. Bu konuda hazırlanan yasa tasarısı uluslararası sözleşmelerle uyumlu değildir. Bu sebeple uluslararası sözleşme ve anlaşmalar ile uyumlu hale getirilmiş yeni bir yasa taslağı hazırlanmalı ve Meclis'ten geçmelidir.
- Medeni Kanun , boşanan kadınların ancak boşanmadan 300 gün sonra evlenmelerine izin vermektedir. Kadınlar bu 300 gün içerisinde ancak gebe olmadıklarına dair rapor almaları halinde ve hâkimin izniyle evlenebilmektedirler. Bu ayrımcı düzenleme iptal edilmelidir.
- Çocukların soyadının belirlenmesinde kadınların hiçbir söz hakkı yoktur. Çocuklar yalnızca babalarının soyadını alabilirler. Bekâr kadınların çocuklarına soyadlarını verme olanağını sağlayan yasal düzenleme, Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmiştir. Çocukların soyadının belirlenmesinde kadın ve erkek eşit haklara sahip olacak şekilde yasal düzenleme yapılmalıdır.
- Nitelikli insan öldürmeyi düzenleyen 82. maddesi, namus cinayetleri yerine ağırlaştırıcı sebep olarak töre cinayetlerine atıfta bulunur. Aynı maddenin gerekçesi, haksız tahrik halinde ceza indirimine gidilmesine zemin hazırlamaktadır. Bu düzenleme, namus cinayetlerinin etkin biçimde cezalandırılmamasına sebep olmaktadır. Namus cinayetleri 82. maddede nitelikli insan öldürme olarak sınıflandırılmalı ve haksız tahrik olarak görülmemelidir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

TCK'nın 287. maddesinde bekâret kontrolü yasaktır ifadesi açıkça kaleme alınmalı ve hâkim veya savcılarının izin verdiği herhangi bir kontrolde kadının rızası zorunlu bir önkoşul olduğu kanunda yer almalıdır.

- Nüfusun yarısını oluşturan kadınların Seçilme Hakkı, Anayasada kadınlar ve erkekler için eşit olarak güvence altına alınmalı. Anayasayla uyumlu hale getirilmesi gereken her türlü yasalarda da bu eşitlik sağlanmalıdır.
- Türkiye'de kadınların yerel ve ulusal ölçekte siyasete katılımlarının düşüklüğü kadınların isteksizliğinden değil, erkek egemen siyasal kültür ve bunun uzantısı olarak siyasi partilerin eril yapısından kaynaklanmaktadır. Siyasi partilerin çoğunluğunun tüzüğünde kadınların katılımını özendirici özel önlemler yer almamaktadır. Bu durum, geçici özel önlemlerin doğrudan Anayasa'da temellendirilmemesinden, Siyasi Partiler ve Seçim Kanunu'nda hükme bağlanmamasından ve keyfi uygulamalara bırakılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Türkiye'de Siyasi Partiler ve Seçim Kanunu, kadın-erkek eşitliğini ve demokratik katılımı sağlamak üzere, kadınlar ve erkekler için eşit temsil şartını içerecek ve kadınların seçilebilir sıralardan aday gösterilmesini sağlayacak şekilde değiştirilmelidir. Anayasa'ya ve Siyasi Partiler ve Seçim Kanunu'na %50 eşitlik hükmü, hem ulusal hem de yerel seçimler için, mutlaka girmelidir. Sadece kota koymak yetmez bir kadın bir erkek olarak adayların sıralanması ile kadınların seçilme imkanını artırmak gerekir.
- Zorunlu eğitim 12 yıla çıkartılmalıdır. Öncelikle kırsal alanda kız çocuklarının nüfusa kaydolması sağlanmalı, kızların okula düzenli devamını ve (kızların okula kaydedildikten sonra tarlaya çalışmaya ya da iç göçle başka bir kente gitmeleri gibi durumlarda oluşan) eğitimden gizli uzak kalma sorununu takip edecek mekanizmalar geliştirilmelidir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- Bakım hizmetlerinin yükünü kadınların ve ablaların üzerinden almak için okul öncesi eğitim yaygınlaştırılmalıdır.
- Eğitimdeki burs, barınma, araç gereç vb. imkânlardan yararlanmada eşitliğin sağlanması hedeflenmeli ve bu durum istatistikî verilerle izlenmeli, kızlar lehine geçici özel önlemler alınmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ders kitaplarında bulunan ayrımcı öğeler ayıklanması için başlatılan proje hızlandırılmalı ve kadın örgütlerinin katılımı ile düzenli olarak tekrarlanmalıdır.
- Anne-baba eğitimine ve eğitimcilerin hizmet içi eğitimine özel önem verilmelidir.
- Bedensel ve zihinsel engelli okul çağındaki kız öğrencilerin eğitime ve topluma kazandırılması için özel çalışmalar yapılmalıdır.
- Mahkûm kadınların eğitime ve topluma kazandırılması yönünde özel çalışmalar yapılmalıdır.
- Kadının insan hakları, yurttaşlık hakları, yasal okuryazarlık gibi konularda sivil toplum örgütlerince verilen yaygın eğitimler devlet tarafından desteklenmelidir. Bu eğitimler için yeterli kaynak ayrılmalı, eğitimlerin devamı ve yaygınlaştırılması için siyasi irade açıkça ortaya konmalı ve eğitimlerin etkin bir şekilde tasarlanması ve uygulanması için devletin kadın STK'larıyla işbirliği yapması sağlanmalıdır. Bu eğitimlerin sağlanması ve artırılması için Toplum Merkezleri desteklenmelidir.

Anayasada, tüm çalışanların yarısını oluşturma hakkı, kadınlar ve erkekler için eşit olarak güvence altına alınmalı. Anayasayla uyumlu hale getirilmesi gereken her türlü yasalarda da bu eşitlik sağlanmalıdır.

- 2010/14 sayılı Başbakanlık Genelgesi istihdamda kadın-erkek eşitliğinin sağlanması için tam olarak uygulanmalıdır. % 50 kotanın eşitliği sağlamada yetersiz

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

kalması halinde daha yüksek oranlarda kadınlar kamuda istihdam edilmelidir. Kadın örgütleri, sendikalar ve meslek örgütleri bu sürecin temel bileşenleri olarak kabul edilmelidir.

- Kamu kurum ve kuruluşları, 2010/14 sayılı genelge ile kurulması öngörülen Kadın İstihdamı Ulusal İzleme ve Koordinasyon Kurulu'na kamu istihdamında kadın erkek eşitliğinin sağlanması konusundaki çalışmalarını rapor etmelidirler .
- Koruma kararlarının etkin olarak denetimi için 2008 yılında bir yönetmelik yayımlanmışsa da, uygulamada hiçbir ilerleme kaydedilmemiştir. Yönetmelikte bulunan yasal düzenlemeler, özellikle de kolluğun tedbir kararlarının yerine getirip getirilmediğini takip yükümlülüğü, ivedilikle hayata geçirilmelidir.
- Cinsel taciz ve tecavüz konusunda kriz merkezleri oluşturulmalı ve Türkiye çapında yaygınlaştırılmalıdır.
- Kadına yönelik şiddet mağdurlarına ücretsiz sağlık hizmeti sağlanmalıdır.
- Kadın STK'ları tüm kadına yönelik şiddet davalarında müdahil olarak kabul edilmelidir.
- Nefret suçları yasada açıkça tanımlanmalı ve önlenmeleri için gerekli adımlar atılmalıdır.
- İnsan ticareti mağdurları ve mültecilerin ücretsiz sağlık hizmetlerine ulaşmaları sağlanmalıdır.

Kaynakça:

1. Prof.Dr., Kâmil TÜĞEN, Araş.Gör.Dr., Ahmet ÖZEN Cisiyete Duyarlı b Bütçeleme Anlayışı , Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü, Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü, Maliye Dergisi , sayı 154 , Ocak- Haziran 2008
2. Saniye DEDEOĞLU, *Muğla Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Eşitlik mi Ayrımcılık mı? Türkiye’de Sosyal Devlet, Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Kadın İstihdamı, Çalışma ve Toplum Dergisi , 2009 /2*
3. Toplumsal cinsiyet eşitliği 2008-2013 Ulusal Eylem Planı, TC Başbakanlık Kadının Statüsü Müdürlüğü, 2008
4. Türkiye’nin Kadına Karşı Ayrımcılığı Önleme Komitesi’ne Sunduğu Altıncı Periyodik Rapor için STK Gölge Raporu , CEDAWCEDAW Komitesi’nin 46. Oturumu için Hazırlayanlar CEDAW Sivil Toplum Yürütme Kurulu ve TCK Kadın Platformu , Temmuz 2010

ESKİŞEHİR BAROSU KADIN HAKLARI KOMİSYONU ATÖLYE ÇALIŞMASI

“Hukuk Eğitiminde Cinsiyetçi Öğeler” konulu atölye çalışması, 30 Ocak 2012 tarihinde, Eskişehir Barosu Kadın Hakları Komisyonu üyeleri ve Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Atölye çalışmasında hukuk eğitiminde cinsiyetçi öğelerin neler olduğu, nasıl tezahür ettiği, toplumsal cinsiyet rolleri ile hukuk eğitimi arasındaki ilişkinin nasıl biçimlendiği tespit edilmiş ve hukuk eğitiminin nasıl toplumsal cinsiyete duyarlı hale getirilebileceği tartışılmıştır.

Bu bağlamda yapılan ilk belirleme toplumsal cinsiyetin eğitim hayatı üzerindeki etkisinin üç ana süreçte incelenebileceğidir. Bunlardan ilki, üniversiteye hazırlık süreci, ikincisi; üniversite sınavı kazanılıp hukuk fakültesine başlanmasından, fakülte bitimine kadar olan süreçtir. Üçüncü süreç ise son sınıfta başlayan meslek seçme ve mezuniyet sonrası tercihlere ilişkindir.

Bilindiği üzere üniversite eğitimi, gerek meslek kazandırma niteliği gerekse kişinin hayatını biçimleme etkisine sahip olduğu için hayli önem taşımaktadır. Zira Türkiye’de eğitim süreçleri genellikle üniversite sınavını kazanmak üzerine kurgulanmaktadır. Bu süreçte öne çıkan en önemli faktör mesleklerin kadın mesleği-erkek mesleği olarak biçimlendirilip, öğrenci tercihlerinin kadın ya da erkek oluşa göre dayatılmasıdır.

Hukuk fakülteleri bu süreçte genellikle erkek mesleği icra edeceklerin gidebilecekleri fakülteler olarak belirmektedir. Zira örneğin hakimlik ve savcılık erkek mesleği olarak algılanmakta; kadınların hakim ya da savcı olabilecekleri tahayyül edilememektedir. Bu durum toplumsal cinsiyet rollerinin kadına dayattığı “yardımcı rol” algısının hem sonucu hem de yeniden üreticisidir. Kuşkusuz son yıllarda üniversite sınavının doğasından kaynaklanan nedenler (çalışkan öğrencinin hukuk

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ya da tıp okumaya yönlendirilmesi gibi) yahut öğrencinin talebi nedeniyle kadın öğrencilerin hukuk fakültelerindeki görünürlüğü hayli artmıştır. Ancak bu durum daha sonra tartışılacağı üzere kadınların fakülte sonrası karar alıcı mesleklerdeki görünürlüğünü artırmamaktadır.

Hukuk eğitimi devam ederken karşılaşılan cinsiyetçi öğeler birkaç başlık altında incelenebilir.

Müfredata ilişkin sıkıntılar;

- Kanunların eril yapısı, cinsiyet-renk ve sınıf körü eşitlikçi doğası eğitimi de etkilemektedir.
- Çoğu hukuk fakültesinde medeni hukuk dersleri “aile”yi tartışmadan, aile hukukunu kurallar bazında sunmaktadır. Hukukun kadını değil aileyi esas alan ve koruyan yapısı da mevcut sistemin yeniden üretilmesine hizmet etmektedir.
- Çoğu fakültede iş ve sosyal güvenlik hukuku kadın emeği ve kadının statüsü dikkate alınmadan incelenmektedir.
- Anayasa da dahil olmak üzere kanun metinleri eşcinsel, transseksüel ve travesti bireylerin insan haklarına değinmemektedir.
- Kadın hakları konulu seçimlik-zorunlu ders sayısı son derece azdır.
- Öğretim üyelerinin pek çoğu “kadın” kelimesini dahi kullan(a)mamaktadır.

Öğretim üyelerine ve öğrencilere ilişkin sıkıntılar:

- Ne yazık ki, Türkiye hukuk fakültelerinde öğretim üyeleri ve öğrencilere yönelik toplumsal cinsiyet merkezli araştırmalar bulunmamaktadır. Ancak atölye çalışmasında belirtildiği üzere Amerika’daki hukuk fakültelerinde yapılan araştırmalar, toplumsal cinsiyetin

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

öğrenim hayatını nasıl ve ne ölçüde etkilediğini tespit etmeye yöneliktir. Bu araştırmalara göre, öğrenciler kadın ve erkek öğretim üyelerine farklı yaklaşmakta, kadın öğretim üyelerini öğrenci ile ilişkilerinden, kılık kıyafetine uzanan geniş bir çerçevede olumlu ya da olumsuz eleştirmektedir. Kadın öğretim üyelerinin medeni hali, onlara ilişkin yargılarda önemli rol oynamaktadır. Kadın öğretim üyeleri erkekleşmekle itham edilmektedir. Erkek öğretim üyeleri ise genellikle “güvenilir” diye nitelenmektedir. Erkek öğretim üyelerine ilişkin şikayetler genellikle cinsel tacizle sınırlıdır.

- Kamuoyunda ise, özellikle toplumu ilgilendiren meselelerde (ceza hukuku, anayasa hukuku, ticaret hukuku gibi) erkek hukukçular kadın hukukçulara kıyasla daha fazla söz söylemekte, ekranlarda daha fazla görünmektedir. Buna karşılık kadın öğretim üyelerine genellikle “kadın ve çocuk haklarına” ilişkin meselelerde başvurulmaktadır ki kadın hakları ve çocuk hakları genel algıda hukukun ikincil araştırma alanıdır.
- Hukuk fakültelerinde kadın yönetici sayısı parmakla gösterilecek kadar azdır.
- Başka ülkelerde yapılan araştırmalar göstermektedir ki hukuk fakültelerindeki kadın öğrenciler daha özgüvensiz ve mutsuzdur.

Öğrenim hayatı bittikten sonra yaşanan sıkıntılar;

- Kadın öğrenciler hakim veya özellikle savcı olmak konusunda teşvik edilmemektedir.
- Öğretim üyesi olmak isteyen kadın öğrenciler en başta hamilelik, doğum izni gibi gerekçelerle elenmektedir.
- Benzer durum özel sektörde de gözlenmekte, iş yoğunluğu yahut seyahat programı yoğun kurumlar/bürolar/işletmeler kadın avukatlarla çalışmak istememektedir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Öneriler

- Toplumsal cinsiyet duyarlı bir yaklaşım, üniversitelerin önceliği olmalıdır.
- Hukuk fakültelerinde toplumsal cinsiyet, kadın araştırmaları ve cinsel azınlıkların haklarına ilişkin dersler açılmalı; öğrenci katılımı teşvik edilmelidir.
- Hukuk kliniği uygulaması olan illerde Barolar ve fakülteler arasında işbirliği sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin taciz, tehdit, şiddet gibi şikayetlerini dikkate alacak birimlerin kurulması gerekmektedir.
- Fakültelerde kadın yönetici sayısı artırılmalıdır.
- Açık öğretim sistemi yaygın meslek içi eğitim ya da AÖF bölümlerinde toplumsal cinsiyet duyarlı bakış açısının kazandırılması için kullanılmalıdır.

İZMİR BAROSU TEBLİĞİ

I - Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ve Hukuk Eğitiminde Cinsiyetçi Öğeler

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Toplumsal cinsiyet,biyolojik cinsiyetten farklı olarak, kadınla erkeğin sosyal ve kültürel açılardan tanımlanmasını, toplumların bu iki cinsi birbirinden ayırt etme biçimlerini ve onlara verdiği toplumsal rolleri anlatmak için kullanılan bir kavramdır.

Bu kavramın, kadınlar ile erkekler arasındaki güç ilişkilerini anlayarak eşitsizlikleri sorgulama noktasında hayati önemi vardır. Ayrıca gündelik uygulamalar, ideolojiler ve yapılanmalar içine gizlenmiş iktidar ilişkilerini deşifre etmek için de çok önemli bir kavramdır.

Toplumsal cinsiyet, toplumun beklentilerini, sosyo- kültürel ve ahlaki değerlerini, önyargılarını ,daha anne karnundayken biyolojik cinsiyetlere (kız ve oğlan bebeklere) yükler. Tarihi sürece bakıldığında, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, yüklenmiş roller sonucu oluştuğu görülmektedir.

“Sümer Bilimci Muazzez İlmiye Çığ’ ın anlatımıyla erkeğin kadın üzerine baskısı Sümerlerde yazının bulunmasıyla, o dönemin tapınak rahiplerinin erkekler çıkarına yasalar koymasıyla başlamışlardır.

Cinsiyet eşitsizliği, ataerkil (erkeğin erki elinde bulundurduğu ve bu nedenle ön planda olduğu) toplumlarda kız ve oğlan bebekleri doğdukları andan itibaren eşitsiz koşullara mahkum eder.

Oğlan bebeğe gökyüzün koruyuculuğunu, denizin sınırsızlığını temsil eden mavi elbiseler giydirilir. Arabalar, uçaklar, silahlar en önemli oyuncaklarıdır. Bu oyuncaklar bebek zihinlere, aşılacak sınırları, yaratılacak kültürleri, yapılacak savaşları hatırlatır. Kavgaları daha hoş görülebilir. Büyüdüğünde,

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

belirleyen ve gücü elinde bulunduran olarak nasıl davranması gerektiğini oyunlarıyla oyuncaklarıyla deneyimlemeye başlar.

Kız bebekler için ise durum daha farklı işler. Yenilesi, okşanması ve daha çok ev içinde tasarlanmış olan pembe renklerle donatılırlar. Oyuncakları ise bebekler, oyuncak tencere ve tabaklar, süpürgelerdir. Böylesi bir seçim kız çocuğuna ev içi işleri deneyimleme yolunu açacaktır ki bu süreç de böylesi bir işbölümünü normalleştirecektir. Aynı zamanda kız çocuklara ataerkil toplumun sessiz, hanım hanımcık, uysal, itaatkar, olması yönündeki tahakkümü de kız çocuğuna, kendinden çok beklentiler doğrultusunda bir kişilik geliştirmesinin kabul edilebilirliğini göstermektedir.

Oğlan ve kız bebeklerin yetiştirilme sürecindeki toplumsal beklentiler, önyargılar kız çocuklarını edilgen, sessiz, özgüvensiz olmaya özendirirken, erkek çocuklarını saldırgan, aktif ve güç odaklı olmaya özendirilmektedir. Dolayısıyla erkek aile içinde statüsünün ve otoritesinin tehdit edilmemesini içselleştirmektedir. Aksi olduğunda da kolaylıkla şiddete başvurmayı bir hak olarak görmektedir. Ayrıca Türk toplumunda kadınlara ve çocuklara şiddet uygulanması büyük oranda hoş görülmemekte, bu hoş görü kültürel olarak değer yargıları ve atasözleriyle de aktarılmaktadır. Örneğin; kızını dövmezen dizini döver, kadının sırtından sopayı karnından sıpayı eksik etme vb.

Ataerkil toplumun erkek ve kadın arasında güç eşitsizliği yaratarak, erkeği kadının her türlü hareketinden sorumlu tutması dolayısıyla kadın üzerinde bir erkek tahakkümüne yol açmakta ve bu tahakkümün toplum nazarında "normal" görülmesine yol açmaktadır.

Erkeklik ve kadınlık durumlarındaki erkek egemen inşa süreci sorgulanmadığı ve üzerindeki cinsiyetçi örtü kaldırılmadığı zaman cinsiyet ayrımcılığı yapmama üzerine temellenen yasaları uygulayanlar bile kadına egemen değer yargılarıyla yaklaşabilmektedir. Örneğin, tecavüze uğrayan 13 yaşındaki iki kız çocuğundan birinin ruhsal durumunun bozulduğu diğerinin bozulmadığı söylenebilmektedir. Yine 14 yaşında bir kız çocuğunu taciz etmiş 70 yaşında bir erkeğe ceza indirimi

uygulanabilmektedir. Ayrıca bir hakimden “kadının sırtından sopayı karnından sıpayı eksik etmeyeceksin” sözü karar tuta-nağına girebilmektedir.

Ataerkil değer yargılarıyla kadının ötelenmesi, erkekten aşağı görülerek toplumsal yaşamın sadece sınırlı alanlarına sıkıştırılması ve üzerinde sürekli bir tahakküm uygulanması sadece kadının özgürlüğünü değil, erkeğin özellikle demokratik modern ilkelere sahip olan devletlerin birincil sorunudur. Toplumsal yaşamın her adımında karşımıza çıkan cinsiyetçi uygulamalarla mücadele etmek de yalnızca hukuk sisteminin dönüştürülmesiyle değil tüm kurumların cinsiyet eşitliği temelinde dönüştürülmesiyle mümkündür. Bu temelde, eğitime, tıba, edebiyata, tarihe vb. kurumsal uygulamalara, kadına ve erkeğe eşit mi yaklaşıyor, ve bakış açıları ne kadar cinsiyetli ya da değil sorusunun sorulması önemlidir.

Türkiye’ de Kadının Eğitimde Erkeklerle Eşit Konuma Gelişinin Tarihsel Serüveni

Eğitimde kadın ;

- Tıbbiye mektebi bünyesinde kadınlar ebelik eğitimi almaya 1843 yılında başladılar .
- 1 Eylül 1869 ‘da yayınlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile eğitimin zorunlu hale getirilmesi sonucunda ile kızlar da örgün eğitimden yararlanma hakkına kavuştular.
- Kız öğretmen okulu Dar-ül Muallimat ‘ın açılışı 1870 yılıdır.
- 1876 tarihli Kanun-i Esasi’nin 114. Maddesine göre “Osmanlı bireylerinin tümü için ilköğretim zorunlu olacak ve bunun ayrıntıları ayrı bir düzenleme ile belirlenecektir”
- İnas Darülfünunu adı altında kızlar için bir yüksek öğretim kurumunun açılışı 1914, Darülfünun da karma öğretime geçişi ise 1921 yılında oldu.
- Yedi kız öğrencinin Tıp fakültesine kaydını yaptırdığı tarih 1922’dir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- Eğitimin laikleştirilerek tüm eğitim kurumlarının Milli Eğitim Bakanlığına bağlanması 3 Mart 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkışı ile gerçekleşti. Bu kanunla kız ve erkekler eşit haklarla eğitim görmeye başladı.
- Kız çocuklarına mesleki eğitim vermek üzere Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü'nün kuruluşu 10 Haziran 1930 oldu.
- 26 Ekim 2000 tarihinde ,kadına yönelik uluslar arası sözleşme ve konferanslarda, eşitlikçi bir toplumsal yaşamın gereği olarak vurgulanan ders kitapları ve müfredatın eğitimin ilk basamağından başlayarak cinsiyetçi öğelerden ayıklanması hedefi doğrultusunda Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğüne “ Eğitim Materyallerinde Cinsiyetçi Öğeler” konulu panel ile “ Ders kitaplarında Cinsiyetçilik 1928’ den Günümüze” konulu fotoğraf sergisi düzenlendi.

Kanunlarda kadın;

- 1847 yılında yayımlanan bir İrade-i seniye(padişah buyruğu) ile kız ve erkek çocuklara eşit miras hakkı tanındı.
- Köle ve cariye alınıp satılmasının yasaklanması 1856 yılında oldu.
- Arazi Kanunnamesinde(1858) ise ,mirasın kız ve erkekler arasında eşit olarak paylaşılacağı yer almış,böylece kadınların ilk kez miras yolu ile mülkiyet hakkını kazanması sağlandı.
- 1871 Mecellenin (Osmanlı Medeni Kanunu) uygulanması için çıkarılan ancak sadece iki yıl yürürlükte kalabilen1917 tarihli Hukuk-ı Aile 'de, evlilik sözleşmesinin resmi memur önünde yapılması, evlenme yaşının erkeklerde 18, kadınlarda 17 olması, zorla evlendirmelerin geçersiz sayılması gibi, kadın haklarını düzenleyebilen maddeler de oldu.
- 17 Şubat 1926 tarihli, Türk Kanuni Medenisi ile erkeğin çok eşliliği ve tek taraflı boşanmasına ilişkin düzenleme-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ler kaldırıldı, kadınlara boşanma hakkı, velayet hakkı ve malları üzerinde tasarruf hakkı tanındı.

- Nüfus planlaması esaslarını, gebeliğin sona erdirilmesi ve sterilizasyon ameliyelerini, acil müdahale halleri ile gebeliği önleyici ilaç ve araçların temin, imal ve saptanmasına ilişkin hususları düzenleyen Nüfus Planlaması Kanunu ile, rızaları alınacak kişiler evli ise sterilizasyon veya rahim tahliyesi için eşin de rızası gerekliliği getirildi
- -Eşit değerde iş için kadın ve erkek işçiler arasında ücret eşitliğini sağlayan ILO sözleşmesi'nin onaylanması 1966 yılının Aralık ayında olmuştur.
- Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) 1985 yılında imzalandı ,sözleşmenin yürürlüğe girişi ise 1986 da oldu.
- Kadının çalışmasını ,kocanın iznine bağlayan Medeni Kanun' un 159. Maddesi Anayasa Mahkemesi' nce 29 Kasım 1990 tarihinde oldu. İptal kararı 2 Temmuz 1992 tarihinde Resmi Gazetede yayınlandı.
- Tecavüz mağdurunun hayat kadını olması halinde cezasının indirilmesini öngören Türk Ceza Kanununun 438. Maddesi TBMM tarafından,1990 yılında yürürlükten kaldırıldı.
- Erkeğin zinasını suç olarak düzenleyen T.C.K 441. Maddesi Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılığı gerekçesiyle 29 Haziran 1996 tarihinde Anayasa Mahkemesi'nce iptal edildi.
- Medeni Kanun'un 153. Maddesinde yapılan değişiklikle, kadının evlendikten sonra kocasının soyadını almakla birlikte, kendi soyadını kullanabilmesinin sağlanması 22 Mayıs 1997 tarihinde oldu.
- Nüfus cüzdanlarının " medeni hal" kısmında " evli/ bekar/ dul/ boşanmış" gibi ifadelerin yerine sadece " evli" veya " bekar" ifadelerinin kullanılmasını düzenle-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

yen genelge 1997 Kasım 19 Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğünün önerisi üzerine İçişleri Bakanlığınca yayınlandı.

- Anayasa Mahkemesi, 23 Haziran 1998 'de Kadının zinasını suç olarak düzenleyen T.C.K 440. Maddesini Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılığı gerekçesi ile iptal etti.
- 21 Ekim 1998 de ,Adalet Bakanlığı, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, ve kadın kuruluşlarının oluşturduğu gündem sonucunda, bekaret kontrolünün, ancak takibi şikayete bağlı suçlarda, mağdurun rızası alınarak, ırza geçme gibi re'sen takip edilen suçlarda ancak hakim kararı ile gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise Cumhuriyet savcısının yazılı izni ile yapılabileceğini düzenleyen bir genelge yayınlandı.
- 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun 17 Ocak 1998 tarihinde yürürlüğe girdi
- Yeni Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesi 1 Ocak 2002 tarihinde oldu.

Yakın tarihe göz atıldığında ülkemizde kadının, insan haklarına çok yeni kavuştuğu görülmektedir. Yaşadığımız toplumda görüyoruz ki, toplumsal cinsiyet eşitliği hala sağlanabilmiş değildir. Kız ve erkek çocuklar eşit olanaklara sahip değildir. Yasalar kadar toplumunda dönüşüm yaşaması gerekmektedir. Peki bu nasıl olacaktır?

Bu sorunun yanıtını İsveç' e bakarsak görebiliriz. İsveç' in toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak amacı ile çıkarmış olduğu belli başlı yasalar vardır. Kürtaj Yasası, Seks Satın Alma Yasası, Kadına Yönelik Şiddet Yasası. Aynı zamanda iş yaşamında, eğitimde yapmış olduğu düzenlemeler ve koruyucu tedbirler ile oluşturduğu kurumlar ile; toplumu dönüştürerek, İsveç toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabileceğini göstermektedir. Küçük bir örnek; son yirmi yılda kız çocukları matematik ve fen derslerinde erkek çocuklarının düzeyine gelmişlerdir.

Eğitimde Cinsiyetçi Ögeler

Hukuk eğitiminde cinsiyetçi ögelerin var oluşu, temel eğitimdeki cinsiyetçi ögelerle belirlenmektedir.

Birey, dünyaya geldiği andan itibaren içinde bulunduğu aileden başlayarak,gerek eğitim aldığı okullarda,gerekse sosyal çevreyi oluşturan tüm kurumlarda cinsiyetçi ögelerle iç içe eğitimini sürdürmektedir.

Eğitimin her kademesinde, ders kitaplarında, eğitim materyallerinde yoğun bir cinsiyet farklılığının varlığı,bunun sonucu olarak da eğitimin her alanında cinsiyetçi ögelerin ortaya çıkmasının nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu nedenlerle de Hukuk eğitiminde de cinsiyetçi ögelerin varlığı yadsınamaz bir gerçek olarak karşımızdadır.

Hukuk Eğitiminde Cinsiyetçi Ögeler

Yasa koyucularının,yasa uygulayıcılarının erkek egemen toplum yapısının temel taşları olan bencillik,güç,iktidar hırsı ve rekabeti benimseyen bireyler olmasından kaynaklanan sonuç olarak hukukun cinsiyeti erkek olarak belirlenir. Bu durum da eğitiminde kendini gösterir.

Hukukun çıkış nedeninin mülkiyet,mülkiyetin de erkek elinde olması,hukukun hayata cinsiyetçi bakmasının temelidir. Hukukun cinsiyetçi bakışının tarihi oldukça eskilere dayanır.

Günümüz Avrupa Hukuku'nun temelini oluşturan Roma Hukuku'nun gelişiminde , yazılı olmayan hususların yazılı biçimde hukuki kurallar haline getirilmesi başlangıcında olan On İki Levha Kanunlarında "Aile reisi babadır.Başkanlığı altındakilerin hayat ve ölümlerini kapsayan bir baba hakimiyeti vardır"

Romalı kadın,erdemli iffetli olmak zorundadır.Bu zorunluluk, onun doğrudan yaşamı ile ilgilidir. M.Ö 1. Yüzyıl sonuna dek,bir kocanın zina halinde yakaladığı karısını anında öldürmeye yasal olarak hakkı vardır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Bu hak , bazı Batı Avrupa ülkelerinde özellikle Fransa'da 20. Yüzyıla dek sürdü.Fransızca'daki "crime passionel"(tutkusal cinayet) hukuki olarak tanınmış bir savunma olmakla kalmayıp,mahkemelerin Jürilerinde kadınların bile kabul etmeye hazır oldukları bir savunma biçimiydi.

Kadını, kocasının boşayabilmesi için çok özel ve önemli durumlar gerekmezdi. Örneğin kadın asgari düzeyde şarap içmişse ,bu ahlaki ve cinsel hafiflik olarak görüldüğünden kocasının O'nu boşama sebebi olurdu.

Roma Hukukunda güçlü olan ,haklı olardı ve bu nedenle erkeğe tanınan ayrıcalıklar çok fazlaydı.

Roma Hukuku'na göre,kişi sayılmak için mutlaka gerekenler; özgür olmak, Roma vatandaşı olmak ve baba egemenliğinde bulunmamaktı .

Baba egemenliği altında bulunma durumunun saptanmasında, status familiae (aile durumu) ön plana çıkar.

Aile içinde ise , baba egemenliği altında (bağımlı) olan kişiler için alieni juris (bağımlı hak sahibi), baba egemenliği dışına çıkarak kendi başlarına hukukî kimlik kazananlar ise sui juris (bağımsız hak sahibi) olarak anılırdı.

Baba egemenliğindeki kişi erkek ise hukukî açıdan filius familias, kız ise filia familia statüsü altına girerdi. Belli hukukî işlemler yapıldıktan sonra gerçekleşen bir evliliğin ardından, kadın da kocasının ailesi içinde filia familia statüsüne geçme hakkını kazanırdı.Bu statü değişikliği sadece" babanın kızı" olmaktan "kocanın kızı" olmaya geçti. Kadın için yeni haklara sahip olmak anlamında değildi.

Aile içinde tek sui juris aile babası idi.Aile babası, Roma Hukuku'nun ilk dönemlerinde aile üzerinde mutlak ve kesin bir yetkiye sahipti.Aynı zamanda bir tür yargıçtı. Suç işleyen kötü davranışlarda bulunan çocuklarını yargılama ve cezalandırma yetkisine sahipti.Suçlu bulursa dövmek,hapsetmek,hatta öldürmek gibi cezalar verebilirdi. Aile babası çocuklarını satabilir,kiralayabilir,yeni doğmuş olanları atabilir hatta öldürebilirdi.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Evli kadın ise , eğer kocasının ya da kocasının bağlı bulunduğu ailenin egemenliği altına girmezse , ne kocası ne de bu evlilikten doğan çocuklarıyla arasındaki ilişkilerin hukukî bir geçerliliği olurdu.

Baba ya da koca egemenliği altında olmayan, yani sui juris olan kadın, 25 yaşını doldurmuş bile olsa hukukî bir işlem yapabilmesi için ona bir tutor yani koruman atanırdı. Borç işlemleri, miras ve hak devirlerine ilişkin işlemlerini ancak onun izniyle yapabiliirdi.

Kadınların dava açma yetkisi yoktu. Toplumsal yaşama fazla karışmamaları nedeniyle iş yaşamındaki deneyimsizlik sebep olarak gösterilirdi.

Roma Hukuk dünyasında kadınlara , özellikle kamu hukukunda hiçbir hak tanınmamış,kadınla tümüyle erkeğin koruması ve buyruğu altına sokulmuştur.Ruhsal olarak kölelerin bile altında kalmıştır. Öz çocuklarının bile vesayetini /velayetini üstlenememiş, evlât edinememiş, çocuklarının geleceğine karar verememiş, soy zincirinde yer alamamışlardır. Baba dilerse çocuklarını satmış, bunu yaparken anneye bir şey sormamıştır bile... Satılan çocuk sonra bir biçimde bağımsız kalırsa, yine babanın malı olmuştur. Baba çocuğu üç kez satar ve çocuk yine özgür kalırsa, ancak o zaman özgür olabilir, dilerse annesinin yanına gidebilirdi.

Kadınların miras hukuku açısından da hakları sınırlıydı. Üçüncü kişiler lehine borç altına giremezlerdi. Mal ve mülk alım satımı sırasındaki hukukî işlemleri de tek başlarına yapma hakları yoktu. Bir kadın, hukuk işlemlerini, eğer aile babası egemenliği altında ise aile babası, değilse yöneticilerce atanan bir vasi aracılığı ile yapabiliirdi.

Türk hukuk sisteminde cinsiyetçi ögelerin varlığını değişik hukuk dallarında ,değişik dönemlerde görebilmekteyiz. Kadın aleyhine bir çok hükümlerin bulunduğu yasalardaki cinsiyet eşitliğine yönelik düzenlemelerin , uzun zaman diliminde, uzun süren çabalarla yapıldığını görebilmekteyiz.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Örneğin;

765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu'nun zina ile ilgili maddelerinde;

Kadın ve erkeğin zinası farklı biçimde değerlendiriliyordu. 441'inci madde, kocanın zinasını "birlikte yaşama" şeklinde şarta bağlarken. 440'uncü madde ise, "karının zinasını hiç bir hal ve yer gibi şarta bağlamadan", doğrudan "zina eden kadın" diye tanımlıyordu.

İkinci eşitsizlik ise kadının zinasının gerçekleşmesi için birlikte olduğu erkeğin evli veya bekar olması önemli değilken, erkeğin zinasının gerçekleşmesi için zina yaptığı kadının evli olması şart koşuluyordu. 441.madde Anayasa mahkemesinin 23.09.1996 tarih ve 1996/15E.-34 K.sayılı karar ile, 440.madde ise ancak 2 yıl sonra Anayasa mahkemesinin 1998/3 E.-28K. sayılı kararıyla 23.06.1998 tarihinde iptal edilmiştir.

Yine TCK da on beş yaşını dolduran bir kızını alacağım diye kandırıp kızlığını bozmak bir suç olarak tanımlanmışken, evlenme halinde sanık ceza almıyor, mağdurun tecavüzcüsü ile evlenmeye zorlanması sonucu ortaya çıkıyordu. 5237 sayılı Türk Ceza Yasasında çocuklara karşı işlenen suçlar ve cinsel dokunulmazlığa ilişkin suçlarda eski ayasad bulunan olumsuz hükümler kaldırılmıştır. Bu değişiklikler kadın örgütlerinin ve Baroların kadın hukuku komisyonlarının örgütlü mücadelesi ile mümkün olabilmıştır.

Irza geçmek ve kaçırarak fiillerinin mağduru fuhşu kendine meslek edinen bir kadın ise ceza üçte ikisine kadar indiriliyordu. TCK'nın 438.maddesi Anayasa mahkemesinin 12.01.1989 tarih ve 1988/4 E.-1989/3 K.sayılı ilamıyla iptal edilmiştir.

745 sayılı Eski Türk Kanunu Medenisi'nde ;

Erkek on yedi, kadın on beş yaşını ikmal etmedikçe evlenemez. Şu kadar ki hakim, fevkalade hallerde ve pek mühim bir sebebe mebni on beş yaşını ikmal etmiş olan bir erkeğin veya

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

on dört yaşını bitirmiş olan bir kadının evlenmesine müsaade edebilir. Koca, birliğin revidir. Evin intihabı karı ve çocukların münasip veçhile iaşesi, ona aittir.

Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuru ile kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir.

Birliğı koca temsil eder. Mallarını idare hususunda karı koca hangi usulü kabul etmiş olursa olsun koca, tasarruflarından şahsen mesul olur.

Karı, Kanunen haiz olduğı temsil salahiyetini sui istimal eder yahut kullanmaktan aciz olursa koca, bu salahiyyeti kendisinden tamamen veya kısmen nezedebilir.

4721 sayılı Türk Medeni kanununda artık eşler evlilik birliğini birlikte temsil etmek hakkına sahip olup, aile reisi kavramı yasadan çıkarılmıştır. Kadın ve erkekte evlilik yaşı 17 olarak düzenlenmiştir. Kadının erkek karşısındaki eşitsiz konumu soyadı ile ilgili düzenlemede hala sürmektedir. Evlenen kadınistirse kendi soyadını kullanabilme hakkına hala kavuşmuş değildir.

Toplumsal yaşamda ve hukuki düzenlemelerde bu cinsiyetçi öğelerin değışimi ,uzun ve zorlu bir mücadele sürecinden geçmiş s olmasına rağmen, hala uygulamada erkek egemen bakışın güçlü varlığı nedeniyle toplumsal cinsiyet eşitliğı tam olarak sağlanamamaktadır. Hukuk eğitimindeki cinsiyetçi öğelerin değıştirilebilmesi öncelikle Hukuk fakültelerinde bu konuya ilişkin eğitim programları konulmasına bağı olduğu inkar edilemeyecek bir gerçektir. Ancak; Raoul Wallenberg İnsan Hakları ve İnsancıl Hukuk Enstitüsü Türkiye programı kapsamında 2010 tarihinde yapılmış bir program hazırlık çalışması verilerine göre; 2010 itibariyle üniversitelerin hukuk fakültelerinde “kadın hakları” üzerine verilen dersler:

Bahçeşehir Üniversitesi: Kadın hakları (seçimlik ders)

Bilkent Üniversitesi: Feminist hukuk teorisi (seçimlik ders)

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Doğu Akdeniz Üniversitesi: Kadın hakları (seçimlik ders ancak son 3 yıldır seçen öğrenci olmamış)

Bilgi Üniversitesi : Toplumsal Cinsiyetin Sosyal Psikolojisi, Aile ve Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi (seçimlik dersler) olduğu görülmektedir.

Türkiye’deki hukuk fakültelerinde konuya ilişkin olarak verilen derslerin bu derece sınırlı sayıda okulda olması düşündürücüdür. Kadınlara karşı yasal,yargısal ve eylemsel ayrılıklar yaşamın her alanında sürmektedir.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- Eğitimin her basamağında “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” dersleri ile farkındalığın sağlanması.
- Hukuk Fakültelerinde “toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hukuku” derslerinin müfredata eklenmesi.
- Baroların staj eğitim merkezlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği dersinin zorunlu olarak konulması
- 4320 sayılı yasanın eğitim çalışmalarında, toplumsal cinsiyet eşitliği dersinin eklenmesi.
- Sonuçlanmış davaların cinsiyet eşitliğine yönelik hükümlerinin ya da sonucunun kadın hakları komisyonu internet sayfasında arşivlenmesi, süreli bültende bu davaların yer alması.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda çalışmalarda bulunmuş uzmanların vereceği seri konferansların barolar tarafından düzenlenmesi
- T.B.M.M Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonuna daha aktif işlerlik kazandırılması adına çalışmalar yapılması
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geleneksel medyada ve sosyal medyada işlenmesinin sağlanması.

VAN BAROSU KADIN HAKLARI DAYANIŞMA MERKEZİ TEBLİĞİ

Türkiye’de kadın olmak zor, Van’da kadın olmak daha zor. Türkiye’de kadın avukat olmak zor, Van’da kadın avukat olmak şimdilerde daha da zor. Bu nedenle tarafınıza sunulan iş bu tebliğde Van’da öncelikle kadınların ve kadın avukatların yaşam zorluklarından, sonrasında Van Barosu Kadın Hakları Dayanışma Merkezi’nin çalışma şartları, Van ilinde meydana gelen depresyon sonrası çalışma şartları ve merkezin konteynır kentlerdeki ve mahallelerdeki çalışma projelerinden bahsedeceğiz.

Van’da Kadın Olmak...

İlimizde birçok kadının vahşice öldürülmesi, intihara itilmesi, kulağının kesilmesi, fuhuşa sürüklenmesi gibi şiddet örnekleri görülebilmektedir. Şiddet sebeplerinden hiçbiri tek başına geçerli olmayıp, birbirlerini besleyen ve destekleyen bir tablo çizmektedir. Bunların arasında zorla, erken yaşta evlilik, berdel, kan parası yerine kadın vermek (takas), kuma, aşiret yapısı/feodal yapı, aile içi ve dışı cinsel istismar/enest, aile içi şiddet /fuhuşa zorlama olabilmektedir.

Bu durumun sonucunda Van ilinde ortaya çıkan tabloda 2011 yılının ilk 8 ayında çoğu genç yaşta olan 22 kadın intihar etmiştir. İntihar eden kadınlardan 10 tanesi 18 yaş ve altı, 5’i 19 yaşında, diğerleri de 19 yaş üstüdür. Ölümle sonuçlanan intiharların en az 5 katı intihar teşebbüsü olduğu da tespit edilmiştir. Ayrıca 4 kadın öldürülmüş olup bir tane de şüpheli ölüm bulunmaktadır. (Van Kadın Derneği -VAKAD- 2011 yılı ilk 8 aylık veri raporu)

Van’da Kadın Avukat Olmak...

Halen 180 civarında aktif üyesi olan Van Barosu’nda kadın avukat sayısının zaman içinde artması ile birlikte nihayetinde 2003 yılında Baromuz bünyesinde bir kadın hakları komisyonu kuruldu.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Ancak bu komisyon baroda toplumsal zihniyetin kadın sorununa kadınların sorunuymuş gibi bakmasından kaynaklanan ve bu düşünceden beslenen bir bakış söz konusu olduğu için desteklenmemiş ve aktif hale getirilmemiştir. Kadın avukat sayısı azken, komisyon aktif hale gelememiş; zaman içinde kadın avukat sayısının artmasına rağmen yine kadınların sahip çıktığı küçük ve zayıf bir grup olarak kalmıştır. İlimiz açısından söylemek gerekirse, baro yönetim organlarında ya hiç bulunmamış ya da sadece vitrinde dursun diye aday gösterilmiş en fazla bir kadın yönetim kurulu üyesi ile bugüne gelinmiştir. Halen Van ilinde baro yönetim kurulunda ya da diğer organlarda kadın avukat üye bulunmamaktadır.

Ancak kadın avukat yokken de kadın sorunu toplumun en yakıcı sorunu olarak görülmüştür. Kadın avukatların yönetim organlarında ya da karar mekanizmalarında olma talebi iktidara talip olan erkek avukatlarca ya engellenmiş ya da kadın aday belirlediğinde ismi tartışılarak daha baştan bu mücadelede pes etmesine neden olunmuştur.

Küçük illerde bir kadın avukatın kendini var etmesi, iş alması, serbest çalışabilmesi başlangıçta da zaman içerisinde de son derece zordur. Bizde hep kadın avukatlar kendini var edebilmek için herkesten çok daha fazla çalışmak, kendini ispat etmek durumundadır. Ama ne yaparsa yapsın büyük davaları alamaz, çoğunlukla angarya iş yapmak durumunda kalır, emeğinin tam karşılığını alamaz ya da hiç alamaz durumdadır. Bu yüzden toplumun ve erkek meslektaşlarının da biçtiği seviyede kalmak durumunda kalır.

Bize yansıyan ve deneyim elde ettiğimiz örnekler ne yazık ki hep bu canlı örneklerdir.

Van Barosu Kadın Hakları Dayanışma Merkezi Çalışmaları

Bizler başlangıçta kendi yağımızda kavrulup sorunlar içinde devinip dururken, çevremizde yaşanan onca intihar ve ci-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

nayet vakasından, kulağı burnu kesilen, fuhuşa sürüklenen, istismar edilen, karnında bebeğiyle üzerine benzin dökülerek yakılan kadın cinayetleri ve şiddet karşısında bir araya gelmiş bir avuç kadın avukattık.

2009 ve 2010 yılları boyunca ilimizdeki kadın avukatlara yönelik gerçekleştirilmiş bulunan bir dizi eğitim ve benzeri toplantılar sonucunda 9 kadın avukat bir araya gelerek Van'daki şiddet tablosunu fotoğraflamak adına, ceza mahkemelerindeki ve savcılıktaki mağduru kadın olan şiddet vakalarını, sivil toplum örgütlerine şiddet şikâyetiyle yapılan başvuruları, baromuza yapılan başvuruları, 2010 senesine kadar son 3 yılın aile mahkemesi dosyalarını, basında çıkan şiddet vakalarını taradık.

Elde ettiğimiz sonuçları analize tabi tutunca da çok çarpıcı veriler elde ettik. Ceza mahkemelerindeki hemen hiçbir dosyada mağdur kadının avukatının olmadığını ama sanıkların mutlaka avukatlarının olduğunu, sanıklara hemen hemen hiç ceza verilmediğini ve dosya taramasında aslında gerçek anlamda savunuculuk yapılmış olsa idi ya da mağdur daha da mağdurlaştırılıp şikâyetinden vazgeçmemiş olsa idi sanığın mutlaka ceza alabileceği birçok dosya tespit ettik. Sadece çok çarpıcı bulduğumuz için bu hususu paylaşmak istedik, analizimizin başka sonuçları da bulunuyor.

Ayrıca bu fotoğraflama bizim bu konuda çalışmamızın ne kadar elzem olduğunu görmemize yol açtı.

2010 yılı sonunda Van Baro'su yönetimine talepte bulunarak komisyonumuzun kurumsallaşması, çalışmalarının geleceğe taşınması ve kalıcılaşması için fiziki imkânlar yaratılmasını talep ettik. Sayımızın ve gönüllü çalışmalarımızın ısrarı sonucunda, Baro yönetimi bize bir oda tahsis etti, mobil telefon aldı ve ilk broşürlerimizi ve afişlerimizi çıkarmamıza destek oldu.

2011 yılında da Van Barosu Kadın Hakları Danışma Merkezini kurduk. Kuruluşumuzdan kadına yönelik şiddet konusunda çalışan ve şiddet mağduru kadınla yüzleşen herkesi haberdar ettik. Merkezde her gün bir avukat nöbet tuttu. Mobil

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

telefon her gün bir avukatta bulundu. Başvuran tüm kadınlara ücretsiz hukuki yardım sunduk. Kadın cinayetlerine ve ağır vaka olarak değerlendirebileceğimiz olaylarda vekâlet alarak davaları üstlendik.

Başvuru sayımız artmaya başladı, telefonumuz hergün çaldı. Sadece Van'dan değil çevre illerden hatta büyükşehirlerden arayan kadınlar oldu, ilgili yardım ve yönlendirmeler yapıldı. Halka yönelik bilgilendirme toplantıları ve aynı kapsamdaki bilgilendirme çalışmaları ve çok sayıda toplantılar yapmaya başladık.

Tüm bunlar olurken diğer meslektaşlarımızın ilgisinin olduğunu fark ettik. Komisyonumuza katılan meslektaşlarımızın eğitimi de devam ediyordu. Nöbet sistemini biraz daha geliştirip emeklerinin karşılığının asgari bir tutar da olsa karşılanması için baro yönetimine tekrar talepte bulunduk. Danışma ücreti ödenmesini istedik. Benzer çalışmayı yapan büyük barolardan görüş sorduk ve bu görüş olumlanınca da uygulamamız kabul edildi. Ve komisyonumuza ilgi büyük oranda arttı. Sertifika programı gerçekleştirdik. Nöbet tutan avukatın yasalardan haberdar, kadına yönelik şiddete duyarlı avukatları olmasına özen gösterdik. Nöbet tutan avukat sayımız 26 oldu. Baromuzun en aktif ve en çok üyesi olan komisyonu olduk. Çevre illerden de vakaların takipçisi olmamız konusunda başvurular almaya başladık. Depremden tam bir hafta öncesinde kentte kamu yetkilileri ve sivil toplum örgütlerini bir araya getirerek ortak çalışma planı yaptık.

Baro içinde de bir güç olduğumuzu, sesimizin duyulduğunu, eskisi gibi olmadığını, taleplerimize cevap verme zorunluluğunu hissettirdiğimizi fark ettik. Komisyonumuza ve biz kadınlara bakış açısının değişmeye başladığını, çalışmamıza duyulan saygıyı hissettik. En önemlisi de örgütlü çalışıp kararlı durunca kadın gücünün fark yaratır derecede ortaya çıktığını, kimse tarafından küçümsenemeyeceğini gördük.

Depremden sonra Van'da Komisyon Çalışmaları

Van ilinde 23.09.2011 ve 09.10.2011 tarihlerinde gerçekleşen yıkıcı depremler nedeniyle 1 milyona yakın nüfusu olan

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Van'dan 300 bin kişinin göç ettiği; binaların %25'nin yıkım aşamasında olduğu belirtilmiştir. Van'da yaşamaya devam eden kesim ise çalışmaya devam etmek zorunda kalan erkekler olmuştur. Kadın ve çocuklar başka bir şehir veya köye gönderilmiş, çocuklar geçici olarak oralarda okula başlatılmıştır. Gidemeyen aileler ise maddi olanakları olmayan ve devlet veya sivil toplum örgütleri tarafından kendilerine verilen çadır veya konteynır kentlerde yaşamak zorunda olan kimselerdir. Kadınlar birçok çocukla birlikte, aynı zamanda kaynana, kayınpeder gibi yakın akrabalarıyla birlikte en fazla 20 m2 lik alanlarda yaşamaya çalışmaktadırlar. Erkeklerin çalışma olanakları da deprem nedeniyle azaldığı gibi, kiraların çok yükselmesi nedeniyle sağlam bir eve de yerleşememektedirler.

Bizler açısından ise her şey yolunda giderken 23.10.2011 depremi ile tüm hayatlar ikiye bölündü. Bu acı deneyimi ve travmayı yaşamış olmak uzunca bir süre dağılmamıza neden oldu. Kendimiz toparlanıp güvenli yerler bulduğumuzda kaldığımız yerden devam etmek istedik. Halen toparlanma süreci yaşıyoruz, ancak Van'da hayat her zamankinden çok daha zorlaştı. Deprem sonrasında kadına yönelik şiddet vakalarının eskisinden çok daha fazla arttığına şahit olmaktayız.

Yüzlerce evin yıkılması kararı verildi. Halen kentte çadırlarda ve konteynırlarda yaşayan binlerce insan bulunmaktadır. Şehirde 40'a yakın konteynır kent bulunmakta, artık mahalleler yerine konteynır kent tabelaları görülüyor. Başlangıçta tablo çok vahimdi. Yardımların özellikle barınakların yapılması uzunca zaman aldı. Derme çatma çadırlarda kendi imkânlarıyla çadır kuranlar bu yıl her zamankinden ağır geçen kış boyunca mağduriyet yaşadılar. Fiziksel koşulların bu denli zorluğu yine en çok kadınları etkiledi. Göç edenler uzunca süre dönemedi. Belirli ve düzenli geliri olmayan çoğunluk hepten işsiz kaldı. Şehrin toparlanması, yolların, işyerlerinin yapılması, esnafın çalışabilmesi, hayatların yeniden kurulabilmesi epey süreceğe benzer. Bize göre ilk bakışta güzelim şehrimiz en az 10 yıl kadar geriye gitti diyebiliyoruz.

Bu ağır yaşam mücadelesi altında yaşam herkes için elbetki çok zordu ancak en büyük zorluğu yine kadınlar yaşadı ve yaşamaya devam ediyor. Bu sürecin belirsizliği de cabası.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Fiziksel olarak aileler kalabalık ve toplu halde yani gelin kaynana ve diğer gelinler ve çocuklardan oluşan aileler bir arada yaşamak durumunda kaldı. Soğuk ve kar altında bulaşık-çamaşır elde yıkandı. İşler aksadığında şiddet gören horlanan ezilen kadın oldu. Kadın ve çocuk istismarı vakaları eskiye oranla ciddi boyutlara ulaştı. Depremden sonra hastanelere yapılan başvurular, tecavüz ve istismar vakaları bu durumu açıkça göstermektedir. Elimizde net istatistikî veriler şu an için yok ancak bu konular hakkında hastaneler, emniyet müdürlükleri, sivil toplum örgütleri ile yaptığımız görüşmeler ve karşılaştığımız vakalar nedeniyle bilgi sahibiyiz.

Öte yandan bu süreçte kadına yönelik şiddet vakalarının, kadının yaşadığı travmaların, çocuklara yönelik istismarların görünür kılınması amacıyla yapılan kamuoyu bilgilendirme, basın açıklaması gibi davranışlar yine basın yoluyla bertaraf edilmeye çalışılmakta, kadına yönelik şiddete karşı çalışan sivil toplum örgütlerine yönelik karalama kampanyaları ve engellemeler de sürmektedir.

Şehirde ilk büyük depremler ve sonrasında devam eden depremler sonucunda sağlam bina yok denecek kadar az. Sağlam ve güvenilir olan sadece müstakil evler var ancak kiralar eskisine oranla iki kat arttı. Uzunca bir süre maddi olanakları olmayan büyük bir kesim, konteynırlardan kiralar ve diğer giderler nedeniyle çıkmak istemiyor, istemeyecek. TOKİ konutları sadece evleri yıkılan ev sahipleri için yapıyor. Konteynırlar toplatılır ya da içindekiler bir karar ile boşaltılırsa büyük çoğunluğu oluşturan kiracıların gidecek yeri yok.

Öte yandan Van ili konumu itibariyle doğudan gelen dış göçün ilk durak yeri olması nedeniyle, şehir içinde yaşayan binlerce sığınmacı ve mülteci bulunmakta. Mülteciler yerli halktan çok daha ağır koşullarda yaşamaktadırlar. Örneğin şehir dışına çıkmaları, seyahat etmeleri, çalışmaları statüleri belirleninceye kadar yasaklanmıştır. Bu şartlar nedeniyle mülteci ve sığınmacı kadın ve çocuklara yönelik olarak gerçekleşen şiddet vakalarında mutlaka hukuki destek çalışmalarımız yapılmaktadır.

Komisyonumuzun Van'da Deprem Sonrasına Dair Projeleri

Herkes gibi her şey gibi bizlerin çalışmaları da bu durumdan son derece etkilendi. Şu an toparlanma sürecini hızlandırmaya, üyelerimizin motivasyonunu arttırmaya ve kaldığımız yerden ağır aksak da olsa çalışmaya devam etmek istiyoruz. Deprem sonrasına dair projelerimiz,

- Konteynır kentlerde ve çadırlarda komisyon olarak kadınlara ve çocuklara yönelik şiddete karşı mücadeleyi artırmak için toplantılar düzenlemek,
- Bu toplantıların yapılabilmesi için toplantı yeri olarak büyük çadır veya gezici konteynırlar edinmek,
- Konteynır kentlerde ve mahallelerde bulunan aile hekimleri ile birebir yanlarına giderek görüşmek, kendilerine başvuran şiddet gören kadın ve çocukların bizlere yönlendirilmesi için bilgilendirme çalışması ve broşür dağıtımını yapmak,
- Hastanelerde sağlık çalışanları ve doktorlar ile şiddet gören kadın ve çocukların komisyonumuza yönlendirilmesi için toplantılar düzenlemek,
- Mülteci ve sığınmacıların bulunduğu konteynır kentlerde iletişimin sağlanması için sürekli ve kalıcı bir çevirmen buldurmak,
- Komisyonumuza başvuran mağdurları karşılayabilecek, başvuru alabilecek, başvuru alırken ya da karşılarken kadın veya çocuk mağduru incitmeyecek yaklaşım gösterebilen ve merkezimizin sekreteryaya hizmetlerini yapabilecek bir kadın görevliyi işe almak
- Deprem nedeniyle zarar gören ilçe ve köylere ulaşarak, buralardaki vakaların tespiti, takibini yapmak.

Yukarıda bahsettiğimiz projelerimiz ve ihtiyaçlarımız, birçok baronun da projeleri ve ihtiyaçları arasına girmektedir. Ancak yaşadığımız deprem nedeniyle olanaklarımız eskisine

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

göre çok azaldığı gibi, gönüllü olarak çalışacak kadın avukatların sayısı azalmış durumdadır. Aynı zamanda hepimizin yaşadığı ekonomik ve diğer yaşamsal zorluklar nedeniyle baromuzun ve bizlerin karşılayamayacağı bir bütçe gereksinimimiz bulunmaktadır.

Oysa ki konteynır kentlerde ve çadırlarda yaşanan şiddet patlamaları, bizleri beklememektedir. Komisyonumuz tarafından hazırlanan projeler için gereken bütçenin TÜBEKKOM'un kolaylaştırıcılığı ile sağlanmasını kurultaydan talep ediyoruz. Bizler bu kurultayda bizi en iyi anlayabilecek kadın meslektaşlarımıza bu vesileyle sesimizi duyurmak, bu kurultayın işbirliğimizin başlangıcı olmasını dilemek ve Barolar Birliği'nin Van'ın sesine ve çağrısına kulak vermesini istemekteyiz.

Av. Bedia ÖZGÖKÇE ERTEM
Van Barosu Kadın Hakları Danışma Merkezi

2 - ÇALIŞMA YAŞAMINDA CİNSİYETLER ARASI EŞİTLİK VE KADIN AVUKATLARA ETKİLERİ

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- Ücretli kadın avukatlar iş hayatında annelik, evlilik ve ücret hakkına yönelik müdahaleler, çalışma hayatında kadın avukata yönelik ayrımcı uygulamalar ve benzeri
- Kadın avukatlara adliye personelinin bakış açısının cinsiyet eşitliği temelinde irdelenmesi

2 NOLU GRUP ATÖLYE TEBLİĞİ

Çalışma Yaşamında Cinsiyetler Arası Eşitlik Ve Kadın Avukatlara Etkileri

Tebliğ Değerlendirme Atölyesine Katılanlar:

- Giresun Barosu : Av. Şule Karahasan
Aksaray Barosu : Av. Nilgün Tosun – Av. Hale Özdal
Hatay Barosu : Av. Ümit Seyfettinoğlu
Bursa Barosu : Av. Gizem Güngör
Ankara Barosu : Av. Munise Dayı
Çorum Barosu : Av. Sevgi Şahin – Av. Ümit Şahin
İzmir Barosu : Av. Birgül Değirmenci
Samsun Barosu : Av. Birgül Bilgin
Gaziantep Barosu : Av. Zehra Sağlam
Aydın Barosu : Av. Gökçen Kaya
Konya Barosu : Av. Hatice Cansu Hevesli
Av. Sibel Koyuncuoğlu
Çanakkale Barosu : Av. Özlem Meriç
Av. Tuğba Karagöz
Sunucu : Av. Munise Dayı (Ankara Barosu)
Kurultay Sunumu : İzmir Barosu Av. Birgül Değirmenci
Ankara Barosu Av. Munise Dayı

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Bu tebliğ genel değerlendirmesi ,sorunlar ve tespitler bölümü TÜBAKOM 'un 17-18 Mart 2012 tarihinde yapılan tebliğ değerlendirme çalıştayında bir araya gelen baro temsilcilerinin katılımı ile toplantıya sunulan baro tebliğlerinin ve bireysel görüşlerin tartışılması sonucunda ortaya çıkan önerilerle hazırlanmıştır.

GENEL DURUM DEĞERLENDİRİLMESİ

Dünya; erkek ve kadının birlikte paylaştığı bir yaşam alanı olmasına rağmen kadınlar, insanın temel hak ve hürriyetlerinden tam olarak faydalanamamakta; siyasal, sosyal, hukuki ve eğitim alanlarında erkeklerle eşit olamamaktadır.

Oysa Toplumsal cinsiyette eşitlik fırsatları kullanmada, kaynakların ayrılması ve kullanımında, hizmetleri elde etmede bireyin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılık olmaması/yapılmasığı gerekir. Ancak bu anlayışın , uluslararası insan hakları belgelerinde, uluslararası sözleşmelerde, ülkelerin yasalarında yer almasına rağmen, kadınlar için hala, ülkelerinin gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun hayatın temel alanları olan eğitim, sağlık, çalışma hayatı, siyaset ve karar alma mekanizmalarına katılım açısından fırsat eşitliğinin sağlanamadığı görülmektedir.

Bu kapsamda ülkemizde toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde bir kadın politikası oluşturulması yönünde TBB'nin katkı sağlaması ve TBB ve barolarda içinde "toplumsal cinsiyet eşitliğine" dayalı bir çalışma ve örgütlenme anlayışının yaşama geçirilmesi önemlidir.

Bugüne dek uygulanan politikalar ile toplumsal yaşamın düzenlenme biçimlerine baktığımızda evrensel olarak, kadınların rolleri, ev içinde, aile içinde, ücretsiz bakım (yaşlı, çocuk, engelli, yemek, ev işi) hizmetlerini üstlenmeleri ile toplumsal cinsiyet tanımlanmaktadır. Bu konumları kadınların ev dışındaki kamusal yaşama katılma biçimleri üzerinde belirleyici rol oynamaktadır.

Kadının eşitsizliğinin önündeki en büyük engel, ataerkil ideolojidir. Ataerkil ideoloji, sosyal ilişkiler sistemi içinde, erkekler ve kadınlar arasında hiyerarşi ve eşitsizliğin oluşmasını ve devamını sağlayan düşünceler bütünüdür. Ataerkil ilişkiler,

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

özel ve kamusal alanda hem üretilir hem de yeniden üretilerek devamlılıkları sağlanır. Özel alana en iyi örnek aile, kamusal alana da çalışma yaşamı ve siyaset verilebilir. Ataerkil ilişkiler, toplumsal ilişkiler dokusuna sinerek, üretim süreci, kültür, sanat, dil, hukuk, din ve toplumsal cinsiyet ilişkileri ile taşınır ve sürdürülür. Bu ataerkil ideoloji, tarihsel ve toplumsal ilişkiler çerçevesinde farklılaşsa da, cinsler arası hiyerarşinin devamını sağlayan özü pek değişmez. Örneğin Türkiye 'de kadınların işgücüne katılımı, sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir unsuru olarak kabul edilmekle birlikte, işgücüne katılım oranları 1990 da yüzde 34,1 civarındayken, 2002 yılında yüzde 26,9, 2004 yılında yüzde 25,4, 2009 yılı için yüzde 26 dır.

Türkiye Barolar Birliği (31.12.2010 tarihli) verilerinde de kayıtlı Avukat'tan 44.297 erkek 26.035 'i kadın olmak üzere toplam 70.332 dir.Bu rakamlar değerlendirildiğinde avukatların yaklaşık %40 kadın avukatlar oluşturmaktadır.

Ancak kadın avukatların %40 çalışma oranına rağmen sosyal,kültürel ,ekonomik ve siyasal katılım sorunları, toplumdaki diğer emekçi kesimlerin ve kadınların sorunlarından farklı değildir.

Türkiye'de kadınlar lehine başta Anayasa'da olmak üzere Türk Ceza Kanunu'nda, Türk Medeni Kanunu'nda ve İş Kanunu'nda pek çok düzenleme gerçekleştirilmiştir. Ancak Toplumsal yapı içindeki cinsiyetçi değer ve yargılar kadınların sosyal yaşam alanında, gündelik yaşam pratikleri içinde mevcut yasal haklardan yararlanmalarının önünde engeller oluşturmaktadır.

Bu nedenle toplumsal anlayış ve davranış biçimlerimizin TBB ve Barolarımızca da gözden geçirilmesi sorgulanması ve değiştirilmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede bu atölyenin konusu çalışma yaşamı içerisinde kadın avukatların çalışma yaşamda yaşadığı sorunları irdelemek, bu sorunlarının genel sorunlardan bağımsız olmadığını saptayarak çözüm önerileri geliştirmektir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ÇALIŞMA YAŞAMINDA CİNSİYETLER ARASI EŞİTLİK VE KADIN AVUKATLARA ETKİLERİ

Genel Olarak Kadın Avukatlar Yönünden Sorunların Tespiti:

1. Toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle kadın ve erkek avukatların birlikte çalıştığı avukatlık bürolarında erkek avukatın yetkili olduğu konusunda müvekkillerin ve büroya gelen kişilerin cinsiyetçi bakış açısı, kadın avukatların daha çok büro içi işlere bakmaya zorlanması, (2011 İBA Ücretli kadın avukat sayısı erkeklere göre % 15 daha fazla; ücretli çalışan erkek oranı % 9, ücretli çalışan kadın avukat sayısı % 24,1)
2. İşe alımlarda erkek avukat tercih edilmesi, Ceza Hukuku ve İcra Hukuku çalışma süresi belli olmayan kimi yerde fiziksel açıdan güç isteyen alanlar olduğu (toplumsal bakış açısı) düşünüldüğünden bu işleri iş sahipleri erkeklere vermeyi tercih etmektedirler. Böylece avukatlık mesleğinde önemli olan iki alan kadın avukatlar için kısıtlanmış olmaktadır. 2011 İzmir Barosu Anketi (2011 İBA)
3. Mesai saatlerinin çok uzun tutulması nedeniyle çalışma saatlerine riayet edilememesi.
4. Avukatlık bürosu sahibi avukatın, yanında ücretli çalışan kadın avukatların adli yardım ve CMK görevleri nedeniyle aldıkları ücretleri ellerinden alması,
5. Kadın avukatların toplumun cinsiyet bakış açısı nedeniyle, çalışma alanlarında; mahkemeler, kalemler, icra daireleri, kolluk birimleri, avukatlık bürolarında sözel veya fiziksel saldırılara maruz kalması (mobbing),
6. Çalışma hayatında bekâr kadın avukat tercih edilmesi, hatta iş başvurusunda bulunan kadın avukata; evlenmemesi, çocuk doğurmaması vs. konusunda taahhütte bulunmaya zorlanması,
7. Kadın avukatların toplumsal cinsiyet endeksli yaşam alanı ve iş alanı oluşturmak zorunda kalması, işveren

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

olmayı tercih edememesi, çocuğun bakımı, sosyalleşmesinde anne odaklı yaşam alanının kadın avukatlara dayatılması, anne ve eş olmanın toplumsal cinsiyet eşitsizliği anlayışının egemen olması,

8. Kadın avukatların giyimi konusunda yönlendirme yapılması.
9. İşe alımlarda fiziki koşullara daha iyi adapte olacağı inancıyla erkek avukatların kadın avukatlara oranla daha çok tercih edilmesi (Şehir dışı seyahatler, akşam toplantıları v.s.)
10. Anne olan avukatların İş Hukukundan kaynaklanan haklarının gereği gibi kullanamaması(Doğum izni, emzirme saatleri vs.)
11. Kadın avukatların erkek meslektaşları ile aynı işi yapmalarına rağmen daha düşük ücretle çalıştırılmaları.(2011 İBA Ücretli kadın avukat sayısı erkeklere göre % 15 daha fazla; ücretli çalışan erkek oranı % 9, ücretli çalışan kadın avukat sayısı % 24,1)
12. Kadın avukatların erkekten fazla kazanması veya toplum tarafından erkek işi olduğu kabul edilen mesleği icra etmesi halinde ise eşi veya çevresi tarafından işini terk etmesi konusunda gördüğü cinsiyetçi baskılar,
13. Toplumun cinsiyetçi bakış açısı nedeniyle kadın avukatlara özel hayatlarında da fazladan yükümlülüklerin dayatılması,
14. Aile içerisinde kadına yüklenen toplumsal cinsiyet rol nedeniyle, evli ya da anne olan kadın avukatların çalışmasında eşi ya da ailesi tarafından mesleki faaliyetlerin kısıtlanması, yönlendirilmesi ya da müdahaleye maruz bırakılması(Örn: Haftasonu mesailerinin hoş karşılanmaması, çocuğun hasta olması halinde evde kalmasının istenmesi, geç saatlerde işten çıkmasının hoş karşılanmaması).

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

15. Kadın avukatlarının sırf cinsel kimlikleri sebebiyle şehir dışından iş almalarının, yoğun emek ve mesai gerektiren iş almalarının sorgulanması, kısıtlanması ve engellenmeye çalışılması.
16. Kolluk kuvvetleri birimlerinde kadın avukatların mesleklerini icra ederken erkek avukatlara nazaran yaptıkları işin önemsenmemesi (Örn: Erkek avukat ifadeye geldiğinde "avukat bey" oluyor. Kadın avukat aynı göreve çağrıldığında ise "Avukat mısınız?, İsminiz nedir?" tavrıyla karşılaşıyor).
17. Kadın avukatların mesleklerini daha rahat ve iyi koşullarda icra edebilmeleri açısından her adliye bünyesinde bir kreşin bulunması gerektiği halde bulunmaması.
18. Kadın avukatlar arasında cinsiyet eşitliği temelinde dayanışmanın olmaması,
19. Barolar Birliğinin ve Baroların kadın avukatın sorunları ve kadın hakları ile ilgili olarak çözüme yönelik toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe ayırmamaları ve bu taleplerin sorgulanmaması,

SORUNLARA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ:

- Kadın avukatların yaşadığını tespit ettiğimiz sorunların ana kaynağı toplumsal cinsiyet bakış açısı olması nedeniyle baroların ve TBB'nin ve baroların tüm avukatlara ; toplumsal cinsiyet eşitliği ve farkındalık eğitimleri verilmesinin sağlanması,
- Ücretli çalışan avukatların çoğunluğunu kadın avukatların oluşturması sebebiyle ücret ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, bu hususta asgari standartların belirlenmesinde TBB ve baroların aktif rol alması, ücretli çalışan kadın avukatlar için tip sözleşme hazırlanması ve işe alımlarda bu sözleşmenin düzenlenerek bir örneğinin ilgili baroya verilmesi, buna ilişkin mekanizmaların kurulmasının sağlanması,

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- Kadın avukatların talebi halinde, hamilelik süresince ve doğum sonrası altı ay takip ettiği dosyaların takibinin sağlanması için barolar bünyesinde mesleki dayanışma sağlayacak birimlerin oluşturulması, TBB tarafından bu süreler dâhilinde asgari ücretten az olmamak üzere kadın avukata ücret ödenmesi için fon oluşturulması,
- Kadın avukatların çocukları ve ihtiyacı olan aile bireyleri için uygun koşullarda kreş, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin açılması, hizmetlerin sağlanması konusunda TBB ve baroların aktif rol almaları,
- Kadın avukatların maruz kaldığı mobbing konusunda duyarlılığın geliştirilmesi, baro bünyelerinde denetim ve izleme birimi kurulması ve bu konuda mevzuatta değişiklikler yapılabilmesi için TBB ve baroların gerekli çalışmaları yapması,
- Kadın avukatların büro açması konusunda, TBB bünyesinde fon sağlanması, uygun ödeme koşullu banka vb. finans kurumlarından düşük faizli kredi temini için TBB'nin girişimlerde bulunması,
- Kadın avukatların mesleki faaliyetlerinden dolayı gittikleri il ve ilçelerde konaklama ihtiyaçlarını giderecek o il ve ilçenin bağlı olduğu baro tarafından otel, dinlenme tesisi vb. yerlere indirimli konaklama imkânlarının sağlanması ve bunun zorunlu hale getirilmesi,

Talep edilmektedir. Taslak metindir. Düzeltmeler ve ilaveler yapılabilir.17.04.2011

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

AYDIN BAROSU KADIN HAKLARI KOMİSYONU ÇALIŞMA YAŞAMINDA CİNSİYETLER ARASI EŞİTLİK VE KADIN AVUKATALARA ETKİLERİ KONULU TEBLİĞİ

Giriş

21 -22 Nisan 2012 tarihinde gerçekleştirilecek olan 1. Kadın Avukatlar Kurultayı'na ilişkin 3 Mart 2012 tarihinde Kadın Avukatlar ve Stajyer Kadın Avukatların da katılımı ile atölye çalışması yapılmıştır. Atölye çalışmasına katılarak, D.E.Ü. Adli Tıp Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Sayın Prof. Dr. Erdem ÖZKARA değerli görüşlerini meslektaşlarımız ile paylaşarak çalışmamıza katkı sağlamıştır. Tebliğ metnimiz aşağıdaki gibidir.

I - Sorunların Tespiti

A) Ücretli Çalışan Kadın Avukatlar Yönünden;

- Mesai saatlerinin çok uzun tutulması nedeniyle çalışma saatlerine riayet edilememesi.
- Ücretli çalışan avukat açısından sağlıklı çalışma ortamının oluşturulmaması ve fiziki imkanların yetersizliği.
- Avukatlık mesleğinin onuruna yakışmayacak şekilde mesleki olmayan alanlarla ilgili taleplerde bulunulması (Çalışılan büroda sekreter bulunmaması halinde sekreteryer hizmetinin talep edilmesi).
- Kadın avukatların giyimi konusunda yönlendirme yapılması.
- Kadın avukatların erkek meslektaşları ile aynı işi yapmalarına rağmen daha düşük ücretle çalıştırılmaları.
- Kadın avukatlar açısından gerek meslektaşlarından gerekse de çalıştıkları ortamlardan kaynaklı mobing uygulamalarına erkek meslektaşlarında oranla daha çok maruz kalmaları.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- İşveren kadın avukat ise yanında çalışan kadın avukata yönelik yıpratıcı ve yıldırıcı hal ve tavırlar sergilenmesi. (Örn: Kıskançlık sebebiyle yaşam biçimine müdahaleler, kıyafet seçiminde yönlendirici olunması)
- İş başvurularında avukatların medeni hallerinin sorgulanması ve evli olmaları halinde belli süre doğum yapmamaları konusunda telkin ve istekte istenmesi. İşe alımda tercih sebebi olması.
- İşe alımlarda fiziki koşullara daha iyi adapte olacağı inancıyla erkek avukatların kadın avukatlara oranla daha çok tercih edilmesi (Şehir dışı seyahatler, akşam toplantıları v.s.)
- Anne olan avukatların İş Hukukundan kaynaklanan haklarının gereği gibi kullanamaması(Doğum izni, emzirme saatleri vs.)
- CMK. Ve Adli Yardım görevlendirmelerinde ücretli avukatın hak ettiği ücretlerin işverence el konulması.

B) Aile Bireylerinden Biri İle Ortak Çalışan Kadın Avukatlar Açısından;

- Aynı büroda aile bireyleri ile birlikte çalışılması halinde büroda çalışan erkek avukatın kadın avukata oranla daha çok güven telkin etmesi, mesleki bilgi ve deneyime bakılmaksızın cinsiyeti sebebiyle ayrımcılığa maruz bırakılması.
- Aynı büroda kadın ve erkek avukatların bir arada çalışması halinde kadının daha çok büro içerisinde kalıp erkeğin dışarıda aktif avukatlık yapması.

C) Genel Anlamda Kadın Avukatlar Açısından;

- Şehircilik anlayışının kadına yönelik yapılandırılmaması nedeniyle kadın avukatların büro seçiminde özgür bir seçim şansı olması. Genellikle asayiş sorunlarının daha az yaşanabileceği, şehir merkezi konumundaki mahallerde büro seçmeleri.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- Toplumun ataerkil yapısı nedeniyle erkek avukatların kadın avukatlara göre daha cesur , baskıcı ve etkili oldukları kanaatiyle müvekkillerin daha çok erkek avukatları tercih etmeleri.
- Özellikle haciz, keşif gibi hukuki işlemlerde borçlu ve muhatap tarafın kadın avukatlara fiziki anlamda güç gösterisi yaparak baskı kurmaya çalışması.
- Müvekkil, avukat, adliye personeli ve adliyede görevli yargı mensupları tarafından bekar ya da boşanmış olsun kadın avukatlara cinsel çağrışımlar uyandıran tekliflerde bulunulması (Yemeğe çıkma, sinemaya gitme, tatile çıkma, otele gitme tekliflerinde bulunulması).
- Kadın avukatların adliye personeli tarafından meslek onuru ile bağdaşmayacak hitap şekillerine aruz kalmaları.
- Aile içerisinde kadına yüklenen toplumsal rol nedeniyle, evli ya da anne olan kadın avukatların çalışmasında eşi ya da ailesi tarafından mesleki faaliyetlerin kısıtlanması, yönlendirilmesi ya da müdahaleye maruz bırakılması(Örn: Haftasonu mesailerinin hoş karşılanmaması, çocuğun hasta olması halinde evde kalmasının istenmesi, geç saatlerde işten çıkmasının hoş karşılanmaması).
- Kadın avukatlarının sırf cinsel kimlikleri sebebiyle şehir dışından iş almalarının, yoğun emek ve mesai gerektiren iş almalarının sorgulanması, kısıtlanması ve engellenmeye çalışılması.
- Kadın avukatların genel anlamda iş bulma konusunda avukatlık kanunu ve ilgili mevzuata çok daha fazla riayet etmelerine rağmen, erkeğe toplumun biçtiği sosyal ve kültürel rol nedeniyle bu konuda daha rahat hareket serbestisine sahip olduklarından haksız rekabetin oluşması.
- Kadın avukatların aldıkları dava ve işlerde kendilerini davanın asili yerine koyup hareket edip kişiselleştirerek meslektaşıyla arasında ihtilaf varmış gibi tavır sergilenmesi.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- Kolluk kuvvetleri birimlerinde kadın avukatların mesleklerini icra ederken erkek avukatlara nazaran yaptıkları işin önemsenmesi (Örn: Erkek avukat ifadeye geldiğinde "avukat bey" oluyor. Kadın avukat aynı göreve çağrıldığında ise "Avukat mısınız?, İsminiz nedir?" tavrıyla karşılaşıyor).
- Jandarma'da ifade alımlarında ifade süresinin uzatılması yoluna gidilmesi ve bazen de cinsel yönelime varan tavır ve davranışların sergilenmesi.
- Adliyelerde fiziki şartların kadın avukatların ihtiyaçlarına cevap verecek düzeyde olmaması.(Örn; Yeterli tuvalet sayısının olmaması, tuvaletlerin hijyenik olmaması v.b.)
- Kadın avukatların mesleklerini daha rahat ve iyi koşullarda icra edebilmeleri açısından her adliye bünyesinde bir kreşin bulunması gerektiği halde bulunmaması.
- Kadın avukatların erkek avukatlara oranla mesleğe ilk adım attıkları ve mesleğin daha sonra ilerleyen aşamalarında ailelerinden daha az maddi destek görmeleri.
- Barolar Birliğinin ve Baroların kadın avukatın sorunları ve kadın hakları ile ilgili yeterli bütçeyi ayırmamaları ve bu konuda yoğun sorgulama içerisinde bulunmaları.

I - ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- Ücretli çalışan kadın avukatlar açısından çalıştıkları işveren avukat ile arasında ücret, çalışma saatleri, fiziki çalışma koşulları ve ortamı v.s. ile ilgili yapacakları tip iş sözleşmesinin hazırlanması ve bir örneğinin Barolara gönderilmesinin zorunlu hale getirilmelidir.
- CMK. Ve Adli Yardım görevlendirmelerinde ücretli avukatın hak ettiği ücretlerin işverence el konulmasını önlemek için Barolarca gerekli tedbirlerin alınarak bu konudaki adaletsizlik giderilmelidir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- İş ilanlarında ve işe alımlarda erkek avukatların daha sık tercih edilmesi sebebiyle birden fazla sigortalı avukatla çalışan hukuk bürolarında kadın kotası konulmalıdır.
- Barolar Birliği ve Baroların tüm seçimlerinde pozitif ayrımcılık ilkesi çerçevesinde kadın adayların desteklenmesi amacıyla kota uygulaması getirilmelidir.
- Barolar Birliği ve Barolar mobingin önlenmesi konusunda zorunlu meslek içi eğitim çalışmaları yapılmalıdır.
- Kadın avukatın mesleğini icra ederken karşılaşılabilecekleri haksız tavır ve davranışların önüne geçilebilmesi ve bu meyanda caydırıcılığın sağlanabilmesi açısından, kolluk birimleri ve adliye duruşma salonlarında ses ve görüntü alıcı kayıt cihazlarının bulunması sağlanmalıdır.
- Tüm Barolarda meslek sorunları ile ilgili çalışmalar yapabilecek komisyonları kurularak acil durumlarda hukuki destek sağlanması.
- Kadın avukatların çalışma alanları olan özellikle adliyedeki birimlerin kadın avukatların ihtiyaçlarını karşılayabilecek fiziki şartlara sahip kılınması ve standart çalışma ortamlarının oluşturulmalıdır.
- Kadın avukatların çocukları veya ihtiyacı olan aile bireyleri için kreş, özel eğitim merkezleri ve rehabilitasyon merkezleri açılmalıdır.
- Kadın avukatların mesleklerini icra ederken maruz kaldıkları şiddet sebebiyle idari ve hukuki güvenlik tedbirleri alınarak yaptırımlarının ağırlaştırılması sağlanmalıdır.
- Kadın avukatların iş hukukundan kaynaklanan mağduriyetleri önlenmelidir. (örn: Kusuru olmaksızın işten çıkarılması, mesleğini icra etmek için büro açılması ve zorunlu büro giderlerini karşılayabilmeleri açısından

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

özel fon oluşturulması ya da uygun kredi imkanlarının sağlanması).

- Avukatlık Kanunu, kadın haklarına uygun olarak pozitif ayrımcılık gibi bir takım ilkelerle benimsenerek erkek egemen toplum yapısını yansıtan dilden arındırılarak yeniden düzenlenmelidir.
- Meslek sorunları, şiddet ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı konusunda meslektaşlar arasında panel, eğitim, seminer şeklindeki çalışmalara süreklilik kazandırılmalıdır.

Netice itibariyle **Kadına Yönelik Şiddetin ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığının;**

1-Toplumsal ve Kültürel faktörler;

Cedaw Sözleşmesinde de açıkça belirtildiği üzere kadına yönelik şiddetin ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığının temel faktörlerinin ilki her iki cinsten birinin aşağılığı veya üstünlüğü fikrini veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı ön yargıların, yanlış geleneksel uygulamaların şiddette ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığına neden olduğudur.

Ülkemizde yaşanan namus cinayetleri ile erken yaşta gayri resmi birliktelikler bu durumun en önemli göstergelerindendir.

2-Kadının Toplum içinde birey olarak tanınmaması;

Yukarıda bahsi geçen faktörde göz önünde bulundurularak kadının, erkek egemen bakış açısı ile değerlendirilerek bireysel haklarının göz ardı edilmesi. Kadının birey olduğu noktasından hareket edilmemesi ve toplumsal rolleri ile kadının değer kazanması.

3-Şiddet Uygulayan ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı yapan açısından bireysel faktörler;

Şiddet uygulayan ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı yapan birey açısından yapılan istatistiki verilerden elde edilen sonuçlara

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

bakıldığından erkeğin fiziksel gücünden kaynaklanan üstünlüğünü sıkça kullanması. Bu durumu güçlendiren diğer etmenlerinde kişilik bozuklukları, eğitim eksikliği, ekonomik güçsüzlükler, madde bağımlılığı vb. şeklinde sıralanabilmektedir.

4- Kadının temel hak ve özgürlüklerinin korunması ve temin edilmesinde Ulusal Politikaların bulunmaması ya da işlerlik kazandırılmaması:

Kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ve haklarda ulusal politikaların bulunmaması, bulunması halinde eksikliklerin tespit edilememesi, uygulayıcıların bu politikaları içselleştirmede yaşadıkları sorunlar ile kurumlar arası koordinasyon eksiklikleri diğer önemli bir faktördür.

5-Sosyal ve Ekonomik Faktörler;

Mağdur kadın açısından ve şiddet uygulayıcısı, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı yapan fail açısından da ekonomik olanakların yetersizliği şiddetin oluşumunu ve biçimini etkileyen önemli faktörlerdendir. Kadının aile içinde mal varlığı edinmesinde yaşanan sorunlar, iş hayatında yüksek gelir elde etme taleplerinin yok sayılması, özlük haklarından yoksun bırakılması vb. şeklinde sıralanabilecektir.

Toplumun geneline ilişkin yapılan bu tespitlerimizin kadın avukatların yaşamına ve mesleki faaliyetlerine sirayet ettiğini yaşadığımız deneyimler ile bir kez daha tespit etmiş olmakla birlikte; çözüm önerilerimizin ilgili makamlarca ve toplum tarafından kabul edilmesi ve içselleştirilmesi umudu ve düşüncesi ile bilgilerinize arz olunur.

ÇALIŞMA YAŞAMINDA CİNSİYETLER ARASI EŞİTLİK VE KADIN AVUKATLARA ETKİLERİ

Kadınlar eski çağlardan bu yana her dönemde emekleriyle ve çalışmalarıyla varlıklarını ortaya koymuşlardır. Sanayi devrimiyle beraber 1750' den 1914'e ve I. ve II. Dünya savaşına kadar olan dönemde kadın emeği ücretlendirilmeye başlanmış ve ücretli işçi olarak çalışma hayatına girmişlerdir.

Kadınlar çalışma hayatına girmeleriyle aile içerisinde özgürleştirirken, iş ortamında karşılaştıkları ayrımcı uygulamalardan dolayı çeşitli sorunlar yaşamaya başlamışlardır. Bunlardan en çok bilinenlerinde biriside 1857 yılında New York'lu dokuma işçisi kadınların eşitsizliklere ve ayrımcılığa karşı sürdürdüğü mücadele ile başlayan ve bu önemli günü 8 Martı tüm dünya kadınlarının kutladığı uluslararası bir güne dönüştüren mücadele sürecidir.

Kadın erkek eşitliğinin tam anlamıyla sağlanması; kadınların iyi eğitim almaları, daha fazla iş alanında var olmaları ve daha iyi ücret kazanmaları durumunda mümkün olabilecektir.

2011 yılı verilerine göre ülkemizde kadınların işgücüne katılım oranı %29, istihdam oranı ise %26'dır. 2023 için Türkiye'nin kadın işgücüne katılım oranı hedefi %35 iken, üyesi olmayı hedeflediğimiz Avrupa Birliği'nin 2020 yılı kadın istihdam hedefi %75'tir. Son yıllarda kadının istihdama katılımını desteklemek için hazırlanan teşvik düzenlemeleri yerinde uygulamalar olmuştur. Ancak Türkiye'nin, kadının ekonomiye katılımında 135 ülke arasında sondan 4. olması, mevcut çalışmaların ivmelenerek devamını zorunlu kılmaktadır. Kadınların eğitime daha çok erişmeleri konusundaki çalışmaların yanı sıra kadınların iş yaşamında kalıcı olması açısından büyük önem taşıyan kreş gibi destek mekanizmalarının yaygınlaştırılması öncelikli bir politika olmalıdır. Çalışma hayatında toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi için teşvik edici bütünsel kamu politi-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

kalarına duyurulan ihtiyacın yanında, iş dünyasında da zihniyet, yaklaşım ve uygulama açılarından iyi örneklerin çoğalarak bir dönüşüm sağlanması gerekmektedir. Türkiye genelinde kadın istihdam oranı yüzde 27 iken, AB ülkelerinde bu oran yüzde 57 civarındadır. Türkiye’de her 3 kadından 2’si işsizdir. Kadın nüfusun istihdam artışı, erkek istihdam artışının üçte biri kadardır. Kadınların iş hayatında düşük oranda istihdam olanağı bulması kadın emeğine bakış açısındaki olumsuzluklardan kaynaklanmaktadır. Geleneksel yapıdan ve toplumsal değer yargılarından kaynaklanan nedenlerle kadının görevleri aile içi işlerle çerçeveselendirilmektedir. Kadın annedir- evinin kadınıdır ve üstlenebileceği görevler ev işleri ve anneliktir. Oysaki kadınların iş dünyasında güçlenmesi ülke refahını artıran en önemli faktörlerden biridir. Kadının işgücüne katılımının düşük olmasının başlıca nedenleri; kadınların kayıt dışı ve sigortasız çalıştırılması, erkeklere oranla zor koşullarda çalıştırılarak düşük ücret verilmesi, çocuk bakımı hizmetlerinin yetersizliği ve kreş açılmamasıdır.

Cinsiyet eşitliği, ILO’nun “Bütün Erkek ve Kadınlar için İnsana Yakışır İş” temel ilkelerindedir. Kadınlara Daha Fazla ve Daha İyi İş Sağlama istihdam yaratma, eğitim, girişimciliği geliştirme, işgücü piyasasına daha iyi erişim sağlama ve fırsat eşitliği gibi yollarla kadınlara daha fazla iş imkânı sağlamayı amaçlamaktadır. Eşitlik ilkesi, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne tam üyeliğinin sağlanması için önemli bir şarttır. Avrupa Parlamentosu’nun “Genişleme” başlıklı komisyon raporlarında; “Kadın-erkek arasında fırsat eşitliği sağlanmadan tam üyelik olmaz.” denilmektedir. Kadın erkek arasında fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi için çalışma yaşamı ile ilgili gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, yasaların uygulanmasında gerekli özenin gösterilerek uygulama sorunlarının acilen çözülmesi, toplumsal yaşamın her alanına (evde-okulda-işte) eşitliğe aykırı süregelen kalıplaşmış geleneksen- toplumsa düşünce ve davranış biçimlerinin ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Eşitlik ilkesi Anayasa’nın 10. ve 55. maddelerinde de ifade edilmiş, 10. maddede «herkes, dil, renk, cinsiyet, siyasi düşün-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir». 55. maddenin kenar başlığı «Ücrette Adalet Sağlanması» şeklindedir. Cinsiyete dayanan ayrımcılık yapılamayacağı hususu Anayasa'da özel olarak belirlenmiştir

Kadınlar Toplumdaki kaynaklardan ve fırsatlardan yararlanırken erkeklerle eşit değildir. Kadınlar yeryüzündeki işlerin 2/3'ünü hukuk alanında da bu orana yakın şekilde yaptıkları halde toplam gelirin yalnızca 1/10'unu kazanabilmektedirler. Kadınlar çoğunlukla adaletin ve kadın erkek eşitliğinin güvenesi olma idealleri ile hukuk alanında çalışmayı tercih etmektedir fakat bütün hizmet sınıflarının iç hiyerarşisinde alt düzeylerde yer almaktadırlar.

Kadınlar yaşamın her alanında çalışıp üretmektedir. Özellikle hukukçu kadınların işyerinde, adliyede, sokakta ve evde yoğun bir çalışma temposunda çalışmaktadırlar. Kadın avukatlarla yaptığımız çalışmalar kendi yaşamlarını ilgilendiren konularda maalesef yeteri kadar söz sahibi olmadığımız gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Çalışma hayatında kadın avukatların yaşadıkları sorunlar;

- Çalışma koşullarının zorluğu ve çalışma saatlerinin uzunluğu,
- Hem iş hem de evdeki yaşantılarında büyük ve zor sorumluluklarla karşı karşıya kalmaları,
- Evdeki hasta, çocuk, yaşlıların bakımı ilgilenmek zorunda kalmaları ve yeterli kreş ve bakım evinin olmaması
- Hamilelik ve doğum dönemlerinde yeteri kadar izin kullanamayıp, davaların takibinde zorluklarla karşılaşmaları,
- Mesleğimize ve özellikle kadınlara karşı olumsuz önyargılar ve olumsuz bakış açısı,

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- Kadın avukatın, erkek egemen bakışı karşısında, erkek egemen role uygun davranış modeline girmek zorunda kalmaları
- Sarf ettikleri emek ve çalışmaları oranında ücret alamamaları,
- Şiddet ve taciz olaylarıyla karşılaşmalarıdır.

Kadın Avukatların sorunlarının çözümü için acil önlemler alınmalıdır.

Kadın avukatlar özellikle son dönemde artan bir şekilde; işyerinde, adliyede ve toplum içerisinde mesleklerini icra ederken şiddet ve hakarete maruz kalmaktadırlar. Eşleri hakkında koruma kararı alınan erkek ve ailesi kolayca ulaştığı avukatı tehdit etmektedir. Bu olaylar karşısında acil önlem alınarak suçlular en ağır cezalara çarptırılmalıdır.

Eğitimde özellikle ders kitaplarında kadınların evcil ve itaatkar rolleri erkeklerin baskın rollerinden daha fazla vurgulanmaktadır. İlköğretimde kız-erkek öğrenci sayısının eşit olmasına karşın ders kitaplarında kadınlar için tanımlanan meslekler çok sınırlı ve cinsiyet rollerinin devamı niteliğindedir. Cinsiyetçi yaklaşım ders kitaplarında kadına erkeğe kıyasla daha az yer vermektedir. Meslek seçiminde kız çocukları büyüdükleri zaman toplumda oynayacakları roller konusunda yönlendirilmektedir. Dolayısıyla, kadınlar hemşirelik, öğretmenlik, büro memurluğu, sekreterlik gibi işler ya da eve ve çocuklara daha yakın olabilecekleri esnek fakat kendilerine daha düşük kazanç ve olanaklar sağlayan işler seçmeye yönlendirilmektedir. Avukatlık kız çocuklarının yönlendirildiği meslekler arasında yer almalı ve mesleğimize hak ettiği saygınlığı kazandıracak çalışmalar yapılmalıdır

Özellikle ücretli çalışan kadın avukatlar için analık-emzirme ve kreş (yurt) konusunda olumlu yeniliklerle iyileştirme yapılmalıdır. Kanun'da «ebeveyn izni» ile ilgili bir düzenleme yer almamaktadır. AB Müktesebatına uyum açısından ebeveyn izninin düzenlenmesi gerekmektedir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Cinsel taciz özellikle kadınların karşılaştığı önemli bir sorundur. Taciz mağdurlarının bütün istedikleri, tacizin meydana gelmemesi veya meydana geldikten sonra derhal sona erdirilmesidir. Taciz ve tecavüz gibi saldırılarda kadınlar toplumsal baskı sonucu olayı örtbas etmek zorunda bırakılmaktadır. Kadınların bu sorunlarla mücadele edebilmeleri için etkin yasal düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Kadın avukatların hukuk sektörüne katkıları hak ettiği yeri bulmamaktadır. Kadının iş yaşamında yönetici kadrolara gelmemesi, sık karşılaşılan cinsiyetçi bir uygulamadır. Kadın avukatların evde, işyerinde ve toplumsal yaşamda karşılaştıkları olumsuz koşullar değiştirmelidir. Tüm yasal mevzuatın cinsiyet ayrımcılığından arındırılması ve toplumun bilinç düzeyinin yükseltilmesi gerekmektedir.

Siyasal yaşamda, kadınların söz ve karar organlarında yeteri kadar temsil edilememektedirler. Baro'da ve Barolar Birliği'nde kota uygulamasının yerleşmesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılmalıdır.

Barolar düzenledikleri seminer, meslek içi eğitim, sempozyum vb. organizasyonlarda, staj eğitiminde, meslek içi eğitim programlarında, CMK ve Kadın Hakları Merkezinin düzenlediği eğitim programlarında toplumsal cinsiyet eğitimine önem vermelidir.

Hamilelik dönemi ve sonrasındaki 6 ay avukat kadınların ciddi iş ve gelir kaybına uğradığı, hatta bu dönemde süreklilik arz eden vekil-müvekkil ilişkilerinin bile sekteye uğradığı bir dönemdir. Bu nedenle baro, kadınların hamilelik döneminde ve sonrasında yararlanabilecekleri, dayanışma fonu gibi çözüm yolları üretilmelidir.

Kadın hukukçular çalışma yaşamında ayrımcılığın bütün biçimlerini ortadan kaldırmak için mücadele etmelidir. Kadınların özgürleşmesinin yolu birlikte hareket etmekten geçmektedir. Kurultay çalışmasının kadınların örgütlenmesini bir adım daha ileri taşıyacaktır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Kurultay; çalışma yaşamındaki cinsiyetçi bakışın değişmesi, kadınların yetki ve karar mekanizmalarında yer alması, kadın avukatların sorunlarının görünür kılınması açısından önem taşımaktadır

Hak arama mesleğinin temsilcisi olan biz kadın avukatlar kendimizi korumak ve geliştirmek, başka kadınlara da yardımcı olmak azim ve kararlılığımızdayız.

- Cinsiyet ayrımcılığına karşı ve kadına yönelik her tür ayrımcılığın önlenmesi,
- Eğitimde ve sağlıkta kadınla erkek arasında fırsat eşitliği sağlanması,
- Cinsel taciz de dahil şiddetin bütün biçimlerine karşı hızlı ve etkin adımlar atılması,
- Çalışma yaşamında eşitlik, iş güvencesi ve sosyal güvenceye kavuşmak,
- Şiddetsiz eşit bir dünya için ve ülke için etkin çalışmak öncelikli hedeflerimizdir.

SAMSUN BAROSU KADIN HAKLARI KOMİSYONU

II- Çalışma Yaşamında Cinsiyetler Arası Eşitlik Ve Kadın Avukatlara Etkileri

A - SORUNLAR:

Cinsiyet odaklı yaklaşımlar / Cinsiyetçi roller

- Kadının toplumsal kabul gören role endeksli yaşam alanı ve iş alanı oluşturmak zorunda kalması (iyi anne, iyi eş olma beklentisi) işveren olmayı tercih edememesi, çocuğun bakımı, sosyalleşmesinde anne odaklı yaşam alanına kadının zorlanması, anne ve eş olmanın toplumsal dayatmaları (çocuğa zaman ayırma, çocuğun ihtiyaçlarını giderme, ev eksenli yaşam)
- Kadının çalışmasının ancak zorunlu olduğu halde uygun gören bir anlayışın egemen olması. Kadının yeri evidir. Erkek ekonomik olarak güçlendiğinde kadının çalışmaması gerekir vb.)
- Evdeki çocuk ya da yaşlı bakımının maliyetli olması sebebi ile kadının evde olmasının kaçınılmazlığı,
- Kadınların üretici fikirlerinin yeterli olmadığı yönünde bir anlayış yerleşmiştir.
- Çalışma hayatındaki kadınlara annelik ve çocuk sahibi olma arasında seçim yapma zorunluluğu dayatılır. (Örneğin doğum yapan memurun ve banka avukatlarının, aynı banka şubesinde çalıştırılmaması yaygın olarak uygulanan bir cezadır adeta.)
- Çalışma hayatında kadının davranışlarının erkek gibi olması istenir ve beklenir.
- Kadının çalışma hayatındaki üretkenliği yok sayılmak-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

tadır ya da küçümsemektedir. (Ne iş yapıyorsun ki, iş yapıyorsun da ne oluyor?..vb.)

- Kadın, erkekten iyi kazanıyorsa, erkeği ezdiği veya kötü davrandığı önyargısı vardır. Fakat bu durum aynı zamanda kadının bazı toplumsal rol dayatmalarından uzak kalabilmesini sağlayabilir.
- Çocukluktan itibaren kadın yetiştirilirken, daha çok evde ya da kapalı (dar) alanda gelişmesine imkan tanınırken, erkeğin daha dışa odaklı yaşam alanı sağlanmaktadır.
- Sosyal hayatta kadının cinselliğine dayalı davranışlara ve söylemlere maruz kalması (cinsel içerikli küfür, söylemler, trafikte tacize maruz kalması v.s)
- Kadın tek başına başarılı olamaz, kazanamaz, ancak eşi ya da ailesi ile birlikte olabilir anlayışı egemendir.tek başına yaşamasına pek olumlu bakılmaz.
- Kadının evli olması, anne olması daha değerli olması neticesini doğurur (anne kutsaldır, evli kadın eşini temsil eder vb.) Boşanmış kadın, her türlü muameleye açık biri olarak görülüyor.
- Eş seçiminde; kadının anne olabilmesi, erkekten çok kazanmaması gibi erkek egemen bakış egemendir.(Erkeğin doktor, eşinin hemşire olması, erkeğin çok kazanması, kadının az kazanması gerekir bakışı) “2008 KSGM araştırması”
- Kadın, şiddet karşısında sessizliğini korumaktadır. (Toplumsal desteklerden yoksun olması, olayı kanıksamak zorunda kalması vb.)
- Çalışma hayatında bekar kadının tercih edilmesi,
- Çalışma yaşamında kadınların tacizlere maruz kalması,
- Çalışma yaşamında çoğu zaman personel olarak “erkek” olanın tercih edilmektedir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- Erkeğin eğitimi, kurslarla gelişimi gibi konularda öncelikli ve ayrıcalıklı imkan yaratılması.
- Kadının kazancının ailenin ihtiyaçlarına harcanması eğilimi (kadın alış-veriş yapar, ihtiyaçları karşılar, taksitleri öder vs.)
- Teknolojiden yararlanmada kadınlar erkeklerden daha az olanaklara sahiptir, aynı olanaklara sahip olsalar da yetiştirilme biçimlerinden dolayı erkeğe göre bu alana daha az yönelimi olmaktadır.
- (Bilgisayar odaklı bir yaşamın kadına yakıştırılmaması, erkeğin teknoloji ile ilgilenmesi bir haktır vb. yaklaşımlar)
- Çalışma alanlarında mesai arkadaşlarının kadın bulunduğu ortamlarda, " sen şu kadına dua et, şimdi bir şey derdim", " daha sonra anlatırım şimdi olmaz (kadın var) vb. söylemler

B -KADIN AVUKATLARIN DURUMU:

1. İş ilanlarında " erkek avukat" talebi daha yaygındır.
2. 2011 İzmir Barosu Anketi (2011 İBA) sonuçlarına göre , kadın avukatların , erkek avukatlara oranla daha çok icra ve hukuk işi yaptığı gözlemlenmiştir. Ceza hukukunun erkek egemen alan olarak görülmesinin nedenleri içinde sorguların gece geç vakitlere kadar sürmesi, sık sık cezaevine gidilmesi durumları vs. öznel durumlar gerekçe olarak gösterilmekte ve ceza hukukuna ilişkin davaların bir erkek işi olduğu fikri doğmakta, buna bağlı dayatmalar, eşlerin kısıtlamaları , erkeğin ceza işinde daha başarılı olduğu inancını doğurmaktadır. Kadının ceza alanını " belalı iş" olarak baş edemeyeceği inancı yaygındır.
3. 2011 İBA Ücretli kadın avukat sayısı erkeklere göre % 15 daha fazla; ücretli çalışan erkek oranı % 9, ücretli çalışan kadın avukat sayısı % 24,1

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

4. Erkek avukatın, iş alma alanları kadın avukatlara göre daha fazla (erkek avukatın toplumsal hayatta muhtelif yerlerde görüşme yapabilmesi, sosyal yaşamda mesleğini daha etkin kullanma imkanı _ esnaf ziyaretleri, kahvehane sohbetleri vb. buna karşı kadın avukatın esnafla sohbeti ve toplumsal hayata yer almasında cinsiyetçi roller sebebi ile sosyalleşme alanları daralıyor). Toplumsal rolle odaklı iş tercihlerine zorlanması .
5. Kadın avukatın mesleki faaliyetinde hukuk ve etik kurallara sıkı bağlılığı ve tarzı, mesleğini icrada ekonomik kazanımlara odaklı bir çalışma yapmaması.
6. Kadın avukatın , zaman ve yer açısından erkek gibi olmayacağı, birey olarak böyle bir şeyi kaldıramayacağı anlayışı vardır.
7. Meslek etiği ve normlara kadın avukatların duyarlılığı,
8. Kadın avukatın büro sahibi olma oranı, erkek avukatlara göre daha düşük. Büro sahibi (mülk sahibi) olan kadın avukat % 25
9. Stajyer avukatların cinsiyetçi muamele ve söylemlere daha çok maruz kalması,meslekdaşlar arasında cinsiyetçi muamele ve söylemlerle karşılaşılması,
10. Mesleki tercihlerde cinsiyete dayalı dayatmalar.
11. Cinsiyetçi yaklaşımlar karşısında mesleki dayanışma oluşturulmaması,(Adliyede, duruşmada cinsiyetçi söylemleri duymamazlıktan gelme, hareketleri görmemezlikten gelme gibi)
12. Hakimlerin cinsiyetçi yaklaşımlarının meslektaşlarca kanıksanması,
13. Kadın avukatın, erkek egemen bakışı karşısında, erkek egemen role uygun davranış modeline girmek zorunda kalması.
14. Hakimlerin cinsiyetçi hitapları (kızım, evladım, canım.. vb. tarzı söylemlere maruz kalınması)

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

15. Barolarda, TBB de yönetim kadrolarında kadınların olmaması, kadın& erkek eşitliğin fiilen hayata geçirilmesindeki erkek egemen bakış ve direnci
16. Çocuk bakımının kadın avukata dayatılması,
17. Kadın avukatın mesleki ya da kişisel gelişimine toplumsal rollerin engel olması (Boşanmak zorunda kalacak şekilde tercihe zorlanması)
18. Kadın avukatın ailesi -eşi tarafından desteklenmesinde zafiyetler (çalışma koşullarını bu desteğe odaklı düzenlemek zorunda kalması)
19. Kadın avukatın politik görüşüne önem verilmemesi (siyasetle uğraşmak erkek işidir fikri)
20. Erkek avukat, siyasetle uğraşırken, kendisine daha çok iş alanı yaratabilmektedir.
21. Hukuk eğitimini tamamlayan kadın avukat, ailesinin bulunduğu yere geri dönmeye zorlanıyor/ dayatılıyor.
22. İlçelerde bekar kadın avukat sayısı az. Küçük yerde kadın avukat evlenmeye zorlanmaktadır.
23. (2011 İBA) Kadın avukatların hukuk devleti ve insan haklarına duyarlılığı yüksektir.
24. Kadın avukat çalışma ortamlarında (adliye içi, haciz işlemleri ve iş görüşmeleri gibi çalışma alanlarında) kadın olmasına odaklı farklı söylem ve tavırlara maruz kalmaktadır.(Ne güzel olmuşsunuz, hacizde “misafirimiz olun”, beni haczet avukat hanım, makyajınız ne hoş olmuş vb. söylemler)
25. Kadın avukatın, cinsel taciz ile ilgili bir müracaatta “ evlimisiniz? Bekar mısınız? “ gibi sorulara maruz kalması (yasal müracaatta)
26. Kadın avukatların icra işleri yapmak, duruşmalara girmek gibi çalışma alanlarına yönlendirilmesi, iş görüşmeleri, müvekkil ziyaretlerinin erkek avukat tarafından yürütülmesi tarzında cinsiyetçi işbölümü dayatması.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

27. Kadın avukatın giyim tarzına yönelik dayatmalar ve toplumsal baskılar ve ön yargılar sebebi ile kıyafet seçiminde kendini ifade etmeyen tercihler yapmak zorunda bırakılması.

38 - 2011 İBA göre Kadın avukatların maddi sorunları daha fazla .(Sosyal güvence , vekalet ücreti tahsili, vb. konularda sıkıntıları erkek avukatlara göre daha fazla)

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ:

1 - Baro, TBB 'de cinsiyet eşitliğinin fiilen sağlanması (pozitif ayrımcılık yapılması, eşit imkan ve katılımın desteklenmesi)

2 - Baro, TBB 'de cinsiyet eşitliği odaklı bütçeleme ile çalışma yürütülmesi.(kadın avukatların kadın odaklı sorunlarının çözümü konusunda çalışmaların ikinci plana atılmaması, kadının insan haklarının gelişimi için çalışma yürütülmesi)

3 - Baro ve adliyenin kadın avukatların çalışmasında fiziksel koşulların sağlanması (çalışma saatlerine ve fiili duruma uygun şekilde sağlık hizmetleri alabileceği birimleri, ambulans, doktor, hemşirenin daimi ve tam teşekküllü bulunması, tuvalet hizmeti, hijyenik ihtiyaçların temini, dinlenme odaları, kreş imkanının sağlanması)

4 - Adliye içi, dışı, haciz işlemlerinde güvenliğin aktif ve 24 saat faal sağlanması. Bu hususta özel güvenlik biriminin kurulması.

5 - Hakim - Savcı - Avukatlar - İcra birimleri - Kalem birimlerinde Toplumsal cinsiyet bakışına karşı farkındalık, bu hususta bilinç yükseltme odaklı eğitim yapılması ve bu eğitimlerin ortak yapılması, zorunlu kılınması.

6 - İş hayatında mobbing konusunda duyarlılığın geliştirilmesi, denetim ve izleme mekanizmalarının hayata geçirilmesi, bu konuda baroların aktif rol alması ve mesleki mevzuat ve diğer yasal düzenlemelerin yapılandırılması ve hükümler içermesi

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

7 - Şiddete sıfır tolerans konusunda meslek içi eğitimin zorunlu kılınması (Avukat - hakim - savcı - icra birimleri - kalem birimleri) Bu hususta baroların ve sivil toplum kuruluşlarının aktif denetiminin sağlanması.

8 - Cinsiyete dayalı ayrımcı yaklaşım ve söylemlerde mesleki dayanışmanın geliştirilmesi, farkındalık eğitimleri ve sempozyumların yapılması, SEM de bu yönde zorunlu eğitim yapılması, Barolarda bu konuda hukuksal mücadelede aktif rol alması.

9 - CEDAW ve uluslar arası sözleşmelerin uygulanması hususunda, kadın sorununa odaklı mesleki eğitimin zorunlu kılınması.

10 - Kadın avukatın doğum, çocuk bakımı gibi konularda pozitif ayrımcılığa tabii tutulması, bu hususta mali destekler ve sosyal destekler sağlanması, mesleki mazeretlerinin esas alınması.

11 - Yaşlı bakımı, çocuk bakımı, evde bakım gibi özel bakım gerektiren durumlarda devletin, baroların ve TBB 'nin acil - sürekli - eşit - ekonomik - kolay erişimli - çalışma saatlerine uyumlu (tam günlük/ yarım günlük, tatillerde, vb.) alternatif seçenekler sağlayan mekanizmalar ve tesisler kurması ve hizmetlerin sağlanması, hizmetlerin denetiminde de baroların aktif rol alması.

12 - 2011 İBA göre ücretli çalışan avukatların % 24.1'nin kadın avukatlardan oluşması sebebi ile ücret ve çalışma koşullarının iyileştirilmesinde bu hususta asgari standartların belirlenmesinde baroların aktif rol alması, kurumlar arası koordinasyon ve denetim mekanizmalarının kurulması.

13 - Kadın avukatların büro açması konusunda, TBB bünyesinden fon sağlanması, uygun ödeme koşullu banka vb finans kurumlarından düşük faizli kredi temini vb. girişimlerde bulunulması.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

14 - Mesleki duyarlılığı geliştirilmesi, etik kuralların hayata geçirilmesi, meslek içi eğitimin sürekliliğini sağlayan mekanizmaların barolar tarafından sağlanması.

15 - Dezavantajlı kadın avukatlara (boşanmış yada eşi vefat eden ve ekonomik zorluk yaşayan, trafik kazası , ameliyat vb. nedenlerle geçici iş göremezlik durumunda bulunan kadın avukatlara acil - yeterli - mağduriyetin tolere edilecek zamanlı desteğin TBB ,Baroların, devletçe sağlanması. Bu konuda sürekli - aktif mekanizmaların kurulması, işlevsel olması.

16 - Kadın avukatların özellikle dezavantajlı olanların (boşanmış, eşi vefat etmiş, sağlık sebepleri veya ileri yaşı sebebi ile çalışamaz duruma gelmiş avukatların) lojman ya da mülk olarak ucuz ev temini edilmesi konusunda TBB, Baro ve devletin mekanizmalar kurulması.

17 - Kadın avukatların mesleki faaliyetlerinden dolayı gittikleri il ve ilçelerde konaklama ihtiyaçlarını giderecek o il ve ilçenin bağlı olduğu baro tarafından otel, dinlenme tesisi vb. yerlerle indirimli konaklama imkanlarının sağlanması ve bunun zorunlu olması.

18 - Emeklilik dönemlerinde sosyal tesis, ekonomik güvencelerin ve emeklilik ücretlerinin güncel, yeterli olması konusunda gerekli mali destek mekanizmalarının (vakıf, fon vb) kurulması, sosyal dinlenme tesisleri ,spor alanları, kamplar gibi tesislerin TBB ve barolar ve devletçe sağlanması.

19 - Çalışan Kadın avukatların sosyal tesis, spor alanları, kamp, sinema vb. eğlence yerlerini içeren sosyal yaşam odaklı tesisi, işletme veya hizmetlerin sunulacağı birimler kurulması ya da bu tip hizmetleri ve imkanları sağlayacak işletmelerden indirimli faydalanılmasının sağlayacak mekanizmaları kurulması.

20 - Kadın avukatların etkin - erişilebilir - yeterli niteliklere haiz ucuz ve kaliteli hizmet sunan, doğum, sağlık ve tedavi - koruyucu hizmetlerin alınması hususunda TBB, barolar ve devletin uygun hastaneler, poliklinik, ambulans hizmeti sağlaması.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

21 - Avukatlık hizmetinin bir kamu hizmeti olması sebebi ile eğitim sağlık vb. sebeplerle de yurt dışına çıkabilmek için vize odaklı sıkıntuların çözüm bulması adına avukatlara yeşil pasaport verilmesi hususunda yasal düzenlemelerin yapılması.

**3 - ÜLKEMİZDE VE DÜNYADA BAROLARDAKİ
KADIN ÖRGÜTLENME MODELLERİ VE
KADINLARIN TEMSİLİYETİ**

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Çalışma Grubu: Av. Şenay Tavuz, İzmir Barosu
Av. Gül Sözen ,Aydın Barosu
Av. Serap Kale ÖCAL ,Ankara Barosu
Av. Ülke Tolunay Ekiz

3 NOLU ATÖLYE TEBLİĞİ

Türkiye’de Ve Dünyada Barolarda Kadın Örgütlenmesi Ve Kadınların Temsiliyeti

Türkiye’de Karar ve Yetki Sürecinde Kadınların Eksik Temsilinin Barolardaki Yansımaları.

Barolarda kayıtlı kadın avukat sayısı ile yetki ve karar mekânizmalarındaki temsiliyet ilişkisi incelendiğinde ;

TBB.nin 31.12.2010 tarihli listelerine göre Türkiye’de 44.297 erkek 26.035 kadın avukat bulunmakta olduğu görülmektedir. TBB de mevcut 328 delegenin sadece 55 ‘i kadın avukattır. 55 delegenin 23’ü Türkiye’nin en büyük barosu olan ve 10.986 üyesi olan İstanbul Barosunun temsilcisidir. Bir çok ilde yönetim kurulunda ve TBB de kadın avukat bulunmamaktadır.

76 ilden sadece 20’sinden Barolar Birliğine kadın delege gönderilmiş olup, 50 ilden temsilci olarak hiç bir kadın avukat yer almamıştır. İstanbul’da 87 delegenin 23’ü kadın avukattır. Bu oran Türkiye geneline göre temsiliyet anlamında oldukça olumlu bir gelişmedir.

İstanbul’dan sonra en çok delege çıkararak il 8 delege ile Ankara’dır. (33/ 8) . İzmir’de kadın ve erkek avukat sayısının birbirine çok yakın olmasına rağmen 21 delegenin sadece 3’ü kadındır. Yönetimsel anlamda da kadın temsiline Başkan dahil olmak üzere 3 kadından oluşması, temsiliyet anlamında çok eksik bir orandır. İzmir Barosuna kayıtlı 5868 avukatın 2501’i kadın avukatlardan oluşmasına rağmen (%50 ye yakın) temsiliyet oranı çok azdır. Kadın dostu ve çağdaş kent iddiasında

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

olan ilimizde avukatlar olarak yeterince eşit temsil olanağına kavuşmamış olmamız düşündürücüdür.

TBB'ye kadın delege gönderen diğer illerin oranı 31.12.2010 tarihli listeye göre aşağıdaki gibidir.

Antalya 8/ 3 ,Aydın 4/1 ,Adana 6/1 , Bilecik 1/1 ,Burdur 7/2 , Hatay 4/2 ,Isparta 2/1, Karabük 2/1 ,Kırşehir 2/1 , Mersin 2/1, Muğla 4/2 , Sakarya 2/1 , Samsun 3/1 ,Sinop 2/1,Te-kirdağ 3/1 ,Tunceli 2/1

TBB Yönetim Kurulunda görev alan 11 kişiden 3'ü kadındır. Av.Berra Besler, Av.Sitare Sağsen ve Av.Asude Şenol görev almış olup disiplin ve denetleme kurulunda hiç kadın yer almamıştır. Bu oranlar karar mekanizmalarında kadın avukatların çok az yer aldığını ortaya koymaktadır.

Yapılan araştırmalarda barolardaki eril yapıya ilişkin istatistiki verilerin toplanmadığı tespit edilmiştir.Bu nedenle her ildeki yönetim kurulundaki oranların dökümünün yapılması mümkün olamamıştır. (Serap Kale Öcal - Tüm illerin sayıları eklenecek Ek.1)

Kadın avukatların yukarıda görüldüğü üzere Barolarda ve TBB'de temsiliyet oranı çok düşüktür.Bunun nedenleri sorgulandığında aşağıda belirtmiş olduğumuz belli başlı sorunlar tespit edilmiştir.

1. Kadın avukatların meslek yaşamına erkeklere oranla çok daha geç başlamış olması. Örneğin; Almanya'da kadınların üniversiteye kabulü 1908, avukat olarak göreve başlamaları 1923, İngiltere'de 1919 ,Hollanda'da 1905, Danimarka 1909, Avusturya 1919 ,Macaristan 1929 yılından bu yana avukatlık yapabilmektedirler. Türkiye'de ise ilk kadın Avukat Süreyya Ağaoğlu 1927 yılında Ankara Barosuna kayıt olmuştur. Kadınların baro başkanı düzeyinde temsiliyeti ise ancak 1972 yılında Elazığ Barosu Başkanı Nermin Özkaya ile gerçekleşmiştir.

Yönetim kurullarında temsiliyet noktasında son yıllarda kadın avukatların yoğunlukta olduğu illerde kısmen artış göz-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

lenmiştir. Ancak, başka illere seyahat gerektiren ve üst birlik karar mekanizmasında yer alan delege sayısında kadın avukatların çok az olduğu görülmektedir. 31.12.2010 tarihli TBB listesine göre 328 delegenin sadece 55 i kadın avukatlardan oluşmaktadır.

2. Geleneksel bakış açısının sonucu olarak kadına yüklenen toplumsal yükler ve sorumluluklar:

*Öncelikle meslek seçiminde engellemeler, meslek seçiminden sonra da çalışma yaşamında karşılaşılan engeller. Aileden başka bir ilde çalışmaya sıcak bakılmaması, erkek avukatlara aile bütçesinden daha çok destek verilirken, kadın avukatlara bu konuda desteğin hiç sunulmaması, ya da hakim savcı olması yönündeki telkinler vs.

3. Toplumsal örf , adetler ve din aracılığı ile kadının örgütlenmede ve yaşamda görünür olmasının engellenmesi. Namus kavramının kadın bedeni üzerinden tanımlanması.

4. Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak bütçenin ayrılması.

5. Kadınlar arası birlik ve dayanışmanın yeterince sağlanmaması

6. Kadının örgütlenmede yer almasını engelleyen çalışma koşulları.

7. Baro organlarının seçim modelleri.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ :

1)Avukatlık Kanunu ve ilgili mükteseplerinde cinsiyet ayrımcılığını içeren hükümlerin, kadın erkek eşitliği temelinde yeniden düzenlenmesi, bu çerçevede;

*Cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa veya şiddete maruz kalan meslektaşlarımıza psikolojik ve hukuksal destek sağlanması,

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

*Kadın avukatlara yönelik şiddetle ilgili olarak meslek kuralları ve disiplin yönetmeliğe özel hüküm konulması,

2) Sosyal devlet anlayışı temelinde cinsiyete duyarlı bütçelemenin esas alınması ve Cinsiyet eşitliğini sağlayacak ekonomik destek mekanizmalarının acilen oluşturulması, bu çerçevede ;

a)Çocuklar için yeterli kreş ve etüt eğitim merkezlerinin oluşturulmasının sağlanması,

b) Hamilelik ve doğum izin ücretinin TBB'den asgari ücret olarak belirlenmesi.

3) Staj eğitiminden başlamak üzere, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik ayrımcılığın önlenmesine yönelik olarak meslek içi eğitim çalışmalarının yapılması,

4) Kadın Hakları Komisyonları veya Merkezlerinin kurulmasının teşvik edilerek örgütlenmeye barolardan bütçe aktarılması ve barolar arası iş birliğinin güçlendirilmesi

5)TBB ve Baroların yönetim ve diğer kurullarında ve delegelerinde pozitif ayrımcılık uygulanması (%50) ve fiili eşitlik sağlandığında bu kotanın kaldırılması (Anayasa md. 10)

6)Seçimleri düzenleyen mevzuatta% 50 kotanın uygulanır hale getirebilmesi için değişiklik yapılması. Ayrıca eşbaşkanlık sisteminin getirilmesi.

BAROLARIMIZDA KADIN AVUKATLARIN TEMSİLİ

Ülkemizde kadınların yaşadığı en önemli sorunlardan birinin kadın istidamı olduğu şüphesizdir. Kadınlar daha çok hizmet sektöründe ve çoğunlukla kayıt dışı istihdam ediliyor olsalar da eğitim olanaklarından yeterli derecede yararlanabilen kadınların daha çok öğretmenlik, bankacılık ve hukuk alanlarına yöneldikleri görülmektedir.

Hukuk eğitimi, yüksek öğrenim yapan kadınlarca diğer bilim dallarına nazaran öncelikli olarak tercih edilmektedir. Ül-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

kemizde, baroların kadın ve erkek avukat sayıları gözönünde bulundurulduğunda kadın avukat sayısının azımsanamayacak ölçüde olduğu görülmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri hiç kuşkusuz hukukçu olmanın toplumda saygın bir statü sağlamasıdır. Yine avukat olmanın sağladığı hukuki donanım ve gücün kadına sağladığı avantaj, serbest çalışan kadın avukatlar için çalışma koşulları ve çalışma saatlerinin esnekleştirilebilmesi de toplumsal cinsiyet rolleri gözönüne alındığında avukatlık mesleğini kadın açısından diğer mesleklere göre daha çok istenir hale getirebilmektedir.

Barolarımızda kadın avukat sayısı azımsanamayacak ölçüde, ancak kadın avukatlar baro kurullarında yeterince yer alıyorlar mı, yeterince temsil ediliyorlar mı?

Buna olumlu cevap vermek pek de mümkün değil. Arka sayfadaki tabloda ülkemiz baroları kadın ve erkek avukat sayıları ile başkanlık, yönetim, disiplin, denetim kurulları ile TBB delegasyonunda görev yapan kadın ve erkek avukat sayıları yer almaktadır. (*)

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

İL	AVUKAT SAYISI			BAŞKAN		YÖNETİM		DİSİPLİN		DENETİM		TBB DELEGASYONU	
	T	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E
ADANA	1.678	602	1076	-	1	4	6	3	2	1	2	2	4
ADYAMAN	196	36	160	-	1	-	8	1	2	-	2	-	2
AFYONKARAHİSAR	311	78	233	-	1	1	9	-	5	-	3	-	3
AĞRI	81	16	65	-	1	2	3	1	2	2	1	-	2
AMASYA	146	33	113	-	1	2	6	1	2	-	3	-	2
ANKARA	10.622	4.423	6.199	-	1	4	6	3	2	-	3	8	25
ANTALYA	2.599	985	1.614	-	1	-	10	3	2	1	2	3	7
ARTVİN	72	29	43	-	1	-	6	2	1	2	1	-	2
AYDIN	832	306	526	-	1	3	7	1	4	-	1	1	4
BALIKESİR	777	250	527	-	1	2	8	1	4	1	2	-	4
BİLECİK	72	23	49	1	-	1	5	2	1	-	2	1	1
BİNGÖL	76	18	58	-	1	1	5	-	3	-	2	-	2
BİTLİS	47	10	37	-	1	-	4	1	2	-	1	-	2
BOLU	132	45	87	-	1	2	7	1	2	1	2	-	2
BURDUR	148	44	104	-	1	2	6	-	3	-	3	-	3

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

İL	AVUKAT SAYISI		BAŞKAN	YÖNETİM	DİSİPLİN	DENETİM		TBB DELEGASYONU					
BURSA	1.970	664	1.306	-	1	4	6	2	3	1	2	5	1
ÇANAKKALE	300	98	202	1	-	2	8	2	3	1	2	-	2
ÇANKIRI	65	24	41	-	1	1	5	1	2	1	2	-	2
ÇORUM	274	75	199	-	1	2	8	-	5	-	3	-	2
DENİZLİ	872	234	548	-	1	-	10	1	4	1	2	-	4
DIYARBAKIR	718	184	534	-	1	-	10	1	4	1	2	-	3
EDİRNE	264	73	191	-	1	2	8	-	5	1	2	-	2
ELAZIĞ	298	54	244	-	1	-	7	-	5	-	3	-	2
ERZİNCAN	91	33	58	-	1	2	4	1	2	1	-	-	2
ERZURUM	281	64	217	-	1	1	9	-	5	2	1	-	2
ESKİŞEHİR	658	250	408	-	1	2	8	1	4	1	2	-	3
GAZİANTEP	948	218	730	-	1	3	7	-	5	1	2	-	4
GİRESUN	208	67	141	-	1	1	7	-	3	1	2	-	2
GÜMÜŞHANE	41	9	32	-	1	1	3	1	2	-	2	-	2
HAKKARİ	61	4	57	-	1	1	3	1	2	-	2	-	2
HATAY	767	202	565	-	1	3	6	1	4	2	1	2	2

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

İL	AVUKAT SAYISI		BAŞKAN	YÖNETİM	DİSİPLİN	DENETİM		TBB DELEGASYONU				
						?						
ISPARTA	251	74	177	-	1	3	5	2	1	3	1	1
MERSİN	1.323	431	892	-	1	2	8	1	1	3	-	2
İSTANBUL	28.267	11.958	16.309	-	1	4	6	2	3	1	2	24
İZMİR	6.080	2.619	3.461	1	-	2	8	1	1	1	2	3
KARS	112	29	83	-	1	-	6	2	1	-	3	-
KASTAMONU	154	46	108	-	1	3	5	2	1	-	1	-
KAYSERİ	925	274	651	-	1	3	7	1	4	-	3	-
KIRKLARELİ	182	63	119	-	1	3	5	-	2	-	1	-
KIRŞEHİR	109	22	87	-	1	2	4	-	3	-	2	1
KOCAELİ	924	352	572	-	1	3	7	3	2	-	3	-
KONYA	1.572	469	1.103	-	1	-	10	-	5	-	3	-
KÜTAHYA	263	81	182	-	1	1	8	-	3	1	2	-
MALATYA	399	90	309	-	1	1	9	1	4	-	3	-
MANİSA	686	188	498	-	1	4	6	3	2	1	-	-
K.MARAŞ	387	77	310	-	1	1	9	1	4	-	3	-
MARDİN	183	41	142	-	1	2	6	-	3	1	2	-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

İL	AVUKAT SAYISI			BAŞKAN	YÖNETİM	DİSİPLİN	DENETİM		TBB DELEGASYONU	
MUĞLA	937	411	526	-	1	5	2	1	2	2
MUŞ	56	13	43	-	1	2	-	3	1	-
NEVŞEHİR	164	38	126	-	1	1	-	3	-	2
NIĞDE	114	32	82	-	1	-	-	3	-	2
ORDU	251	72	179	-	1	2	-	3	-	1
RİZE	87	22	65	-	1	1	1	2	-	2
SAKARYA	386	121	265	-	1	2	-	5	2	1
SAMSUN	720	194	526	-	1	5	1	4	-	2
SIİRT	41	5	36	-	1	2	-	3	-	2
SINOP	74	25	49	-	1	4	-	3	1	1
SİVAS	318	100	218	-	1	1	2	3	-	2
TEKİRDAĞ	493	162	331	-	1	4	-	5	-	2
TOKAT	275	85	190	-	1	1	-	5	-	2
TRABZON	365	138	227	-	1	3	-	5	-	2
TUNCELİ	37	12	25	1	-	1	3	1	-	1
ŞANLIURFA	444	65	379	-	1	-	10	5	1	2

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

İL	AVUKAT SAYISI		BAŞKAN	YÖNETİM	DİSİPLİN	DENETİM		TBB DELEGASYONU			
UŞAK	226	56	170	-	1	7	1	2	3	-	2
VAN	243	40	203	-	1	8	-	3	-	1	2
YOZGAT	146	29	117	-	1	8	-	3	-	3	2
ZONGULDAK	406	147	259	-	1	3	7	1	4	1	2
AKSARAY	181	45	136	-	1	2	6	1	2	-	3
KARAMAN	110	36	74	-	1	1	7	-	3	-	3
KIRIKKALE	142	37	105	-	1	1	7	-	3	1	2
BATMAN	191	34	157	-	1	1	7	-	3	-	2
ŞIRNAK	84	10	74	-	1	6	2	1	3	-	3
BARTIN	66	24	42	-	1	1	5	-	3	2	1
İĞDIR	60	16	44	-	1	6	1	2	2	-	3
YALOVA	122	42	80	-	1	4	4	-	3	1	2
KARABÜK	109	43	66	-	1	2	6	1	2	-	3
OSMANİYE	183	54	129	-	1	1	7	1	2	1	2
DÜZE	129	42	87	-	1	3	5	-	3	-	3

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

(*) Baroların avukat sayıları 31/12/2011 tarihi itibariyle alınmıştır.

- Yukarıdaki tablodaki veriler ışığında,
- Kadın baro başkanlarının oranı % 5,12,
- Yönetim kurulları kadın üyelerinin oranı % 21,33,
- Disiplin kurulları kadın üyelerinin oranı % 22,37,
- Denetim kurulları kadın üyelerinin oranı 21,46,
- TBB kadın delegelerin oranı % 18,28 dir.
- Barolar yönetim, denetim ve disiplin kurulları açısından (bölgesel anlamda büyük farklılıklar olmakla birlikte) toplamda kadın temsilinin % 20 ler civarında olduğu görülmektedir.
- TBB delegasyonu açısından baktığımızda oran %18,28 olmakla birlikte, 62 kadın TBB delegesinin 24 ünün İstanbul Barosu üyesi oldukları ve bu sayının kadın delege oranını ciddi oranda etkilediği, iller bazında bakıldığında pek çok baromuzun TBB nde sadece erkek delegelerle temsil edildiği görülmektedir.
- TBB nde hiç kadın delegesini bulunmayan 58 baro bulunmaktadır. Kadın delegesini bulunan iller ise, Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Bilecik, Bursa, Hatay, Isparta, Mersin, İstanbul, İzmir, Kırşehir, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Sinop, Tekirdağ, Tunceli ve Karabük'tür.
- Baro başkanları açısından baktığımızda, sadece 4 ilin, Bilecik, Çanakkale, İzmir ve Tunceli Barolarının başkanlarının kadın olduğunu görmekteyiz.
- Yönetim Kurulunda hiç kadın üye bulunmayan 15 il, Adıyaman, Antalya, Artvin, Bitlis, Denizli, Diyarbakır, Elazığ, Kars, Konya, Niğde, Şanlıurfa, Van, Yozgat, Şirnak, Iğdır dir. 22 baronun yönetim kurulunda sadece 1'er kadın üye bulunmaktadır. Muğla ve Samsun Barolarında 5'er erkek ve kadın üye bulunmaktadır. Sadece Sinop Barosu'nda kadın üye sayısı erkeklerden fazladır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Kadının önündeki kültürel ve toplumsal bariyerler kadın avukatları ne ölçüde etkilemekte, yasal engel olmamakla birlikte eşitsiz uygulamaların neden olduğu savunulan cam tavan kadın avukatlar açısından da söz konusu olabilir mi?

Avukat olmanın getirdiği hukuksal donanım ve gücün sağladığı avantaj nedeniyle, toplumsal yaşamda varlığını ve etkilerini yadsıyamayacağımız erkekegemen toplumsal yapıdan kaynaklanan baskının kadın avukatlar üzerinde etkilerini göstermesi, diğer hemcinslerimize oranla elbette daha az yoğun olacaktır.

Ancak toplumsal cinsiyet rollerinin kadın avukatlar açısından dahi aşılması güç bir engel olduğu, ülkemiz toplumsal yaşam dinamikleri karşısında yadsınamaz bir gerçekliktir. Evli ve çocuk sahibi kadın avukatların büyük çoğunluğu birebir ev işlerinden sorumlu olmasalar dahi, evin düzen ve idaresi, çocukların bakım ve her türlü yükümlülüklerini omuzlarında taşımaktadırlar. Bunun sonucu olarak mesleki mesainin gerektirdiğinin dışında kalan zamanlarını yukarıdaki sorumluluklara ayırabilmekte, ayrıca mesai gerektiren baro işlerine ayıracak zamanları kalmamaktadır. Kısaca, toplumsal cinsiyet rolleri onları evde istemektedir.

Bunun dışında, yukarıdaki tablo kadınlararası birlik ve dayanışmanın yeterli derecede güçlü olmadığı sonucunu da ortaya koymaktadır. Kadın avukat sayısının erkek avukat sayısı ile neredeyse başabaş olduğu ve aslında ataerkil toplumsal yapının etkilerini de daha az gösterdiğini düşündüğümüz batı illerinde de, kadın avukatların baro kurullarında ya çok az ya da hiç olmadığını görmekteyiz.

985 kadın ve 1.614 erkek avukatın kayıtlı olduğu Antalya Barosu'nda 3 kadın adaydan hiçbirisinin Baro Yönetimine seçilememiş olması ayrıca düşündürücü ve biraz da iğneyi kendimize batırmamız gerektiğini kanıtlayan bir örnektir.

Çözüm önerileri neler olabilir?

Hukukçular ve özellikle de avukatlar olarak bizler, Yasama Organı'ndan ısrarlı bir şekilde uyulmasını beklediğimiz kadın-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

lara yönelik uluslararası sözleşmelerin öncelikle barolarımız bünyesinde uygulanmasını sağlamalıyız. Bu bağlamda;

CEDAW ve İstanbul Sözleşmesinde belirlenen olumlu ayrımcılığın barolar temsil mekanizmalarında uygulanması, kadınlara yönelik olarak her kurul ve TBB Delegasyonu açısından % 50 kota uygulanmasını sağlayacak şekilde Barolar Seçim Yönergelerinin değiştirilmesi sağlanmalıdır.

Özellikle kadın avukatların yoğun olarak çalıştıkları ve çocuklarını (mesai süresinden uzun) bırakabilmelerinin sorun yarattığı büyük illerde, normal mesaiden uzun zamanlı hizmet verebilecek kreş/bakımevlerinin hizmete açılması sağlanmalıdır.

Baro kurulları ve TBB Delegasyonunun şehir/yurt dışı çalışmalarında, toplantı vs. nin yapıldığı mekanlarda veya buralara yakın yerlerde kadın üye ve delegelerin çocuklarını bırakabilecekleri düzenlemeler yapılmalıdır.

Baroların bünyelerindeki kadın çalışmalarına ayrıcalıklı destek vermeleri, yine kadınlar arası birlik ve dayanışmanın pekiştirilmesi yönündeki etkinlikler açısından kadın kurullarının ayrıcalıklı olarak desteklenmesi sağlanmalıdır.

Yine baroların tüm üyelerinin toplumsal yaşamda kadının fiili eşitliğinin sağlanması açısından topluma örnek olmaları konusunda desteklenmeleri ve baroların bu konuda önyak olmaları sağlanmalıdır.

Kadınların toplumun en gelişmeye açık bireyleri olduğuna inanan bir insan olarak, tüm kadınların gerek toplumsal yaşamda ve gerekse iş yaşamında fiili eşitliklerinin sağlanmadığı sürece, ülkenin sosyal ve ekonomik olarak gelişmesi ve ileri gitmesinin mümkün olmayacağına inanıyor, baroların bunu sağlamakta örnek ve önyak olmalarını yürekten diliyorum.

Avukat
Serap Kale Öcal
Ankara Barosu

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Çanakkale Barosu Kadın Hakları Komisyonu

POZİTİF AYRIMCILIK UYGULAMASININ ANAYASAL YÖNDEN İNCELENMESİ VE KADIN AVUKATLAR YÖNÜNDEN UYGULANABİLİRLİĞİ

Çanakkale Barosu Kadın Hakları Komisyonu tarafından hazırlanmış olan bu tebliğ; Öncelikli olarak Pozitif Ayrımcılık Uygulamalarının Anayasal Dayanaklarını incelemekte olup;

Tebliğde Kadın Avukatlar Açısından Uygulanabilecek Pozitif Ayrımcılık Uygulamalarına ve bu uygulamaların hayata geçirilebilmesine ilişkin yöntemler konusunda önerilere yer verilmiştir.

Ayrımcılık ve Pozitif Ayrımcılık Tanımlaması

“Ayrımcılık” genel çerçeveden bakıldığında olumsuz bir ifadeyi karşılamakta, haklı olmayarak kayırılma ya da ters taraftan bakıldığında haksızlığa uğrama anlamlarını taşımaktadır.

“Pozitif Ayrımcılık” ise ayrımcılığın aksine olumsuz bir durumu ifade etmemekte, mevcut eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için gerçekleştirilen/gerçekleştirilmesi gereken uygulamaları karşılamaktadır. Kavramın içinde yine bir kayırma durumu vardır, fakat burada yapılan kayırma geçmişten gelen haksızlıkları, yapılmış eşitsizlikleri ortadan kaldırmak amaçlarıyla yapılmaktadır. Önceden yapılan eşitsizliklerle üstün konuma gelmiş tarafla haksızlığa uğramış tarafın eşit hale gelebilmesi için haksızlığa uğramış tarafı baskı altına alan şartların ortadan kaldırılması, aleyhlerine işleyen koşulların değiştirilmesi anlamına gelmektedir. Duruma kadın-erkekarasındaki eşitsizlik açısından bakacak olursak da; pozitif ayrımcılığın bu eşitsizliği kaldırmak amacıyla, kadınlara tanınan bazı ayrıcalıklar anlamını taşıdığını görmekteyiz.

Kısaca bir tanım vermek gerekirse “Pozitif (olumlu) ayrımcılık; kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla, kadınlar lehine

toplumda bazı ayrıcalıklar (kota, öncelik, avantaj vs.) tanıma-kanlamını taşımaktadır. Yoksa kadınları diğer grup ve cinsler karşısında üstündüruma getirme kastedilmemektedir. Doktrinde baskın olarak pozitif ayrımcılıkifadesi kullanılmakla birlikte, karışıklıklara neden olunmaması için, pozitifayrımcılık yerine olumlu eylem ifade kullanılması daha yerinde olacaktır.

Hukuk Sistemimizdeki Yasal Dayanakları

Anayasamızınçeşitli maddelerinde (m.10, 12, 17, 41, 42, 49, 50, 55, 60, 70 gibi)kadın-erkekeşitliğini sağlama amacına yönelik hükümler bulunmakla birlikte, bunlardan enönemlisi Anayasamızın 10.maddesinde yer alan 'Eşitlik İlkesi'dir.

Eşitlik İlkesi Yönünden İnceleme:

Eşitlik ilkesi, 1982 Anayasasının 10.maddesinde şu şekilde ifadesini bulmuştur.

'Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhepve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar veerkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesinisağlamakla yükümlüdür. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaztanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.'

Bu madde de ifadesini bulan 'Eşitlik İlkesi'yle ilgili olarak doktrinde 3tartışmalı nokta vardır.Bu tartışmalar 'Eşitlik İlkesi'nin hukuki mahiyeti ileilgilidir.

- (1) Eşitlik ilkesi, "hukuk devletinin bir parçası" mıdır?
- (2) Eşitlik ilkesi bir "temel hak" mıdır?
- (3) Eşitlik ilkesi, devlet yönetimine egemen olan bağımsız bir "temel ilke" midir?

Anayasanın10. maddesinin ilk fıkrasında yer alan "herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasîdüşünce, felsefi inanç, din, mezhep

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizinkanun önünde eşittir” hükmü, bu konularda mutlak eşitliği emretmektedir. Yanıdıl, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeribakımlardan kişiler arasında ayırım yapılamaz. Gözler, kadınlara milletvekiliadaylığı için kota uygulamasının Anayasanın bu maddesinde yer alan “mutlakeşitlik” ilkesine aykırı olduğunu, Anayasanın 10. maddesinin ilk fıkrasına görede, cinsiyetin, bir “özgül ayırım yasağı ” olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca cinsiyete dayalı bir ayırım öngören düzenlemenin, hangi arzu edilen (kadınmilletvekili oranını yükseltmek gibi) mülâhazayla olursa olsun eşitlik ilkesineaykırı olacağını belirtmektedir. Çünkü Gözler “cinsiyet”in bir mutlak eşitliksebebi olduğunu ve keza 10. maddenin ikinci fıkrasında yer alan “hiçbir kişiye,aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz” hükmünün de bu yönde olduğunu belirtmektedir. Bu konu oldukça tartışmalı olmakla birlikte, aksi yönde -kotaluygulaması olmalıdır yönündeki- görüşler daha baskındır. Kotanın ne olduğunayönelik olarak çeşitli açıklamalar yapılmakla birlikte, biz burada kotanın kısabir tanımına tekrar yer vermenin yararlı olacağını düşünmekteyiz.

Genel olarak kota; Olumlu hukuksal bir önlem olarak kadınların öğrenimde, işyaşamında ve siyasal yaşamda istatistiksel olarak kanıtlanabilen düşüktemsilinin dengelenmesine yönelik bir araç olarak görülmektedir. Kotalamadakadınların ayrıcalıklı kılınmasının aksine, onlar için var olan engellerin vedezavantajların ortadan kaldırılması söz konudur. ‘Gözler’in aksine, kotaya buaçıdan bakmamız daha isabetli olacaktır. Eğer bu açıdan bakılacak olursa siyasiyaşamda bir ‘kota’ uygulamasının şu andaki Anayasa maddelerine aykırıolmayacağı görülecektir. Siyasi yaşamda var olacak bir kotanın ‘ayırımıcı’ değil, ‘dengeleyici’ nitelikte olacağı gözden kaçırılmamalıdır. Çünkü amaçfarklı cinslerin dengelenmesine ulaşmaktır.

Anayasanın10.maddesindeki ayırım yasağı, ayrıca yalnız hukuken eşit haklara sahip olmadegil, aynı zamanda fiili olarak şans eşitliğine sahip olma amacının daanayasal dayanağını oluşturmaktadır. Bu noktayı gözden kaçırmamakgerekmektedir.

Bu açıdan da bakılacak olursa, kota uygulamalarının yo-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ğun olarak tartışıldığı kadınların siyasal karar organlarındaki temsil oranını onların genel nüfus içindeki oranına yaklaştırma amacını güden yasal kota düzenlemeleri Anayasaya aykırılık oluşturmamaktadır.

Kadınların gerek avukatlık mesleğini icra ederken; gerekse yaşamın diğer aşamalarında erkeklere kıyasla daha yüksek oranda zorluklarla karşılaştığı aşikardır. Yalnız hukuk değil, fiilen de şans eşitliğine sahip olmanın anayasal dayanağını Anayasanın 2.maddesinde yer alan sosyal devlet ilkesi ile aksi görüşlere rağmen 10.maddesinde yer alan cinsiyet nedeniyle ayırım yasağı oluşturmaktadır.

Farklı cinslerin eşit haklara sahip olmasını da kapsayan Anayasanın 10.maddesindeki eşitlik ilkesi kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olmalarını yasal yoldan gerçekleştirmeye yönelik bir Anayasa emri olarak anlaşılmalı zorundadır. Ayırım yasağı için de bu emir geçerlidir. Ayırım yasağı mağduriyet ve kayırmaları gerektiğinde aktif eylemlerle ortadan kaldırma konusunda bir görevi görmektedir. Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde, kadın -erkek yönelik olarak Anayasa'da, başlıca kanunlarda değişiklikler yapılmıştır. Anayasa'nın 10.maddesinde eşitlik ilkesi yer almakla birlikte, 17.05.2004 tarihinde Anayasanın 10.maddesine yapılan bir ekle; 'Kadınların ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yasama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.' cümlesi eklenmiştir. Kadın örgütlerinin çalışmalarına rağmen, 'pozitif ayrımcılık ifadesi' Anayasamızda açıkça belirtilmemiştir. Ancak devlete böyle bir yükümlülük verilerek pozitif ayrımcılık uygulamalarının Anayasal dayanağı oluşturulmuştur. Devlet böylece Anayasal anlamda kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla bir takım önlemler almakla yükümlendirilmiştir.

Buna rağmen yukarıdaki açıklamalarımızda da belirttiğimiz gerekçeler ve şuanda ki Anayasa metnidolayısıyla kota-pozitif ayrımcılık-Anayasamıza aykırılık oluşturmamaktadır.

Anayasamızın 10.maddesine göre; '...Devlet, bu eşitliğin yasama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.' Buradan da anla-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

şılacağı üzere eşit hakları sağlamakonusundaki bu yükümlülük öncelikle devlete ve diğer kamu tüzel kişilerine yöneliktir. Ancak farklı cinslerin eşit haklara sahip olmasının ve cinsiyet-nedeniyle ayırım yasağının düzenleme kapsamı bundan ibaret değildir. Farklıcinslerin eşitliği, erkek ve kadının salt devlet karşısında eşit haklarladonatılması konusunda devlet için bir yükümlülük dayanağı olmakla kalmayıp builke ile devletin, kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olmasını vatandaşlarınmedeni hukuka ilişkin ilişkilerinde de gerçekleştirilmesi konusundayükümlendirilmesi sağlanmış olmaktadır. Bu yükümlülük yasal düzenlemelerdekendini göstermektedir. Yasalarımızda yer alan bir takım 'pozitif ayrımcılık' ile ilgili düzenleme örneklerinden birkaçı aşağıda yer almıştır.

*5393 sayılı KANUN 14.(a) bendi

... "Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler kadınlar veçocuklar için koruma evleri açar."

Kadınların gündelik yükünü azaltmak için;

*5272 sayılı KANUN 14(b) bendi

Belediye... Okul öncesi eğitim kurumu açabilir...'

* 1982 Anayasasının 2.maddesinde Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılmıştır.Anayasamızın 2.maddesine göre; 'Türkiye Cumhuriyeti... Sosyal bir hukukdevletidir.'

Genel tanımıyla, vatandaşlarıarasındaki, her türlü denge-siz dağılımı dengeleme amacı da güden devletanlamına gelen Sosyal Devlet ilkesi ile Demokratik Devlet İlkesi pozitifayrımcılık uygulamalarına dayanak teşkil etmektedir.

İnsanhakları açısından da kadın ile erkek arasındaki hukuki eşitlik yanında fiiliesitliğin de sağlanması gerekmektedir. Örneğin İHAS'ın 14.maddesi tanıdığı haklardan yararlanmada (...)cinsiyet, ırk, ulusal veya sosyal kökene hertürlü ayrımcılığı yasaklar. Bu Anayasamızın 10.maddesi ile paralel birdüzenlemedir. Keza burada da salt hukuki eşitlik alınıp, fiili eşitlikgörmezden gelinemez.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Anayasalanlamda eşit hale getirilmiş kadın ve erkeğin, siyasal, toplumsal ve ekonomikanlamda da eşit hale getirilmesi şarttır. Anayasanın 10.maddesi de devlete bu önlemleri alma yetkisi ve yükümlüğünü vermiştir. Bahsedilen bu önlemler hukukieşitliğin yanında fiili eşitliği sağlamaya yönelik olan pozitif ayrımcılıkuygulamalarıdır. Bu uygulamaların geçici nitelikte olup, ileride ayrımcılıkboyutuna ulaşmaması için, fiili eşitlik sağlandıktan sonra kaldırılması gerekmektedir.

KadınAvukatlar Açısından Uygulanabilecek Pozitif Ayrımcılık Uygulamaları

Kadın avukatların, meslekiyaşamlarını idame ettirirken erkek meslektaşlarına göre daha büyük zorluklaryaşadıkları bilinmektedir. Kadın avukatların meslek yaşamlarında yaşadıkları vekarşılaştıkları zorluklar, Kurultay kapsamında sunulan diğer tebliğlere konu edildiğinden; bu sorunlara genel olarak değinmek isteriz:

– Adliyede yaşanan zorluklar (Memurların tutumları, özel ihtiyaçlarını karşılamakta zorluklar, adliyelerin fiziki yetersizliklerive benzer sorunlar.)

– Serbest Çalışan Avukatların KarşılaştıklarıZorluklar (Müvekkil yahut hizmet almaya gelen vatandaşların tutumları, fizikive psikolojik tacizler vb. sorunlar)

– Sigortalı Çalışan Avukatların KarşılaştıklarıZorluklar (İş bulmakta zorlanma, Müvekkil yahut hizmet almaya gelen vatandaşların ve işverenin, çalışma arkadaşlarının tutumları, fiziki vepsikolojik tacizler vb. sorunlar)

– Aile hayatı ve özel hayatın getirdiğiyükümlülükler dolaşısıyla karşılaşılan zorluklar

– Meslektaşlar tarafından yapılan ayrımcılıklar

Yukarıda yasal dayanaklarındanbahsettiğimiz Pozitif Ayrımcılık Uygulamaları; genel olarak belirttiğimiz veKurultay kapsamında tebliğler ile ayrıntılı olarak da açıklanacak sorunlarınçözümü için mutlak ve ivedi olarak uygulanmalıdır. Çünkü

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

her ne kadar gerek Anayasa; gerekse Türk Medeni Kanunu'nda aile birliği içersinde kadın ve erkeğineşit olduğuna ilişkin yasal düzenlemeler yer alsada; kadınların (zellikle evli ve çocuklu olan) evin temizlik, yemek, ocuk gibi devamlı işlerinin sorumluluğunu taşıdığı aşikardır.

Doğum yapıp mesleğinden uzaklaşmak zorunda kalan; ya da hem çocukları ile ilgilenip hem de işlerinin yükünü taşıyan; sadece kadın olduğu için iş bulmakta zorlanan; hkiminden mbaşirine, memuruna, ktibine kadar tüm adliye personelince erkek avukatlardan farklı olarak görülen ve zaman zaman gerek adliye personelince gerekse vatandaşlarca tacize, hakarete uğrayan; adliyenin özellikle de icra dairelerinin zor koşullarında çalışan kadın avukatlar için uygulanabilecek pozitif ayrımcılık uygulamalarının ilişkin önerilerimiz ise şunlardır:

– ocuklu avukatlar için her baro bünyesinde kreş/ocuk bakım evlerinin açılması;

– Hamile ve yeni doğum yapan kadın avukatlara alışamadıkları süre içersinde maddi destek sağlayacak TBB bünyesinde bir fonoluşturulması;

– Mesleki itibarın önemi ve kadın avukatların adliye içersindeki sorunlarına ilişkin tüm personele seminer ve eğitimlerin verilmesi;

– Adliyelerde kadın avukatlar için özel tuvaletlerin yapılması;

– Adliyelerin ve özellikle icra dairelerinin fiziki koşullarının iyileştirilerek, çalışmaya müsait yerler haline getirilmesi;

– Kadın avukatların uğradıkları taciz vs. gibi durumlarda bu hususu gerekli mercilere bildirmeleri konusunda gerekli eğitim verilmesi; mağdur olan kadın avukatlara barolar tarafından gerekli desteğin verilmesi

Kadın avukatların mesleki hayatlarında yaşadıkları sorunların çözümlenip; anayasal eşitliğin yanında uygulamada da eşitliğin sağlanması için yukarıda temelini belirttiğimiz olum-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

lueylem uygulamalarının kanuni boyuta taşınması ve TBB ile tüm baroların ve tümkadın avukatların bu hususlar hakkında gerekli özveriyi göstermelerini temennieriz.

Çanakkale Barosu Kadın Hakları Komisyonu

Av. Tülay Ömercioğlu

Av.Nesrin Bütün

Av. Ebru Değirmenci Hüsmenoğlu

Av. ŞerefnurÇakır Demirtaş

Av.Özlem Meriç

Av. Tuğba Karagöz

III-TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA BAROLARDA KADIN ÖRGÜTLENMESİ VE KADINLARIN TEMSİLİYETİ

- Moderatörler :** Av. Şenay Tavuz
Av. Birgül Değirmenci
- Katılımcılar :** Av. Banu Dalgıç Cangı
Av.Sibel Bolevin
Av.Nesrin Sayın
Av. Evrim İnan

Gerek dünyada ve gerekse ülkemizde kadınların çalışma hayatına katılmaları ve yönetim seviyelerine yükselmeleri önünde birçok engelle karşı karşıya oldukları bilinen bir gerçektir. Bu gerçeğin altında yatan nedenlerin toplumların yapısal ve kültürel özellikleriyle yakından ilişkili olduğu çok açıktır. Bunun nedenlerinden birinin toplumun sosyoekonomik ve sosyokültürel açıdan ataerkil yapısından kaynaklanmakta olduğu düşünülmektedir.

Türkiye'de kadınların sosyal, siyasi ve ekonomik konumlarının istenilen düzeyde olmadığı değişik platformlarda dile getirilmektedir. Bizler de yaptığımız bu çalışmada kadın avukatlarının meslek yaşamında erkek avukatlarla eşit hak ve olanaklara sahip olup olmadığını, mesleki tarihimizde kadın avukatların durumunu, sosyo ekonomik açıdan farklı olan diğer ülkelerdeki avukatların konumunu ve örgütlenme modellerini incelemek suretiyle ; bir çok alanda dünyanın değişik ülkelerinde ortaya çıkan kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik politikalara kayıtsız kalmamış olan Türkiye'de; mesleğimizdeki ayrımcı ve eşitsiz uygulamalara farklı çözümler üretmeyi öngördük.

Dünya, ortak bir yaşam alanı olmasına rağmen, biz kadınlar ortak yaşamın sunduğu olanak ve fırsatlardan yeteri kadar

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

faaydalanmamaktayız. Özellikle de siyasal, sosyal, hukuki ve eğitim alanlarında erkekler ile eşit konumda değiliz.

*Türkiye’de bazı meslek gruplarında, kadın işgücü oranlarını incelediğimizde Avukat % 33, Mimar %36, Mühendis % 33, Akademisyen % 39’tür. Bu rakamlar gelişmiş ülkelere göre iyi gibi görünse de,yönetim seviyelerinde (0.19) ve parlamentoda temsilde (0.04) yer alan kadınların sayısı oldukça düşüktür (www.tisk.org.tr). Bunların çoğunluğunun hizmet sektöründe yer alması da dikkati çekmektedir.

*Türkiye’de her üç kadından ikisi işsizdir. İstihdam edilen kadınların % 71’i kayıt dışı olarak çalışmaya devam etmektedir. Kadın nüfusu erkeklerden fazla olmasına karşın kadın istihdam artışı erkek istihdam artışının üçte biri kadardır. Bunun yanında kadın yönetici sayılarına bakıldığında ise durumun pek de farklı olmadığı görülmektedir. Türkiye’de kamu kurum ve kuruluşlarında üst düzey yöneticiliklerde, kurul, komisyon ve komitelerde kadınların temsil düzeyi oldukça düşüktür.

AB Komisyon’u her yıl “Karar Alma Süreçlerinde Kadın ve Erkekler 2007 Raporu”nu yayınlamaktadır. Bu rapora göre, Türkiye’de kamu bürokrasisinde üst düzey yönetici statüsünde çalışan kadın sayısı oranı sıfırdır. Bu rakam bize, kadın erkek eşitliğinde Türkiye’de en olumsuz durumun kamu bürokrasisinde yaşandığını göstermektedir.

Kamu bürokrasisinin en üst 2 kademesinde kadınların oranı AB genelinde yaklaşık % 30, AB üyesi Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde de % 40’ın üzerine çıkmaktadır. 2007 yılının son çeyreği itibariyle kamu bürokrasisinde hiyerarşinin en üst iki düzeyinde görev yapan müsteşar ve müsteşar yardımcılarının tamamı erkeklerden oluşmaktadır. Kamu yönetimi, yüksek eğitim görmüş kadınların başlıca çalışma alanı olmaktadır. Ancak karar alma mekanizmasında kadın sayısı halen çok azdır (www.kssgm.gov.tr).

Meclisteki temsil oranlarına bakıldığında, son seçimlerde kadın parlamenterlerin oranının % 4’ten % 9’a çıkmış olduğunu görüyoruz. Türkiye, parlamentolarda kadın milletvekili-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

li oranları bakımından 177 ülke arasında yapılan sıralamada ancak 101. sırada yer almaktadır. Türkiye, Avrupa'da Malta ile birlikte sonuncu durumdadır. Dünya parlamentolarında ortalama kadın milletvekillerinin oranı ise 2007 yılı itibariyle % 17,7'dir.

Türkiye İstatistik Enstitüsü rakamlarına göre, kamuda 23 bin 585 üst düzey yöneticiden sadece 4 bin 250'sini kadınlar oluşturmaktadır.

Bakanlıklarda bulunan 21 müsteşar arasında kadın bulunmamaktadır. Müsteşar yardımcılarının sadece %5.3'ü kadınlar tarafından yürütülmektedir. 155 vali arasında kadın bulunmazken, vali yardımcılarının %0.9'unu kadınlar oluşturmaktadır. Kamuda genel müdür düzeyinde ise kadınlar %13.4 düzeyindedir. Genel müdür yardımcılığı makamının %13.4'ünü kadınlar oluşturmaktadır. Kadınların üst düzey yöneticiliği büyük oranda müdür ve müdür yardımcılığı ile sınırlı kalırken, kamuda müdür ve müdür yardımcısı kadın sayısı 3 bin 850'yi bulmaktadır. 12 bin 567 müdürden %13.8'i, 9 bin 849 müdür yardımcısının da %21.5'i kadındır. Şeften müsteşarlığa kadar uzanan orta ve üst düzey yönetici dağılımında kadınların oranı çok düşüktür. Yönetim derecesi arttıkça kadınların sayısı da azalmaktadır.

Adalet Bakanlığına bağlı tüm kurumlarda kadın hakim ve savcılarının oranı % 19.7'dir. Dışişleri Bakanlığında 187 büyükelçiden sadece 15'i kadındır. Polis teşkilatında çalışan kadınların ise sadece % 3.7'si emniyet müdürü konumundadır.

Rakamlar, kadının üniversitelerde yönetim kademelerinde de düşük düzeyde yer aldıklarını ortaya koymaktadır. Buna göre üniversitelerde toplam 93 rektör görev yaparken, bunların sadece 5'ini kadınlar üstlenmiş durumdadır. Üniversitelerdeki toplam 648 dekinden da 82'sini kadınlar oluşturmaktadır. Yüksek öğretimde öğretim elemanından % 35.9'u kadındır. Kadın profesörlerin oranı ise % 27'i bulmaktadır.(1-2)

Türkiye'de Karar ve Yetki Sürecinde Kadınların Eksik Temsilinin Barolardaki Yansımaları.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Barolarda kayıtlı kadın avukat sayısı ile yetki ve karar mekânizmalarındaki temsiliyet ilişkisi incelendiğinde ;

TBB'nin 31.12.2010 tarihli listelerine göre Türkiye'de 44.297 erkek 26.035 kadın avukat bulunmakta olduğu görülmektedir. TBB de mevcut 328 delegenin sadece 55 'i kadın avukatıdır. 55 delegenin 23'ü Türkiye'nin en büyük barosu olan ve 10.986 üyesi olan İstanbul Barosunun temsilcisidir. Bir çok ilde yönetim kurulunda ve TBB de kadın avukat bulunmamaktadır.

76 ilden sadece 20'sinden Barolar Birliğine kadın delege gönderilmiş olup, 50 ilden temsilci olarak hiç bir kadın avukat yer almamıştır. İstanbul'da 87 delegenin 23'ü kadın avukatıdır. Bu oran Türkiye geneline göre temsiliyet anlamında oldukça olumlu bir gelişmedir.

İstanbul'dan sonra en çok delege çıkararak il 8 delege ile Ankara'dır. (33/ 8) . İzmir'de kadın ve erkek avukat sayısının birbirine çok yakın olmasına rağmen 21 delegenin sadece 3'ü kadındır. Yönetimsel anlamda da kadın temsiline Başkan dahil olmak üzere 3 kadından oluşması, temsiliyet anlamında çok eksik bir orandır. İzmir Barosuna kayıtlı 5868 avukatın 2501'i kadın avukatlardan oluşmasına rağmen (%50 ye yakın) temsiliyet oranı çok azdır. Kadın dostu ve çağdaş kent iddiasında olan ilimizde avukatlar olarak yeterince eşit temsil olanağına kavuşmamış olmamız düşündürücüdür.

TBB'ye kadın delege gönderen diğer illerin oranı 31.12.2010 tarihli listeye göre aşağıdaki gibidir.

Antalya 8/ 3 ,Aydın 4/1 ,Adana 6/1 , Bilecik 1/1 ,Burdur 7/2 , Hatay 4/2 ,Isparta 2/1, Karabük 2/1 ,Kırşehir 2/1 , Mersin 2/1, Muğla 4/2 , Sakarya 2/1 , Samsun 3/1 ,Sinop 2/1,Te-kirdağ 3/1 ,Tunceli 2/1

TBB Yönetim Kurulunda görev alan 11 kişiden 3'ü kadındır. Av.Berra Besler, Av.Sitare Sağsen ve Av.Asude Şenol görev almış olup disiplin ve denetleme kurulunda hiç kadın yer almamıştır. Bu oranlar karar mekanizmalarında kadın avukatların çok az yer aldığını ortaya koymaktadır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Yapılan araştırmalarda barolardaki eril yapıya ilişkin istatistiki verilerin toplanmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle her ildeki yönetim kurulundaki oranların dökümünün yapılması mümkün olamamıştır.

Kadın Avukatların Mesleki Tarihine Genel Bir Bakış:

Savunmanın tarihsel geçmişinde erkekler yaklaşık 2500 yıldır varlıklarını sürdürmekle birlikte, kadınlar ancak 19. Yüzyıldan itibaren Avukatlık mesleğinde varlıklarını gösterebilmişlerdir.(3)

*Amerika Birleşik Devletlerinde, Kıta Avrupasına nazaran kadın avukatlar daha önce yargı sisteminde yerlerini almışlardır. Amerika Birleşik Devletlerinde 1880 yılından bu yana kadınlara avukatlık yapmak hakkı ve yetkileri verilmiştir. ABD’de kadınların üniversiteye girmeleri 19. Yüzyıla rastlamaktadır.

*Kıta Avrupası’nda ilk olarak FRANSA’DA kadınlar avukatlık haklarını alma konusunda kararlı bir mücadele vermişlerdir. 1897 yılında Hukuk Fakültesi mezunu bir kadın Paris Barosu’na ve Paris Savcılığı’na başvurarak avukatlık yapmak istediğini beyan ederek, Paris Barosuna kabulünü istemiştir. Paris Barosu ve Paris Savcılığı kadın hukukçunun bu istemini yasal dayanağının bulunmaması gerekçesiyle kabul etmemişlerdir. Genç kadın Hukukçu bu konuda yasal düzenleme yapılması gerekliliğine inanmış, arkasına aydınların desteğini alarak istemini milletvekilleri aracılığıyla yasa teklifi olarak Fransa Parlamentosu’na götürmüştür. 1900 yılında kabul edilen yasa ile kadın hukukçular avukatlık yapmaya başlamışlardır. 1940 yıllarda Paris Barosuna kayıtlı yüzden fazla kadın Avukatın olduğunu belirlemektedir.

*ALMANYA’DA ise kadınların üniversitelere kabulü 1908 yılında başlamıştır. Almanya’da Alman Hukuk Fakülteleri’nden mezun olan kadınlar 1.Dünya Savaşı sonlarına kadar, yani 1924 yılına kadar hakimlik yapamadılar.

Uygulama 1908 yılından, 1923 yılına kadar sürmüş, 1923 yılında Münih’te, 1924 yılında Prusya’da ilk olarak kadınlar avu-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

kat olarak göreve başlamışlardır. 1929 yılında Berlin’de 3000 avukattan 8 i, Münih’te 700 Avukattan 4 ü kadındır.

*İNGİLTERE’DE kadınlar 1919 yılından bu yana Barrister ve Sollicitor olarak görev yapmaktadırlar. İngiltere de ilk yıllarda kadın avukatlar daha çok aile hukukunu ilgilendiren davalarda görev almışlardır. İngiltere de ilk yıllarda kadın Avukatların bağımsız Büro Açmaları olası iken daha çok erkek avukatların yanında görev almışlar, 2. Dünya Savaşından sonra kadın Avukatların ayrı, bağımsız olarak büro açtıkları görülmüştür. Günümüzde yakın zamanda yapılan bir araştırmaya göre İngiltere’de 63.000 avukat görev yapmaktadır. 63.000 Avukatın 20.500 kadarını kadın avukatlar oluşturmaktadır.

*Hollanda’da 1905, Danimarka da 1909, Avusturya da 1919, Macaristan da 1929, Yılından bu yana kadınlar avukatlık yapabilmektedirler.

*TÜRKİYE’DE , Baro Kayıtlarının sağlıklı tutulabildiği 1930 yılı itibariyle İstanbul Barosuna kayıtlı 11, Ankara Barosuna kayıtlı 4, Bursa Barosuna Kayıtlı 1, Seyhan Barosuna kayıtlı 1, olmak üzere toplam 17 kadın avukat görev yapmıştır.

İlk kadın avukat Süreyya Ağaoğlu ‘dur. İstanbul Hukuk Fakültesine kayıt yaptırabilmek için fakülte başkanı Prof.Selahahttin Bey üç kadın arkadaş daha getirirse fakülteye alacaklarını söyler, Bedia,Melahat ve Saime adlı arkadaşlarını ikna eden Süreyya fakülteye kayıt yaptırmayı başarır. 1923-1924 yılında mezun olur ve 1927 yılında Ankara Barosuna kaydolur.

Kadın Avukatların Medeni Kanun 159. Maddesi uyarınca mesleğe başlamadan önce kocalarından izin alma zorunluluklarının 1990 yıllara kadar yaşandığını görüyoruz. Medeni Kanun 159. maddesi, yani kadının çalışmasındaki kocanın iznine bağlı olma koşulu, Anayasa Mahkemesi tarafından 29.11.1990 tarih ve 1990/30 esas ve 1990 karar sayılı hükümle iptal edilmiştir. Yapılan araştırmada, geçmişte bazı kadın Avukatların eşlerinin izin vermemesi nedeniyle özellikle evlendikten sonra avukatlığa devam edemedikleri belirlenmiştir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Ülkemizde İlk Kadın Baro Başkanı Elazığ Baro Başkanı Av. Nermin Özkaya olup, 1972-1979 yılları arasında görev yapmıştır.

Sonraları ; Sinop Barosu Başkanı Av. Gülay Çoşar 1990-1992, Giresun Baro Başkanı Nurten Pamuk Akdağ 1992-1994, Çankırı Baro Başkanı Aynur Bulutçu 1994-1996, Kütahya Baro Başkanı Av. Türkan Üstünel 1995-1998 ,Bursa Barosu Başkanı Asude Şenol yılları arasında Kadın Baro Başkanları olarak görev yapmışlardır.

Ülkemizde kadın hukukçuların komisyonlarda örgütlenme deneyimine ilişkin olarak 1999 yılında başlayan TÜBAKKOM modeli çok önemlidir. İzmir’de kadın hakları komisyonunun kuruluşu 1980’den sonra başlayan kadın hareketi mücadelesine paralel olarak ortaya çıkmıştır.

Sosyal devlet ilkesi; herkese, içinde yaşamakta olduğu toplum olanaklarına uygun bir yaşam düzeyini sağlamakla kendini görevli bilen devlet anlayışını ifade eder. Toplumdaki bireylerin hiçbir ayırım gözetmeksizin sosyo-ekonomik tüm haklara sahip kılınmaları, bu hakları özgürce kullanabilmelerini hukuken güvence altına almakla kendini yükümlü gören devlet, hukuk devleti ilkesini benimsemiş sayılır. İzlenilen sosyal politikaların gelişmişlik düzeyi, bir devletin sosyal devlet ilkesini benimsemiş olmasının da bir ölçütü olarak gösterilebilir (Acar, 2006:12) Ancak yukarıda sayısal verilerle açıklandığı üzere ülkemizde kadınların erkeklerle eşit olanaklara sahip olmadığı ortadadır.

Dünya’da Kadınların Karar Alma Mekanizmalarındaki Durumu ve AB Üyesi Ülkelerdeki Eşitlik Stratejilerine Kısa Bir Bakış Avrupa ülkelerinin neredeyse tamamında kadınların parlamentoya katılım oranları Türkiye’deki katılım oranlarından fazladır. En yüksek katılım oranları İskandinav ülkelerindedir. (İsveç, Norveç, Finlandiya ve Danimarka) Türkiye’ye yakın coğrafi bölgede olan Balkan ülkeleri değerlendirildiğinde ise kadınların siyasal katılımının Bulgaristan’da %22, Bosna Hersek’te %14, Yunanistan’da %13 olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Ortadoğu ülkelerine bakıldığında siyasal ka-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

tılım oranları Suriye’de %12, İran’da %4 ile daha düşüktür. Bu veriler çerçevesinde Türkiye’deki katılım oranları değerlendirildiğinde ise Temmuz 2007 seçimleri sonrasında %9 oranıyla ancak komşu ülke İran’ın üzerinde bir siyasal katılım oranına ulaştığı söylenebilir (2007 verileri)

Devletlerin belirlediği politikaların toplumsal cinsiyet rollerini belirlediği ve şekillendirdiği , toplumsal cinsiyet rollerinin de politikalara yön verdiği görülmektedir. Nitekim, toplumsal cinsiyet eşitliğinin görece sağlanmış olduğu ve bakım sorumluluklarının aile ve devlet arasında paylaşıldığı sistemlerde kadınlar, ücretli doğum izinlerini takiben çalışma hayatına dönmekte, siyasal ve toplumsal diğer mekanizmalarda daha fazla yer alabilmektedirler. Toplumsal yapı, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayandığında daha eşitlikçi politikalar uygulanmakta ve sonuç da daha eşit olmaktadır. Buna en iyi örnek kadınların istihdamda ve parlamentoda en yüksek oranda yer aldığı ülkelerdeki sosyal politikalaradır. (4)

Karar Alma Mekanizmalarında Kadınlar:

Avrupa Komisyonu, karar alma organlarındaki kadın erkek eşitliğini sağlama görevi kapsamında, mevcut durumu görme ve eğilimi izleme amacıyla karar alma mevkilerindeki kadın erkek sayıları istatistiğini tutmakta ve bu veri tabanını her üç ayda bir güncellemektedir. Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Komisyonu’ndaki kadın dağılımı aşağıdaki grafiklerde gösterilmektedir:

* 9 Subat’ta Avrupa Parlamentosu tarafından onaylanan yeni Avrupa Parlamentosu’nun %35’ini kadınlar, %65’ini erkekler oluşturmaktadır. Ülkeler bazında Avrupa Parlamentosu’ndaki kadın milletvekili oranlarına bakıldığında Finlandiya %62 ile başı çekmekte olup, onu %56 ile İsveç ve %50 ile Estonya izlemektedir.

** AB üyesi devletlerin ulusal parlamentolarındaki dağılıma bakıldığında kadın temsil oranının %24’te kaldığı görülmektedir. Buna göre üye devletlerin ulusal parlamentoları arasında oransal olarak en çok kadın milletvekili barındıran

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ülke %47'lik oranla İsveç'tir. İsveç'i %42'lik oranla Hollanda ve %40'lık oranla Finlandiya izlemektedir. Türkiye ise meclisindeki %9,1'lik kadın milletvekili oranıyla AB üye devletlerinin (aynı orana sahip Malta hariç) gerisinde kalmaktadır.

AB'nin danışma organlarını oluşturan Bölgeler Komitesi ve Ekonomik ve Sosyal Komite'deki dağılım da kadınların temsilinin erkeklerin çok altında kaldığını gözler önüne sermektedir. 10 Şubat 2010'da Avrupa Bölgeler Komitesi'ne ilk kez bir kadın başkanın (Mercedes Bresso) seçilmesi umut vermiştir. Bölgeler Komitesi'ndeki üyelerin %20'sini kadınlar, %80'ini erkekler oluşturmaktadır. Ekonomik ve Sosyal Komite'de ise %22'lik kadın temsiline karşın %78'lik bir erkek temsil oranı gözlemlenmektedir.

Görüldüğü üzere AB'nin temel karar alma mekanizmalarındaki kadın temsili istenen düzeyde değildir. Fakat Komisyon özellikle bu alandaki gelişmeleri dikkatle izlemekte ve dengelemlerin kadın lehine gelişmesi için çeşitli politikalar önermeye devam etmektedir.(5)

*CEDAW m.4 "Geçici Olarak Alınan Özel Tedbirler" "Oy Verme, Seçilme ve Katılma Hakkı" başlığını taşıyan 7. Maddesi

*Anayasanın 10.maddesi, Amsterdam Antlaşması Türkiye'de, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne (CEDAW) Katılımın Uygun Bulduğuna Dair Kanun 24 Temmuz 1985 tarih ve 85/9722 Sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanmış, 14 Ekim 1985 tarih ve 18898 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış olup, 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu sözleşmenin "Geçici Olarak Alınan Özel Tedbirler" başlığını taşıyan 4. Maddesi;

1. Erkekler ile kadınlar arasındaki eşitliği fiilen gerçekleştirmeyi hızlandırmak için Taraf Devletlerin aldıkları geçici tedbirler, bu Sözleşmede tanımlanan bir ayrımcılık şeklinde görülemez; ancak bunlar hiçbir şekilde eşitlikçi olmayan veya farklı türden standartların sürdürülmesi sonucunu doğuramaz; fır-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

sat ve muamele eşitliğini sağlama amacı gerçekleştirildiğinde bu tedbirlerin uygulanmasına son verilir ve Taraf Devletler tarafından alınan bütün özel tedbirler ayrımcılık şeklinde görülmez." olarak düzenlenmiştir.

"Oy Verme, Seçilme ve Katılma Hakkı" başlığını taşıyan 7. Maddesi ise;

Taraf Devletler ülkenin siyasal ve kamusal yaşamında kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve özellikle kadınların erkeklerle eşit şekilde aşağıdaki haklarını güvence altına alır:

a. Bütün seçimlerde ve referandumlarda oy kullanmak ve kamusal olarak seçim yapılan bütün organlara seçilebilmek hakkı;

b. Hükümet politikalarının formüle edilmesine ve bunların uygulanmasına katılma hakkı ile kamu görevlerine atanma ve idarenin her düzeyinde kamusal görevleri yerine getirme hakkı;

c. Hükümet dışı kuruluşlar ile ülkenin kamusal ve siyasal yaşamıyla ilgili kuruluşlara katılma hakkı. düzenlemelerini içermektedir.

7 Mayıs 2004 tarihinde gerçekleştirilen düzenleme ile Anayasamızın 90. Maddesi'ne "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır" hükmü eklenmiştir.

Anayasanın 67, 68 ve 70 inci maddeleri ile yerel ve milletvekili seçimlerinde "seçme ve seçilme", "siyasi parti kurma", usulüne göre partilere girme ve partilerden ayrılma", "halk oylamasına katılma", "kamu hizmetlerine girme" hakları; 25, 26, 28, 29, 33 ve 34 üncü maddelerinde ise "düşünce ve kanaat hürriyeti", "düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti", "basın hürriyeti", "toplantı hak ve hürriyetleri" herhangi bir cinsiyet ayrımı yapılmaksızın tüm vatandaşlara tanınmıştır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

“Siyasi partilerin kadın kolu kuramayacakları”na ilişkin yasa 23.07.1995 tarih ve 4121 sayılı yasa ile kaldırılmıştır. Yasalarımızda siyasal haklar konusunda cinsiyet ayırımı yapan hükümler mevcut değildir. Ayrıca 2820 sayılı Siyasal Partiler Kanununun 83. maddesinde “siyasal partilerin, herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu prensibine aykırı amaç güdemeyeceği” bildirilerek cinsiyet de dahil ayrımcılık temelinde parti çalışmaları yapılması engellenmiştir.

21 Mayıs 2004 tarihinde 25469 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Anayasanın Bazı Maddeleri Yasalardaki eşitlikçi düzenlemelere rağmen, uygulamada eşitliğin sağlanamayacağını en somut biçimde siyasal düzlemde görmek mümkündür. Yetki ve karar alma süreçlerine kadınların katılımlarında; kadınların eğitim düzeyi, ekonomik durumları ve aile içi sorumlulukları belirleyici etkenlerdir. Siyasetin erkek egemen bir alan olarak toplumsal kabul görmesi, kadınların bu alana katılımlarında kısıtlayıcı olmaktadır.

Ülkemizde, eğitim düzeyindeki düşüklük, pek çok alanda olduğu gibi kadınların siyasal katılımını da olumsuz yönde etkileyen önemli bir faktördür. Cinsler arası eşitliğin yalnız kadınların eşitlik bilincine ve istencine ulaşması ile gerçekleşmeyeceği; çocukların, erkeklerin, ailenin ve bir bütün olarak toplumun da bu konuda kadınların yanında yer alması gerektiği düşünüldüğünde, toplumsal cinsiyet eşitliğini dikkate alan eğitimin önemi daha da belirgin hale gelmektedir.

Öte yandan, çocuk, yaşlı, engelli bakımı konusunda destek mekanizmalarının yetersiz olması kadınların ev içi sorumluluklarını artırmakta, bu durum kadınların siyasi hayata aktif katılımlarının önündeki engellerden birini teşkil etmektedir.

Kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik Avrupa Birliği’nce sağlanan Ülkemizde de özellikle son yıllarda kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik önemli adımların atılması umut verici bir gelişmedir. Örneğin 2004 yılında yapılan Anayasa Değişik-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

liği ile Anayasa'nın 10. Maddesine "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yasama geçmesini sağlamakla yükümlüdür." ifadeleri eklenmiştir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılında hazırlanan 2008-2013 dönemini içeren "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı" kadına karşı ayrımcılığı önlemek ve kadınların sosyal ve ekonomik konumlarını iyileştirmek amacıyla kadın ve erkeklerin yaşamlarının çeşitli alanlarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesine yönelik hedef ve uygulama stratejileri ortaya koymaktadır. Eylem planında yer alan stratejilerin ve eylemlerin kâğıt üzerinde kalmayıp sorumlu kurumlar tarafından gerçek hayata uygulanmasının Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesinde önemli rol oynayacağı beklenmektedir.

Kadın-erkek eşitliği, Avrupa Birliği (AB) Anlaşmasının ikinci maddesinde ve Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında yer alan, Birliğin temelini oluşturan değerlerden biridir. AB, kuruluşundan bu yana, gerek yasal düzenlemeler, gerek politik girişimler, gerekse bu alanda yapılacak ilerlemeleri teşvik eden finansal destekler ile kadın-erkek eşitliğini güvence altına almak üzere pek çok adım atmıştır.

Avrupa Birliği kadın erkek eşitliğini sağlamak amacıyla uyguladığı tüm politikalarda toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesine bağlı kalmaya çalışmakta ve gerektiği takdirde bu eşitliği sağlamak amacıyla özel önlemler alma yoluna gitmektedir. Günümüzde üniversitelerden daha fazla kız öğrenci mezun olmakta ve kadınlar Avrupa tarihinde daha önce hiç olmadığı kadar işgücüne katılım sağlamaktadırlar.

1957 yılında imzalanan Roma Antlaşması sonrasında 1997 yılında gerçekleştirilen Amsterdam Antlaşması ile toplumsal cinsiyet eşitliği konusu desteklenmeye devam edilmiştir. Bu anlaşma ile cinsiyete dayalı ayrımcılığa ve kadın erkek eşitliğine ilişkin olarak direktifler ile düzenlemeler yapılmasının önünü açmıştır . 1 Mart 2006'da kabul edilen ve 2006-2010 yıllarını kapsayan kadın-erkek eşitliğine ilişkin yol haritasında

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Karar alma mekanizmalarına kadın ve erkeğin eşit katılımının teşviki, Cinsiyete dayalı basmakalıp kategorilerin ortadan kaldırılması ve AB dışında da toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesine ilişkin direktifler getirilmiştir.

Ülkemizdeki Mevcut Durumun Analizi:

1. Dünya’da ve Türkiye’de ki örgütlenmede kadının rolü ve yeri konusunda üst seviyelerde olmadığımız tespit edilmiştir.

2. Kadın hakları konusunda farkındalığımızın zayıf olduğu gözlemlenmiş ve genel olarak kadın avukatların kadın erkek eşitliği konusunda bir problem yaşanmadığını düşündüğü, özellikle de örgütlü çalışmalarda kadın sayısının çok az olduğu görülmüştür.

3. Gerek kadınların bireysel ekonomik durumları gerekse kurumsal olarak yeterli bütçe ayrılmadığından, kadın örgütlenmesi olumsuz etkilenmekte ve gelişmesi engellenmektedir. Barolar Kadın Örgütlenmelerine ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik bütçe ayırmamaktadır. Örn:TÜBAKKOM çalışmalarına ayrılmış özel bir bütçe yoktur.

Ayrıca gelir dağılımı bakımından da para ve gücün erkekte olduğu ve bu sebeple örgütlenmemizin sağlanamadığı tespit edilmiştir.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kadın ve erkeklerin, kız ve erkek çocukların gereksinimlerinin karşılanmasında, kamu kaynaklarının hakça kullanımını ve kamu gelirlerinin yükünün hakça üstlenilmesini gözeten bütçe olarak tanımlanmaktadır. (Inter-Parliamentary Union 2004, 2007).

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe, kadınlar için ayrı bir bütçe değildir. Ancak içinde yaşadığımız hayatların toplumsal cinsiyet rol, kalıp ve işbölümü ile şekillendirildiğini ve kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kaynaklık ettiği dezavantajlı konumlarının varlığını bir ön kabul olarak değerlendirebilir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe, bütçenin cinsiyetler arası eşitsizliklerin giderilmesine yönelik olarak düzenlenmesi ve uygulama sonuçlarının izlenmesine olanak sağlayacak şekilde yapılandırılması anlamını taşır. Kadınların mücadelesi sonucunda 1990 lı yıllardan itibaren uluslar arası düzeyde BM, AB kararlarında “kadınların güçlendirilmesi ve cinsiyetler arası eşitsizliklerin giderilmesi” temel stratejisinin bir parçası olarak değerlendirilmektedir.

Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu, 25 Şubat – 7 Mart 2008 tarihleri arasında yaptığı 52. Oturumunun ana temasını “Cinsiyet eşitliğinin finansmanı ve kadının güçlendirilmesi” olarak belirlemiştir. Bu toplantıda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için tüm gelir ve harcamaların toplumsal cinsiyete duyarlı analizlerini yapmak ve tüm düzeylerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelerin hazırlanmasını sağlamak konusunda ortak görüş ortaya çıkmış ve sonuç belgesinin 21.maddesinde bütçe bağlamında bir dizi karar alınmıştır.

Neden Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ?

Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme, kamu bütçesinin kadın ve erkek arasındaki eşitliğe katkıda bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi ve sonrasında cinsiyet eşitliğini sağlayacak gerekli değişiklikleri önermek üzere incelediği bir süreçtir. Bu bütçe yaklaşımı, kamu harcamaları ve gelirlerinin her çeşidini cinsiyet perspektifinden analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin nihai amacı ise bütçelerin cinsiyet eşitliğini aktif olarak sağlayacak bir şekilde oluşturulmasıdır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe, kadınlar ya da erkekler için ayrı bütçeleri onaylamak (yapmak) değildir. Devlet bütçesinin kadın ve erkeklerden oluşan farklı gruplar üzerindeki etkilerine göre toplumun cinsiyetler arası ilişkileri temelinde bilinçli bir şekilde ihtiyaçlar doğrultusunda dağıtılmasıdır.

Erkekler ve kadınlar farklı ihtiyaçlara sahip olabilirler veya kendileri için yapılacak harcamanın gelirini sağlayabilirler. Örneğin; sağlık programlarında anne sağlığı ile ilgili harca-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

malar kadınlara yöneliktir, erkekler bu hizmetlerden yararlanamazlar. Diğer taraftan tam kamusal mal olarak ifade ettiğimiz; cadde aydınlatmaları, savunma, güvenlik, adalet gibi bazı malların yararlanıcılarını kadın ve erkek olarak belirlemek de mümkün değildir. Öyleyse cinsiyete duyarlı bütçe, kamu gelir ve harcamalarının yüzde 50'sinin kadınlara yüzde 50'sinin de erkeklere yönelik olması değildir.

Türkiye, CEDAW'a taraf bir ülke olarak, eğitim alanında kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmalarını güvence altına almak üzere, kadına karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi için gerekli tüm önlemleri alıp almadığı konusunda hesap verme yükümlülüğü altındadır (Tan, 2008:28).

Türkiye'de cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik altyapının oluşturulması, 1980'li yılların ortalarına kadar uzanmaktadır. Ülkemizde kadın-erkek eşitliğinin devlet içinde kurumsallaştırılması süreci şu şekildedir;

1987 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'na bağlı Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü bünyesinde Kadına Yönelik Politikalar Danışma Kurulu kurulmuştur.

Ardından Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı 20 Nisan 1990 tarihli ve 422 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile ihdas edilmiştir. Başlangıçta Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı olan kurum, 24 Haziran 1991 tarihinde kadın konuları ile ilgili sorumlu bir devlet bakanlığı kanalıyla Başbakanlığa bağlanmıştır. Daha sonra kurum 29 Mart 2003 tarih ve 25063 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan düzenlemeyle Başbakanlığa bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Genel Müdürlüğün 5251 sayılı Teşkilat Yasası 6 Kasım 2004 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Son olarak 03.06.2011 tarih ve 633 sayılı KHK ile anılan Genel Müdürlük Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesine alınmıştır.

Toplumda kadının statüsünün yükseltilmesi amacıyla çeşitli faaliyetleri yürütmekten sorumlu KSGM, cinsiyete duyarlı

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

bütçelemeye yönelik altyapının oluşturulması konusunda da çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Genel Müdürlüğün 2008-2012 yılları arasını kapsayan stratejik planından da toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bütçe oluşturulmasında bilinç yükseltmesine ilişkin çalışmalar yürütüleceği belirtilmiştir.

Bu hedef , ülkemizde cinsiyete duyarlı bütçeleme anlayışının bir fikir olarak tartışılmakta olduğunu ve henüz uygulamaya geçilmediğini göstermektedir.KSGM tarafından hazırlanan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı (2008-2013)'nda kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik eylem planları içerisinde cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarından sorumlu kurum olarak Maliye Bakanlığının belirlendiği görülmektedir.

Sonuç olarak, kadın-erkek eşitsizliğini ortadan kaldırmaya yönelik politikalar belirlendikten sonra bu politikaları gerçekleştirmeye yönelik kaynağa bütçede yer verilmesi gerekmekte olup, bu yöntem barolarda da uygulanmalı, kadın erkek eşitliğini fiili olarak sağlamaya yönelik olarak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yapılmalıdır.

5. Barolarda kayıtlı kadın avukat sayısı ile yetki ve karar mekanizmalarındaki temsiliyet ilişkisi incelendiğinde ;

TBB'nin 31.12.2010 tarihli listelerine göre Türkiye'de 44.297 erkek 26.035 kadın avukat bulunmakta olduğu görülmektedir. TBB de mevcut 328 delegenin sadece 55 'i kadın avukattır. 55 delegenin 23'ü Türkiye'nin en büyük barosu olan ve 10.986 üyesi olan İstanbul Barosunun temsilcisidir. Bir çok ilde yönetim kurulunda ve TBB de kadın avukat bulunmamaktadır.

76 ilden sadece 20'sinden Barolar Birliğine kadın delege gönderilmiş olup, 50 ilden temsilci olarak hiç bir kadın avukat yer almamıştır. İstanbul'da 87 delegenin 23'ü kadın avukattır. Bu oran Türkiye geneline göre temsiliyet anlamında oldukça olumlu bir gelişmedir.

İstanbul'dan sonra en çok delege çıkararak 8 delege ile Ankara'dır. (33/ 8) . İzmir'de kadın ve erkek avukat sayısının birbirine çok yakın olmasına rağmen 21 delegenin sadece 3'ü

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

kadındır. Yönetimsel anlamda da kadın temsilinin Başkan dahil olmak üzere 3 kadından oluşması, temsiliyet anlamında çok eksik bir orandır. İzmir Barosuna kayıtlı 5868 avukatın 2501'i kadın avukatlardan oluşmasına rağmen (%50 ye yakın) temsiliyet oranı çok azdır. Kadın dostu ve çağdaş kent iddiasında olan ilimizde avukatlar olarak yeterince eşit temsil olanağına kavuşmamış olmamız düşündürücüdür.

Bu çerçevede İzmir Barosuna bağlı ilçe temsilciliklerinde 'İzmir yerelinde' kadın avukatların temsiliyet oranının cinsiyet esaslı değil ihtiyaç esaslı olup olmadığı da sorgulanmıştır. Zira ilçe temsilcisi kadın avukat sayısı diğer kurullara göre erkeklerle hemen hemen eşit düzeydedir. (6 Kadın 5 Erkek)

Sonuç olarak ; toplumun her alanında olduğu gibi, barolarımızda da kadın temsiliyetinin erkekler ile eşit düzeyde olmadığı görülmüştür. Örn.: TBMM, TBB, siyasi partiler, kamu bürokrasisinde ki temsiliyet (kadın vali), üniversiteler.

6. İzmir Barosu tarafından 2011 yılında yapılan istatistiğe göre, üzere fiiliyatta emekçi olarak çalışan kadın avukatların oranı % 24,1 , erkeklerin % 9.3 oranındadır. Kendi adına bağımsız çalışma oranlarını incelediğimizde %61.0 kadın, % 77.0 erkek avukatın kendi bürosunda çalıştığı görülmektedir. Kurumlarda da %4.6 oranında kadın, % 1.8 oranında erkek avukatların olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca söz konusu verilere göre anket katılımcılarının cinsiyetlerine göre dernek ve siyasi partilere üye olma durumları sorgulandığında kadın avukatların % 20.6, erkek avukatların % 28.6 oranında olduğu gözlenmiştir. (7)

7. Kadın 'ANNE' ama erkek 'BABA' değil!

Kadına verilen roller çok fazla olmasına rağmen (avukat, anne, eş, gelin, çocuk vb.) erkeğin üstlendiği rol çok az olduğu tespit edilmiştir (eş, işveren ve part-time baba!)

Karı koca çalışan bürolarda ortaklık yerine erkeğin üstünlüğünü kabul eden patronluk anlayışı sorgulanmıştır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

8. Avukat kadın olmaktan dolayı meslek yaşamında kısıtlanmaktadır (iş seyahatleri, iş görüşmeleri, toplantı, hamilelik, çocuk bakımı ve aktiviteleri, ev işleri ve evlilik)

9. Yalnız çalışıp,yalnız yaşayan kadın avukatlar toplumsal baskı altında (ekonomik özgürlüğü olsa bile) kalmakta ve bu baskılara göre davranışlarını yönlendirmektedir.

10. Kadın avukatların mesleklerini icra ederlerken tacize uğramaları haricinde komisyon ve kurul çalışmalarında da bu kaygı nedeniyle yeterince görev almadıkları gözlemlenmiştir.

Almanya'daki Kadın Avukatların Durumuna Genel Bakış

Almanya'da baro kapsamında kadın avukatların bir örgütlenmesinin olmadığı görülmektedir. Almanya'da iş yaşamında kota bakımından engelli ve kadın kotaları uygulanmakta olup, pozitif ayrımcılık yapılmaktadır.

Tarihsel süreci gözden geçirdiğimizde diğer ülkelerde olduğu gibi Almanya'da kadınların üniversitelere kabulünün de ancak 1908 yılında başlamış olduğunu görürüz. Almanya'da Alman Hukuk Fakülteleri'nden mezun olan kadınlar 1.Dünya Savaşı sonlarına kadar, yani 1924 yılına kadar hakimlik yapamadılar.

26 Eylül 1920 toplanan Alman Hakimler Birliği 26 Eylül 1920 de yaptığı toplantıda. **kadınların yaradılışının, bir yargıta bulunması gereken tarafsızlık, paniğe kapılmadan karar verebilme ve muhakeme yeteneklerine uygun olmadığı gerekçeleriyle** yargıç olma istemleri reddedilmiştir.

Bu karardan 2 yıl sonra Alman Avukatlar Birliği, Alman Yargıçlar Birliği'nin aldığı karara benzer özellikte başka bir karar almıştır. "**Kadınların bünyesi hakimliğe ve avukatlığa uygun değildir. yargılamaya karışmaları adaletin zararına olur**" denilmiştir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Avrupa Barolar Konseyi (CCBE) 2008 yılı verilerine göre ; Almanya'da kayıtlı 146.910 avukatın 44.703'ü kadınlardan oluşuyor. Almanya'da Baroların en önemli özelliği Türkiye'deki yapılanmaya nazaran çok daha resmi bir statüde olmasıdır. Elitiz bir anlayışla oluşan yapılanma nedeniyle , daha çok varlıklı avukatlarla erkek avukatların yönetim organlarında temsil ediliyor olduğu gözlemlenmiştir.

Kadın avukatların baro içerisinde komisyon vb. bir isim altında örgütlenmelerinin bulunmadığı öğrenilmiştir. Kadın avukatların baro dışında dernek veya benzer başka örgütlenme yapıları içinde çalışma grupları oluşturmak suretiyle faaliyet yürüttükleri görülmektedir.

* DJB (Deutsche Juristinnen Bund - Alman Kadın Hukukçular Birliği), burada sadece kadın avukatlar değil, bütün kadın hukukçular (hakim-savcı-araştırmacı) yer almaktadır.

*Alman Avukatlar Derneği (Deutscher Anwaltverein - DAV) içerisinde 2004 yılında oluşturulan Kadın Avukatlar Çalışma Grubu vardır.

*(Arbeitsgemeinschaft Anwältinnen im DAV), derneğin kuruluşu ise 1871 yılına kadar uzanmaktadır. Üzerinde durdukları en önemli konulardan birisi, kadın avukatların iş ve politik yaşamda eşit hak ve söz sahibi olma hakları.

* Avrupa çapında da EWLA (European Women Lawyers Association - Avrupa Kadın Avukatlar Birliği ya da Örgütü vardır.

* CCBE (Commission de Conseil des Barreaux européens - Avrupa Birliği Avukatlık Konseyi), Türkiye de bu örgüte yarı-üye durumunda (assoziiert). Bunun içinde de kadın grubu var olduğu tahmin edilmekte olup çeviri yapılması gereken web sitesinden bilgi edinilebilir. Ağırlıklı olarak ülkelerarası hukuk (avukatlık) hizmetinin sorunsuz ve hızlı yürütülmesini amaçlayan bir kurum.(6)

SORUNLARIN KAYNAĞI :

1. Kadına yüklenen toplumsal yükler ve sorumluluklar.
2. Namus kavramının kadın bedeni üzerinden tanımlanması.
3. Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak bütçenin ayrılmaması.
4. Kadının örgütlenmede yer almasını engelleyen çalışma koşulları (ataerkil anlayış!)
5. Toplumsal örf ve adetler ve din aracılığı ile kadının örgütlenmede ve yaşamda görünür olmasının engellenmesi
6. Kadınlar arası birlik ve dayanışmanın yeterince sağlanmaması

ÖNERİLERİMİZ :

27 Ağustos - 7 Eylül 1990 tarihleri arasında Havana'da toplanan Suçların Önlenmesi ve Suçluların Islahı üzerine Sekizinci Birleşmiş Milletler Konferansı tarafından kabul edilmiş olan Avukatların Rolüne Dair Temel Prensipler Sözleşmesine göre;

Hükümetler, avukatların meslek örgütleri ve öğretim kurumları, hukuk mesleğine girişte ve mesleğin icrasında bir kimseye karşı ırk, renk, cinsiyet, etnik köken, din, siyasal veya başka bir fikir, ulusal veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum, ekonomik veya başka bir statü gibi nedenlerle ayrımcılık yapılmamasını sağlamakla yükümlü tutmuştur.

CEDAW 4.maddesi, Anayasası 10.maddesi, Amsterdam Antlaşmasının ilgili hükümleri çerçevesinde kadın avukatların mesleği icra ederken ve meslek örgütündeki temsiliyetinde eşitliğin sağlanması için öncelikle toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması hedefi ile,

1) Sosyal devlet anlayışı temelinde cinsiyete duyarlı bütçelemenin esas alınması ve Cinsiyet eşitliğini sağlayacak ekonomik destek mekanizmalarının acilen oluşturulması, bu çerçevede ;

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

a)Çocuklar için yeterli kreş ve etüt eğitim merkezlerinin oluşturulmasının sağlanması,

b) Hamilelik ve doğum izin ücretinin TBB'den asgari ücret olarak belirlenmesi.

2)Avukatlık Kanunu ve ilgili mükteseplerinde cinsiyet ayrımcılığını içeren hükümlerin, kadın erkek eşitliği temelinde yeniden düzenlenmesi, bu çerçevede;

*Cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa veya şiddete maruz kalan meslektaşlarımıza psikolojik ve hukuksal destek sağlanması,

*Kadın avukatlara yönelik şiddetle ilgili olarak meslek kuralları ve disiplin yönetmeliğe özel hüküm konulması,

3) Staj eğitiminden başlamak üzere, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik ayrımcılığın önlenmesine yönelik olarak meslek içi eğitim çalışmalarının yapılması,

4) Kadın Hakları Komisyonları veya Merkezlerinin kurulmasının teşvik edilerek örgütlenmeye barolardan bütçe aktarılması ve barolar arası iş birliğinin güçlendirilmesi

5)TBB ve Baroların yönetim ve diğer kurullarında ve delegelerinde pozitif ayrımcılık uygulanması (%50) ve fiili eşitlik sağlandığında bu kotanın kaldırılması (Anayasa md. 10)

Neden Pozitif Ayrımcılık ?(8)

Pozitif ayrımcılık, tarihsel olarak dışlanmış grupların, başta eğitim, istihdam ve siyaset gibi alanlara katılımlarını sağlayarak bu gruplara temsil imkânı vermeye çalışan bir dizi kurumsal politika ve uygulamayı ifade etmektedir. Pozitif ayrımcılık politikaları farklılıklar temelinde bir politika anlayışı ile yakından ilgilidir. Bir anlamda etnik aidiyet, cinsiyet, ırk gibi farklılıklar temelinde şekillenen fiili ayrımcılığın önüne geçilmesi amacıyla bu farklılıklar lehine, telafi edici bir "ayrımcılığı" savunur. Pozitif ayrımcılık, fiili eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya yönelik bir eşitlik politikasıdır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Cinsiyetler arası eşitliğin temelini, toplumda mevcut olan fırsatlardan kadınlarla erkeklerin eşit yararlanma olanaklarının varlığı oluşturmaktadır. Siyasal karar alma mekanizmalarına kadınların katılımı demokrasinin en önemli unsurlarından biridir. Ancak içinde bulunduğumuz yüzyılda bile, karar alma mekanizmalarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlandığını iddia etmek zordur.

Kadınların siyasal karar mekanizmalarında eksik temsili, demokrasinin anlamına uygun bir biçimde çalışmasına imkan bırakmadığı gibi, bir insan hakkı olan “yönetime katılma” konusunda da, cinsler arası eşitsizlik sorununu gündeme getirmektedir. Bununla birlikte kadınların karar alma süreçlerine eşit katılımı sadece adalet ve demokrasi talebi olmakla kalmayıp aynı zamanda kadının statüsünün geliştirilmesinin de gerekli bir koşuludur.

Kadının her düzeyde yönetime faal katılımı sağlanmadan ve karar alma süreçlerine toplumsal cinsiyet ana yaklaşımı yerleştirilmeden kalkınma ve çağdaşlık hedeflerine ulaşılamayacağı açıktır. Çünkü toplumsal fırsatların farklı toplum kesimleri arasında nasıl dağıtılacağı parlamento, hükümet ve politika belirleyen kamu kurumları gibi karar organlarında belirlenmektedir.

Bu nedenle kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik çabaların başlangıç noktası, yetki ve karar alma süreçlerine katılımında cinsler arası eşitliği sağlayan adımlar atmaktan geçmektedir. Bunun sağlanması aynı zamanda demokratik temsil niteliği ve demokratik süreç açısından da önem arz etmektedir.

Son 20 yıldır, dünyanın çeşitli yerlerinde “cinsler arası eşitlik” ve “pozitif ayrımcılık” gibi kavramlar kullanılarak kadınların karar alma mekanizmalarında yeterince temsil edilmelelerini sağlayacak uluslararası sözleşmeler ve ulusal politikalar uygulanmaktadır.

Pozitif ayrımcılık kavramı ilk kez 1970’li yıllarda uluslararası platformda gündeme gelmiştir. Pozitif ayrımcılık kavramı kadınların istihdama katılmamasının hem üretkenlik hem de alım gücü bakımından önemli bir kayıp olduğu gerçeğinden hareket-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

le genellikle erkeklerin egemen olduğu sosyal, politik ve ekonomik alanda var olan eşitsizlikleri azaltmayı amaçlamaktadır.

Örneğin, eşit eğitim imkanları oluşturmak için kız çocuklarına eğitim bursu verilmesi politikaları uygulanmıştır. Kadınların siyasete eşit katılımı için bazı politik düzenlemeler yapılmış ve kadınların siyasete katılımını özendirmek için seçim kanunlarına özel hükümlerin eklenmesi konusunda bir tartışma başlamıştır. Konu 1975 yılında özellikle gündeme getirilerek kota uygulamalarının gerekliliğine dikkat çekilmiştir.

Kısacası eşit toplumsal sonuçlar için üretilen eşitlik politikaları özel önlemler almayı gerektiren (pozitif ayrımcılık) politik açılımlardır. Ayrım yapmama ilkesi altında çözülemeyen sorunlar için bir açılım sunan bu politikalar toplumsal yaşamda eşitlik sağlanıncaya kadar yani sonuçlarda eşitliğe ulaşıncaya kadar kadınlardan yana özel önlemlerin alınmasını amaçlamaktadır.

Kadınların siyasetteki oranını arttırmak için sıklıkla uygulanan stratejilerden biri, siyasi partilerin uygun niteliklerde olmak üzere belirli bir oranda kadın aday göstererek kota uygulamalarıdır. Bu strateji; anayasa, seçim kanununda yapılan kota düzenlemeleri veya siyasi partilerin gönüllü kota uygulamaları şeklinde yürütülmektedir.

- Kota fırsat eşitliğine karşı bir uygulama değildir, tersine fırsat eşitliği hakkının kullanılmasını sağlayacak özel önlemlerin alınmasıdır. Kota, kadınların eşit fırsatlardan erkekler kadar yararlanabilmelerini sağlamak için kadınları erkeklerle eşit noktaya getirmeyi amaçlar.
- Kota seçilmişler arasında yer alan az sayıda kadının üzerindeki sorumluluğu daha fazla kadınla paylaşmalarını sağlayacaktır.
- Kadınlar yurttaş olarak eşit temsil hakkına sahip olmalıdır.
- Kadınların deneyimleri siyasi yaşam için gereklidir.
- Seçim eğitim donanımı ile ilgili değil, temsiliyetle ilgilidir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Yukarıda gerekçesi açıklandığı üzere ; Avukatlık Yasasının Baro Yönetim Kurulu ve TBB Y.K. üye sayısına ilişkin 89 vd. ile 114 vd. Maddelerinin toplumsal cinsiyet eşitliğinin fiili olarak gerçekleşmesini sağlayacak biçimde yeniden düzenlenmesi, kadın avukatlara baro organlarında %50 kota getirilmesi önerilmektedir.

6) Avrupa Kadın Avukatlar Birliği vb.diğer uluslararası örgütlenmelerle dayanışma ve işbirliği olanaklarının yaratılması, deneyim paylaşımları yapmak suretiyle enternasyonal dayanışma ağının örülmesi.

KAYNAKÇA

1. KSSGM Yetki ve Karar alma Süreçlerinde Kadın,2008
2. Kadın Sorunları ve Statüsü Genel Müdürlüğü, Devlet Personel Başkanlığı verileri, 2003
3. Savunma Tarihinde Bayan Avukatlar , Av.Adil Giray Çelik
4. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt/Vol.: 10 - Sayı/No: 1 : 17-38 (2010) Türkiye’de ve Yazılı Basında Kadın Yöneticiler Doç.Dr.Senem Besler-Arş Grv.İlke Oruç
5. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı AB Koordinasyon Başkanlığı Bülteni Sayı:53Kadın İstihdamı:Politikalar Etkili mi Değil mi ? AB Uzmanı Fulya Saner Markham
6. Almanya Pratiği - Şennur Ağırbaşı ,Doçent, Saarland Üniversitesi
7. İzmir Barosu Üyelerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Özellikleri Çözüm Önerileri ,2011 sy.70-71
8. Aysun SAYIN, Kota El Kitabı “Geçici Özel Önlem Politikası:Kota” Ka-der yayınları.Ankara, Ağustos 2007

4 - KADININ İNSAN HAKLARI VE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERİN ANALİZİ

4 NOLU GRUP ATÖLYE TEBLİĞİ

Kadının İnsan Hakları Ve Uluslararası Sözleşmelerin Analizi

***CEDAW, Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Güvenlik Konseyi Sözleşmesi Konulu Tebliği**

(Av. Leyla Koparal – Av. Gülbin Demirbağ – Av. Filiz Arseven – Av. Hidaye Kahyaogulları – Av. Ayşegül Güngör – Av. Nevin Canbaz – Av. Hale Akgün – Av. Nilüfer Ay – Av. Sabire Sanem Yılmaz katılımı ile hazırlanmıştır.)

Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmelerinde yer alan kadınların insan haklarına ilişkin düzenlemeler incelendi.

Anayasa'nın 10. Maddesi "*(Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 7/5/2010-5982/1 md.) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.*" düzenlemesini içermekte ve 90. Maddesi de "*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası anlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek: 7.5.2004-5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır*" hükmüne yer vermektedir. Bu iki madde birlikte değerlendirildiğinde kadın avukat olarak mesleki önceliğimizin, Türkiye'nin imzaladığı ve taahhüt altına girdiği Kadınlara karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin (CEDAW), Ek İhtiyari Protokolün, Pekin Deklerasyonu'nun, Pekin + 5 Bildirgesinin, kadın çalışanlara yönelik Uluslararası Çalışma Örgütü ILO sözleşmelerinin, Birleşmiş Milletler Binyıl

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Bildirgesinin, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin kadınlara yönelik kararları ile tavsiye kararlarının, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 2011 yılında İstanbul Sözleşmesi olarak da bilinen Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi Sözleşmesinin bütün toplum tarafından, bütün devlet yetkilileri ve görevlileri tarafından, bütün barolar ve avukatlar tarafından, bütün yargı mensupları tarafından çok iyi bilinmesini ve harfiyen uygulanmasını sağlamak olmalıdır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS), genel nitelikte olup kadın-erkek ayrımcılığını ve kadına yönelik şiddeti doğrudan düzenleyen hükümler içermemektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve bu kapsamda yapılan yargılamalar sonucunda oluşan AİHM içtihatları ile kadına yönelik ayrımcılık ve özel yaşamın gizliliği davaları ile kadına yönelik şiddet ve kadına yönelik ayrımcılık konusunda devlete pozitif yükümlülük getiren kararlar verilmiştir. AİHS'nin 14. maddesi sözleşmenin tanıdığı hak ve özgürlükler açısından ayrımcılığı yasaklarken, 12 nolu protokolünde AİHS'de sayılan hak ve özgürlükler dışında yer alan haklar bakımından da ayrımcılık yasağını içermektedir. Bu nedenle AİHS'ye aykırılıkların (cinsiyete dayalı ayrımcılık ve şiddet durumlarında) 14. madde dayanak yapılarak sözleşmenin iç hukukta uygulanmasında Anayasa Mahkemesi ve AİHM'e bireysel başvuru yolları kullanılabilirdir.

CEDAW; taraf devletler üzerinde uluslararası hukuk çerçevesinde bağlayıcılığı olan bir sözleşmedir. Sözleşmeye ve İhtiyari Protokole taraf olan Türkiye, "hukuki sistemine kadın-erkek eşitliği prensibini yerleştirme; ayrımcı tüm kanunları ortadan kaldırma ve kadınlara karşı ayrımcılığı yasaklayan kanunları yürürlüğe sokma; kadınları ayrımcılığa karşı etkin bir şekilde korumak için mahkemeler ve diğer kamu kurumları kurma ve kadınlara karşı kişiler, örgütler ve şirketler tarafından yapılan her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını" güvence altına almakla yükümlü ve sorumludur.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Her şeyden önce bu sözleşmeyi (CEDAW) imzalayan taraf devletlerin ulusal yasa ve mevzuatlarını sözleşme ile uyumlu hale getirme zorunluluğu bulunmaktadır. Türkiye özelinde örnek vermek gerekirse eski ceza kanunun zina maddesi gibi ayrımcı bir takım yasaların toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gözetir şekilde değiştirilmesinde CEDAW bir referans oluşturmuştur. Ulusal yasaların sözleşme hükümleri ile uyumlaştırılmasının ötesinde, CEDAW aynı zamanda taraf devletlere yasalarda öngörülen eşitliği fiilen uygulamaya yönelik yükümlülükler verir. Sözleşmenin, çok önemli bir boyutu da, kadınların insan haklarının sağlanmasını, korunmasını ve geliştirilmesini, toplumda kadın-erkek eşitliğinin gerçekleştirilmesine koşul bir olgu olarak kabul etmesidir. Sözleşme, kadın-erkek eşitliğine dayanmayan kadın hakları anlayışını kabul etmemekte, taraf devletlerin kadınların insan haklarını daima kadın-erkek eşitliği temelinde gerçekleştirmelerini öngörmektedir. Keza CEDAW, yalnızca yasal ve biçimsel eşitlik değil, gerçek eşitlik talep eder.

CEDAW , kadına karşı ayrımcılığı iktisadi kalkınma, savaş, doğal afet vb. gibi tarihte devletlerin gündeminden düşmeyen geniş konulardan soyutlamamakta, aksine kadına karşı ayrımcılığın bu durumlarda dahi engellenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Örneğin CEDAW “kadınlara karşı ayrımcılığın, hak eşitliği ve insan şeref ve haysiyetine saygı ilkelerini ihlal ettiğini, kadınların erkeklerle eşit olarak ülkelerinin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatlarına katılmalarını engellediğini, toplumun ve ailenin refahının artmasına engel teşkil ettiğini ve kadınların ülkeleri ve insanlık hizmetinde kullanabilecekleri olanakları geliştirmelerini zorlaştıracaklarını” kaydetmiş, “yoksulluk hallerinde kadınların yiyecek, sağlık, eğitim, öğretim, iş bulma ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması bakımından en az imkana sahip” olmaları yüzünden endişelerini dile getirmiştir; ancak Sözleşmenin anlayışı taraf devletin bu gibi olumsuz koşullarda da kadın-erkek eşitliği ve kadınların insan haklarının gerçekleştirilmesi ilkelerine olan sorumluluğunu vurgulamak yönündedir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

CEDAW temel ilkelerinin arasında hem kamusal hem de özel alanda ayrımcılığın yok edilmesi bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, sözleşmenin temel ilkelerinden biri devleti yalnızca resmi görevlilerce gerçekleştirilen eylemlerden değil, bütün diğer gerçek ya da tüzel kişilerin eylemlerinden sorumlu tutmasıdır.

CEDAW, ulusal düzeyde cinsiyet eşitliğini geliştirici yasal reform süreçlerine, politikalara ve uygulamalara yansımaları ve taraf ülke üzerinde olumlu etkiler yaratması, bir ülkenin sözleşmeye taraf olmasını takiben kendiliğinden gerçekleşen bir süreç değildir. Sözleşmenin taraf ülkede kadın haklarının ilerletilmesinde etkin bir araç olarak kullanılması için biri resmi diğeri ise sivil tarafta olmak üzere iki unsurun bulunması önem kazanmaktadır. Birinci unsur, resmi tarafta devlet otoritelerinin cinsiyet ayrımcılığının engellenmesi yolunda iradelerini net olarak ortaya koymaları ve bu konudaki ilerlemelere açık olmaları gereğidir. İkinci ve belki de daha önemli olan unsur; sivil toplumla ilgilidir. Aktif kadın örgütlerinin olduğu bir kadın hareketinin bulunması ve bu örgütlerin yasa ve politika uygulamalarının oluşturulması, geliştirilmesi, ve denetlenmesi gibi süreçlere etkin bir şekilde katılmaları sözleşmeyi başarılı bir şekilde hayata geçirmek için önemli bir koşuldur.

Pekin Deklerasyonu'nun 4. maddesinde; *'Heryerdeki bütün kadınların sesine kulak veren ve kadınların, rollerinin ve koşullarının farklılığını dikkate alan, dünya gençliğinde var olan umuttan güç alan ve bu yolu açan kadınları saygıyla anarak,*

-Son on yılda kadınların statüsünde bazı önemli konularda ilerleme kaydedildiğini ama gelişmenin eşit olmadığını, kadınla erkek arasındaki eşitsizliğin devam ettiğini ve bütün insanların iyiliği için ciddi sonuçlar doğurabilecek başlıca engellerin varlığını sürdürdüğünü kabul ederek,

-Kadınların güçlendirilmesi ve karar vermeye yetkiye ulaşma sürecine katılmaları dahil, eşitlik anlayışıyla toplumun bütün alanlarına tam katılmaları eşitlik, kalkınma ve barışın sağlanması için temel koşuldur;

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

-Kadın hakları, insan haklarıdır;

-Eşit haklar, fırsatlar ve kaynaklara eşit ulaşım, aile sorumluluklarının kadın ve erkek tarafından eşit paylaşılması ve aralarında uyumlu bir ortaklık bulunması, kendilerinin ve ailelerinin iyiliği kadar demokrasinin sağlanması için de çok önemlidir.

-Sürekli ekonomik büyüme, sosyal kalkınma, çevresel koruma ve sosyal adalete dayalı olarak yoksulluğun yokedilmesi, kadınların ekonomik ve sosyal kalkınmaya dahil edilmesini, eşit fırsatları, insan merkezli sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştiricileri ve yararlanıcıları olarak kadınların ve erkeklerin tam ve eşit katılımını gerektirmektedir;

-Kadınların, sağlıklarının bütün yönlerini, özellikle doğurganlıklarını kontrol etme haklarının açıkça tanınması ve onaylanması kadınların güçlendirilmesinin temelidir;

-Yerel, ulusal, bölgesel ve küresel barış, ulaşılabilir bir durumdur, ve liderlikte, anlaşmazlıkların çözümünde ve bütün düzeylerde uzun ömürlü barışın yaygınlaşmasında temel güç olan kadınların ilerleyişiyle ayrılmaz bir biçimde bağlantılıdır;

-Kadınların güçlenmesini ve ilerlemesini her düzeyde sağlayacak kalkınma politika ve programlarının dahil olduğu, etkili, verimli ve karşılıklı takviye edici, toplumsal cinsiyete duyarlı politika ve programları kadınların tam katılımıyla düzenlemek, uygulamak ve izlemek çok önemlidir;

-Sivil toplumun bütün üyelerinin, özellikle kadın gruplarının, ağlarının ve diğer hükümet dışı kuruluşların ve toplumsal aktörlerin özerkliklerini koruyarak ve Hükümetlerle işbirliği yaparak katılım ve katkıda bulunmaları, Eylem Platformu'nun etkili uygulanması ve takibi için önem taşımaktadır;

-Eylem Platformu'nun uygulanması, Hükümetlerin ve uluslararası topluluğun kesin kararlılığını gerektirmektedir. Hükümetler ve uluslararası topluluk Eylem için Konferansta karar verilenler dahil ulusal ve uluslararası taahhütlerde bulunarak, kadınların güçlendi-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

rilmesi ve ilerlemesi için bir an önce harekete geçmek gerektiğini kabul etmişlerdir.” düzenlemesi,

-Eylem Platformu’ndaki “

1.Eylem Platformu, kadınların güçlendirilmesi amacıyla yönelik bir gündemdir. Kadının ilerlemesi için Nairobi İleriye Yönelik Stratejilerinin^{1/} uygulanmasını hızlandırmayı ve kadınların, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik karar verme süreçlerinde tam ve eşit paya sahip olmalarını sağlayarak, toplumun ve özel yaşamın bütün alanlarına aktif katılımlarını önleyen engelleri ortadan kaldırmayı hedef almaktadır. Bu da, yetki ve sorumluluğun kadınla erkek arasında paylaşılması ilkesinin evde, işyerinde ve giderek ulusal ve uluslararası topluluklarda yerleşmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Kadınla erkek arasındaki eşitlik bir insan hakları meselesi, sosyal adaletin önemli bir koşulu ve aynı zamanda eşitlik, kalkınma ve barışın vazgeçilmez ve temel önkoşuludur. Kadınla erkek arasındaki eşitliğe dayanan, şimdikinden farklı bir ortaklık, insanı merkez alan sürdürülebilir kalkınma için şarttır. Kadınların ve erkeklerin, 21. yüzyılın zorluklarına göğüs gerebilmek için, kendileri, çocukları ve toplum adına birlikte çaba göstermelerini sağlamak, ancak sürekli ve uzun vadeli bir kararlılıkla mümkün olacaktır.

2.Eylem Platformu, Dünya İnsan Hakları Konferansı’nda kabul edilen Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programı’nda^{2/} yer alan “Kadının ve kız çocuğunun insan hakları, evrensel insan haklarının vazgeçilemez, ayrılamaz ve bölünemez bir parçasıdır.” temel ilkesini tekrar onaylar. Bir eylem gündemi olarak Platform, bütün kadınların temel özgürlükleri ve bütün insan haklarını, hayatları boyunca tam olarak kullanmalarını yaygınlaştırma ve koruma görevini üstlenir.

3.Eylem Platformu, bütün dünyada toplumsal cinsiyet^{1*} eşitliğini sağlamaya yönelik ortak hedefe ilişkin olarak kadınların da paylaştığı ortak endişelerin, ancak erkeklerle ortaklık yaparak ve birlikte çalışarak çözülebileceğini vurgular. Kadınların du-

¹ 4. Kısım Çalıştay Tebliğ Çalışması

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

rumuna ve koşullarına ilişkin farklılıklara saygı duyar ve değer verir ve bazı kadınların güçlendirilmesinde belirgin engellerin söz konusu olduğunu kabul eder.

4.Eylem Platformu, her yaştan ve her meslekten bütün insanlara eşitlik ilkesinin dahil olduğu temel özgürlüklere ve insan haklarına dayanan barışçı, adil ve insancıl bir dünya yaratmak için herkesin, birlikte karar verilmiş eylemleri hemen uygulamasını talep eder ve bu amaçla, sürdürülebilir kalkınma bağlamında geniş tabanlı ve sürekli ekonomik büyümenin, sosyal kalkınma ve sosyal adaleti sürekli kılmak için gerekli olduğunu kabul eder.

5.Eylem Platformu'nun başarılı olması, Hükümetlerin, uluslararası örgütlerin ve her düzeydeki kurumların kesin kararlılığını gerektirecektir. Ayrıca bütün uygun mali mekanizmalardan gelişmekte olan ülkelere, kadınların ilerlemesine yönelik çok taraflı, iki taraflı ve özel kaynaklar dahil, yeni ve ek kaynakların sağlanması kadar ulusal ve uluslararası düzeylerde kaynakların yeterli ölçüde harekete geçirilmesini; ulusal, alt bölgesel, bölgesel ve uluslararası kuruluşların kapasitesini güçlendirmek için, mali kaynakları; eşit haklara, eşit sorumluluklara, eşit fırsatlara bağlılığı ve bütün ulusal, bölgesel ve uluslararası oluşumlara ve politika oluşturma süreçlerine kadınların ve erkeklerin eşit katılımını taahhüt etmeyi; her düzeydeki mekanizmaları dünya kadınlarını da hesaba katacak şekilde oluşturmayı ve güçlendirmeyi de gerektirecektir.” düzenlemeleri sahip olduğumuz güven ve yapabileceklerimizin uluslararası teminatıdır.

Türkiye'nin de taraf olduğu 7 Nisan 2011 tarihli Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nde;

“Kadınlara yönelik şiddet” ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan toplumsal cinsiyete dayalı her türlü eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir ve bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi olarak anlaşılmaktadır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Bu sözleşmede; taraf devletler, özel ve kamusal alanda herkesin, özellikle de kadınların, şiddetten uzak yaşama hakkını korumak ve bu hakkı sağlamak amacıyla gereken yasal veya diğer tedbirleri almayı; kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı kınamayı ve kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı önlemek üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri gecikmeksizin almayı, bu kapsamda kadın erkek eşitliği ilkesini kendi ulusal anayasalarına ya da diğer uygun mevzuata dahil etmeyi ve bu ilkenin uygulamada gerçekleştirilmesini güvence altına almayı; kadınlara yönelik ayrımcılığı, ihtiyaç bulunması halinde, yaptırımlar uygulamak yoluyla yasaklamayı; kadınlara yönelik ayrımcı yasa ve uygulamaları kaldırmayı taahhüt etmişlerdir.

Yine bu sözleşmede taraf devletler; kadına yönelik herhangi bir şiddet eylemiyle ilişkilendenmekten kaçınmayı ve devlet adına hareket eden devlet yetkililerinin, görevlilerinin, organlarının, kurumlarının ve diğer aktörlerin bu yükümlülüğe uygun davranmalarını sağlamayı; bu Sözleşme'nin kapsamında olup devlet dışı aktörler tarafından işlenen şiddet eylemlerini gereken özeni göstererek önlemek, soruşturmak, cezalandırmak ve bu eylemlerden kaynaklı mağduriyet için tazminat sağlamak amacıyla gereken yasal veya diğer tedbirleri almayı; bu Sözleşme'den kaynaklanan yükümlülüklerinin uygulamasına ve Sözleşme hükümlerinin etkisinin değerlendirilmesine toplumsal cinsiyet perspektifini dâhil edeceğini ve kadın erkek eşitliği ve kadınları güçlendiren politikalarını teşvik edeceğini ve etkili bir şekilde uygulayacağını taahhüt etmişlerdir.

Sözleşmenin eğitim ile ilgili bölümünde de taraf devletler, kadın erkek eşitliği, kalıplaştırılmayan toplumsal cinsiyet rollerini, karşılıklı saygıyı, kişiler arası ilişkilerde şiddetten kaçınma temelinde çatışma çözümünü, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve kişisel bütünlük hakkı meselelerinin resmi müfredat içerisinde ve eğitim sürecinin her düzeyinde öğrencilerin gelişim kapasitelerine uygun olarak öğretim materyallerinin içerisine dâhil edilmesi için uygun olan durumlarda gerekli adımları atmayı taahhüt etmişlerdir.

Uluslararası Sözleşmeler ışığında tüm kadın avukatlar olarak taleplerimiz:

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. Öncelikle barolarımızın kadın avukatların sorunlarının çözümünde toplumsal cinsiyet duyarlılığını geliştirerek, uluslararası mevzuatın öğrenilmesi ve hayata geçirilmesi amacıyla eğitim çalışmalarına ağırlık verilmesini,
2. Tüm barolarda Kadın Hakları Merkezleri/Komisyonları kurulması
3. Kadın Hakları Merkezleri/Komisyonlarına baro bütçelerinde daha fazla pay ayrılması
4. Kadın Hakları Merkezleri/Komisyonları üyelerinden birer kişinin baro yönetiminde temsil edilmesi
5. Kadın Hakları Merkezi/Komisyonları üyelerinin toplumsal cinsiyet ve kadın hakları konusunda her türlü bilgiye ve belgeye kolay ulaşımını sağlamaları için her baronun bir kütüphane açması ve kadın hakları bölümü oluşturması
6. Kadın avukatların mesleki ve merkez/komisyon çalışmalarına aktif katılmalarını sağlamak amacıyla her baro bünyesinde kreş oluşturulması
7. Baroların bütün merkez komisyon ve kurullarında kadın avukatların daha fazla sayıda yönetim kadrosunda yer almalarının sağlanması
8. Baroların Avukat Hakları Merkezlerinin kadın avukatların istihdam ile ilgili sorunlarının resen araştırılıp, müdahale edilmesinin sağlanması,
9. Her türlü şiddet ve ayrımcılığa maruz kalan avukatların yasal süreçte yalnız olmamalarını teminen acil görevlendirme yapılarak sürecin sonuna kadar takibinin sağlanması
10. Baroların adliyelerdeki fiziksel koşullar konusunda kadın avukatların şikayetlerini öncelikle incelemeye alması ve çözümün getirilmesi konusunda aktif çalışma yapması
11. Baroların kadın avukatların mesleki şikayetlerine toplumsal cinsiyet duyarlılığı ile somut çözümler oluşturması

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

12. Baroların merkez ve ilçe adliyeleri arasında ulaşımın rahatlığı amacıyla servis oluşturması.

Biz kadın avukatların, kadın olmaktan ve çalışan kadın olmaktan kaynaklı yaşadığımız sorunları kendimiz için ve toplumdaki tüm kadınlar için tümüyle ortadan kaldırmanın tek yolunun avukatlık sıfatımızla kadın haklarına dair uluslararası anlaşmalara hakim olmak ve mesleki sıfatımızla bütün işlem ve eylemlerimizde aktif ve etkin olarak kullanmak olduğunu biliyoruz. Bizler kadın avukatlar olarak tek tek kişilerle veya olaylarla değil, bir bütün olarak sistemle ilgilenip dzeltercek güce ve olanaklara sahibiz.

KADIN HAKLARINA DAİR ULUSLARARASI ANLAŞMALARIN RESMİ KAMUSAL ALGISI

Ülkemizin imzaladığı kadın haklarına dair uluslararası anlaşmaların ülkemizdeki kadın hareketi için de, bu harekete katkı sağlamaya çalışan biz kadın avukatlar için de anlamı ve önemi büyük. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin imzaladığı ve onayladığı kadın haklarına dair anlaşmaların iç hukuk mevzuatımıza dahil olduğunu, hatta Anayasanın 90. Maddesi gereğince kanunların ve Anayasanın da üzerinde bir yasal düzenleme niteliğinde olduğunu, zira bu uluslararası anlaşmaların kanunlara ve Anayasa maddelerine aykırılığının iddia edilemeyeceği bizzat Anayasamız tarafından açık ve kesin bir dille hükme bağlanmıştır. Kaldı ki Anayasamızın 10. Maddesi de, devletin, kadınların insan haklarını elde etmesi konusunda her türlü düzenlemeyi yapacağını ve bu düzenlemelerin eşitlik ilkesine aykırı sayılmayacağını açıkça hükme bağlamıştır. Bütün bu yasal imkanlar dahilinde, kadın haklarına dair uluslararası anlaşmaların ülke içinde sadece yargısal alanda değil her alanda, özellikle kamu hizmetlerinin devlet eliyle yürütülmesi noktasında artık temel kriter ve norm olarak alınacağı beklenebilir. Hatta devletin her kademesinde tarafı ya da yararlanıcısı kadın olan her eylem ve işlemde bu uluslar arası anlaşmaların geçerli olacağı; yapılacak uyum yasalarında ve yeni yasal düzenlemelerde bu uluslararası anlaşmaların esas alınacağı düşünülebilir. Hatta bu işlem ve eylemlerde, alınan kararlarda oluşan somut çalışmaların ve sonuçlarının ülke kadınlarının insan hakları konusunda kalıcı iyileştirmeler olarak yerleşeceği dahi ümit edilebilir. Ancak bütün bu iyimser tahminler ne yazık ki ülkemiz açısından geçerli değildir.

Kadın avukatlar olarak hepimizin çok iyi bildiği ve bilmesi gerektiği gibi, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) kadın hakları konusunda uluslararası hukukun temel yasasıdır. Bu sözleşme, kadınların tüm ka-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

musal ve özel alanlarda ve çalışma yaşamındaki sorunlarının çözümünde uluslararası alandaki diğer bütün anlaşmalara ve çalışmalara esas alınmış ve alınmaktadır.

Bütün bu nedenlerle bizler kadın hakları konusunda mücadele veren kadın avukatlar olarak hem bu uluslararası anlaşmaları, hem iç hukuk mevzuatındaki uygulama alanlarını, hem uluslararası denetim organlarına başvuru yollarını ve usulünü ve hepsinden önemlisi de birer vatandaşı olarak içinde mücadelemizi verdiğimiz ülkemizin yönetimdekilerin yani devletimizin bu uluslararası anlaşmaları nasıl algıladığını çok çok iyi bilmek zorundayız. Bu sonuncusu, çalışmalarımızın etkinliği ve kalıcılığı konusunda son derece önemlidir ve kısa sürede çok yol katetmemiz için can alıcı özelliktedir. Zira devletin kadın haklarına dair uluslararası anlaşmaları nasıl algıladığı konusu, devletin imzaladığı ve onaylayarak yürürlüğe koyduğu kadın haklarına dair uluslararası anlaşmaların uygulanması konusunda ne kadar samimi olduğunun en somut kanıtıdır. Yapılanların iyiniyetle ve gerçekten hayata geçirilme samimi isteği ile mi yapıldığı, yoksa sadece uluslararası alanda göz boyamak ve ülke içi kadın hareketinde de bizlere sus payı vermek için mi yapıldığı, çalışmalarımızın sonuca ulaşmasında önceden tedbirler almamızı ve çalışmalarımıza başlarken de önümüzdeki adımlarımızı son derece dikkatli ve sağlam planlayıp, işi şansa bırakmamamızı bize öğretecektir.

Bütün bunlara dair en somut farkındalık, 2000 yılında Başbakanlık Kadından Ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı'na bağlı Kadının Statüsü Ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nde Birleşmiş Milletlerce finanse edilen Kadının Kakinmaya Katılımını Güçlendirme Projesi kapsamında istihdam edilen 11 kadın çalışanın sosyal güvencesiz olarak istihdam edildikten sonra kıdem tazminatı yasal hakları ödenmeden işten çıkartılmaları ile yaratıldı. Kadın Haklarına dair uluslararası anlaşmaların iç hukukumuzda etkin şekilde uygulanması ve bu konuda etkin çalışmaların yapılması ile görevlendirilmiş, bu amaçla kurulmuş olan bir Genel Müdürlük, tam da kadınların istihdama katılımının güçlendirilmesi adını taşıyan bir proje yürütürken

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ve üstelik bu proje içinde istihdam ettiği kadın çalışanlarını, imza atıp taahhütlerde bulunduğu kadın haklarına dair tüm uluslararası anlaşmaları da göz ardı ederek, sanki bu olayla hiç ilgisizmiş gibi kabul etmiştir. En temel hak olan sosyal güvenlik hakkından mahrum etmiş, tüm çalışanlara tanınmış olan kıdem tazminatı hakkını ödemekten de bahane bulmaya dahi gerek duymadan, kaçınmıştır.

Sosyal Güvence, işverenin, çalıştırdığı işçiyi SGK'ya bildirmesi ile başlamakta, bildirim yapılmış ise ancak hizmet günü eksik ödenmiş ise işçinin hizmet tespiti davası açması için dava zamanasını süresi 5 yıl olarak kendi iç hukuk mevzuatımızca belirlenmiş durumdadır. Kadının Statüsü Ve Sorunları Genel Müdürlüğü de işveren olarak çalıştırdığı kadın elemanları aynı devletin bir diğer kurumu olan SGK'ya bildirmekle yükümlüdür. Oysa her türlü resmi ihaleleri yapan, resmi görevlendirmeleri yapan, bütçesi dahi olan bu genel müdürlük bu KİG projesinde istihdam ettiği 11 kadın çalışanı SGK'ya bildirmemiş, gerekçe olarak da Teşkilat Yasası olmadığı gerekçesini göstermiştir. Oysa Başbakanlık Kadının Statüsü Ve Sorunları Genel Müdürlüğü ve yetkilileri ve başındaki Devlet Bakanları ve Başbakan da çok iyi bilmektedirler ki,

-SOSYAL GÜVENLİĞİN ASGARİ NORMLARI HAKKINDA 102 NOLU ILO SÖZLEŞMESİ 29.07.1971 TARİH VE 1451 SAYILI RESMİ GAZETE İLE YAYINLANARAK YÜRÜRLÜĞE GİRDİ,

-AVRUPA BİRLİĞİ TEMEL HAKLAR BİLDİRGESİ 07.12.2000 TARİHİNDE YÜRÜRLÜĞE GİRDİ,

-AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ EN SON HALİ İLE 01.11.1998 TARİHİNDE YÜRÜRLÜĞE GİRDİ,

-EKONOMİK SOSYAL VE KÜLTÜREL HAKLAR ULUSLAR ARASI SÖZLEŞMESİ 03.01.1976 TARİHİNDE YÜRÜRLÜĞE GİRDİ,

-KADINLARA KARŞI HER TÜRLÜ AYRIMCILIĞIN ÖNLENMESİ SÖZLEŞMESİ Bakanlar Kurulunca 24.7.1985 tari-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

hinde 85/9722 sayılı kararla onaylanmış ve 14 Ekim 1985 tarih ve 18898 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’nin (CEDAW) İhtiyari Protokolü 30 Temmuz 2002 tarihinde TBMM tarafından onaylanmış ve 02 Ağustos 2002 tarihli resmi gazetede yayınlanmıştır. Gerekli prosedürün tamamlanarak ilgili belgelerin 29 Ekim 2002’de BM’e verilmesiyle birlikte Türkiye bu tarihten itibaren dünyada CEDAW İhtiyari Protokolü’ne taraf olan 48. ülke konumuna gelmiştir. Kurallar gereği söz konusu Protokol belgelerin BM’e teslim edildiği tarihten 3 ay sonrası olan 29 Ocak 2003’te yürürlüğe girmiştir.

AB’ye uyum amacıyla hazırlanan Ulusal Program’da kısa vadeli taahhütler arasında yer alan, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ihtiyari protokol, TBMM Genel Kurulu’nda 189 oyla kabul edildi. Türkiye’nin de taraf olduğu sözleşmenin etkinliğini artırmak ve öngörülen hakların ihlali halinde izlenecek mekanizmaları belirleyen protokol, hak ihlallerinde ‘Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi’ne bireysel başvuruda bulunma hakkı tanınmaktadır.

4958 SAYILI YASANIN, 506 SAYILI (SSK) YASA İLE İLGİLİ DEĞİŞİKLİK MADDELERİ

(Kabul Tarihi: 29.07.2003 Kanun No: 4958) SOSYAL SİGORTALAR KURUMU KANUNU’nun ALTINCI KISIM’ında yer alan İlgili Kanunlarda Yapılan Değişiklikler başlıklı 37. maddesinde aynen “506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 79 uncu maddesinin birinci ve yedinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

İşveren, bir ay içinde çalıştırdığı sigortalının sigorta primleri ve destek primi hesabına esas tutulan kazançlar toplamı ve prim ödeme gün sayıları ile bu primleri gösteren ve örneği yönetmelikle belirlenen asıl veya ek belgeleri ait olduğu ayı veya dönemi takip eden ayın sonuna kadar Kuruma vermekle ve

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Kurumca istenilmesi halinde iş yeri kayıtlarını ibraz etmekle veya sigortalı çalıştırmadığı takdirde, bu hususu sigortalı çalıştırmaya son verdiği tarihten itibaren bir ay içinde yazılı olarak Kuruma bildirmekle yükümlüdür. İşverenin, sigortalıyı, 4857 sayılı İş Kanununun 7 nci maddesine göre başka bir işverene iş görme edimini yerine getirmek üzere geçici olarak devretmesi halinde, sigortalıyı devir alan, geçici iş ilişkisi süresine ilişkin bu fıkra da belirtilen belgelerin aynı süre içinde işverene ait iş yerinden Kuruma verilmesinden işveren ile birlikte müteselsilen sorumludur.

Fiilen veya iş yeri kayıtlarından tespit edilecek her türlü bilgiden ya da kamu kuruluşları tarafından düzenlenen belge veya alınan bilgilerden çalıştığı tespit edilen sigortalılara ait olup, bu Kanun uyarınca Kuruma verilmesi gereken belgelerin yapılan tebligata rağmen bir ay içinde verilmemesi veya noksan verilmesi halinde, bu belgeler Kurumca re'sen düzenlenir ve muhteviyatı sigorta primleri Kurumca tespit edilerek işverene tebliğ edilir.” düzenlemesi de davalılardan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün çalıştırdığı işçisini yine davalılardan Sosyal Güvenlik Kurumu'na bizzat kendisinin bildirmesi yükümlülüğünü getirmiştir.

KADININ STATÜSÜ VE SORUNLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BU YASAL YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜ YERİNE GETİRMEYİP, SONRA DA BU KENDİSİ KUSURUNA DAYANARAK HAK İDDİA EDEMEZ. BU TEMEL BİR HUKUK KURALIDIR.

5270 SAYILI TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASININ BAZI MADDELERİNİN DĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA KANUN 07.05.2004 TARİHLİ RESMİ GAZETEDE YAYIMLANARAK YÜRÜRLÜĞE GİRMİŞ VE 7. MADDESİNDE DE AYNEN “TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASININ 90. MADDESİNİN SON FIKRASINA AŞAĞIDAKİ CÜMLE EKLENMİŞTİR; USULÜNE GÖRE YÜRÜRLÜĞE KONULMUŞ TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERE İLİŞKİN MİLLETLERARASI ANLAŞMALARLA KANUNLARIN AYNI KONUDA FARKLI HÜKÜMLER İÇERMESİ NEDENİYLE ÇIKABİLECEK UYUŞMAZLIKLARDA MİLLETLERARASI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ANLAŞMA HÜKÜMLERİ ESAS ALINIR.” DÜZENLEMESİ YER ALMAKTADIR. BU DURUMDA 605 SAYILI YASANIN 5 YILLIK SÜREYİ ÖNGÖREN HÜKÜMLERİ DAHA SONRA YÜRÜRLÜĞE GİREN ULUSLARARASI ANLAŞMALARIN KORUMA ALTINA ALDIĞI TEMEL İNSAN HAKLARINI İHLAL ETTİĞİ YERLERDE GEÇERLİLİĞİNİ YİTİRMİŞ DURUMDADIR.

YİNE 4857 SAYILI İŞ KANUNU DA 22.05.2003 TARİHİNDE TBMM’DE KABUL EDİLİP YÜRÜRLÜĞE GİRMEKLE 3. MADDESİNDE “BU KANUN KAPSAMINA GİREN NİTELİKTE BİR İŞYERİNİ KURAN, HER NE SURETTE OLURSA OLSUN,... .. ÇALIŞTIRILAN İŞÇİ SAYISINI, İŞİN BAŞLAMA VE BİTME GÜNÜNÜ, BİR AY İÇERİSİNDE BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜNE BİLDİRMEK ZORUNDADIR.” VE 5. MADDESİ DE “İŞ İLİŞKİSİNDE DİL, IRK, SİYASAL DÜŞÜNCE, FELSEFİ İNANÇ, DİN, MEZHEP VE BENZERİ SEBEPLERE DAYALI AYIRIM YAPILAMAZ. İŞVEREN, ESASLI SEBEPLER OLMADIKÇA TAM SÜRELİ ÇALIŞAN İŞÇİ KARŞISINDA KISMİ SÜRELİ ÇALIŞAN İŞÇİYE, BELİRSİZ SÜRELİ ÇALIŞAN İŞÇİ KARŞISINDA BELİRLİ SÜRELİ ÇALIŞAN İŞÇİYE FARKLI İŞLEM YAPAMAZ.” düzenlemesi yer almıştır.

Bütün bu ulusal ve uluslararası yasal düzenlemelere rağmen, sırf teşkilat yasası iş akdinin feshinden 5 yıl sonra çıktığı için 5 yıl sonra açılan hizmet tespit davaları zamanaşımı gerekçesi ile yine T.C. devletin mahkemeleri tarafından sadece ve sadece iç hukuk mevzuatı değerlendirmeye esas alınarak reddedilmiş, karar yine uluslararası anlaşmalar rağmen Yargıtay’ca da onanmıştır.

İşin ilginç yanı, tespit davasının gündeme getirilmediği, sırf kıdem tazminatının konu edildiği davalar, çalışanların lehine ve iş akdinin feshinden 10 yıl sonra kesin hükümle sonuçlanmıştır.

Dosyalar şimdi Avrupa İnsan hakları Sözleşmesi çerçevesinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi Ek İhtiyari Pro-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

tokolü çerçevesinde Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'ne gönderilmiştir.

Burada özellikle değinmek istediğim konu, biz kadın hakları konusunda mücadele veren bütün kadın avukatların çok çok iyi bilmesi gereken Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi ve başvuru yoludur. Mart 1980 tarihinde imzaya açılan ve 3 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe giren Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine katılmamız 11.6.1985 tarih ve 3232 Sayılı Kanunla uygun bulunmuş, Bakanlar Kurulunca 24.7.1985 tarihinde 85/9722 sayılı kararla onaylanmış ve 14 Ekim 1985 tarih ve 18898 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin (CEDAW) İhtiyari Protokolü 30 Temmuz 2002 tarihinde TBMM tarafından onaylanmış ve 02 Ağustos 2002 tarihli resmi gazetede yayınlanmıştır. Gerekli prosedürün tamamlanarak ilgili belgelerin 29 Ekim 2002'de BM'e verilmesiyle birlikte Türkiye bu tarihten itibaren dünyada CEDAW İhtiyari Protokolü'ne taraf olan 48. ülke konumuna gelmiştir. Kurallar gereği söz konusu Protokol belgelerin Birleşmiş Milletler'e teslim edildiği tarihten 3 ay sonrası olan 29 Ocak 2003'te yürürlüğe girmiştir.

Komiteye başvurular, Taraf Devletin yargılama yetkisi altında bulunan bireyler veya bireylerden oluşan gruplar tarafından ya da onlar adına, Sözleşme'de yer alan haklardan herhangi birinin Taraf Devlet tarafından ihlali sonucu mağdur kalındığı iddiası ile yapılabilir. Bireyler veya bireylerden oluşan gruplar adına başvuru yapılan hallerde başvuruyu yapan, onların rızası olmadan harekete geçmesinin haklı nedenlerini ortaya koymadıkça, başvuru, ilgililerin rızasıyla yapılacaktır. Başvurular yazılı olarak ve başvuranın kimliği meçhul kalmayacak biçimde yapılacaktır. Başvuru Sözleşme'ye taraf olup da işbu Protokol'e taraf olmayan bir devleti ilgilendirdiği takdirde, Komite tarafından kabul edilmemektedir. Komite, iç hukuk yollarının işletilmesinin makul olmayan şekilde uzadığı veya etkili sonuç verme ihtimalinin zayıf olduğu durumlar dışında,

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

mevcut tüm iç hukuk yollarının tüketildiği hususunu açıklığa kavuşturmadıkça, yapılan bir başvuruyu değerlendirmemektedir. Komite şu hallerde başvurunun kabul edilemez olduğunu bildirmektedir:

a. Aynı başvurunun, daha önce Komite tarafından veya başka bir uluslararası soruşturma veya çözüm çerçevesinde incelenmiş veya incelenmekte olması;

b. Başvurunun Sözleşme hükümlerine aykırı olması;

c. Başvurunun açıkça temelsiz veya yeterli dayanaktan yoksun olması;

d. Başvuruda bulunma hakkının kötüye kullanılması;

e. Bu Protokol'ün ilgili Taraf Devlet açısından ' yürürlüğe giriş tarihinden sonra da devam eden olgular hariç, başvuru konusu olan olguların Protokol'ün ilgili Taraf Devlet açısından yürürlüğe girmesinden önce gerçekleştirilmiş olması;

Komite, Taraf Devletin Sözleşme'de yer alan hakları ciddi ve sistematik biçimde ihlal ettiği yönünde güvenilir bir bilgi aldığı takdirde, Taraf Devleti bu bilgiye ilişkin incelemede işbirliği yapmaya ve bu amaçla bu bilgi ile ilgili gözlemlerini sunmaya davet etmektedir. Ve yine Komite, ilgili Taraf Devletçe sunulabilecek her türlü gözlemi ve ekinde bulunan diğer güvenilir bilgileri göz önüne alarak, üyelerinden birini ya da birden fazlasını araştırma yapmakla ve sonuçlarını kendisine acilen bildirmekle görevlendirebilir. Araştırma, gerekli ise ve Taraf Devletin rızası varsa, Taraf Devletin ülkesine bir ziyareti de içerebilir. Bu tür bir araştırmanın bulgularının incelendikten sonra Komite, bu bulguları her türlü görüş ve tavsiyeleri ile birlikte ilgili Taraf Devlete iletmektedir. İlgili Taraf Devlet, Komite tarafından iletilen bulguların, yorumların ve tavsiyelerin alınmasından itibaren altı ay içinde kendi gözlemlerini Komite'ye sunmaktadır. Bu tür bir araştırma gizlilik içinde yürütülecek ve işlemlerin her aşamasında Taraf Devletin işbirliği aranmaktadır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Komite, ilgili Taraf Devleti işbu Protokol'ün 8. maddesi uyarınca yürütülen araştırma üzerine almış olduğu önlemlerin ayrıntılarını Sözleşme'nin 18. maddesi çerçevesinde hazırladığı rapora eklemeye davet edebilir. Komite gerektiğinde, 8. maddenin 4. fıkrasında bahsedilen altı aylık sürenin bitiminde, ilgili Taraf Devleti böyle bir araştırma üzerine aldığı önlemler hakkında bilgi vermeye davet edebilir. Bir Taraf Devlet, yetkisi altında bulunan bireylerin işbu Protokol uyarınca yaptıkları 'başvurulardan ötürü kötü muameleye veya yıldırıma maruz kalmamalarını sağlamak için ' uygun olan tüm önlemleri alacaktır. Yürürlüğe girmesinden sonra Ek Protokol'ü onaylayan veya katılan her bir Devlet için, işbu Protokol, söz konusu Devletin onay veya katılım belgesinin verilmiş tarihinden üç ay sonra yürürlüğe girmektedir. Ek Protokol'e çekince konulamamaktadır.

Görüldüğü gibi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden başka bir başvuru yolu ve makamı daha vardır ve bu yolu etkin kılmak için her türlü çalışmayı yapmak biz kadın avukatlara düşmektedir.

Bütün bunları başarabilmek ve karşımıza çıkabilecek engelleri aşabilmek için ise öncelikle Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin imzaladığı ve imzalamadığı, yürürlüğe koyduğu ve koymadığı Kadın Haklarına dair bütün uluslararası anlaşmaları derlemek; bunların imzalanmamış olanlarının imzalanmaları ve yürürlüğe konulmaları için çalışmalar yapmak; bütün bu uluslararası anlaşmaları davalarımızda yasa metni olarak vurgulamak ve yargı makamlarına anlatmak; toplumsal cinsiyet duyarlılık eğitimlerimizi medya ve kadın-egitim ve kadın-siyaset ve kadın-çalışma yaşamı ve kadın-sendikalaşma ve kadın-yerel yönetimler ve kadın-vb her alanda derinleştirerek kurumsal eğitim programları halinde barolarımızda uygulamaya geçirmek zorundayız. Ancak bu yolla kadın haklarına dair uluslararası sözleşmelerin kamusal yok sayılma algısını ortadan kaldırılabılır ve anlamlı hale getirebiliriz.

Yapmamız gereken çok şey var ve ne mutlu bize ki yapabilecek bütün güce ve donanıma da sahibiz. Saygılarımla.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Av. Tuğba ŞİMŞEK

Ankara Barosu

KADIN HAKLARINA İLİŞKİN ILO (ULUSLARARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜ) SÖZLEŞMELERİNİN ANALİZİ

Türkiye, kadın haklarına ilişkin 100, 111, 122 ve 182 nolu ILO (uluslararası çalışma örgütü/international labour organization) sözleşmelerini usulüne uygun yürürlüğüne koymuş, bunların kanun hükmünde olduğunu ve çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümlerinin esas alınacağını Anayasa'sının 90. maddesinde açıkca kabul etmiştir. Bu sözleşmelerin kadın haklarına ilişkin neler içerdiğini, bu sözleşmeleri onaylayan üye devletlerin neleri kabul ettiklerini ve üye devletlerin ne gibi yükümlülükler altında olduklarını ayrı başlıklar halinde açıklamaya çalışalım.

1. Eşit Değerde İş İçin Erkek Ve Kadın İşçiler Arasında Ücret Eşitliği Hakkında 100 Nolu Sözleşme

Bu sözleşmenin amacı; eşit değerde iş için erkek ve kadın işçiler arasında ücret eşitliğinin sağlanmasını hayata geçirmektir. Buna göre "Eşit değerde iş için erkek ve kadın işçiler arasında ücret eşitliği" deyimi, cinsiyet esasına dayanan bir ayırım gözetmeksizin tespit edilmiş bulunan ücret hadlerini ifade eder. Her üye devlet, ücret hadlerinin tespitiyle ilgili olarak yürürlükte bulunan usullere uygun yollardan, eşit değerde iş için erkek ve kadın işçiler arasında ücret eşitliği prensibini ve bu prensibin bütün işçilere uygulanmasını temin etmekte yükümlüdür. Üye devlet ücret eşitliğini hayata geçirmek için; milli mevzuatını, mevzuatla kurulmuş veya tanınmış herhangi bir ücret tespit düzenini, işverenle işçiler arasında yapılan toplu sözleşmeleri kullanabilir. Ayrıca bu prensibin uygulanmasında üye devlet, işçi ve işveren örgütleri ile işbirliği yapacağını kabul etmiştir.

Bu sözleşmenin ve anlatılacak diğer sözleşmelerin belki de en çarpıcı yanı, üye devletin söz konusu sözleşmeyi feshetmek istediği zaman ortaya çıkmaktadır. Fesih halini düzenleyen 9.madde de denmektedir ki;

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

“bu Sözleşmeyi onaylayan her üye, onu ilk yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on yıllık bir devre sonunda Milletlerarası Çalışma Bürosu Genel Müdürlüğüne göndereceği ve bu Müdürün tescil edeceği bir belge ile tespit edebilir. Fesih tescil tarihinden ancak bir yıl sonra muteber olacaktır.

Bu sözleşmeyi onaylamış olup da, onu bundan evvelki fıkrada sözü edilen on yıllık devrenin bitiminden itibaren bir yıl zarfında bu madde de öngörüldüğü şekilde feshetmek ihtiyarını kullanmayan her üye yeniden on yıllık bir müddet için bağlanmış olacak ve bundan sonra bu Sözleşmeyi, her on yıllık devre bitince, bu maddede öngörülen şartlar içinde feshedebilecektir”

Maddeden açıkça anlaşıldığı üzere; üye devlet, sözleşmeyi onayladığı tarihten on yıl geçmedikte feshedemeyeceği gibi, ayrıca on yıl geçip de, bu tarihten bir yıl içerisinde fesih şartlarını kullanmadıkça sözleşmenin tarafı olmaya devam edecek ve sözleşmenin kendine yüklediği yükümlülüklerden mesul olacaktır.

2. 111 NOLU SÖZLEŞME AYRIMCILIK (İŞ VE MESLEK) SÖZLEŞMESİ

Sözleşme bakımından iş ve meslek terimleri, mesleki eğitime, bir işe ve çeşitli mesleklere girmeyi ve çalışma şartlarını ifade etmektedir. Bu sözleşme ile amaçlanan; iş ve meslek alanında ırk, renk, CİNSİYET, din, siyasal inançları ne olursa olsun bütün insanların, iş veya meslek edinmede veya edinilen iş veya meslekte tabi olunacak muamelelerde eşitliğin gözetilerek ayrımın engellenmesidir. Bu bakımdan üye devletler, ulusal şartlarave tatbikata uygun yollarla bu sözleşmede ele alınan anlamda her tür ayrımı ortadan kaldırmak amacıyla iş ve meslek edinmede ve edinilen iş ve meslekte tabi olunacak muamelelerde eşitliği geliştirmeyi hedef tutan ulusal politika oluşturmak ve takipçisi olmakla yükümlüdürler. Ayrıca üye devletler, her tür ayrımı ortadan kaldırmak için oluşturulacakları ulusal politikalarda; politikaların uygulanmasını teşvik için işçi ve işveren kurumları ile işbirliği halinde olmayı, bu

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

politikaların kabulünü ve uygulanmasını sağlayacak kanunlar kabul etmeyi, eğitim programları uygulamayı, bu politikalarla bağdaşmayan her tür kanuni hükümleri kaldırmayı, bu politikaların milli bir makamın kontrolünde olmasını sağlamayı, bu politikaların mesleğe yöneltme, mesleki eğitim, iş ve işçi bulma hizmetlerinde uygulanması taahhüt etmişlerdir.

Üye devlerin bazı durumlar karşısındaki tutumları ise ayırım olarak sayılmamıştır. Örneğin, devletin güvenliğine halel getiren faaliyetlerden dolayı zanlı/şüpheli bulunan veya bu faaliyetlere girişen kişiler hakkında alınan tedbirler ayırım sayılmamaktadır. Bununla beraber, Milletler Çalışma Konferansında kabul edilmiş olan diğer sözleşme veya tavsiyelerle öngörülmuş bulunan özel koruma ve yardım tedbirleri de ayırım sayılmamaktadır. Üye devlet aynı zamanda, işçi ve işveren kurumları ile yapacağı görüşmeden sonra cinsiyet, yaş, sakatlık, aile sorumlulukları veya sosyal ve kültürel durumlar dolayısıyla, özel şekilde korunma veya yardım ihtiyacında oldukları genel olarak kabul edilmiş bulunan kimselerin özel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla özel tedbirler aldığıında, bu da sözleşmeye göre ayırım olarak kabul edilmeyecektir.

Üye devlet, sözleşmeyi feshetmek istediği zaman yukarıda açıklandığı üzere, 100 nolu sözleşmenin fesih şartlarına tabi olacaktır.

3. 122 NOLU SÖZLEŞME İSTİHDAM POLİTİKASI SÖZLEŞMESİ

Bu sözleşme ile amaçlanan; her üyenin ülkesinde iktisadi gelişme ve kalkınmayı teşvik etmek, hayat seviyesini yükseltmek ve eksik istihdam sorununu çözmektir. Bu bakımdan her üye devlet aktif bir politika belirleyecek ve uygulayacaktır. Belirleyeceği bu politikayla üye devlet; iş arayan herkese iş sağlanmasını, işin imkan nispetinde verimli olmasını, işin serbestçe seçilmesini ve her işçinin kendisine elverişli bir işte çalışması için gerekli nitelikleri kazanmasını, bu işte ırk, renk, CİNSİYET, din, politik düşünce, milli veya sosyal menşe ne olursa olsun niteliklerini ve istidatlarını kullanmasını sağlamak amacını güdecektir.

Bu sözleşmenin uygulanmasında üye devlet; istihdam konusundaki tecrübe ve görüşlerin noksansız olarak göz önünde tutulabilmesi, bu politikaların tayininde tam bir işbirliğinin yapılabilmesi ve bu politikalara dayanaklar bulunmasına yardımcı olunabilmesi için alınacak tedbirlerle ilgili işçi ve işveren temsilcilerine danışacaktır.

Üye devlet, sözleşmeyi feshetmek istediği zaman yukarıda açıklandığı üzere, 100 nolu sözleşmenin fesih şartlarına tabi olacaktır.

4. 182 NOLU SÖZLEŞME KÖTÜ ŞARTLARDAKİ ÇOCUK İŞÇİLİĞİNİN YASAKLANMASI VE ORTADAN KALDIRILMASINA İLİŞKİN ACİL ÖNLEMLER SÖZLEŞMESİ

Bu sözleşmeyi onaylayan üye devletler, kötü biçimindeki çocuk işçiliğinin yasaklanmasını ve ortadan kaldırılmasını temin etmek için acil ve etkin önlemleri almak durumundadırlar. Bu sözleşmeyle ifade edilen çocuk terimi 18 yaşındaki herkesi kapsar. Peki, en kötü biçimdeki çocuk işçiliğinden ne anlamamız gerekir. Sözleşmeye göre, en kötü biçimdeki çocuk işçiliği; çocukların alım-satımı ve ticareti, borç karşılığı veya bağımlı olarak çalıştırılması ve askeri çatışmalarda çocukların zorla ya da zorunlu tutularak kullanılmasını da içerecek şekilde zorla ya da mecburi çalıştırılmaları gibi kölelik ve kölelik benzeri uygulamaların tüm biçimlerini, çocuğun fahişelikte, pornografik yayınların üretiminde veya pornografik gösterilerde kullanılmasını, çocuğun uyuşturucu maddelerin üretimi ve ticareti gibi yasal olmayan faaliyetlerde kullanılmasını, doğası veya gerçekleştirildiği koşullar itibarıyla çocukların sağlık, güvenlik veya ahlaki gelişimleri açısından zararlı olan her işi kapsar.

Her üye devlet, en kötü biçimdeki çocuk işçiliğinin öncelikli olarak ortadan kaldırılması için eylem planları belirlemek ve uygulamak durumundadır. Bu eylem planları, ilgili grupların görüşleri alınarak ve diğer ilgili hükümet kurumları, işçi ve işveren kurumlarına danışılarak belirlenir ve uygulanır. Üye devlet, işçi ve işveren kurumlarına danıştıktan sonra bu sözleşme hükümlerinin uygulanmasını izleyecek uygun mekanizmalar kurar yada belirler.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Ayrıca her üye devlet, cezai yaptırımların ya da diğer yaptırımların kararlaştırılması ve uygulanması da dahil olmak üzere, bu sözleşme hükümlerinin uygulanması ve yürütülmesini sağlayacak gerekli tüm önlemleri alır. Üye devlet, çocuk işçiliğinin kaldırılmasında eğitimin önemini dikkate alarak, yukarıda açıklananlara ek olarak şu önlemleri de almak durumundadır.

- Çocukların en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğine dahil olmalarının engellenmesi
- En kötü biçimdeki çocuk işçiliğine maruz kalan çocukların sosyal uyumları ve rehabilitasyonları için gerekli ve uygun yardım sağlanması
- Çocukların ücretsiz temel eğitim ve mümkün mesleki eğitim sağlanması
- Özel olarak riskli durumda bulunan çocukların belirlenmesi ve onlara ulaşılması
- Kız çocukların özel durumunun dikkate alınması

Üyeler, kendi ülkelerinde bu önlemleri alırken aynı zamanda da uluslar arası işbirliği ve yardımlaşmanın artırılması için birbirlerine yardımcı olurlar. Üye devlet, sözleşmeyi feshetmek istediği zaman yukarıda açıklandığı üzere, 100 nolu sözleşmenin fesih şartlarına tabi olacaktır.

Yukarıda açıklanan sözleşmeler, en başta söylediğim gibi, artık kendi mevzuatımız olmuşlardır. Devletimiz, imzaladığı ve onayladığı bu sözleşmeleri uygulamaya geçirmekle yükümlüdür. Bu sözleşmeler, toplumda kadınların yerini pekiştiren, çalışma haklarını devlet koruması altına alan, aksi uygulamalar ve tavırlar karşısında öncelikle devletin müdahalesini gerektiren sözleşmeler olup, kadının çalışma hayatına pozitif etki edecek, oldukça önemli düzenlemelerdir. 04.03.2012

**KURULTAYDA SUNUMU YAPILMAYAN
DİĞER TEBLİĞLER**

Sinem Hun

Ankara Barosu Avukatı

TRANS KADINLAR, NEFRET SUÇLARI VE HUKUKUN ETKİLİLİĞİ ÜZERİNE

Nefret suçlarının yaygın tanımı göz önüne alındığında en kırılgan hedef gruplardan birinin trans bireyler özellikle trans kadınlar olduğu kolaylıkla söylenebilir. Esasen cinsiyet kimliği hakkı çerçevesinde mücadelesini yürüten LGBTT örgütlenmelerinin oldukça aşına olduğu üzere trans kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılık kategorisinde nefret suçlarının açık ara önde olduğu toplanan verilerden ve yayınlanan yıllık raporlarda da açıkça görülmektedir. Trans kadınlara karşı etkili eylem suç işlendiği anda sona ermesine karşın eylemin olumsuz etkileri adaleti arama sürecinde devam etmektedir. Bu kapsamda hukukun ne kadar etkili olabildiği sorusu incelenmeye ve sorgulanmaya muhtaçtır.

Trans kadınların maruz kaldıkları nefret suçlarından en yaygını adam öldürme suçudur. Elimizdeki verilere göre 2010 yılında 15 trans kadın cinayete kurban gitmişken bu sayı 2011 yılında 9'dur. Bunun dışında yaralama, yağma, hakaret, cinsel saldırı, cinsel taciz de trans kadınların maruz kaldıkları diğer suçlardır. Bu veriler ışığında konuyla ilgili şu tespitler yapılabilir:

Trans kadınların uğradıkları nefret suçlarıyla ilgili körlük ilk olarak kollukta başlamaktadır. Suçüstü, delil toplama, faillerin ifadelerini vakit kaybetmeksizin almayı da kapsayan bir dizi görev ve yetkisi olan kolluk kuvvetlerinin suç meydana geldiği andaki ilk müdahaleleri maalesef hem etkinlikten hem de tarafsızlıktan oldukça uzaktır. Kolluğun trans kadınların mağdur oldukları olaylarda, failin muhtemel bir yargılamada haksız tahrikten yararlanabileceği şekilde ifadesini kaleme alma ve hatta bu konuda faile akıl verme de dâhil olmak üzere, tavır ve muamelelerinin faili en azından rahatlatmaya dönük olduğu bir sır değildir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Aslında her ne kadar ayrı bir yazının konusu olsa da trans kadınlara karşı bu türden ayrımcılığın adli mercilerde gözle görülür biçimde var olması nefret suçunun sonuçlarının suç eylemi sona erdikten sonra da sürmesine yol açmakta ve böylece mağdurun veya mağdur yakınlarının daha mağdurlaşmalarına yol açmaktadır. Öte yandan sadece mağdurların değil mağdur vekillerinin de soruşturma ve kovuşturmanın tüm safhalarında mağdurlaştıklarını bir not olarak düşmek gerekir. Avukatının yargılama süresince bloke edildiği, bilgilendirilmediği ya da dikkate alınmadığı durumlarda trans mağdur zaten yabancı olduğu ve her halükarda oldukça karmaşık adli sistemde yolunu bulmakta zorlanmakta ve adalete erişim hakkı devlet eliyle baltalanmaktadır.

Savcılık aşamasında da bu mağdurlaştırılma hali devam etmektedir. Savcının iddianameye esas olacak delilleri toplama yükümlülüğünü hızlı ve etkin bir şekilde yerine getirmemesi, trans kadın lehine delilleri toplamama veya olayın esasını aydınlatacak delilleri toplamada yavaşlık şeklinde tezahür etmektedir. Örneğin, hem işleniş biçimi hem de örgütlülüğü bakımından trans hakları mücadelesinin dönüm noktalarından olan Eryaman Davası ve akabinde işlenen Dilek İnce cinayeti aslında bu yavaşlık, üstünkörülük ve ehemmiyetsiz kılmalardan bir sonucudur. Eryaman Davasının soruşturma ve kovuşturma aşamaları titizlikle ele alınabilseydi, örgütün boyutları doğru bir şekilde tahlil edilebilseydi nihai karar verildikten bir hafta sonra davanın tanığı Dilek İnce öldürülmeyebilirdi.

Aynı şekilde savcılığın trans mağduriyetinin olduğu dosyalarda olayın üstüne çok gitmeme yönündeki eğilimi mağduru yalnızlaştırmakta, faileri güçlendirmekte ve onları aynı oranda pervasızlaştırmaktadır. Örneğin; Eskişehir’de yargılaması sürmekte olan trans ve eşcinsel mağdurların yağma, cinsel saldırı, yaralama vb. nefret suçlarına maruz kaldıkları olayda failin cezalandırılması için başta şikâyetçi olan trans kadınların soruşturma ve yargılama aşamasında şikâyetlerinden, failin yargılanmasına tutuksuz devam edileceği endişesiyle, birer birer vazgeçtikleri görülmüştür. Hâlihazırdaki tek şikâyetçi trans kadın ise can güvenliğiyle ilgili ciddi sıkıntılar yaşamaktadır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Diğer yandan kolluk kuvvetlerinin dâhil olduğu kimi şiddet vakalarında savcılığın, trans mağduru daha da mağdurlaştırmak ve/veya kolluk görevlisiyle ilgili şikâyetini geri almasını sağlamak adına olaya adı karışan kolluk görevlisinin trans bireyden şikâyetçi olduğu yeni bir durum “yarattığı” bilinen bir gerçektir. Savcı ve kolluk kuvvetleri arasındaki “iş ilişkisi” kolluk görevlilerinin nefret suçunun faili olduğu durumlarda maalesef mağdur/müşteki trans birey aleyhine dönmektedir. Hatta birçok durumda, savcının mağdur trans bireyin şikâyetiyle ilgili takipsizlik kararı verdiği; ancak kolluk görevlisinin “şikâyetini” dikkate alarak trans birey hakkında kamu davası açtığı bilinmektedir.

Son olarak Pembe Hayat Derneği trans kadın aktivistlerinin mağdurlaştırıldıkları ve “suçunuz travesti olmak” adıyla bilinen Ankara 15. Asliye Ceza Mahkemesince görülen dava esasen böylesi bir mantığın eseridir. Davanın sanığı trans aktivistlerin sürecin başında kolluk görevlileri aleyhine yaptıkları suç duyurusuyla ilgili takipsizlik kararı verilmesine rağmen kolluk görevlilerinin suç duyurusu sonuç vermiş, açılan kamu davasında trans aktivistlerden Buse Kılıçkaya beş aylık hapis cezasına çarptırılmıştır. İşbu durum savcılığın trans kadınların mağdur oldukları olaylarda etkin soruşturma yürütmedeki isteksizliği ve translara dönük ön yargısını; fail oldukları durumlarda ise cezalandırmaları eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Yargılama safhasında ise Türk Ceza Kanununda (TCK) tanımlanmış bir nefret suçu olmadığından hâkimlerde eylemin gerisindeki saikleri araştırma ve ortaya çıkarma eğilimi mevcut değildir. Yani failin emniyet, savcılık ve mahkeme safhasında verdiği ifadelerdeki “kadın kılığındaki erkek”, “ben kadın sanmıştım”, “bana aktif ilişki teklif etti” şeklindeki önyargılı ve transfobik cümleler, tanımlamalar ve bu önyargı ile fiil arasındaki doğrudan ilişki yargılama boyunca göz ardı edilmekte olup failin eylemindeki nefret motivasyonu üzerine gidilmemektedir. Hâlbuki TCK 61, hâkimin cezayı belirlerken somut olayda failin güttüğü “amaç ve saiki” de göz önüne almasını açıkça emretmiştir. Her ne kadar bu tip bir “açığa çıkarmanın” nefret

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

motivasyonu ile ilgili açık bir kanuni düzenlemenin yokluğu nedeniyle yapılmaması kısmen anlaşılır ve kanuni olsa da bu türden ifadelerin haksız tahrik olarak göz önüne alınması kesinlikle hukuki değildir. Ancak aşağı yukarı tüm ölümlü trans vakıalarında hâkimler failin önyargı ve nefretini ortaya koyan ifadeleri failin lehine bir şekilde yorumlayarak bunları haksız tahrik şeklinde değerlendirmektedirler. TCK 29’da belirtildiği üzere böylesi bir indirim ağırlaştırılmış müebbet cezasına hükmedilmesi yerine on sekiz yıldan yirmi dört yıla hapis cezası; müebbet hapis cezası yerine on iki yıldan on sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmedilmesi anlamına gelmektedir. Diğer hallerde de verilecek cezalar dörtte birden dörtte üçe kadar indirilmektedir. Bununla birlikte hâkimlerin nihai kararı verirken neredeyse istinasız olarak her fail lehine uyguladığı takdiri indirimler de vardır. TCK 62’de sayılan bu nedenlerden en çok kullanılanı “duruşmalardaki iyi halidir”. Nihai karar verildiğinde görülmektedir ki trans kadının uğradığı nefret suçunun ağırlığı yanında faile verilen ceza adaletin yerini bulduğu hissinin doğurmamaktadır.

Avrupa Birliği İlerleme Raporu, ulusal ve uluslar arası insan hakları örgütlerinin yıllık rapor ve tavsiyelerinde de söylendiği üzere kolluk kuvvetleri ve hukuki mercilerin bir an önce özellikle trans kadınlara yönelik önyargılarla kendi içinde mücadele etmesi gerekmektedir. Nefret suçlarının önüne geçilmesinin önemli bir ayağını böylesi bir topyekûn dönüşümün oluşturacağı açıktır.

Av. Murat Çördük
Av. Çağrı Güleriyüz

Ankara Barosu

**KADINA YÖNELİK YÖNELİK ŞİDDET VE AİLE İÇİ
ŞİDDETİN ÖNLENMESİ VE BUNLARLA MÜCADELEYE
DAİR AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMESİ NAMI DİĞER
İSTANBUL SÖZLEŞMESİNE GENEL BİR BAKIŞ**

Ülkemizde her gün gazetelerde ve televizyonda kadına karşı şiddet haberlerini okuyoruz ve izliyoruz. Ülkemizin ciddi sorunlarından biri olan kadına karşı şiddete karşı artık elimizde önemli bir güç var, Kadına yönelik yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleyle dair Avrupa konseyi sözleşmesi namı diâr İstanbul sözleşmesi .

Devletimiz biraz da geçmişin verdiği mahcubiyet ile bu sözleşmeyi ilk imzalayan ve meclisinden geçiren ilk devlet olduk. Ülkemiz kadına karşı şiddet konusunda Avrupa insan hakları mahkemesinden ilk ceza alan ülke olduğumuzu hatırlatmak isteriz. (Nahide OPUZ & TÜRKİYE Davası)

Kadına yönelik yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleyle dair Avrupa konseyi sözleşmesi namı diâr İstanbul sözleşmesi 1. Maddesinde amaçlarından söz etmiştir. Sözleşmenin amaçları ana başlıkları kadınları her türlü şiddetten korunmak ve kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddeti;

- Önlemek,
- Kovuşturmak,
- Ortadan kaldırmak,
- Her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yönelik somut eşitliği teşvik etmek,
- Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin mağdurlarını korumak ve mağdurlar destek vermek için politika ve tedbirler geliştirmek,

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddeti ortadan kaldırmak için uluslararası işbirliğinin sağlanması,
- Kolluk birimleri ve kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle ilgili örgütlere destek ve yardım sağlamaktır.

Sözleşme kapsam olarak aile içi şiddet dâhil olmak üzere orantısız bir şekilde kadınları etkileyen şiddet biçimlerini kapsar. Ayrıca taraf devletle re bu sözleşmeyi tüm aile içi şiddet mağdurlarına uygulamayı teşvik eder ancak cinsiyete dayalı şiddetin kadın mağdurlarını özellikle dikkate alır.Sözleşme bizce burada yalnızca kadın mağdurları değil şartları uygun olduğu taktirde erkek mağdurları da koruma altına aldığını düşünüyoruz.Aile içi şiddetin mağduru çoğu zaman kadın olmakla istisnai olarak erkek daha sık olarak da çocuklarda olabilmektedir.

Sözleşmede Tanımlar (Madde 3)

Sözleşme 3. Maddesinde sözleşmede oldukça sık geçen kavramların tanımlarını yapmıştır.ilk olarak kadına yönelik şiddetin çerçevesi çizilmiştir.

Kadına Yönelik Şiddet; Kadına yönelik ster kamusal ister özel alanda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayalı her türlü eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir ve bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi olarak anlaşılmaktadır. Bu hususta 1993 tarihli Birleşmiş kadına yönelik şiddete karşı bildirge ile nerdeyse birebir örtüşen bir tanım yapılmıştır.

Aile içi şiddet tanımı mağdur faille aynı haneyi paylaşırsa da paylaşmasa da, aile veya hanede, eski veya şimdiki eşler ya da partnerler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet anlamına gelir. Burada vurgulanması gereken türkiyede çokça tartışılan ve 4320 sayılı yasanın uygulanmasında tartışma konusu olmuş, eski eş ve

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

partnere karşı işlenen şiddetinde artık aile içi şiddet kavramının içine alınmaması olmuştur. Uygulamada yasa metinlerinin biraz zorlanması ile de olsa imam nikahlı kadın, yada partnerin 4320 sayılı yasanın koruması altına aldığı yargı kararları mevcuttur. 20 mart 2012 tarihinde resmi gazetede yayımlanıp yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin korunması ve kadına yönelik şiddetin önlenmesine dair kanunda kısmen de olsa bu sorunun aşıldığını görüyoruz.

Toplumsal cinsiyet oplum tarafından kadın ve erkeğe yüklenen ve sosyal olarak kurgulanan roller, davranışlar ve eylemler anlamına gelir.

Kadına yönelik cisiyete dayalı cinsiyete dayalı şiddeoğrudan kadınlara yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya orantısız bir şekilde kadınları etkileyen şiddet anlamına gelir.

Mağdura ve b bentlerinde belirlenen davranışlara maruz kalan gerçek bir kişi anlamına gelir..

Kadın ibaresi 18 yaş altı kız çocuklarını da kapsar.

Temel Haklar Eşitlik Ve Ayrım Gözetmeme (Madde 4)

Taraf devletler özel ve kamusal alanda herkesin özellikle kadınların şiddetten uzak yaşama amacıyla gereken yasal ve diğer tedbirleri alma yükümlülüğü altına girmiştir.

Burada bizce dikkatin yoğunlaşması gereken nokta bu maddenin 4. Fıkradır” Bu Sözleşme kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel önlemler ayrımcılık olarak kabul edilemez” demekte. Bu maddenin anlam bulabilmesi için anayasada değişikliğine gidilmesi gerekmektedir. Olası kanun değişiklikleri anayasada eşitlik maddesine takılıp yasalaşmada sorunlar çıkabilecektir. Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra pozitif ayrımcılık tartışmalarının yeniden kamuoyunda konuşulması gerektiği düşüncesindeyiz.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Devlet Yükümlülükleri Ve Özen Gösterme Sorumluluğu

Taraf Devletler kadına yönelik herhangi bir şiddet eylemiyle ilişkilenebilir ve devlet adına hareket eden devlet yetkililerinin, görevlilerinin, organlarının, kurumlarının ve diğer aktörlerin bu yükümlülüğe uygun davranmalarını sağlar.

Maddenin ikinci fıkrasında devlet dışı aktörlerin şiddet eylemleri önlemek, cezalandırmak ve bu eylemlerden dolayı tazminat sağlamak amacı ile gereken yasal tedbirleri alma konusunda yasal yükümlülük altına girmiştir. Devlet dışı aktörlerin aleyhine ceza ve tazminat gibi ağır yükümler yüklerken devlet kurumca yalnızca uygun davranmaya zorlamamak, ceza tazminat gibi önlemlerin sayılmaması bizce sözleşmenin bir eksiği olmuştur.

Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politikalar

Taraf Devletler bu Sözleşme'den kaynaklanan yükümlülüklerinin uygulamasına ve Sözleşme hükümlerinin etkisinin değerlendirilmesine toplumsal cinsiyet perspektifini dâhil edeceğini ve kadın erkek eşitliği ve kadınları güçlendiren politikalarını teşvik edeceğini ve etkili bir şekilde uygulayacağını taahhüt eder. Devlet birimlerinin kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet kavramları konusunda daha hassas olması yönünde taraf devletlere yükümlülükler yüklemiştir. Bu konuda devletin daha hassas olacağını düşünerek karakolda kadına yönelik şiddet olaylarının yaşanmayacağını umut ediyoruz.

Bütünsel Politikalar Ve Veri Toplama Kapsayıcı Ve Eşgüdümlü Politikalar (Madde 7)

Devlet sözleşme kapsamına giren bütün şiddet biçimleri ile mücadele ve şiddetin her türlüşünün önlenmesi için ilgili tedbirleri alma ve ülke çapında etkili ve kapsayıcı ve eşgüdümlü tedbirleri alma yükümlülüğü altına girmiştir.

Mali Haklar (Madde 8)

Taraf Devletler, bu Sözleşme'nin kapsamına giren şiddetin tüm biçimleriyle mücadele ve şiddetin her biçiminin önlenmesine yönelik bütünleştirilmiş politika, önlem ve programların bunları yerine getiren hükümet dışı örgütleri ve sivil toplumu da dâhil ederek yeterli düzeyde hayata geçmesi için uygun mali kaynakları ve insan kaynaklarını tahsis eder " demekte . Bu maddedeki uygun mali kaynak tabirinin devletin bu tedbirler için bir bahane olarak kamuoyuna sunmayacağı umut ediyoruz ki sözleşmenin ruhu bu gibi bahaneler sunmaya müsait değildir.

Hükümet Dışı Örgütler Ve Sivil Toplum (Madde 9)

Taraf Devletler, ilgili hükümet dışı örgütlerin ve sivil toplumun kadına yönelik şiddetle mücadele alanında her düzeyde yaptıkları çalışmaları göz önüne alır, teşvik eder, destekler ve bu örgütlerle etkili işbirliği gerçekleştirir.

Eşgüdümü Sağlayan Birim (Madde 10)

Taraf Devletler bu Sözleşme'nin kapsamına giren bütün şiddet biçimleriyle mücadele ve şiddetin her biçiminin önlenmesine yönelik politika ve önlemlerin eşgüdümünden, uygulanmasından, izlenmesinden ve değerlendirilmesinden sorumlu bir ya da birden fazla resmi birim saptar ya da kurar. Bu birimler verilerin toplanması ve sonuçların analiz edilip yayılmasında eşgüdümü sağlar. Türkiye İstatistik kurumunun veri toplama ve analizi konusunda çalışmaları mevcut ancak bu çalışmaları İstanbul Sözleşmesi açısından yetersizdir. Bu veriler oldukça önemlidir; çünkü bu veriler GREVİOların hazırlayacakları raporlarda önemli yer tutacakları kesindir.

Önleme Yükümlülüğü Genel Hükümler (Madde 12)

Taraf Devletler, kadınların aşağı bir cins olduğu veya erkekler ile kadınlar için alışlagelmiş rollerin bulunduğu düşüncesine dayanan önyargıları, örf ve adetleri, gelenekleri ve her türlü uygulamaları yok etmek amacıyla kadınların ve erkeklerin sos-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

yal ve kültürel davranış kalıplarının değiştirilmesi için gerekli tedbirleri alır. Bu konuda özellikle eğitim alanında ciddi çalışmaların başlayacağını düşünmekteyiz.

Taraf Devletler, bu Sözleşme'nin kapsamına giren bütün şiddet biçimlerine karşı her gerçek ve tüzel kişiyi korumak için gereken yasal veya diğer tedbirleri alır.

Alınan her tedbir belirli şartlar nedeniyle savunmasız bırakılan kişilerin özel ihtiyaçlarına işaret eder ve ihtiyaçları dikkate alır ve mağdurun insan haklarını merkeze koyar.

Taraf Devletler, tüm toplumu, özellikle erkekleri ve erkek çocukları bu Sözleşme kapsamına giren bütün şiddet biçimlerinin önlenmesine aktif bir şekilde katkıda bulunmaları için teşvik etmek amacıyla gerekli tedbirleri alır. Bu sözleşmenin aktif bir şekilde çalışması için erkeklerinde taşın altına elini koymasını ve bu konuda gereken çalışmayı yapma konusunda taraf devlete yükümlülükler yüklemiştir.

Taraf Devletler, kültür, örf ve adet, din, gelenek veya sözde "namus"un bu Sözleşme kapsamında yer alan şiddet eylemlerinin bir gerekçesi olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Uygulama ile oluşan namus kavramının takdiri indirim nedeni kabul etmeme gerekçesi bu madde ile de yasal zemine kavuşmuş oldu.

Taraf devletler şiddet biçimleri ve bunun sonuçlar, etkileri konusunda farkındalığın artırılması için gereken tüm adımları atmak zorunda, kampanyalar düzenleyip, teşvik etmek zorundadır.

Önleyici Müdahale Ve Tedavi Programları (Madde 16)

Taraf Devletler, aile içi şiddet faillerinin daha fazla şiddet eyleminde bulunmalarını engellemek ve şiddet içeren davranış kalıplarını değiştirmek üzere kişiler arası ilişkilerinde şiddet içermeyen davranışı benimsemeleri için failleri eğitmeyi hedefleyen programların oluşturulması veya desteklenmesi için gereken yasal veya diğer tedbirleri alır. Yeni bir adli kontrol tedbiri olarak eğitim programlarının ceza ve infaza ilişkin kanunlarımıza girecektir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Taraf Devletler faillerin, özellikle de cinsel suç faillerinin tekrar suç işlemelerini önlemeyi hedefleyen tedavi programlarının oluşturulması veya desteklenmesi için gereken yasal veya diğer tedbirleri alır. Bu hüküm ile faillere psikolojik tedavinin belki de hormon tedavisi gibi önleyici tedbirlerin tekrar tartışılacağını düşünüyoruz.

Taraf Devletler belirtilen önlemlerin alınmasında mağdurun güvenliğinin, desteklenmesinin ve insan haklarının öncelikli öneme sahip olmasını ve uygun durumda mağdurlara yönelik uzman destek hizmetleriyle yakın işbirliği içerisinde bu programların oluşturulmasını ve uygulanmasını güvence altına alır.

Koruma Ve Destek Genel Hükümler (Madde 18)

Taraf Devletler, bütün mağdurları daha öte şiddet fiillerine karşı korumak için gereken yasal veya diğer tedbirleri almakla mükelleftir. Bu maddenin özellikle 3. Fıkrasının önemli bu tedbirlerin uygulanmasında dikkate alınacak ilkeleri saymıştır. Bunlar;

- kadına yönelik şiddete ve aile içi şiddete dair cinsiyetlendirilmiş bir anlayışa dayanmasını ve mağdurun insan haklarına ve güvenliğine odaklanmasını;
- mağdurlar, failler, çocuklar ve onların toplumsal çevreleri arasındaki ilişkiyi dikkate alan bütünleştirilmiş yaklaşıma dayanmasını;
- ikincil mağduriyetin önlemesini hedeflemesini;
- şiddetin kadın mağdurlarının güçlenmesini ve ekonomik bağımsızlık kazanmalarını hedeflemesini;
- uygun durumlarda, aynı tesiste çeşitli koruma ve destek hizmetlerinin bir arada sunulmasına olanak tanınmasını;
- çocuk mağdurları dâhil ederek savunmasız kişilerin özel ihtiyaçlarına dikkat edilmesini ve bu ihtiyaçların onlar için ulaşılabilir olmasını güvence altına alır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Hizmetlerin sağlanması, mağdurun şikâyetinde bulunmasına veya faile karşı tanıklık etmesine bağlı olamaz. Koruma destekleme tedbirinin uygulanması için bir şikâyet yada ispat için tanık gibi ön koşulların aranmaması gerektiğini açıklığa kavuşmuştur.

Taraf Devletler, kendi vatandaşlarına ve uluslararası hukuk çerçevesindeki yükümlülükleri uyarınca korunma hakkına sahip olan diğer mağdurlara konsolosluk hizmeti ve diğer koruma ve destek hizmetlerini sağlamak üzere uygun tedbirleri.

Sığınaklar(Madde 23)

Taraf Devletler, mağdurlara, özellikle de kadınlara ve çocuklarına güvenli konaklama sağlayan ve inisiyatif kullanarak mağdurlara ulaşan, yeterli sayıda, uygun ve kolayca ulaşılabilir sığınakın hazırlanmasını sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alır. Demekte .Bu madde ile birlikte sığınma evlerinin sağlık koşulları ve diğer bütün eksiklikleri tartışılıp çözüm arayışlarının başlayacağını düşünüyoruz.

Cinsel Şiddet Mağdurlarına Yönelik Yardım (Madde 25)

Taraf Devletler, mağdurlara yönelik tıbbi ve adli muayene, travma desteği ve danışmanlık sağlamak üzere, yeterli sayıda, uygun ve kolay erişilebilir tecavüz kriz veya cinsel şiddet yönlendirme merkezlerinin kurulması için gereken yasal veya diğer tedbirleri alır.Bu madde ile uzmanlık alanı cinsel şiddet mağdurları olan merkezlerin açılacağını habercisidir.

Çocuk Tanıklar İçin Koruma Ve Destek (Madde 26)

Taraf Devletler, mağdurlara yönelik koruma ve yardım hizmetlerinin sağlanmasında bu Sözleşme kapsamına giren bütün şiddet biçimlerinin çocuk tanıklarının haklarına ve ihtiyaçlarına gereken özenin gösterilmesi için gereken yasal veya diğer tedbirleri alır.

Bu madde uyarınca alınan tedbirler, bu Sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddet biçiminin çocuk tanıklarının yaşlarına uygun psiko-sosyal danışmanlığı kapsar ve çocuğun yüksek yararı ilkesine gereken saygıyı gösterir.

Bilindiği üzere aile içi şiddetin en korumasız tarafı yada tanığı çocuklar olmakta sözleşme de bu maddi gerçeği görmüş ve bu hususta düzenleme yapma gereği duymuştur.

Maddi Hukuk Hukuk Davaları Ve Başvuru Yolları (Madde 29)

Bu maddede ilk fıkrada faile karşı hukuk yolları güvence altına alınır iken ikinci fıkrada da yükümlülüklerini yerine getirmeyen devlete karşı hukuk yolları anlatılmıştır.

1)Taraf Devletler mağdurların faile karşı yeterli hukuksal başvuru yollarına sahip olmasını sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alır.

2)Taraf Devletler, uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun biçimde, mağdurlara, kendi yetkileri kapsamında gerekli önleyici ve koruyucu tedbirleri alma görevini yerine getirmeyen devlet makamlarına karşı yeterli hukuksal başvuru yollarını sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alır.

Tazminat (Madde 30)

Taraf Devletler, mağdurların bu Sözleşme uyarınca kabul edilen suçlar için faillerden tazminat talep etme hakkına sahip olmalarını sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alır. Burada sözleşme kapsamındaki fiillerden dolayı faile karşı tazminat alma hakkı taraf devletçe güvence altına alınmıştır.

Bu maddenin 2. Fıkrası bu fiillerden dolayı devlete karşı tazminat kurumu düzenlenmiştir. Maddeye göre "Ciddi bedensel hasar gören ya da sağlıkları ciddi bir şekilde zarar gören ve uğradıkları zarar fail, sigorta ya da Devlete ait sağlık ve sosyal yardım hizmetleri gibi diğer kaynaklardan karşılanmayan kişilere Devlet tarafından yeterli tazminat sağlanır. Bu hüküm, mağdurların güvenliği için gereken özen gösterildiği müddetçe, Taraf Devletlerin verdikleri tazminatı failden geri talep etmelerine engel teşkil etmez." Maddedeki koşullar gerçekleştiğinde zararı devlet karşılayacak sonrada faile rücu edecektir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Psikolojik Şiddet(Madde 33)

Psikolojik şiddet hukukumuzda henüz tam bir tanıma sahip olmayan bir kurumdur . Boşanma davaları dışında gerek hukuk yargılamalarında gerekse de ceza yargılamasında kimse-
nin dokunmak istemediği özel bir alan gibi görülmekte.Dev-
letimiz İstanbul Sözleşmesi ile birlikte artık hukukumuzda dahil
olması için gereken yasal düzenlemeleri yapma yükümlülüğü
altına girilmiştir.

Zorla Evlilik (Madde 37)

Çocuk gelinler sorunu kamu oyunda ciddi olarak irdelenen
bir sorun oldu ancak hala ciddi bir hukuki düzenleme yoluna
gidilememiştir. Zorla evliliklerin suç olarak kabul edilmesi ve
bu yönde düzenlemeler yapma konusunda devlet yükümlülük
altına girmiştir.

Suçların Kabul Edilemez Gerekçeleri (Madde 42)

Sözleşmeye özde “namus” adına işlenen suçlar da dâhil
edilmiştir.

Taraf Devletler, bu Sözleşme kapsamında yer alan şiddet
eylemlerinden herhangi birinin gerçekleşmesini takiben başla-
tılan cezai işlemlerde kültür, örf ve adet, gelenek veya sözde
“namus”un bu eylemlerin gerekçesi olarak kabul edilmemesi-
ni sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alır. Bun-
lar arasına, özellikle, mağdurun, kültürel, dinî, toplumsal ya
da geleneksel olarak kabul gören uygun davranış normlarını
ve âdetlerini ihlal ettiği iddiaları da dâhildir.

Taraf Devletler, herhangi bir kişinin bir çocuğu bahsedilen
eylemlerden herhangi birini işlemeye tahrik etmiş olmasının
söz konusu kişinin gerçekleştirilen eylemlerle ilgili cezai so-
rumluluğunu azaltmamasını sağlamak üzere gereken yasal
veya diğer tedbirleri alır.

Cezayı Ağırlaştırıcı Nedenler(Madde 46)

Taraf Devletler, halihazırda suçun unsurlarından bir kısmını oluşturmuyorsa, aşağıdaki koşulların, ilgili iç hukuk kurallarına uygun biçimde, bu Sözleşmede tanımlanan suçlar bağlamında verilecek cezayı ağırlaştırıcı nitelikteki koşullar olarak sayılmasını sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alır:

a. bir suç iç hukuk tarafından tanınan eski veya şimdiki eş ya da partnere karşı ailenin bir ferdi, mağdurla evlilik dışı ilişki yaşayan veya kendi otoritesini kötüye kullanan bir kişi tarafından işlenmişse;(toplumsal cinsiyetten dolayı doğan otoritenin kötüye kullanılması bazı suçların ağırlaştırıcı nedenini oluşturmaktadır. Örneğin kastan öldürme fillinin nitelikli hallilerini düzenleyen 82/d/e maddeleri , cinsel suçlarda ve yaralama fillini düzenleyen 86/3/b/d maddelerinde bu husus düzenlenmişken hakaret ve tehdit gibi psikolojik şiddet görünümünde toplumsal cinsiyete dayalı otoritenin kötüye kullanılması gibi bir ağırlaştırıcı neden mevcut değildir.)

b. bir suç veya ilgili suçlar mükerreren işlenmişse;

c. suç, çeşitli şartlar nedeniyle savunmasız durumdaki bir kişiye karşı işlenmişse;

d. suç, bir çocuğa karşı veya bir çocuğun önünde işlenmişse;(çocuğun önünde işlenen suçların ağırlaştırıcı neden olarak kabulü konusunda yasal bir düzenleme yoktur. Bilindiği gibi aile içi şiddetin çoğu zaman tek tanığı çocuklar olmakta ve bu suçlar gene çoğu zaman çocuğun önünde işlenmektedir.

e. suç, iki ya da daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmişse;

f. suç işlenmeden önce ya da suç esnasında aşırı düzeyde şiddet uygulanmışsa;

g. suç, silah kullanılarak veya silahla tehdit ederek işlenmişse;

h. suç mağdur için ağır fiziksel veya psikolojik hasarla sonuçlanmışsa;

i. fail, aynı nitelikteki suçlar nedeniyle daha öncesinde mahkum edilmişse

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Soruşturma,Kovuşturma Usul Hukuku ve Koruyucu Önemler Genel Hükümler(Madde 48)

Taraf Devletler, bu Sözleşme'nin kapsamına giren bütün şiddet biçimleriyle ilgili soruşturma ve yargılamaların usule aykırı bir gecikme olmaksızın görülmesini ve ceza davasının tüm aşamalarında mağdurun haklarının dikkate alınmasını sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alır.

Taraf Devletler, bu Sözleşme'de tanımlanan suçların etkili biçimde soruşturulmasını ve kovuşturulmasını sağlamak üzere, temel insan hakları ilkelerine uygun biçimde ve cinsiyetlendirilmiş şiddet anlayışını göz önünde bulundurarak, gereken yasal veya diğer tedbirleri alır.

Kısıtlama Veya Koruma Kararları(Madde 56)

Taraf Devletler bu Sözleşme'nin kapsamına giren bütün şiddet biçimlerinin mağdurlarının uygun kısıtlama veya koruma kararlarından yararlanmasını sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alır.

Taraf Devletler 1. fıkrada bahsedilen kısıtlama veya koruma kararlarının:

- Acil koruma sağlamaya yönelik olmasını ve mağdura gereksiz mali veya idari külfet doğurmamasını;
- Belirli bir süre için ya da değiştirilene ya da kaldırılana kadar geçerli olmasını;
- Gerekli olduğunda hemen etki yaratacak şekilde nizasız (exparte) alınmasını;
- Diğer yargı süreçlerini dikkate almaksızın ya da bunlara ek olarak alınmasını;
- Daha sonra başlatılacak yargı süreçlerine dahil edilmesi-nisağlamak üzere gereken yasal veya diğer önlemleri alır.

Taraf Devletler kısıtlama veya koruma emirlerinin ihlallerin etkili, orantılı ve caydırıcı cezai veya diğer yasal yaptırımlara tabi olmasını sağlamak üzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alır.

Koruma Önlemleri(Madde 56)

Koruma önlemleri için gerekenler için taraf devlet

a. onların aynı zamanda ailelerinin ve tanıkların, gözdağından, misillemeden ve mağdur olma durumunun tekrarlanmasından korunmalarını sağlamak;

b. mağdurun, en azından kendisinin veya ailesinin tehlikede olabileceği durumlarda, failin kaçtığı ya da geçici veya kati olarak serbest bırakıldığı hakkında bilgilendirilmesini sağlamak;

c. iç hukuk kurallarının öngördüğü koşullar altında mağdurlara hakları ve faydalanabilecekleri hizmetler ve şikayetlerinin takibi, masraflar, sorgulama veya davaların genel prosedürü ve onların prosedür içindeki rolleri, ek olarak davalarının sonuçları hakkında bilgi vermek;

d. mağdurun iç hukuk kurallarının usulüne uygun olarak sesinin duyulmasını, kanıt temin etmesini ve kendi görüşlerini, ihtiyaçlarını ve kaygılarını doğrudan veya bir aracıyla sunmasını ve bunların dikkate alınmasını sağlamak;

e. mağdurlara haklarının ve menfaatlerinin usule uygun olarak sunulması ve dikkate alınması için uygun destek hizmeti sunmak;

f. mağdurun özel yaşantısı ve görüntüsünü korumak için tedbirlerin alınmasını sağlamak;

g. mağdur ve failer arasındaki iletişimin mahkemede ve kolluk kuvvetlerinin mevkiinde, mümkün olduğu ölçüde önlenmesini sağlamak;

h. davaya taraf olarak katılan ya da kanıt sunan mağdurlara bağımsız ve yetkin çevirmenler sağlamak;

i. iç hukuk kurallarına uygun biçimde, mağdurun esasen mevcut ve uygun iletişim teknolojilerinden yararlanarak mahkeme salonuna gitmeden ya da en azından fail olduğu iddia edilen kişinin mahkeme salonunda bulunmadığı bir ortamda ifade vermesini sağlamaküzere gereken yasal veya diğer tedbirleri alır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

GREVİO (Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddet Uzman Eylem Grubu)

GREVİO kimdir sorunun cevabını sözleşmenin 66. Maddesinin 4/a maddesi cevabını vermekte. BunaGrevio;

-insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet, mağdurların korunması ve onlara yardımcı olma alanında yetkinliğe sahip olarak bilinen,

-yüksek ahlaki karaktere sahip olan veya bu Sözleşme kapsamında belirlenen alanlarda profesyonel deneyimini göstermiş olan,

-taraf devletlerce sözleşmenin uygulanıp uygulanmadığı yada eksik olan uygulamalar konusunda raporlar hazırlayan,

-şeffaf bir prosedür içerisinde seçilen kişilerdir.

Burada eleştiri konusu olabilecek olan husus grevio'ya yüksek ahlaki karaktere sahip olacak yada sözleşmede belirtilen alanlarda profesyonel deneyim sahibi olacak olması burada "veya" bağlacı yerine "ve" bağlacının daha doğru olacağını düşünüyoruz. Ayrıca yüksek ahlaki karaktere sahip tabirinin ne olduğu açık değildir.

NASIL SEÇİLİR?

Sözleşme yürürlüğe girdikten sonra ilk GREVİOların seçimi şu şekilde olacaktır. İlk 10 üyenin seçimi sözleşme yürürlüğe girmesini izleyen bir yıl içerisinde yapılır geri kalan 5 üyenin seçimi ise 25. Onay ve katılım sağlandıktan sonra yapılacaktır.

İlk seçilen GREVİOlardan sonra seçilecek GREVİOların seçim prosedürü nasıl olacağı açıkça sözleşmede belirtilmemiştir. Ancak bu husus sözleşmenin 66/5 fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre GREVİO üyelerinin seçimi sözleşme yürürlüğe girmesini takiben 6 ay içerisinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından, Taraf Devletlerle istişare edildikten ve oybirliği sağlandıktan sonra belirlenir demekte. GREVİOların seçim

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

prosedürün bu kadar muğlak ifadelerle geçirtilmesini doğru bulmamaktayız. Özellikle seçim prosedüründe oy birliği gibi ağır bir şart umarız GREVİOların seçim prosedürün tıkanmasına neden olmaz.

GREVİO kurulu en az10 en çok da 15 kişi kişiden oluşur.4 yıllığına seçilir ve bir defaya mahsus olmak üzere 4 yıllığına da tekrar seçilebilir.

GREVİOLARIN SEÇİMİNDE ESAS ALINACAK İLKELER

a.GREVIO'nun (herhangi) iki üyesi aynı ülkenin vatandaşı olamaz;

b üyeler temel yasal sistemleri temsil etmelidirler;

c. üyeler kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet alanında ilgili aktör ve organları temsil etmelidirler;

d. üyeler kendi şahsi sıfatlarıyla görev yaparlar. Görevlerini yerine getirirken bağımsız ve tarafsızdırlar ve görevlerini etkili bir şekilde yerine getirmeye hazırdırlar.

GREVİONUN GÖREVİ

a)Olağan Rapor Süreci

Öncelikle sözleşme kapsamındaki sorunlar için GREVİO soru formu hazırlar .

Taraf Devletler de GREVİO tarafından incelenmek üzere Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bu Sözleşme hükümlerine etkililik kazandırmak için aldıkları hukuki ve diğer tedbirleri içeren GREVİO tarafından hazırlanan soru formuna dayanan raporu sunar. GREVİO Taraf devletçe devletçe sunulan raporu taraf devlet temsilcisi ile inceler.

Bu inceleme doğrultusunda sözleşme kapsamında taraf devletle birlikte değerlendirme süreci başlar.Taraf devlet sözleşme kapsamında yapılan işlemlerle ilgili GREVİOya bilgi verir. GREVİO bu konularda yalnızca devlet birimlerinden gelen bilgilerle yetinmeyecek hükümet dışı örgütlerden ve si-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

vil toplumdan hatta diğer uluslar arası kurumlardan da bilgi toplayacaktır. Grevio gelen bilgilerin yetersiz olduğunu düşünür ise bellimuafiyetlerden yararlanarak taraf ülkeyi ziyarete gidebilecek.

GREVIO gelen bilgiler ışığında taraf devlete ait raporu önce taraf devlete gönderir. Taraf devletin yorumlarını da dikkate alarak raporu yayımlar. Bu nihai rapor hem taraf devlete hem de taraf devletler komitesine gönderilir.

B) Olağan Üstü Raporlama Süreci

GREVIO, Sözleşme'yle ilgili ciddi ihlalleri önlemek ya da boyutunu veya sayısını azaltmak için acil dikkat gerektiren sorunların var olduğu bir duruma işaret eden güvenilir bilgiler aldığı anda, kadına yönelik ciddi, büyük veya süregelen şiddet biçimlerinin önlenmesi için alınan tedbirlere ilişkin özel bir raporun acilen sunulmasını talep edebilir.

İlgili Taraf Devlet tarafından sunulan bilgiler göz önüne alınarak, ek olarak daha başka güvenilir bilgi bulunduğu anda, GREVIO soruşturma yürütülmesi ve acilen GREVIO'ya raporlanması için bir veya birden fazla üyesini belirler. Gerekli bulunduğu takdirde ve Taraf Devlet'in rızasıyla soruşturma, Taraf Devlet'e ziyareti içerebilir.

Belirtilen soruşturmada elde edilen bulgular incelendikten sonra GREVIO, bu bulguları ilgili Taraf Devlet'e ve ihtiyaç bulunması halinde Taraf Devletler Komitesi'ne ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'ne diğer yorum ve tavsiyelerle birlikte iletir.

GREVIONUN ÜLKE ZİYARETLERİNDE SAHİP OLDUĞU

AYRICALIK VE BAĞIŞIKLIKLAR

a.şahsi yakalama veya tutuklamadan ve kişisel eşyalarının haczinden ve resmi yetkili sıfatıyla hareket ederken söyledikleri ya da yazdıkları ifadeler veya gerçekleştirdikleri eylemlerden dolayı yasal işlemlerden muafiyet;

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

b. ülkelerine giriş ve çıkışlarda ve görevlerini yerine getirdikleri ülkeye giriş ve çıkışlarda hareket serbestliği üzerindeki her türlü kısıtlamadan ve görevlerini yaparken ziyaret ettikleri veya geçtikleri ülkelerde yabancıların tabi oldukları tescil işlemlerinden muafiyet.

c. Görevlerinin yerine getirilmesiyle ilgili seyahatleri sırasında, GREVIO üyeleri ve diğer ülke ziyareti heyetlerinin üyeleri gümrük ve döviz denetim kontrollerinde yabancı hükümetlerin geçici resmi görevlisi olan temsilcilerine tanınan kolaylıklardan yararlanırlar.

d. Sözleşme'nin uygulanmasının değerlendirilmesiyle ilgili GREVIO üyeleri ve diğer ülke ziyareti heyetlerinin üyeleri tarafından taşınan belgelere, GREVIO'nun faaliyetiyle ilgili olduğu sürece dokunulamaz. GREVIO'nun resmi yazışmaları veya GREVIO ve diğer ülke ziyareti heyetlerinin üyelerinin resmi haberleşmeleri hiçbir engelleme veya sansüre tabi tutulamaz.

e. GREVIO ve diğer ülke ziyareti heyetlerinin üyeleri için tam bir konuşma özgürlüğü ve görevlerinin yerine getirilmesinde tam bir bağımsızlık temin etmek amacıyla, söz konusu kişilerin görevleri sona ermiş olsa dahi, görevlerinin ifşası sırasındaki sözlü veya yazılı ifadeleri ve her türlü fiilleri bakımından yasal işlemlerden muaf tutulurlar.

TARAF DEVLETLER KOMİTESİ

Taraf Devlet Komitesi, Taraf Devletler'in Sözleşme'deki temsilcilerinden oluşur.

Taraf Devlet Komitesi, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından toplanır. Komite'nin ilk toplantısı GREVIO üyelerini seçmek için Sözleşme'nin yürürlüğe girmesini takiben 1 yıl içerisinde yapılır. Sonrasında Komite, Taraf Devletlerin 1/3'ü, Taraf Devlet Komitesi'nin Başkanı veya Genel Sekreter talep ettiği zaman toplanır. Kadına karşı şiddet konusunda çalışan ciddi bir kurumun isteme bağılı olarak toplanması yerine belirli periodik zamanlarda toplanması daha doğru olduğu kanaatindeyiz.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

TARAF DEVLETLER KOMİTESİNİN GÖREVİ

GREVIO'nun raporu ve vardığı sonuçlara dayanarak Taraf Devletler Komitesi, Taraf Devlet'e yönelik;

(a) GREVIO'nun vardığı sonuçların uygulanması için alınan tedbirlerle ilgili, eğer gerekliyse tedbirlerin uygulamalarıyla ilgili bilgilerin sunulması için bir zaman belirleyerek ve

(b) Taraf Devlet ile Sözleşme'nin gerektiği şekilde uygulanması için işbirliğini geliştirme amacıyla tavsiyeler yayınlar.

Avukat Fatma Çakır
Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi

KADIN CEZAEVLERİ HAKKINDA ÖNERİLER

Devlet suç işlediği iddia olunan ya da suç işlediği mahkeme kararıyla kesinleşen tutuklu ve hükümlüleri belli bir mekanda tutarak özgürlüklerini sınırlar. Unutulmamalıdır ki; suç toplumsal bir olgudur ve cezalandırmada kişiyi tekrar topluma kazandırmaya yönelik bir süreç izlenmelidir. Yargılama sonunda hüküm giyenlerin çağdaş infaz kurumlarından insan onuruna yaraşır biçimde cezalarını çekmelerini sağlamak gerekir. Bu nedenle devlet dışarıdaki yurttaşına sağlamak zorunda olduğu sağlık, eğitim ve güvenlik haklarını cezaevinde de sağlamak zorundadır. Zira cezaevlerinin sorununun çözülmesi ancak insanlık onuru, eşitlik, masumluk karinesi, savunma hakkının korunması ve yargısal denetimle olabilir.

Cezanın çağdaş ve insan onuruna yaraşır yöntemlerle infazı, adil yargılama sonunda suçlunun cezalandırılması kadar önemlidir. Kamu düzeni ve kamuoyu beklentisi ile suçlunun insan olmaktan kaynaklanan doğal hakları, hukuk düzeni içinde dengelenerek cezanın infazı sağlanmalıdır. Suçlu insan olmanın getirdiği vazgeçilmez temel haklara sahiptir. Suçlulara ve suçun önlenmesine karşı getirilen tüm önlem ve yaptırımlar onun bu niteliğinin bilinci ile uygulanıp geliştirilmelidir. Ceza ve infaz hukukunda temel ilke ıslah yeniden kazanma olmalıdır.

Temel fiziki gereksinimlerinin sağlandığı asgari beslenme olanaklarına sahip, üretime entegre bir hükümlünün yeniden topluma kazandırılacağı bilimsel bir gerçektir. “Suçluyu kazıyın altından insan çıkar” sözü de bunu ifade etmektedir. Eğitim olanaklarının yaygınlaştırıldığı haber alma, yakınları ile sık ve fiziki münasebet olanaklarının sağlandığı, yayınlar da yararlanma imkanlarının bulunduğu bir ceza infaz uygulanmasında, suçluların yeniden suç işleme olasılıkları ortadan kalkacaktır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Tutuklu ve hükümlülerin ceza infaz kurumlarında **insan onuruna yakışır** bir biçimde ve güvenlik içinde barındırılmaları, iaşeleri, tedavileri, sevk ve nakilleri, eğitimleri ile rehabilitasyonları ve çalıştırılmaları gerekir.

Türkiye’de kapalı ceza infaz kurumlarında uygulanan infaz rejimlerinin ana teması; mahpusun firar etmesini ve başkalarına zarar vermesini önlemek, bu sağlandıktan sonrada eğitim ve iyileştirme faaliyetlerini gerçekleştirmektir.

Açık ceza infaz kurumlarında uygulanan infaz rejimlerinin ana teması; mahpusu bir iş ve meslek sahibi yapmak, kurum içinde ve dışında yaratılan çalışma ortamları ile bireyi üretken bir hale getirmektir.

Hürriyeti bağlayıcı cezaların infazı bakımından bir ülkede uygulanan infaz rejimi ile ceza infaz kurumları mimarisi arasında sıkı sıkıya bir bağ vardır.Devlet’de hakim olan “**BİREYİN SUÇ İŞLEMESİ İÇİN CEZA İNFAZ KURUMLARI CAYDIRICI BİR UNSUR OLMALIDIR**”. Zihniyeti nedeniyle ülkemizdeki tüm ceza infaz kurumları mimari tasarımları “linear sistem” e göre dizayn edilmiştir. Hücreler, odalar, üniterler düz bir koridor üzerine yerleştirilmiştir. Koşu ya da oda pencereleri iç güvenlik alanlarında bulunan havalandırma avlularına açılmaktadır.

KOŞU SİSTEMİ mimari tasarımlarında esas amacın mahpusu ıslah ederek topluma yeniden kazandırmaktan ziyade topluluk sisteminden kalan bir anlayışla mahpusu sadece ve sadece “kapalı mekanda tutmak” dır.

ODA SİSTEMİ’nin temel özelliği bireye yalnız kalabilme olanağı sağlamaktır. Bu sistemde odalar ortak yaşam alanlarına açılırlar ve tutuklular veya hükümlüler ortak mekanlarda birlikte olabilirler.

3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası’nın 16. 17. Ve 18. Maddesi ile 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Yasası’nın 13. Maddesinde o yasa kapsamına giren suçlardan mahkum olanların cezalarının “tek kişilik veya üç kişilik oda

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

sistemine” göre inşa edilen özel infaz kurumlarında infaz edileceği, bu kurumlarda açık görüş yaptırılmayacağı, hükümlülerin birbirleri ile irtibatına ve diğer hükümlülerle haberleşmesine engel olunacağı ön görülmüştür. TMY bir infaz yasası değildir. İnfaz rejimine ilişkin ayrımcı, eşitlik bozucu hükümler getirmiştir. Bu maddeler genel infaz anlayışına aykırı ağır bir infaz rejimi getirir. Bu rejimle islah edici, onarıcı, caydırıcı, önleyici amaçların dışına çıkılmaktadır. Bu düzenlemeyle suça göre farklı bir infaz uygulaması yapılmış olmaktadır. Oda ile hücre arasındaki fark, soyutlama ve tecritte aranmalıdır. TMY’na göre bu odalar hepsi hücredir. Çünkü hükümlü ve tutukluların birbiri ile irtibatları kesilmektedir. Koşuş sisteminin alternatifi F tipi cezaevi olmamalıdır. Yani çağdaş dünyanın tamamen terk ettiği tutuklu ve hükümlüleri soyutlayan tecrit hücrelerinden oluşan ve denetimi zor cezaevi. Ayrı bir infaz rejimi uygulanan F tipi cezaevleri çağdaş infaz hukukuna ve insan haklarına aykırıdır.

Türkiye’de kadınları suça iten sebepler açısından olsun, kadınların mahkumiyetleri sırasında yaşadıkları sorunlar açısından olsun, kadın cezaevlerinde çözümlenmesi gereken sorunlar olduğu bir gerçektir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 3.kısım Hükümlünün Hakları Güvenceleri ve Kısıtlamaları bölümünde düzenlenen maddelerin bir çoğunun uygulanabilirliği mekan sorunları nedeniyle kadın cezaevleri yönünden yoktur. Türkiye’de kadın cezaevi olarak yapılan mimari tasarımı kadınların ve çocuklarının ihtiyaçları göz önüne alınarak inşa edilmiş KADIN CEZAEVİ yoktur. Hapis cezalarının infazında mevzuat fiziki mekanlar ve uygulama bakımından kadın tutuklu ve hükümlülerinde kadın olmaktan kaynaklanan farklı sorunları olabileceği gerçeği kabullenilmemiştir. Zira 5275 sayılı yasa 2. Maddesi cezaların infazında cinsiyet ayrımı yapılmamasını düzenlemiştir. Kanunda pozitif ayrımcılık bağlamında da olsa kadınlara yönelik özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle tüm kapalı ve açık ceza infaz kurumlarında uygulanan kurallar cinsiyet ayrımı yapılmaksızın kadın tutuklu ve hükümlüler için de geçerlidir. Bu uygulama cezaevlerinde kalan kadınların aleyhinedir. Çünkü kadınların kadın ve anne

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

olarak cezalarının infazı süresinde farklı yaşam alanlarına ihtiyaçları vardır. Aşağıda sayacağımız Uluslar arası anlaşmalar ve belgelerde mahkum kadınlar dışlanmadan tüm kadınların insan hakları düzenlenmiştir.

İnsan hakları evrensel bildirgesi (10 Aralık 1948)'nde yer alan İnsan Hakları,

Avrupa Konseyi'nin İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Korumaya ilişkin 4 Kasım 1950 tarihli Sözleşmesinde yer alan insan hakları,

Medeni ve Siyasal Hakları Uluslar arası Anlaşması'nda (16 Aralık 1966- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu) düzenlenen İnsan Hakları,

B.M. İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Korumak ve Geliştirmek için yayımlanan bildiri,

İşkencenin ve Başka Zalimce İnsanlık Dışı ve Onur Kırıcı Davranış ya da Cezaya Karşı Sözleşme,

1980 yılında Caracas'ta toplanan Suçun önlenmesi ve Suçluların Bakımı üzerine 6. Birleşmiş Milletler Kongresi Kararlar ve Caracas Deklarasyon ilkeleri "kadınlara eşit ve iyi muamele" konusunda somut kararlar alınırken göz önünde tutulmalıdır.

Pekin Eylem Platformu kadına yönelik şiddet konusunda başka pek çok kadın gurubunun yanı sıra hapisanelerdeki kadınlarında şiddete karşı özellikle korumasız olduğu saptamasının ardından, bütün görevlilerin insani hukuka ve insan hakları yasalarına göre şiddet hareketinde bulunanların cezalandırılması, temelde kadınların güvenmesi gereken polis, cezaevi görevlileri ve güvenlik güçleri gibi kamu görevlilerinin bu tür şiddetten kaçınmasını sağlamakla hükümetin görevli olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte yine kadın suçluluğunun kadınlara yönelik şiddet ile bağlantısı cezaevi işleyişi açısından da göz önüne alınmalıdır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

5-9 Haziran 2000 tarihlerinde New-York'ta yapılan "Kadın 2000 21. Yüzyıl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış" konulu Birleşmiş Milletler Genel Kurul Özel Oturumunda Sonuç Belgesinde

Kadın suçluluğunun temelinde kadınların maruz kaldıkları şiddet olayları olduğu gerçeğinden hareketle Pekinde gerçekleştirilen 4.Dünya Kadın Konferansında Türkiye'nin taahhütleri arasında şiddete maruz kalan kadınlar için danışma merkezlerinin açılıp, psikolojik ve yasal yardımın ücretsiz olarak sağlanması vardır. Gerek kadın suçluluğunun temelinde yatan şiddet ve gerekse kadının o suçu işlerken yaşattığı ve etkilendiği şiddet nedeniyle cezaevlerinde mahkum kadınlara yönelik özel hizmet veren DANIŞMA MERKEZİ' nin bulunması gerekmektedir. Bu merkezde sosyal hizmet uzmanı, psikolog, pedagog, hukukçu bulunmalıdır.

Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

10. maddesi kadınların çeşitli nedenlerle eğitim imkanından yararlanamamaları gerçeği ile sürekli eğitim programlarına katılabilmeleri için devletlere gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü getirilmiştir. Eğitim eksikliğinin suçu ve suçluyu oluşturan önemli etkenlerden biri olduğu düşünülecek olursa, cezaevlerinde verilecek eğitimin önemi de ortaya çıkacaktır. Okur-yazar olmayanların oranının kadın mahkumlar arasında yüksek olması bu tavsiyenin, kadınların bulunduğu cezaevlerinde uygulanmasının önemini göstermektedir. Bu nedenle gerekli eğitimi alabilecekleri EĞİTİM MEKANLARI yapılmalıdır. Kültürel yaşama katılmalarını sağlamak için de tiyatro, konser ve konferans etkinliklerinin düzenleyebilecekleri çok amaçlı KAPALI SALONLAR yapılmalıdır.

Kadın mahkumlara ev ekonomisi, hasta bakımı, dikiş nakış, dokumacılık gibi alanlarda mesleki eğitim verilmesi yerine ihtiyaç ve isteğe göre bilgisayar, yabancı dil vb. teknolojinin imkanlarından yararlanarak nitelikli iş gücü oluşturmalarını sağlayacak eğitimlerin verileceği ihtiyaçları karşılayacak ola-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

naklara sahip DERSLİKLER yapılmalı ve imkan dahilinde üniversite eğitimine devam edebilme koşulları yaratılmalıdır.

Pekinde 1995 yılında gerçekleştirilen 4.Dünya Kadın Konferansında kadın eğitiminin kalkınmaya katkısı göz önünde bulundurularak kütüphanelerin önemi nedeniyle her türlü kütüphanede kadınla ilgili birim oluşturulması, kadınla ilgili veya kadınları yazdığı türden belge ve dokümanın bulundurulması ve bu nedenle cezaevinde bulunan kadınların mutlaka bir KÜTÜPHANE' ye sahip olması gerekmektedir.

CEDAW' ın 11. Maddesinde çalışma hakkı düzenlenmiş ve bütün insanların vazgeçilmez hakkı olarak nitelendirilmiştir. Bu yükümlülük sonucunda cezaevinde bulunan mahkumların çalışma koşul, standart ve alanlarının bu doğrultuda tespiti gerekir.

Kadınların gelişmesi için Nairobi İleriye Yönelik Stratejileri arasında yer alan Barış ve Kalkınma stratejisinde hükümetlerin kalkınma sürecinde kadınlar için ulusal ve sektörel planlamalar yapması, hassas kadın gruplarının (kadın mahkumlarda var) ihtiyaçlarına cevap verecek kurumsal mekanizmalar oluşturulması konusunda görevli olduğu belirtilmiştir. Bu doğrultuda hapisanede bulunan kadınların gerek mahkeme sırasında gerekse sonrasında sağlıklı koşullarda kalkınmaya nitelikli iş gücü desteği sağlayacak şekilde uygun işlerde istihdamların sağlanmasına dikkat edilmeli, bu yolda gerekli organizasyonlara gidilmelidir. Böylece cezaevlerinde kadın mahkumlara istihdama yönelik olarak verilecek meslek eğitiminin hangi düzeyde olması gerektiği belirtilmiştir. Cezaevi içindeki üretimde çalışabilmesi için ÇALIŞMA ATÖLYELERİ açılmalıdır.

1995 yılında Pekin'de gerçekleştirilen 4.Dünya Kadın Konferansında Türkiye'nin taahhütleri arasında sağlık konusu da yer almaktadır. Bunlar arasında kadın cezaevleri ile ilgisi olan "kadınlara özgü hastalıklar konusunda tüm sağlık kurumlarında KADIN SAĞLIĞI ÜNİTELERİ VE DANIŞMA MERKEZLERİ kurulması" yer almaktadır. Kadın sağlığı onun duygusal, sosyal, fiziksel, zihinsel iyiliğini içerir. Hayatlarının bütün dönemlerinde, uygun maliyetli ve kaliteli sağlık bakımına, bil-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

giye ve ilgili hizmetlere ulaşabilirliğini sağlamak Türkiye'nin taahhütleri arasında yer almaktadır. Tıbbi bakım ve tedavi imkanları da genel sağlık açısından oldukça önemlidir. Bu amaçla her cezaevinde psikiyatrist psikolog, kadın doğum uzmanı, hemşire, diş hekimi, dahiliye uzmanı bulunan bir REVİR bulunmalıdır. Kadın ceza ve tevkif evlerinde mutlaka bir kadın doğum uzmanı istihdam edilmeli, belli periyotlarla genel sağlık taraması yapılmalıdır.

Sağlıklı bir yaşam için sporun gerekliliği bilinen bir durumdur. Bu amaçla hükümlü ve tutuklulara açık havaya çıkma, mevsim koşullarına göre içeride ya da dışarıda spor yapma imkanı sağlanmalıdır. Cezaevinde çok amaçlı açık veya kapalı SPOR SALONU olmalıdır.

Temizlik önemli sağlık sorunlarından biridir. Haftada iki kez olmak üzere hijyen şartlarında yıkanma olanakları standart olmalı, yıkanma ve kullanma suyu düzenli olarak verilmelidir. Kadınların aylık hastalıkları düşünülerek odalara DUŞ BÖLÜMLERİ VE HAMAM yapılmalı ve musluklar takılmalıdır.

Tutuklu ve hükümlüler istedikleri giysileri giyebilmeli, kaldıkları odalarda yazlık ve kışlık giysilerini muhafaza edecek YÜKLÜKLER yapılmalıdır.

Yeterli besleyici değeri olan sağlığa uygun nitelikte yiyecek verilmeli, ekonomik güçlük içinde olanlara destek sağlanmalıdır. Aynı zamanda yaşam birimlerinde ve genel alanda sağlıklı MUTFAK ve KANTİN imkanı sağlanmalıdır. Toplu yemeklerin yenebildiği sağlıklı koşullarda hijyenik YEMEKHANE bulunmalıdır.

Cezaevi yöneticilerinin toplum bilimcilerden oluşması ve ceza infaz memurlarının mesleki eğitim ve formasyona sahip olması durumunda da ceza infaz ve uygulanmasından beklenen amaç gerçekleşebilir. Cezaevi personeli açısından da kadın sorunları kadın hakları konusunda eğitim almış olan elemanlar tercih edilmelidir. İnfaz uygulaması infaz hukukunu bilenlerce yapılmalıdır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Kadın cezaevlerinde anneleri ile birlikte kalan çocuklar olabilmektedir. Bu nedenle bu çocukların eğitimine yönelik olarak da çocuklar için KREŞ VE ANAOKULU olmalı, çocuklar için eğitimci doktor, psikolog ve pedagoğ bulundurulmalıdır. Oyununda çocuklar üzerinde eğitici etkisi dikkate alınarak ÇOCUK OYUN ODALARINDA gece kalınacak odalara da götürülmesine izin verilecek şekilde oyuncaklar bulundurulmalıdır.

Cezaevlerinde yaşam alanlarının genel temizliği ve kullanılan çamaşırların sürekli temizliği açısından bir ÇAMAŞIRHANE olmalı ve burada çamaşır makineleri bulunmalıdır.

Kadınlara yönelik kapalı cezaevlerinde mahkum kadınlara verilecek rehabilitasyon hizmetleri de hem onların ruhsal sağlıkları açısından ve hem de cezaevi sonrası hayata uyumlarının sağlıklı koşullarda yapılabilmesi açısından önemlidir. Bu nedenle içerde rehabilitasyon açısından, çiçek yetiştirilmesine bu nedenle cezaevine saksı, toprak ve çiçek getirilmesine ve bunların elektronik cihazla kontrol edilerek girişine izin verilmelidir. Açık havada ağaçlı, çiçek, sebze, meyve yetiştirmeye uygun bir BAHÇE olmalı, yağmurda ve karda dışarı çıkma imkanı tanınmalı, bahçede çalışmak isteyen uzman gözetmen (bu ziraatçi olursa iyi olur) kontrolünde çalışabilmelidir. Bunun için betonun üstüne toprak dökülebilir.

Bu belgeler doğrultusunda hükümlü, tutuklu, çocuk, kadın ve erkek ayrı cezaevinde barındırılmalı, bu cezaevleri şehrin merkezinde olmamalı, konutlara yakın olmamalı, barınmada sağlık koşulları gerekli olan ve olanaklar, asgari standartlara göre tespit edilmeli, yaşam alanlarında ve özel odada pencereler, doğal ışıklama okuma yazamaya ve temiz hava almaya uygun olmalıdır. Özel odalar gece kalmak amacıyla düzenlenmelidir.

Mimari yapıda iklim, hava, alan, ışıklandırma, havalandırma, hijyen koşullarının insanca yaşam standartlarına uygun olması sağlanmalıdır.

Fazla kalabalık koşullar olmamalı, modern bir altyapı oluş-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

turulmalı (tuvalet ve atık su boruları), her yerin sağlıklı bir şekilde ısıtılması ve havalandırılması sağlanmalıdır. Pencere-ler ayaktaki bir insanın dışarıyı görebileceği yükseklikte, büyüklükte ve saydam olmalı, elektrik tasarrufunu da sağlamak amacı ile gün ışığı içeri girebilmeli, pencerelerde demir parmaklıklar bulunmalı ve kalorifer tesisatı bulunmalıdır.

Kişi başına düşen alan sekiz metrekare olmalı. Ortak yaşam alanları ile odaların genişliği bu alan dikkate alınarak mimari yapı buna göre inşa edilmelidir. Türkiye için uygun olan cezaevi modeli odaların ortak yaşam alanına açıldığı, tutuklu veya hükümlülerin ortak mekanlarda birlikte zaman geçirdikleri, odaları gece yatmak için kullandıkları, temel insan haklarına saygılı özellikle yalnızlığa itilmeden ortak sosyal alan ve mekanlardan yararlanılabilen bir cezaevi modelidir. Ne yazık ki bugün Türkiye'nin hiçbir cezaevi mimarisi buna uygun yapıda değildir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Av. Filiz Arseven
Av. Gülbin Demirbağ
Isparta Barosu

CEDAW ÇERÇEVESİNDE KADININ İNSAN HAKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Kadının insan haklarından ne anlıyoruz? Kadına karşı ayrımcılık nedir? Aile yaşamında, eğitiminde, istihdamda, siyasette, sağlıkta cinsiyet ayrımcılığını nasıl tanımlayabiliriz? Bu ayrımcılığı ortadan kaldırmak için devletlerin izlemesi gereken temel politikalar ve stratejiler nelerdir?

Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) bu sorulara dünya üzerindeki ülkelerin ve toplumların, cinsiyet ayrımcılığına karşı mücadelede edindikleri değişik deneyimleri özümseyen yanıtlar vermekte ve evrensel kriterleri ortaya koymaktadır. CEDAW, kadının insan hakları konusunda uluslar arası bir mutabakat metnidir; cinsiyete dayalı ayrımcılığın tanımlanması ve ortadan kaldırılabilmesi için önemli bir uluslar arası referans oluşturur.

Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), BM seviyesinde kadının insan haklarını ülkeler seviyesinde geliştirmek amaçlı en yararlı araçlardan biridir.

Birleşmiş Milletlerce 1979’da kabul edilen ve Türkiye’nin 1985 yılından bu yana taraf olduğu “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi” (CEDAW) Birleşmiş Milletler bünyesinde yer alan altı tane temel insan hakları sözleşmesinden biridir. Günümüzde pek çok kişinin “Uluslararası Kadın Hakları Bildirgesi” olarak da tanımladığı CEDAW, kadınlara karşı yapılan her türlü cinsiyete dayalı ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve kadınların insan haklarını korumak amacıyla yönelik yasal standartları bir araya getiren ve taraf ülkeler üzerinde bağlayıcı niteliği olan tek uluslararası hukuk aracıdır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

CEDAW sözleşmesi kadınlara karşı ayrımcılığın tarih boyunca ve günümüzde dünyada gösterdiği yaygınlık ve çeşitliliğin doğal bir sonucu olarak içeriği itibariyle çok yönlü ve geniş kapsamlı bir metindir. Sözleşme, taraf devletlerde kadınların kanun karşısında eşitliğinin sağlanmasının ötesine geçerek, kadınların (medeni hallerine bakılmaksızın) siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamda erkeklerle eşit konumda olmaları ilkesini benimsemekte, devletleri bu amaçları hızla gerçekleştirmek için özel geçici önlemler almaya yöneltmekte ve kadınlarla erkekleri ayrımcı kalıp yargılarla tanımlayan geleneksel ve kültürel davranış kalıplarını ve tutumları dönüştürmek için önlem almaya zorlamaktadır. Bu bağlamda CEDAW sözleşmesi hem yasalarda, hem de gerçek yaşamdaki ayrımcılığın ortadan kaldırılması, kamu yaşamında olduğu gibi özel yaşam ve özellikle aile ilişkilerinin ayrımcı kalıp yargılar ve davranışlardan arındırılmasını öngörmektedir.

Kabulünden bu yana CEDAW'ın taraf ülkelerce uygulanması, devletlerin bu sözleşmenin uygulanmasını denetlemek üzere oluşturulmuş olan 23 bağımsız uzmandan oluşan CEDAW Komitesi'ne dört yılda bir verdikleri raporlar yolu ile olmaktadır. Bu raporlarda taraf devletler sözleşmeyi uygulamak ve ülkelerindeki kadınlara yönelik yasal ya da kültürel temelli ayrımcı uygulamaları ortadan kaldırmak için aldıkları önlemleri, diğer bir deyişle, raporun kapsadığı dönemde CEDAW'ı ülkelerinde uygulamak yolunda kat ettikleri mesafe ve karşılaştıkları engelleri Komite'ye bildirmektedirler.

Sözleşmenin uygulanmasını daha etkili kılabilmek ve CEDAW'ın ruhunda ve metninde yer alan kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak yolunda dünyada daha hızlı ve sağlam adımlar atabilmek amacı ile 6 Ekim 1999 da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, CEDAW İhtiyari Protokolü'nü kabul etmiş ve aynı yılın aralık ayında ilk yirmi ülkenin taraf olması ile İhtiyari Protokol yürürlüğe girmiştir. Türkiye, 29 Ekim 2002 tarihinden bu yana ise CEDAW İhtiyari Protokolüne taraftır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

İhtiyari Protokol CEDAW'ın taraf ülkelerce daha etkin uygulanmasını sağlamak amacı ile mevcut denetleme mekanizmalarına ek olarak iki önemli ve yeni araç kadınların kullanımına açmaktadır. Bunlar "kişisel başvuru" hakkı ve komitenin "inceleme" yetkisidir.

İhtiyari Protokol, CEDAW sözleşmesi ile tanınmış olan haklarının ihlal edildiği iddiasını taşıyan kişilere veya böyle kişilerden oluşan gruplara, CEDAW Komitesine doğrudan başvuru yapma hakkını tanımaktadır. Söz konusu başvurular böyle kişiler adına üçüncü şahıslarca yapılıyorsa, şikayet sahibinin onayını taşımak zorundadır. Bu tür kişisel başvuru haklarının tanındığı diğer uluslararası mekanizmalarda olduğu gibi, CEDAW İhtiyari Protokolü'nde de başvuru öncesinde ulusal yargı yollarının tüketilmiş olması gerekmektedir. İhtiyari Protokol çerçevesinde yapılacak başvuruların yazılı ve imzalı olması gerekmekte ve şikayet konusu olan hususun CEDAW Sözleşmesi kapsamında korunan haklarla sınırlı olması gerekmektedir. Ayrıca, başka uluslararası yapı ve süreçlerce incelenmiş veya incelenmekte olan, ya da şikayet konusu olan olgunun taraf devletin İhtiyari Protokolü kabulünden önce vuku bulduğu durumlara ilişkin şikayetlerin, CEDAW Komitesince ele alınması mümkün değildir.

CEDAW Komitesince kabul edilen başvuruların incelenmesi Komitenin İhtiyari Protokol'ün belirlediği çerçevede oluşturulan iç tüzüğü gereğince yapılacaktır. Bu bağlamda kişisel başvuruların Komitece ele alınması sürecinde şikayete konu olan devletin açıklama getirme ve görüş bildirme hak ve yükümlülüğü vardır. Komitece değerlendirilen başvurular sonunda taraf devlet, Komite tarafından oluşturulacak görüş ve önerileri göz önüne almak ve bunlar doğrultusunda hareket etmek durumundadır. Diğer bir deyişle Komite bir mahkeme değildir. İhtiyari Protokolün tatbiki herhangi bir tazminat yada cezayı mümkün kılmamaktadır. Amaç CEDAW Sözleşmesinin etkili uygulanması için taraf devletleri yönlendirmektir. Taraf devletlerin kendilerine iletilen Komite görüş ve önerilerini uygulayıp uygulamadıklarını izlemek amacı ile İhtiyari Protokol, Komiteye kısa ve uzun dönemde bu konuları takip etme

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

olanağını tanımaktadır. Bu bağlamda komite sonuçlandırdığı herhangi bir kişisel başvuruya ilişkin taraf devletin müteakip uygulaması hakkında o devletin düzenli CEDAW raporu çerçevesinde de bilgi talep edebilmektedir.

İhtiyari Protokol'ün getirdiği ikinci önemli yenilik CEDAW Komitesi'ne tanınan "inceleme" hakkıdır. Bu çerçevede Komiteye verilen yetki, İhtiyari Protokol'e taraf olan ülkelerde CEDAW'da belirlenen hakların "vahim" veya "sistemik" ihlali olduğu yönünde güvenilir bilgi alındığı zaman Komite tarafından o devlete yönelik bir inceleme başlatılabilir. Böyle bir inceleme için konuya ilişkin doğru ve sağlıklı bilgi alma amacı ile Komite tarafından ilgili devletin iş birliği ve ülkeye ziyaret gibi talepler yapılabilecektir. İnceleme sonucunda CEDAW Komitesince oluşturulacak görüş ve öneriler şikayetçi taraf ve ilgili devlete bildirilecektir.

Görüldüğü gibi İhtiyari Protokol, CEDAW Sözleşmesinin taraf devletlerce daha etkili uygulanabilmesi yolunda atılmış çok ciddi bir adımdır. Ancak bu, bütün uluslararası hukuk araçlarında olduğu gibi her şeyden çok taraf devletlerin ve sivil toplumun söz konusu belgeyi kullanma niyet ve becerileri ile sınırlı bir adımdır. Bu açıdan da İhtiyari Protokolün yalnızca kağıt üzerinde kalan bir belge olmaması, kadınların gerçek hayatlarını etkileyen ve kadınların insan haklarının "yaşanmasında" gerçek bir adım olabilmesi için her şeyden önce topluma iyice duyurulabilmesi, sağladığı imkanların, niteliğinin ve sınırlarının iyi anlaşılması gerekmektedir.

CEDAW sözleşmesi hakkında kısa bir değerlendirme yapacak olursak;

CEDAW taraf devletler üzerinde uluslararası hukuk çerçevesinde bağlayıcılığı olan bir sözleşmedir Sözleşmeye ve İhtiyari Protokole taraf olan Türkiye, "hukuki sistemine kadın-erkek eşitliği prensibini yerleştirme; ayrımcı tüm kanunları ortadan kaldırma ve kadınlara karşı ayrımcılığı yasaklayan kanunları yürürlüğe sokma; kadınları ayrımcılığa karşı etkin bir şekilde korumak için mahkemeler ve diğer kamu kurumları kurma ve

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

kadınlara karşı kişiler, örgütler ve şirketler tarafından yapılan her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını" güvence altına almakla yükümlü ve sorumludur.

Her şeyden önce sözleşmeyi imzalayan taraf devletlerin ulusal yasa ve mevzuatlarını sözleşme ile uyumlu hale getirme zorunluluğu bulunmaktadır. Türkiye özelinde örnek vermek gerekirse eski ceza kanununun zina maddesi gibi ayrımcı bir takım yasaların toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gözetir şekilde değiştirilmesinde CEDAW bir referans oluşturmuştur. Ulusal yasaların sözleşme hükümleri ile uyumlaştırılmasının ötesinde, CEDAW aynı zamanda taraf devletlere yasalarda öngörülen eşitliği fiilen uygulamaya yönelik yükümlülükler de verir.

CEDAW' ın çok önemli bir boyutu da kadınların insan haklarının sağlanmasını, korunmasını ve geliştirilmesini, toplumda kadın-erkek eşitliğinin gerçekleştirilmesine koşul bir olgu olarak kabul etmesidir. Sözleşme, kadın-erkek eşitliğine dayanmayan kadın hakları anlayışını kabul etmemekte, taraf devletlerin kadınların insan haklarını daima kadın-erkek eşitliği temelinde gerçekleştirmelerini öngörmektedir. Keza CEDAW, yalnızca yasal ve biçimsel eşitlik değil, gerçek eşitlik talep eder. CEDAW , kadına karşı ayrımcılığı iktisadi kalkınma, savaş, doğal afet vb. gibi tarihte devletlerin gündeminden düşmeyen geniş konulardan soyutlamamakta, aksine kadına karşı ayrımcılığın bu durumlarda dahi engellenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Örneğin CEDAW "kadınlara karşı ayrımcılığın, hak eşitliği ve insan şeref ve haysiyetine saygı ilkelere ihlal ettiğini, kadınların erkeklerle eşit olarak ülkelerinin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatlarına katılmalarını engellediğini, toplumun ve ailenin refahının artmasına engel teşkil ettiğini ve kadınların ülkeleri ve insanlık hizmetinde kullanabilecekleri olanakları geliştirmelerini zorlaştıracaklarını" kaydetmiş, "yoksulluk hallerinde kadınların yiyecek, sağlık, eğitim, öğretim, iş bulma ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması bakımından en az imkana sahip" olmaları yüzünden endişelerini dile getirmiştir. Ancak Sözleşmenin anlayışı taraf devletin bu gibi olumsuz koşullarda da kadın-erkek eşitliği ve kadınlara

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

rın insan haklarının gerçekleştirilmesi ilkelerine olan sorumluluğunu vurgulamak yönündedir. CEDAW'ın temel ilkelerinin arasında hem kamusal hem de *özel alanda* ayrımcılığın yok edilmesi bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, CEDAW Sözleşmesinin temel ilkelerinden biri devleti yalnızca resmi görevlilerce gerçekleştirilen eylemlerden değil bütün diğer gerçek ya da tüzel kişilerin eylemlerinden sorumlu tutmasıdır.

CEDAW'ın ulusal düzeyde cinsiyet eşitliğini geliştirici yasal reform süreçlerine, politikalara ve uygulamalara yansımaları ve taraf ülke üzerinde olumlu etkiler yaratması, bir ülkenin sözleşmeye taraf olmasını takiben kendiliğinden gerçekleşen bir süreç değildir. CEDAW'ın taraf ülkede kadın haklarının ilerletilmesinde etkin bir araç olarak kullanılması için biri resmi diğeri ise sivil tarafta olmak üzere iki unsurun bulunması önem kazanmaktadır. Birinci unsur, resmi tarafta devlet otoritelerinin cinsiyet ayrımcılığının engellenmesi yolunda iradelerini net olarak ortaya koymaları ve bu konudaki ilerlemelere açık olmaları gereğidir. İkinci ve belki de daha önemli olan unsur; sivil toplumla ilgilidir. Aktif kadın örgütlerinin olduğu bir kadın hareketinin bulunması ve bu örgütlerinyasa ve politika uygulamalarının oluşturulması, geliştirilmesi, ve denetlenmesi gibi süreçlere etkin bir şekilde katılmaları CEDAW'ı başarılı bir şekilde hayata geçirmek, başarılı bir ortam elde etmek için önemli bir koşuldur.

CEDAW Sözleşmesinin ilk 16 maddesi kadınların insan hakları standartlarını düzenler. Bu maddeler üç temel boyutta incelenebilir.

Medeni Haklar ve Yasal Durum

Siyasal katılım, vatandaşlık, medeni hal, eğitimde, istihdamda ve toplumsal yaşamda ayrımcılığın ortadan kaldırılması; kırsal alanda yaşayan kadınlara ilişkin maddeler bu kapsamda düşünülebilir.

Çocuk Sahibi Olma Hakkı

Çocuk sahibi olma hakkı (çocuk doğurmaya ilişkin karar

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

hakkı, istenilen sayı ve ara ile çocuk sahibi olma hakkı, aile planlaması) toplumsal bir işlev olarak annelik, anneliğin korunması, çocuk bakımı, çalışma yaşamı ve aile sorumluluklarının uyumlaştırılması konuları Sözleşmede önemli yer tutan bölümlerdir.

Kültürel Faktörlerin Toplumsal Cinsiyet İlişkilerine Etkisi

Kadınların insan haklarından tam olarak yararlanmalarını engelleyen bütün kültür öğeleri, gelenekler, ayrımcı normlar ve kültürel kalıpları dönüştürme; kalıp yargıları ortadan kaldırma yükümlülüğü de, CEDAW Sözleşmesi kapsamında, taraf devletlerin üstlendikleri bir sorumluluktur. Sözleşmenin uygulanmasından sorumlu bütün siyasi ve idari kadroların, karar vericilerin, kamu yöneticilerinin, sivil toplum önderlerinin kadınların insan haklarının çağdaş dünyada nasıl anlaşıldığı ve hangi nitelikleri kapsadığını kavramak açısından, CEDAW Sözleşmesinin ilk 16 maddesinin içeriğini bütünü ile bilmeleri ve kamu politikalarının bu esaslar doğrultusunda şekillenmesi gerekmektedir.

CEDAW'ın maddeleri:

- CEDAW'ın 1. maddesi kadınlara karşı ayrımcılığı tanımlar ve önemli kavramları ve temel ilkeleri tanıtır. Bu bağlamda maddede kadınlara karşı ayrımcılığın politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve diğer bütün anlamlarda gerçekleşebileceğinin açık şekilde belirtilmiş olması, ayrımcılığın medeni duruma bakılmaksızın kadınlara karşı uygulanan her türlü kısıtlama, dışlama ve farklılaştırma olarak görülmesi ve ayrımcılığın doğrudan ve net biçimde kadın-erkek eşitliğine referansla tanımlanması, çağdaş uluslararası hukukta kadınların insan haklarının geniş kapsamlı, sürekli ilerleyen, toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde tanımlanmış, evrensel nitelikli, bireysel haklar olarak kabul edildiğinin göstergeleridir. Bu maddenin önemi, kadınlara karşı ayrımcılığı kadın-erkek eşitliğine bağlı olarak tanımlaması, olgunun yaygın ve kapsamlı bütünsel niteliğini vurgu-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

laması ve alınacak önlemlerin çok yönlü ilerlemesi ve bütünsel bir yaklaşım içinde ele alınması gerektiğini öngörmesidir

- İkinci madde CEDAW Sözleşmesinin özünü açıklar, kadın-erkek eşitliği ile ilgili ilkelerini ortaya koyar, üye devletlerin yükümlülüklerini belirtir; takip eden tüm maddelerde uygulanması gereken çerçeveyi belirler ve taraf devletlerin acilen harekete geçme yükümlülüğünü vurgular. Bu maddede kadınların insan hakları konusunun acilliğinin altı çizilmekte, taraf devletlerce gerekli kurumsal eğitim ve düzenlemelerin yanı sıra yasal önlemlerin “gecikmeksizin” alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Aynı madde, Sözleşmede öngörülen “ayrımcılığın yok edilmesinin hem yasal hem de gerçek yaşam (uygulama) boyutlarında anlaşılması gerektiğini vurgular.
- CEDAW Sözleşmesinin 3. maddesi, sözleşmenin en çarpıcı ve önemli niteliklerinden olan kadın haklarına yönelik bütünsel yaklaşımını tekrar vurgulamaktadır. Bu vurgu, “kadınların tam gelişmesi ve ilerlemesi” gibi devlete yüklenen iddialı bir amaç çerçevesinde yapılır.
- Dördüncü madde Sözleşmenin kadınların insan haklarının korunması için büyük önem attığı “geçici özel önlemler” kavramına içerik ve süre açısından açıklık getirir. Gerçek eşitliğin sağlanmasını hızlandırmak amacıyla devletlerce alınacak geçici özel önlemlerin (olumlu eylem, pozitif ayrımcılık vb.) *ayrımcılık sayılamayacağını* belirten CEDAW sözleşmesi, bu önlemlerin ancak hem “fırsat eşitliği” hem de “uygulama eşitliği” sağlandığında sona erdirilebileceğini belirtir. Aynı maddenin ikinci paragrafında ise anneliğin korunması amacı ile alınacak “özel önlemlerin” gerek ve önemini vurgularken, bunların da ayrımcılık sayılamayacaklarını ancak, nitelikleri itibarıyla, geçici de olamayacakları anlayışını sergilemektedir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- CEDAW Sözleşmesinin 5. maddesi uyarınca taraf devletlere toplumda yerleşik kadına karşı ayrımcı sosyal ve kültürel gelenekleri, normları, davranış kalıplarını dönüştürme yükümlülüğü getirilmiş; özellikle çocukların yetiştirilmesi ve gelişiminde kadın ve erkeğe ortak sorumluluk ve yetki tanınması yönünde geliştirilecek bir toplumsal yapı öngörülmüştür. Bu maddenin önemi kadına karşı ayrımcılığın gelenek, görenek gibi sosyal ve kültürel kalıpların arkasına sığınamayacağını ve ayrımcılığı ortadan kaldırma hedefli, toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirecek önlemlerin uygulamasına bu tür öğelerin engel teşkil edemeyeceğini açıkça vurgulamasında yatar.
- CEDAW Sözleşmesinin 6. maddesi kadın ticareti ve fahişeliğin istismarını kadınların insan haklarının ihlali olarak tanımlar.
- Yedinci madde kadınların siyasal yaşama ilişkin haklarına değinir. Bu kapsamda taraf devletlere kadınlara seçme ve seçilme hakkı, politika üretimine katılım, kamu görevlisi olarak çalışabilme, kamusal alanda etken olabilme ve sivil toplum örgütlerine katılımında eşitlik sağlanması öngörülmüştür.
- Sekizinci madde hükümetlerin uluslararası düzeyde temsil edilmesinde kadınların eşit temsilini öngörür. Siyasal yaşama ve yönetime eşit katılma ilkesinin özellikle önemli bir boyutu olarak algılanan bu alanda, CEDAW'a taraf devletlerin "gerekli bütün tedbirleri alması gerektiği" ifade edilmektedir.
- "Vatandaşlık" konusunu işleyen 9. madde vatandaşlığın kazanılması ve sürdürülmesinde kadınlara eşit haklar tanınmasını öngörür. Evlenme, boşanma ve çocuklara ilişkin vatandaşlık haklarında, kadınlara ayrımcılık yapılmaması konusunda taraf devletlere sorumluluk yükler.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- CEDAW Sözleşmesinin 10. maddesi eğitimde kadınlara karşı ayrımcılığın ortadan kaldırılması amacı ile alınması gerekli önlemlerin detaylı ve kapsamlı bir dökümünü getirmekte, kadınların her türlü eğitim imkânından eşit bir şekilde yararlanması için devletin sorumluluğunu vurgulamaktadır. Eğitimde eşitlik sağlanması hedefine yönelik olarak kız ve erkek çocuklarının eğitim koşul ve sürelerinin eşitlenmesi gereğinin yanı sıra pek çok ülkede görülen kızların okuldan erken ayrılmaları ve eğitimde toplumsal cinsiyete dayalı eğilimlerin önlenmesi gereği vurgulanmakta, ders kitaplarının içeriğinde ve eğitim sürecinin bütün aşamalarında kadınlara karşı ayrımcılık içeren materyalin yok edilmesi öngörülmektedir.
- İstihdam ve çalışma yaşamında kadınların insan hakları ve kadın-erkek eşitliği CEDAW Sözleşmesinin 11. maddesi ile düzenlenmiştir. 11. madde ücret, çalışma koşulları, iş yerinde cinsel taciz, ücretli doğum izni vb. sorunlu alanları ayrıntılı bir şekilde ele almış, istihdamda eşitliği sağlamak için taraf devletlere olumlu tedbirler alma yükümlülüğü getirmiştir. 11. maddenin bir başka özelliği ise birçok toplumda var olan ve “kadınları koruyucu yasalar” diye adlandırılan yasal düzenlemelerin (örneğin gece çalışma yasağı, belli iş kollarında istihdam edilememe vb.), taraf devletlerce bilimsel ve teknolojik ilerlemeler ışığında sürekli gözden geçirilmesi gereğini vurgulamasıdır. Bu yasal düzenlemelerin çok defa kadınların istihdam olanaklarını kısıtlayan ve aslında çağdaş, akılcı kriterlerle savunulması güç, geleneksel anlayışlara dayalı, ayrımcılık unsurları içerdiklerinden hareketle, Sözleşme taraf devletlerin bu tür yasaları kaldırması ya da dönüştürmesini teşvik etmektedir.
- CEDAW Sözleşmesinin 12. maddesi sağlık hizmetlerinden yararlanmada kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına ilişkin düzenlemeleri içerir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- On üçüncü madde ekonomik ve toplumsal yaşamdaki ayrımcılığa ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Alınacak tedbirler arasında aile tazminatları ve mali kredilerden eşit yararlanma hakkı gibi ekonomik ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik önlemlerin yanı sıra, sosyal yaşamda kadınların eğlence, spor ve kültürel hayatın tüm yönlerine katılmada eşit hak sahibi olmaları ve bu haklarını erkeklerle eşit biçimde kullanabilmeleri öngörülmüştür.
- CEDAW Sözleşmesinin 14. maddesi kırsal alanda yaşayan kadınların haklarından bahsetmektedir. Maddenin bazı önemli noktaları arasında kırsal alanda yaşayan kadınların özel ihtiyaçlarının ve sorunlarının devlet tarafından çözümlenmesi yükümlülüğü dile getirilmiş, ayrıca devletlerin CEDAW'ın bütününe kırsal alanda yaşayan kadınlara uygulama yükümlülüğünün özellikle altı çizilmiş, kalkınma politikalarında kadın ve erkeklerle eşit hak ve fırsatlar tanınması vurgulanmıştır.
- Sözleşmenin 15. maddesi kanun önünde ve medeni haklarda eşitlik konusunu düzenlemektedir. Kanun önünde kadın-erkek eşitliğini öngören bu madde, kadınların sınırlı ehliyetliliğine dayanan sözleşme ve yasal belgeleri hükümsüz kılar, kadınlara özellikle seyahat özgürlüğü ve ikametgah seçimi gibi birçok toplumda sıkça ihlal edilen bireysel haklar açısından erkeklerle eşitlik vurgusu yapar.
- CEDAW Sözleşmesinin 16. maddesi taraf devletlere evlilikte, boşanmada ve aile ilişkilerinde kadınlara karşı ayrımcılığın yok edilmesi, kadınlara ve erkeklerle aynı hakların tanınması, bütün evliliklerin yasal kaydının tutulması ve çocuk yaştakilerin (18 yaş altı) evliliğinin yasaklanması konularında görev verir. Bu maddenin özündeki anlayış aile hukukunda ve evlilik ilişkilerinde kadın - erkek eşitliği ilkesinin benimsenmesidir.

CEDAW'a taraf devletler, 4 yılda bir ülkelerinde CEDAW ilkeleri gereği yapılan düzenlemeleri ve bu doğrultudaki ge-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

lişmeleri yansıtan bir rapor hazırlayarak CEDAW Komitesine sunmakla yükümlüdürler. Sivil toplum kuruluşları(STK) raporlama sürecinde gerek resmi raporun hazırlanmasında gerekse gölge rapor hazırlayarak önemli rol oynarlar. Ayrıca, CEDAW mekanizmasını yakından izleyerek hükümetlerinin taahhütlerini yerine getirmekte önemli bir baskı grubu oluştururlar.

Hükümet raporları genelde başarılı ve olumlu gelişmeler üzerinde yoğunlaştıkları için sorunları yeterince yansıtmazlar. Bu nedenle, Komite STK raporlarına büyük önem verir. Ancak, Komitenin değerlendirmesi resmi rapor temel alınarak yapılacağı için STK'lar bu raporu dikkatlice inceledikten sonra gölge raporunu hazırlamalıdır.

Gölge raporların hazırlanmasında STK'lar (ulusal ve uluslararası) arasında iletişim ve işbirliği önemlidir. İşbirliği sonucu, mutabakata dayalı bir gölge rapor hazırlanabileceği gibi, farklı öncelikleri olan ayrı ayrı raporlar da hazırlanabilir.

Raporun içeriğinde; raporda yer alacak sorunlara çerçeve teşkil edecek genel bilgilere yer verilmeli, sorunlar önceliklerine göre sıralanmalı ve CEDAW maddelerine göre sunulmalı; İleri sürülen görüşler istatistik, gazete haberleri, araştırma sonuçları ve somut örneklerle desteklenmeli; Sorunların kaynağının ya da uygulamada ortaya çıkan engellerin niteliğinin anlaşılmasına katkıda bulunacak analizlere yer verilmeli, ele alınan her sorun için engeller teşhis edilmeli ve çözüm önerileri sunulmalı. Çözüm önerileri somut olmalı ve söz konusu aktörler, eylemler belirtilmelidir. Öneriler geliştirilirken CEDAW Genel Önerileri ve Komitenin ülkenin bir önceki raporuna ilişkin gözlemleri dikkate alınmalı ve ilgili maddelere referans verilmelidir.

CEDAW Komitesi kadınların insan hakları ve kadın-erkek eşitliği konularında Türkiye Cumhuriyeti için geliştirilmesi gereken bir dizi alan ve bunlara ilişkin alınması uygun olacak önlemleri tespit etmiştir. Yapılan tespitlerde en önemli sorun uygulama alanında görülmüştür. Uygulama konusunda Komitenin dile getirdiği kaygılar ve bu sorunları gidermeye yönelik verdiği tavsiyeler aşağıdadır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

CEDAW Komitesi kadınlara karşı şiddeti Türkiye için önemli bir sorun alanı olarak görmüş, şiddet mağduru kadınların kendilerine yasalarca tanınan hakları ve koruma mekanizmalarını bilmediklerini, dolayısıyla fiiliyatta bu mekanizmaların gerektiği gibi işlemediği konusundaki endişelerini dile getirmiştir. Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve diğer yasalarca şiddet mağduru kadınların korunması ve genel olarak kadına karşı şiddetin engellenmesine yönelik alınması öngörülen tedbirlerin (özel sığınaklar, koruma emirleri vs.) uygulamaya daha etkili bir şekilde geçirilmesi için devletin özellikle belediyelere yönelik gözetim faaliyetlerini etkin bir şekilde kullanmasını tavsiye etmiştir. Bir başka önemli tavsiye genel olarak devlet yetkililerinin ve özellikle polis memurları, yargı mensupları ve sağlık görevlilerinin kadına karşı şiddet konusunda duyarlı olmalarını sağlayacak önlemlerdir. Bu önlemlerin başında devletin medya ve kamusal eğitim yollarıyla uygulayacağı bilinç-artırma programları gelmektedir.

Komite'ce diğer bir önemli husus olarak, Türkiye'de ataerkil davranış kalıplarının ve toplumda kadın-erkek rollerine dair ayrımcı, geleneksel ve kültürel önyargıların yaygınlığından duyulan endişe dile getirilmiştir. Bu tür düşünce ve davranış kalıplarının kadınlara karşı şiddet ve özellikle de bu tür şiddetin çok vahim biçimi olan "namus cinayetleri" için zemin hazırladığı vurgulanmıştır. Geleneksel ataerkil değerler ve ayrımcı kalıp yargılarının, daha genel anlamda, Sözleşmenin öngördüğü kadınların eğitim, istihdam, sağlık ve karar alma süreçlerine katılım haklarına da ciddi engel teşkil ettiği belirtilmiştir. Sözleşmenin kadın haklarının korunmasına atfettiği öncelik ve bir toplumda bu haklara karşı gelen geleneksel ve kültürel ayrımcı davranış kalıplarının yok edilmesine verdiği önem, Türkiye özelinde alınacak etkili tedbirlerle, kızların erken yaşta evlendirilmesi, zorla evlilik ve çokeşlilik gibi yasal olmasa da toplumda var olduğu bilinen uygulamaların önüne geçilmesi gerekliliği şeklinde yansımıştır. Kadın-erkek eşitliği anlayışının toplumda yaygınlaştırılması ve kabul görmesi için, Komite, devletin kadın sivil toplum örgütleri, öğretmenler ve medya ile işbirliği içerisinde etkili bilinç-arttırıcı eğitim programları yürütmesini tavsiye etmiştir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Uygulama alanında CEDAW Komitesinin öne çıkardığı bir başka sorunlu alan, Türkiye’de kadınların siyaset ve kamu alanlarına katılımları ile ilişkilidir. Bu alanda ülkemizde tatmin edici olmaktan çok uzak olan kadın-erkek eşitliği sorununa çözüm olarak Komite, devletin CEDAW Sözleşmesinin 4. maddesinde ifade bulan, “geçici özel önlemleri” yürürlüğe koyma yükümlülüğüne işaret etmiştir. Komite ayrıca kadınların siyaset ve kamu yaşantısına katılmalarının önemini vurgulayan bilinç-artırıcı kampanyalar düzenlenmesi yönünde de tavsiyede bulunmuştur.

Yüksek seviyede seyreden hamile kadın ve bebek ölüm oranları da CEDAW Komitesince eleştiri konusu olarak dile getirilmiş ve bu alanda etkili önlem alınması gereği vurgulanmıştır.

Kadınların ve kızların öğrenme ve öğretme hakkı da uygulamada sorunlu alanlar arasındadır. Kadınların eğitim haklarını engelleyen kültürel düzenleme ve düşüncelerin (kız çocuklarının okula gönderilmemesi, okuldan erken alınması, ve buna benzer durumların ortadan kaldırılması gerektiği belirtilmiştir. Kadınlar arasında okuma-yazma bilmeyenlerin sayısını azaltmak, kızların ve kadınların her düzeyde eğitim-öğretim alanlarına girebilmeleri ve kadınların farklı eğitim dalları ve iş kollarına dahil edilebilmeleri için ön alıcı ve özendirici tedbirler alınması gerektiği vurgulanmıştır.

CEDAW Komitesinin Türkiye’ye verdiği eleştiriler ve tavsiyeler arasında en önemlilerinden birisi ise kadınların, özellikle kentlerde, son derece düşük oranlarda işgücüne katıldıkları, istihdam alanında doğrudan ve dolaylı şekillerde ayrımcılığa uğradıkları gerçeğine karşın bu alanda etkili önlemler alınmadığına ilişkindir. Devletin iktisadi planlamada toplumsal cinsiyet konusunda bir perspektifinin bulunmadığı da vurgulanmıştır.

CEDAW Komitesinin tavsiyelerinde özellikle dikkat edilmesi gereken nokta, bütün mevcut eksiklik ve eleştirilere ilişkin olarak, söz konusu alanlarda yaygın bir toplumsal bilinç artırma ve kamuoyu dönüştürme girişiminin yanı sıra özellikle kamu yetkililerine, karar vericilere, bürokratlara ve bütün

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ilgili uygulayıcılara yönelik eğitim gerekliliği vurgusudur. Kadınların insan haklarının ve kadın-erkek eşitliğinin uygulamada anlaşılın, saygı duyulan ve fiiliyatta gerçekleşen bir husus olması için bu tür eğitim ve faaliyetlerin devlet-sivil toplum işbirliği içinde sürekli ve yaygın biçimde yürütülmesi gerektiği açık bir şekilde vurgulanmaktadır. CEDAW Komitesi kadın-erkek eşitliği için atılan adımların öncelikle hükümet yetkilileri, siyasetçiler, milletvekilleri ve kadın ve insan hakları savunucuları tarafından iyi anlaşılması ve bu aktörlerce toplumun geniş kesimlerine yayılması gerektiği üzerinde durmuştur.

ANKARA BAROSU GELİNCİK PROJESİ VE MERKEZİ GELİNCİK PROJESİ NEDİR?

Gelincik Projesi fiziksel, psikolojik, ekonomik ve/veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınlar ile sayılan şiddet türlerine maruz kalmış ve/veya cinsel istismara uğramış çocuklara her aşamada hukuki destek vermek, ihtiyaç halinde sığınma evine yerleştirmek, bunların yanı sıra her türlü sosyal ve psikolojik katkıyı sağlamak amacıyla, Ankara Barosu tarafından hazırlanmış ve hayata geçirilmiş sosyal sorumluluk projesidir.

Merkezin **5 hatlı 444 43 06** numaralı telefonu haftanın **7 gün 24 saati** hizmete açıktır.

Gelincik Merkezi'nde görevli tüm avukatlar,kadın ve çocuk hakları konusunda uzun süre çalışmış,hukuki süreçler konusunda ayrıntılı bilgi ve donanımına sahip,sosyal ve psikolojik iletişim teknikleri konusunda eğitilmiş,şiddet mağdurunun her türlü sorusunu yanıtlayabilecek uzman avukatlardır.

Telefonda rehber avukatla yapılan ilk görüşme sonrası şiddet mağduru kadın yada çocuk,kendi imkanlarıyla gelemiyorsa,baroya tahsis edilmiş içinde bir görevlinin de bulunduğu araçla bulunduğu yerden alınarak Ankara Barosu Gelincik Merkezi'ne getirilir.

Gelincik Merkezi'ne gelen mağdurla yapılan görüşme sonrası,talepçinin isteği ve merkezdeki Rehber Avukatın değerlendirmesi sonucunda hukuki sürecin başlatılmasına karar verilir.

Merkez tarafından, kadın ve çocuk hakları konusunda hukuki süreç,sosyal ve psikolojik iletişim teknikleri hakkında eğitim almış avukatlardan oluşturulan " Gelincik Avukat Listesi"nden avukat atanır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Atanan avukat;

1-Adli Tıp Kurumu'ndan rapor alınması durumunda, muayene aşamasında mağdurun yanında bulunur.

2-Suç duyurusunda bulunma durumunda karakol yada savcılık ifade aşamalarına katılır.

3-Şiddet uygulayan kişi hakkında,4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Yasa gereği evden uzaklaştırılması ve yasada belirtilen diğer tedbirleri içeren Koruma Kararının alınması için Aile <<<<<mahkemesine başvuru yapılır.

4-Mağdurdan talep olursa,boşanma,nafaka,velayet,mal paylaşımı,tazminat talepli davaları açılır

5-Mağdurun evine dönmek istememesi ve kalacak yeri olmaması durumunda,imzalanan protokoller kapsamında SHÇEK,Valilik ve belediyelere ait kadın sığınma evlerinden birine yerleştirilir.

Ayrıca;Mağdur hukuki süreç devam ederken yaşamını sürdürecektir mesleği yoksa,uygun bir meslek edindirme kursuna devamı ve iş istihdamı konusunda Ankara Valiliği ile işbirliği girişimi sağlanır.

6-Mağdurun ihtiyacı halinde,merkeze destek veren uzmanlarca kendisine psikolojik yardım verilir.

Gelincik Merkezi,diğer illerden gelen telefon başvurularını da cevaplayarak hukuki yardımda bulunmakta,ilgili barolarla iletişim kurarak mağdurun yönlendirilmesi sağlanmaktadır.

Merkezde;

Rehber Avukat sayısı :40

Gönüllü Avukat sayısı :150

Kadrolu Avukat sayısı :2 olup

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Verilen Eğitim sayısı :15

Hatta gelen telefon sayısı :600

Atanan avukat sayısı :850

Sığınma evine yerleştirilenlerin sayısı : 180

Psikolojik destek sayısı :120 ye ulaşmıştır.

Proje Katılımcıları;

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Müdürlüğü.
- Ankara Valiliği.
- AltındağÇankaya Keçiören.Mamak,Yenimahalle Belediye Başkanlıkları
- Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Türk Eğitim Derneği.
- Mobing ile Mücadele Derneği.
- Türkiye Soroptimist Kulüpleri Federasyonu.
- HRS Ankara Kadın HastalıklarıDoğum Hastanesi.

Gelincik Merkez Adresi:

Ankara Barosu Eğitim Merkezi (ABEM)

Ihlamur Sok.No:1 Yenışehir-Ankara

TeL:444 43 06 (5 hat)

SMS; 4306 Gelincik

İnternet adresi: www.gelincikprojesi.com

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

GELİNCİK MERKEZİ NASIL ÇALIŞIR?

Merkezin 444 43 06 (5 hat) numaralı hattı haftanın 7 gün, 24 saati hizmete açıktır.

Gelincik Merkezi'nde görev alan tüm avukatlar, kadın ve çocuk hakları konusunda uzun süre çalışmış, hukuki süreçler konusunda ayrıntılı bilgi ve donanıma sahip, sosyal ve psikolojik iletişim teknikleri konusunda eğitim almış ve şiddet mağduru kadın ve çocukla ilgili her türlü soruyu yanıtlayabilecek nitelikte uzmanlardır.

Telefonda rehber avukatla yapılan ilk görüşme sonrası şiddet mağduru kadın ya da çocuk Gelincik Merkezi'ne kendi imkanlarıyla gelemediği beyan ediyorsa, Baro'ya tahsis edilmiş araçla, bulunduğu yerden alınarak Ankara Barosu Gelincik Merkezi'ne getirilmektedir.

Gelincik Merkezine gelen mağdurlarla yapılan görüşme sonrası talepçinin isteği ve merkezdeki rehber avukatın değerlendirmesi neticesinde hukuki bir süreç başlatılmasına karar verilmişse, Merkez tarafından, kadın ve çocuk hakları konusundaki hukuki süreçler ile sosyal ve psikolojik iletişim teknikleri hakkında eğitim almış avukatların oluşturduğu "Gelincik listesi"nden bir avukat atanmaktadır. Bundan sonraki aşamalarda atanan avukat;

1- Adli Tıp Kurumu'ndan rapor alınması durumunda, muayene aşamasında mağdurun yanında bulunmaktadır.

2- Suç duyurusunda bulunulması durumunda karakol ya da Savcılık ifade aşamalarına katılmaktadır.

3- 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Yasa gereği şiddet uygulayan kişinin evden uzaklaştırılması ve yasada gösterilen diğer tedbirlerin alınması konusunda Aile Mahkemesine başvuruda bulunmaktadır.

4- Eğer mağdurun talebi olursa, boşanma, nafaka, velayet, mal paylaşımı, tazminat talepli davaları açmaktadır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

5- Mağdurun evine dönmek istememesi ve kalacak bir yeri olmaması durumunda imzalanan protokoller kapsamında SHÇEK, Valilik ve belediyelere ait kadın sığınma evlerine yerleştirilmesi sağlanmaktadır.

6- Mağdurun ihtiyacı halinde, merkeze destek veren uzmanlar tarafından kendisine psikolojik destek verilmesi sağlanmaktadır.

7- Hukuki süreç devam ederken mağdurun sığınma evinde yaşamını sürdürecektir mesleği yoksa uygun bir meslek edindirme kursuna devamı ve iş istihdamı konularında Ankara Valiliği ile birlikte gerekli girişimlerde bulunmaktadır.

“Yalnız Kadının Hakkı Var” ve “Şimdi Kadının Avukatı Var” sloganlarının kullanıldığı projeye, aralarında Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı, Ankara Valiliği, Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Çankaya Belediyesi, Mamak Belediyesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Türk Eğitim Derneği, Mobbing ile Mücadele Derneği ve Türkiye Soroptimist Kulüpleri Federasyonu’nun da bulunduğu kurum ve kuruluşlar destek veriyor.

KARAKOLA İNTİKAL EDEN KADIN VE ÇOCUĞA KARŞI ŞİDDET VAKALARINDA İZLENMESİ GEREKEN YOL NE OLMALIDIR?

Böyle bir durumla karşılaşıldığında 7 gün 24 saat hizmet veren 444 43 06 numaralı Gelincik hattı aranmalı ve telefona çıkan rehber avukata vaka anlatılmalıdır. Rehber avukat bir avukat atanması gerektiğini değerlendirirse, mağdura Gelincik Gönüllü Avukatlar listesinden bir avukat atanır. Atanan avukat hukuki süreç konusunda gerekli donanıma sahip olduğundan mağdurun sorununa en iyi şekilde çözüm bulacaktır. Eğer vaka çocuğa karşı cinsel istismar ise, çocuğun ifadesinin Yenimahalle Devlet Hastanesinde yer alan Çocuk İzleme Merkezinde alınması sağlanmalıdır. Bu çocuğun olaydan zarar görmesini önlemek açısından önemlidir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ÇOCUK KİMDİR?

18 yaşından küçük her birey çocuktur.

MAĞDUR ÇOCUK KİMDİR?

Bir suçtan doğrudan zarar gören çocuktur. Yani suçun mağduru olan çocuk, suçun konusu olan davranışın etkisini doğrudan kendisinde hisseden çocuktur.

Çocuk aşağıdaki durumlara maruz kalıyorsa mağdur kabul edilir.

- İhmal veya istismara uğradıysa,
- Şiddet görüyorsa,
- Eğitime devam edemiyorsa,
- Anne-babayla görüşemiyorsa,
- Çocuk ticaretine maruz kalıyorsa,
- Fuhuşa ve pornografiye maruz kalıyorsa,
- Kötü koşullarda çalıştırılıyorsa,
- Çalıştırılmaması gereken yaşta zorla çalıştırılıyorsa,
- Dili, dini, ırkı,cinsiyeti sebebi ile ayrımcılığa uğruyorsa,
- Nüfus kaydında sorun varsa,
- Herhangibir sebeple okulunu değiştirmek zorunda kalıyorsa,

SUÇTAN ZARAR GÖREN ÇOCUK KİMDİR?

Mağdura göre daha geniş bir kavramdır. Bir suçtan dolayı zarar görenleri de kapsar.

MAĞDUR VEYA SUÇTAN ZARAR GÖREN ÇOCUK NEREYE / NASIL BAŞVURABİLİR?

Bir çocuk bir suçun mağduru olduğunda suçu yetkili makamlara(polis veya savcılık) ihbar veya şikayet edebilir. İhbar ve şikayeti alan makamlar hemen olayı soruşturmaya başlarlar.

MAĞDUR VEYA SUÇTAN ZARAR GÖREN ÇOCUĞUN HAKLARI NELERDİR?

Suç mağduru olan çocuğa derhal bir avukat atanır.

Hangi aşamada olursa olsun mağdur çocuğun dinlenilmesi yani olayı anlatması sırasında kameralı kayıt yapılması gerekir.

Mağdur çocuğun dinlenildiği durumlarda çocuğun yanında psikoloji, psikiyatri, tıp yada eğitim alanlarında uzman bir kişi bulunması gerekir.

Bir suçun mağduru olan çocuğun ilgili soruşturma kapsamında sadece 1 defa dinlenilmesi esastır.

Suç mağduru çocuk aynı zamanda koruma ihtiyacı içerisindeyse hakimden koruyucu destekleyici tedbirler alması istenmelidir.

ŞİDDET NEDİR?

Fiziksel gücün ya da erkin; tehdit yoluyla ya da fiili olarak; fiziksel zarar, ölüm, psikolojik zarar, gelişme engeli ya da yoksunluğu gibi sonuçlara yol açan ya da böyle sonuçlar vermesi muhtemel biçimlerde kendine, bir başkasına ya da bir grup veya bir topluma karşı kasıtlı biçimde kullanılmasıdır.

ŞİDDETİN TÜRLERİ NELERDİR?

- Fiziksel Şiddet
- Psikolojik Şiddet
- Cinsel Şiddet
- Ekonomik Şiddet

ÇOCUK İSTİSMARI NEDİR?

Çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikolojik gelişimini olumsuz etkileyen, bir yetişkin, toplum veya devlet tarafından bileerek veya bilmeyerek yapılan hareket ya da davranışlardır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ÇOCUK İHMALİ NEDİR?

Çocuğun fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimi için gerekli olan beslenme, barınma, giyim, temizlik, oyun, eğitim , güvenlik, sağlık ihtiyaçlarının karşılanmamasıdır.

FİZİKSEL İHMAL VE İSTİSMAR NEDİR?

Fiziksel İhmal :Yakın kişilerin çocuğun gelişimine sürekli zarar veren hareketleri sonucu çocuğa sosyal olarak çeşitli kaynakların sağlanmaması,bunlardan yoksun bırakılması,

Fiziksel İstismar çocuğun kaza dışı hasar görmesi yada fiziksel olarak cezalandırılması olarak tanımlanır.

CİNSEL İHMAL VE İSTİSMAR NEDİR?

Cinsel İhmal, çocukların cinsel sömürüye karşı korunmaması ve ilgisiz kalınması, cinsel gelişime gereken önemin verilmemesi anlamına gelir.

Cinsel İstismar cinsel doyum için çocuğu kullanmak yada bir başkasının bu amaçla çocuğu kullanmasına izin vermek olarak tanımlanmaktadır.

- ırzına geçilmesi
- cinsel organının ellenmesi,
- müstehcen sözlere maruz bırakılması,
- yetişkinin cinsel organlarını göstermesi,
- yetişkinin cinsel organlarını okşamaya yöneltmesi veya zorlanması, çocuğun pornografi ya da fuhuşta kullanılması,
- çocuğa pornografik materyal izlettirilmesi,
- teşhircilik

gibi davranışlar çocuğun cinsel istismarıdır.

DUYGUSAL İHMAL VE İSTİSMAR NEDİR?

Duygusal ihmal, çocuğun sevilmemesi, ihtiyacı olan ilgi ve yakınlığın ona gösterilmemesi olarak tanımlanır

Duygusal istismar. Ebeveynlerin yada çevredeki diğer yetişkinlerin çocuğun yeteneklerinin üstünde istek ve beklentiler içinde olmaları ve saldırganca davranmaları anlamına gelir.

Tek başına ya da fiziksel ve cinsel istismarla birlikte görülebilmektedir.

EKONOMİK İSTİSMAR NEDİR?

Çocuğun gelişimini engelleyici, haklarını ihlal edici işlerde veya düşük ücretli iş gücü olarak çalıştırılmasıdır.

ÇOCUK İZLEME MERKEZİ

İstismar mağduru çocuğun ifadesinin alınması, muayenesinin yapılması ve raporunun hazırlanması işlemleri Çocuk İzleme merkezinde yapılır.

MAĞDUR ÇOCUKLARLA İLGİLİ ALINACAK TEDBİRLER

Çocuk Koruma Kanunu, korunma ihtiyacı olan mağdur veya suça sürüklenen çocukların korunması için beş önemli tedbir öngörmektedir. Bunlar, danışmanlık, eğitim, sağlık, koruma ve barınma tedbirleridir. (Koruyucu ve destekleyici tedbirler)

Eğer çocuğun derhal koruma altına alınması gerekiyorsa bu durumda uygulanacak önlem “Acil Korunma Kararıdır”

KORUYUCU VE DESTEKLEYİCİ TEDBİRLER

Koruyucu ve destekleyici tedbirler, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik tedbirlerdir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik rehberlik tedbirleridir.

Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; bu şekilde eğitim alması mümkün olmayan çocukların evde eğitim almalarına, özel eğitim almaları gereken çocukların eğitsel ihtiyaçları doğrultusunda ilgili eğitim kurumuna devamına, kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okul personeline; uzman personel, araç gereç sağlanmasına yönelik tedbirler ile çocuğun iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamu ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine yönelik tedbirlerdir.

Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından çocuğun resmî veya özel bakım yurduna yerleştirilmesi ya da koruyucu aile hizmetlerinden veya Kurumun bu kapsamda yürüttüğü hizmet modellerinden yararlandırılmasına yönelik tedbirdir.

Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonu ile madde bağımlısı olanların tedavilerinin yapılmasına yönelik tedbirdir.

Barınma tedbiri, yaşamını devam ettirmek için yeterli ve sağlıklı bir barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlar ile bunların çocuklarına uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirlerdir.

TEDBİR KARARINDA USUL

Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen çocuk hâkimi tarafından alınabilir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Tedbir kararı verilmeden önce çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılabilir.

Tedbirin türü kararda gösterilir. Bir veya birden fazla tedbire karar verilebilir.

Hâkim, hakkında koruyucu ve destekleyici tedbire karar verdiği çocuğun denetim altına alınmasına da karar verebilir.

Hâkim, çocuğun gelişimini göz önünde bulundurarak koruyucu ve destekleyici tedbirin kaldırılmasına veya değiştirilmesine karar verebilir. Bu karar acele hâllerde, çocuğun bulunduğu yer hâkimi tarafından da verilebilir. Ancak bu durumda karar, önceki kararı alan hâkim veya mahkemeye bildirilir.

Tedbirin uygulanması, onsekiz yaşın doldurulmasıyla kendiliğinden sona erer. Ancak hâkim, eğitim ve öğrenimine devam edebilmesi için ve rızası alınmak suretiyle tedbirin uygulanmasına belli bir süre daha devam edilmesine karar verebilir.

Mahkeme, korunma ihtiyacı olan çocuk hakkında, koruyucu ve destekleyici tedbir kararının yanında Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre velayet, vesayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında da karar vermeye yetkilidir.

ACİL KORUMA KARARI

Acil Koruma Kararı, çocuğun derhal korunma altına alınmasıdır.

Korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların SHÇEK tarafından önce bakım ve gözetim altına alınmasını, sonra da çocuk hakkında yapılacak sosyal inceleme sonucu alınacak kararı içerir.

Derhal korunma altına alınması gereken çocuk SHÇEK tarafından bakım ve gözetim altına alındıktan sonra acil korunma kararı alınması için kuruma geldiği tarihten itibaren 5 gün içinde çocuk hakimine müracaat edilir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

SHÇEK'in müracaatı üzerine 3 gün içinde **çocuk hakimi** tarafından talep hakkında duruşma yapılmaksızın en fazla 30 günlük süre ile sınırlı olmak üzere karar verilebilir.

Hakim, ayrıca çocuğun bulunduğu yerin gizli tutulmasına ve gerektiğine kişisel ilişkinin tesisine karar verebilir.

Çocuk hakimi tarafından alınan acil korunma kararlarına karşı itiraz yolu açıktır. İtiraz 5271 sayılı CMK 268.madde gereği en yakın çocuk mahkemesine yapılır.

30 günlük süre içinde SHÇEK tarafından çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılır. Kurum yaptığı inceleme sonucunda, tedbir kararı ile ilgili görüşlerini hakime bildirir.

Kurum yaptığı inceleme sonucunda, tedbir kararı ile ilgili görüşlerini hakime bildirir. Hakim, koruyucu ve destekleyici tedbir kararı ile çocuğun ailesine teslim edilip edilmeyeceğine veya uygun görülen başkaca bir tedbire karar verir.

ÇOCUK BÜROSUNUN GÖREVLERİ NELERDİR?

Suçta sürüklenen çocuklar hakkındaki soruşturma işlemlerini yürütmek,

Çocuklar hakkında tedbir alınması gereken durumlarda, gecikmeksizin tedbir alınmasını sağlamak,

Korunma ihtiyacı olan, suç mağduru veya suça sürüklenen çocuklardan yardıma, eğitime, işe, barınmaya ihtiyacı olan veya uyum güçlüğü çekenlere ihtiyaç duydukları destek hizmetlerini sağlamak üzere, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde çalışmak, bu gibi durumları çocukları korumakla görevli kurum ve kuruluşlara bildirmek,

Bu Kanunla ve diğer kanunlarla verilen görevleri yerine getirmektir.

KOLLUĞUN ÇOCUK BİRİMİNİN GÖREVLERİ NELERDİR?

Çocuklarla ilgili kolluk görevi, öncelikle kolluğun çocuk birimleri tarafından yerine getirilir.

Kolluğun çocuk birimi, korunma ihtiyacı olan veya suçta sürüklenen çocuklar hakkında işleme başlandığında durumu, çocuğun veli veya vasisine veya çocuğun bakımını üstlenen kimseye, baroya ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna, çocuk resmî bir kurumda kalıyorsa ayrıca kurum temsilcisine bildirir. Ancak, çocuğu suçta azmettirdiğinden veya istismar ettiğinden şüphelenilen yakınlarına bilgi verilmez.

Çocuk, kollukta bulunduğu sırada yanında yakınlarından birinin bulunmasına imkân sağlanır.

Kolluğun çocuk birimlerindeki personeline, kendi kurumları tarafından çocuk hukuku, çocuk suçluluğunun önlenmesi, çocuk gelişimi ve psikolojisi, sosyal hizmet gibi konularda eğitim verilir.

Çocuğun korunma ihtiyacı içinde bulunduğunun bildiri mi ya da tespiti veya hakkında acil korunma kararı almak için beklemenin, çocuğun yararına aykırı olacağını gösteren nedenlerin varlığı hâlinde kolluğun çocuk birimi, durumun gerektirdiği önlemleri almak suretiyle çocuğun güvenliğini sağlar ve mümkün olan en kısa sürede Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna teslim eder.

Çocuk Polisi mevzuatın verdiği yetkiye göre korunmaya muhtaç olduğundan şüphelenilen, ihmal ve istismara maruz kaldığı ihbar edilen, evden veya bulunduğu kuruluştan kaçan, suçta maruz kalan suç işleme eğiliminde bulunana sokakta yaşayan, sokakta çalıştırılan, oturduğu yeri haber vermekten aciz kendini ifade edemeyen kimliği tespit edilemeyen, buluntu mülteci ve refakatsiz çocukların

1- Kimlik tespitini yapmak

2- Muhafazasını sağlamak

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

3- Kanuni mümessillerini araştırmak

4- Haklarında yetkili idari ve adli makamlarca verilen kararın niteliğine göre ilgili kuruluşlara veya kanuni mümessiline teslimin yapmakla görevlidir.

** Kovuşturulması suçtan zarar gören kimsenin Őikayetine bağlı olan suçlarda, Suçun Mağduru Küçükse Őüphelinin yakalanması ve soruşturma yapılması için Şikayete gerek yoktur.

** Mağdur Çocukla Yapılacak Görüşmeler Sosyal çalışmacı tarafından gerçekleştirilir.

** Suça maruz kalan çocuğun kimliği gizli tutulur.

KADININ İNSAN HAKLARI VE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERİN ANALİZİ

Ülkemizde artarak ve çeşitli biçimlerde karşımıza çıkan kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılık vakalarını önlemek ve ortadan kaldırmak amacıyla; Türkiye'nin taraf olduğu uluslar arası insan hakları sözleşmelerinde yer alan kadınların insan haklarına ilişkin düzenlemeler incelendi. Uluslar arası sözleşmeler; Anayasa'nın 90. maddesi "usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletler arası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır." hükmüyle de iç hukukun bir parçası olması nedeniyle de uygulamada önemli olduğu saptandı. Kadının insan haklarına ilişkin uluslar arası hukuk standartlarını, uluslar arası insan hakları hukukunda toplumsal cinsiyet temelinde ayrımcılık yasağını, kadına karşı şiddete dair uluslar arası hukuki çerçeveyi; özel kişilerce gerçekleştirilen şiddet eylemlerinin önlenmesi ve cezalandırılmasında devletin sorumluluğunu bilmek biz hukukçular için özel önem kazanmaktadır.

Birleşmiş Milletler düzeyinde yapılan sözleşmelerde; ülkelerin yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini denetleyen Komite'ler bulunmakta, taraf devletler düzenli olarak Komite'ye sözleşmenin gerekleri olarak neler yapıldığına dair raporlar sunmaktadır. Aynı biçimde sözleşme ile ilgili sivil toplum örgütleri de gölge raporlarıyla taraf devletlerin yükümlülüklerini yerine getirmedeki eksiklerini Komite'ye bildirmektedir. Komite'ler sözleşmeleri yorumlayarak, uygulamasını kolaylaştırmak için belli dönemlerde "Genel Yorum" (Protokol) yayınlamaktadır. Komite'ler sözleşmelere aykırılıklarla ilgili bireysel başvuru alarak taraf devletleri aykırılıkları gidermesi konusunda uyarmakta, tazminat ödemesi gerektiği konusunda tavsiye kararı alabilmektedir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Avrupa İnsan Hakları Sözleşme'ne aykırılıklarla ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurulabilmekte, AİHM kararları taraf devletler için bağlayıcı kararlar alabilmektedir.

ULUSLAR ARASI SÖZLEŞMELER;

1- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS); genel nitelikli olup kadın erkek ayrımcılığını ve kadına yönelik şiddeti doğrudan düzenleyen hükümler içermemektedir. Ancak içtihatlarıyla 2009 sonrası Nahide Opuz (2009, Kadına Yönelik şiddet), Tekeli-Ünal (2004, Kadına yönelik ayrımcılık ve özel yaşamın gizliliği) davaları ile kadına yönelik şiddet ve kadına yönelik ayrımcılık konusunda devlete pozitif yükümlülük getiren kararlar vermiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşme'sinin 14. maddesi Sözleşme'nin tanıdığı hak ve özgürlükler açısından ayrımcılığı yasaklarken, 12 No'lu Protokol'ünde Sözleşme'de sayılan hak ve özgürlükler dışında yer alan haklar bakımından da ayrımcılık yasağını içermektedir. Bu nedenle AİHS'ne aykırılıkların (cinsiyete dayalı ayrımcılık ve şiddet durumlarında) 14.madde dayanak yapılarak sözleşmenin iç hukukta uygulanmasında, Anayasa Mahkemesi ve AİHM'ne bireysel başvuru yollarının kullanılabilirdir.

2- Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW); Sözleşme kadınlara karşı ayrımcılığı "hak" üzerinden tanımlamaktadır. Ayrımcılık yasağı medeni, siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel ve diğer alanlardaki her türlü hak kategorisine yönelik "tanıma, kullandırma, yararlandırma, bunarlı engellememe, ortadan kaldırmama ve bunu amaçlamama " yı zorunlu kıldığı gibi "cinsiyete bağlı olarak yapılan her hangi bir ayırım, mahrumiyet ve kısıtlama" yı dışlar. Bu çerçevede ayrımcılık yasağının Sözleşme bağlamında geniş ve kuşatıcı biçimde tanımladığı dikkat çekmektedir.(1) Sözleşme ayrıca devletlere fiili eşitliği sağlamaya yönelik pozitif yükümlülükler getirmiştir. Bu konuda taraf devletlere geçici özel önlemler olarak, ayrımcılığı ortada kaldırma ve toplumsal cinsiyete bağlı sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirilmesi yükümlülüğü getirmiştir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Sözleşmenin etkili bir biçimde uygulanması için bireysel başvuru hakkını tanıyan İhtiyari protokolde 2003 yılında T.C tarafından onaylanmıştır. Gerek CEDAW sözleşmesinin iç hukukta kullanılması gerekse komiteye bireysel başvuru yollarının kullanılmasının teşvik edilmelidir.

3- İkiz sözleşmeler; olarak bilinen Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ile Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmelerinde cinsiyete dayalı ayrımcılığın önlenmesine ilişkin hükümler içermektedir. Birleşmiş Milletler medeni ve Siyasal Haklar Sözleşme'nin 3. maddesi, özgül olarak kadın ve erkeklerin "Sözleşme'de yer alan medeni ve siyasi haklardan eşit biçimde yararlanması" konusunda Taraf Devletlere ödev yüklemektedir. Aynı biçimde Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 3. maddesi Sözleşmede belirtilen tüm ekonomik, sosyal ve kültürel hakları kullanmada, kadın ve erkeklere eşit hak sağlama yükümlülüğü getirmiştir. Her iki sözleşmede de genel bir eşitlikten söz edilmiş, ancak "Komite" nin "Genel Yorum" larında bu eşitliğin ayrımcılığı yasaklayan, fiili eşitliği sağlama yükümlülüğü olduğu görülmektedir. Bunun sonucu olarak bu haklarla ilgili ayrımcılığa ilişkin bireysel başvuru hakkı sağlanmıştır.

5- İstanbul sözleşmesi; olarak bilinen 11.05.2011 tarihinde imzalanan Kadınlara Yönelik Şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleyle ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi 'nde şiddeti kadına yönelik ve aile içi şiddet olarak ayrı ayrı ele almış. Aile içi şiddetin mağduru kadın olabileceği gibi çocuk, yaşlı, erkek, engelli ve partnerlerden her biri de olabilir. Bu sözleşme ile fiili eşitliğin sağlanması için devlete pozitif yükümlülükler getirilmiştir. Bunun için kadına yönelik ayrımcılık içeren kanun ve uygulamaların yürürlükten kaldırılması. Savaş durumunda da kadına yönelik şiddetin engellenmesi, çocukların doğrudan şiddetin mağduru olmasa bile şiddete tanık olması durumunda şiddete uğramış sayılmaktadır. Cinsiyete dayalı ayrımcılığın önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması Pozitif ayrımcılık gündeme getirilmektedir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

18 yaşından küçük kız çocukları kadın olarak nitelenmiş.

Bu sözleşme kapsamında “kadına yönelik şiddet bir insan hakkı ihlali” sayılmıştır. Devletlere nötr politikalar yerine toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar uygulama yükümlülüğü getirmiştir.

Devlete; organları ve kuruluşları arasında koordinasyon sağlanmak ve veri araştırması yapılması konusunda görev yüklenmiştir.

Her türlü şiddetin önlenmesi ve bununla mücadele etmek için politikaların ve önlemlerin koordinasyonu, uygulanması ve izlenmesi değerlendirilmesinden sorumlu birimler kurma yükümlülüğü getirmiştir

Şiddetin engellenmesi için medyanın rolü tespit edilmiş. 7/24 telefon hattı zorunluluğu, sığınma evleri açma zorunluluğu, hukuki ve diğer tedbirleri alma görevi, zorla evlendirme yasağı getirilmiş, namus vurgusu yapılmıştır.

Öneriler:

Uluslar arası kadının insan haklarına ilişkin sözleşmelerini, uluslar arası insan hakları hukukunda toplumsal cinsiyet temelinde ayrımcılık yasağı içeren hükümlerini; iç hukukumuzun bir parçası haline gelmesi için tanıtıcı eğitim çalışmaları yapılmalı.

CEDAW Komitesine başvuru usullerinin araştırılıp, Komite’ye başvuru olanaklarının yaratılmasını sağlamak.

Bunlarla ilgili gerek devlet raporu gerek gölge raporları hazırlayanlarla bağlantı kurularak aykırılıkların tespiti ve bu aykırılıkların komitelere başvuru yolları kullanılması,

Kadın avukatların çalışma yaşamında ve özel yaşamında cinsiyete dayalı uğradıkları ayrımcılıkların fiilen engellenmesi için iç hukukta bu sözleşmelerin kullanılması ve buna ilişkin başvuru yolları konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır.

ÇALIŞMA YAŞAMINDA KADIN SORUNLARI VE KADIN AVUKATLARIN İŞ HAYATINDA KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR

ÖZET

Günümüzün tartışma konularından birini oluşturan kadın sorununun eski Yunan dan bu yana gündemde olduğu söylenebilir. Gözlenen gelişmelere karşılık, yinede kadınların gelişmiş ve gelişmekte olan tüm toplumlarda hak ettikleri konumda bulunmadıkları bir gerçektir. Öte yandan hemen her toplumda kadın ve erkeğe ilişkin değer yargıları ve beklentiler farklıdır. Kadın, aldığı eğitim ve yaptığı işten çok, "kadın ve anne" olarak toplumda yer bulur, saygınlık kazanır. Çalışan kadının bile önceliği evi ve ailesidir. Kadın için evlilik hala en iyi gelecek güvencesidir. Ekonomik nedenlerle çalışsa bile çoğunlukla yaptığı iş eve yardım, aileye katkı için yapılan iştir.

Kadınların giderek daha çok sayıda ücretli çalışanlar arasına katılması olumlu ve olumsuz yönleriyle bir çok tartışma ve yoruma yol açmaktadır. Bir yandan bu tür çalışmanın kadına sağladığı yararlar belirtilirken, diğer yandan çalışma yaşamında ve ev yaşamında karşılaştığı sorunlar gündeme gelmektedir. Özellikle ekonomik yetersizlik nedeniyle iş hayatına atılan kadınlarımızın hem ev kadını olarak, hem anne olarak karşılaştığı sorunlar beraberinde, olumsuz iş koşullarının ve toplumsal baskıların üzerlerinde bıraktığı olumsuz etkiler, geleneksel toplum yapımız içinde çalışan kadının çok yönlü sorumluluklar ve sorunlar altında kalmasına yol açmaktadır. Zira var olan araştırmaların bulguları, kadınların geleneksel rollerine ilişkin tutumların ağırlığından hiçbir şey yitirmeksizin sürdüğünü

* Gaziantep Barosu İstasyon Cad. Sanayi Odası Binası Kat 2 Gaziantep
www.gaziantepbarosu.org.tr

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

göstermektedir. Bir diğer ifade ile kadının görevleri tartışıldığında ilk akla gelen iyi anne, iyi eş, iyi ev kadını olmasıdır. Bu durumda kadının konumuna ilişkin olarak kadınların çalışmasının olumlu bir değer haline gelmediği dikkati çekmektedir. Çarpıcı olan nokta ise, Üniversite mezunu kadınların % 72 sinin de bu görüşü paylaşmasıdır.

Kadınların çalışma yaşamında kadın olmaları dolayısıyla, bir diğer ifade ile cinsiyet faktörüne bağlı olarak karşılaştıkları sorunları iki ana grupta toplamak mümkündür. **İş Yaşamında Karşılaşılan Sorunlar ile Aile Yaşamında Karşılaşılan Sorunlar.**

Anahtar Kelimeler

Toplumsal cinsiyet eşitliği, çalışma yaşamında kadın, kadın avukatların sorunları

1.2.1. İş Yaşamında Karşılaşılan Sorunlar

Kadın ve erkek arasındaki cinsiyet ayırımının bütün toplumlarda bir rol ayırımına yol açtığı, bu rol bölüşümü nedeni ile kadının ev ve özel yaşamla sınırlandığı, erkeğin ise toplumda evin ekmeğini kazanan, aile gelirini temin eden, kararlarda söz sahibi olan bir güç olarak etkin bir rol oynadığı görülmektedir.

Toplumlardaki sosyo-ekonomik değişikliklere bağlı olarak zamanla kadınlara hem yasal hem de toplumsal hak ve imkanlar tanınmıştır. Ancak bu hakların tamamının yaşama geçirilebildiğini söylemek mümkün değildir.

Hâla süre gelen geleneksel düşünce sistemine göre “kadının yeri evidir” ve alışılmış görevi “kocasının eşi, çocuklarının annesi” olmaktır. Ancak, kadının bu rolüne sanayileşme ve kentleşme olgusu içinde ve toplumsal değişme sürecine bağlı olarak yeni yeni sosyal roller eklenmektedir. Bu kaçınılmaz değişim sonucu, kadın ister kendi iradesiyle, isterse ekonomik zorunluluklar nedeniyle olsun, çalışma yaşamına girmek suretiyle ekonomik bağımsızlığını kazanarak daha özgür, güçlü ve bilinçli olma yolundadır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Günümüzde “kadın erkek eşitliği”nin önem kazandığı her ülkede bir yandan kadınların işgücü piyasasına hazırlanmaları (eğitim, meslek seçimi gibi) açısından ve işgücü piyasasında ücretlendirme, çalışma koşulları, yükselme olanakları gibi karşılaştıkları koşullar açısından fırsat eşitliği sağlanmaya çalışılırken, öte yandan da kadının geleneksel sorumluluklarının bir ölçüde de olsa azaltılması ve iş yaşamıyla uyumlaştırılmasına çalışılmaktadır. Ancak tüm bu gelişmelere rağmen uygulamada henüz arzulanan sonuçlar elde edilememekte, üstelik bu konuda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında da belirgin farklılıklar halen varlığını devam ettirmektedir.

Cinsiyet faktörüne bağlı olarak kadınların iş yaşamında karşılaştıkları sorunları belli başlı dört grupta toplamak mümkündür. Bunlar sırasıyla;

- Eğitim ve mesleki eğitimde eşitsizlik,
- İş bulma ve yükseltilmede eşitsizlik,
- Ücretlendirmede eşitsizlik ve
- Sosyal haklardan yararlanmada eşitsizliktir.

1.2.1.1. Eğitim Ve Mesleki Eğitimde Eşitsizlik

Kadının toplumsal rolü nedeniyle ev hayatı ve iş hayatı arasında denge kurmak zorunda olması, kadınların annelik, eşlik rolünün bir uzantısı gibi değerlendirilen öğretmenlik, hemşirelik, sekreterlik gibi feminine mesleklere yönelmesine yol açmıştır. Böylece erkeksi ve kadınsı meslek ayırımı ortaya çıkmıştır. Ayrıca kadınların iş güvencesi ve sınırlı zaman uygulaması nedeniyle de kamu kesimini tercih ettikleri görülmektedir.

Gerçekten de kadın çalışanlar ve yöneticiler, genellikle hizmet sektöründe, finans, sigortacılık, emlakçılık ve toptan veya perakende satış işlemlerinde erkeklere nazaran çok daha fazla yer almaktadırlar. Endüstri sektöründe kadınların, kumanda pozisyonlara yerleştirilmelerinin risk olduğu kanısı mevcuttur. Zira özel sektörde çalışan kadınların geleneksel olarak kadın

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

fonksiyonel alanı diye adlandırılan ve tepe yönetim kademe-leri için kariyer yolunda olmayan insan kaynakları, şirket ileti-şimi, halkla ilişkiler ve pazarlama alanlarında sadece kurmay pozisyonlarda çalışmakta olup, ayrıca yetkisiz sorumluluklar üstlenmektedirler.

Kadınların işgücüne katılımında esas etken, bakmakla yükümlü oldukları çocuklarının olup olmamasıdır. Tüm sosyo ekonomik gruplarda, eğer evlerinde çocukları yoksa, kadınların tam zamanlı işlere sahip olma olasılıkları daha yüksektir. Ancak erkeklere kıyasla kadınların büyük bölümü yarı zamanlı işlerde dir.

1.2.1.2. İş Bulma Ve Yükseltirmede Eşitsizlik

Hızlı bir değişim sürecinde olan dünyamızda, işgücünün ve tüketicilerin demografik özelliklerinde meydana gelen değişimler, kadının geleneksel statüsünü de değiştirmiş, bunun sonucunda kadınların sosyal ve ekonomik yaşamda aldıkları rol giderek artmaya başlamıştır. Bu doğrultuda kadınların işgücüne katılma ve kariyer geliştirme oranlarında da önemli artışlar olmuştur. Ancak, uygun eğitim, yetiştirme ve deneyime sahip olan profesyonel kadınların dahi, üst yönetim kademelerine ulaşmada erkeklere nazaran aynı başarıyı gösteremedikleri, kariyerine yeni başlayanların üst seviyelere ulaşmalarının çok zaman aldığı saptanmıştır.

İşverenlerde hakim olan görüşe göre, “genellikle kadınların geçici olarak çalıştıkları, erkeklere oranla kendilerini daha az işlerine verdikleri, olası hamilelik ve ev işleri yüzünden terfi ettirilmemeleri, özellikle üst yönetim basamaklarına getirilmemeleri”i görüşü yaygındır. Kadından önce anne ve eş olarak toplumsal rolleri üstlenmesi beklenmekte, mesleki başarı ve kariyer ikinci planda kalmaktadır.

Nitekim çeşitli ülkelerde kadınların yönetim kademesindeki oranlarına baktığımızda gerçekten de kadınların işe seçilme, işe yerleştirilme ve yükseltme (kariyer) sürecinde karşılaştıkları eşit olmayan farklı yaklaşımlar derhal göze çarpmaktadır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Bunun sebeplerinin ise , çoğunlukla kişisel özelliklerden kaynaklanmadığı açıktır. Yapılan araştırma sonuçları, evlilik ve çocukların , kadının çalışması ve kariyeri konusunda en büyük engel olduğunu ortaya koymaktadır .

Örneğin şeffaf tavan, örgütlerde tepe yönetim pozisyonu için kadınlara konulan keyfi engellerdir. Bu kavram, kadınların ilerlemelerini engelleyen görünmeyen bariyerleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Şeffaf tavan, kadınlar ile üst yönetim arasında yer alan ve onların başarılarına ve liyakatlarına bakmaksızın ilerlemelerini engelleyen, açıkça görülmeyen, aynı zamanda aşılamayan engellerdir.

Kadınların kariyerini engelleyen şeffaf tavanlar , işletmelerin rekabet üstünlüğü elde edebilmek için gerekli olan farklı ve çeşitli yeteneklere sahip kişilerin üst düzey yönetimde görev alamamalarına ve özelliklerine bakılmaksızın işletmenin kârlılığına ve sağlığına katkıda bulunabilecek yeteneklerin kullanılmamasına neden olmaktadır.

Araştırmalara göre kadınların tepe noktalara gelmelerini engelleyen nedenler şunlardır

1- Kadınların çocuk büyütme için kariyer süreçlerini yavaşlatmaları veya durdurmaları, tepe yönetim noktalarına ulaşmaları için önemli bir engeldir. **2-** Kadınlar, mühendislik, işletme, liderlik becerilerinden yoksun oldukları gerekçesiyle tepe yönetime hazır değildirler. **3-** Kadınlar, genelde aile ve iş hayatındaki rollerini dengeleme arayışları içindedirler. Evlilik ve çocuk, kadınların tam gün kendini işine vermesine engel olmaktadır. Böylece tepe yönetim için gerekli olan zamanı ayıramamaktadırlar. **4-** Kadınlar, geleneksel olarak insan kaynakları alanlarındaki kariyer kadrolarını kendileri seçmektedirler. **5-** Kadınlarda tepe yöneticilik için gerekli olan iş tecrübesi ve otorite azdır. **6-** Kadınlar duygusal olmaları nedeniyle yönetme becerisinden yoksundurlar.

Günümüzde kadınlar tarafından ileri sürülen, “Kadın ve erkeğin kariyerleri arasında bir farklılık olmaması gerektiği”

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

konusunda tartışmalar yaşanmaktadır. Buna karşılık her ne kadar kariyer hedeflerinin birbirine benzer olduğu savunulsa bile, "cinsiyet ayrımı, eşit istihdam fırsatı" gibi tartışmaların halen devam etmesinin de gösterdiği gibi, uzmanlar arasında görüş ayrılığı bulunmaktadır. Süre gelen bu tartışmalardan birisi, kadınların kariyer gelişimlerinin erkeklerden farklı olduğunu savunan görüştür. Bu görüşün dayandığı noktalar ise şunlardır;

2- İşe uygunluk açısından kadın ve erkeğin beklentileri farklıdır. Bu nedenle kadın ve erkek çalışanların seçecekleri işlerin tipi de farklı olacaktır. **2-** Evli çiftlerde eşlerin birbirlerinin kariyerlerine uyum sağlamaları konusunda farklılıklar bulunmaktadır. Kadınlar genellikle daha mobil ve kocalarının kariyer gereksinmelerine daha fazla uyum gösteren bir pozisyonda yer almaktadırlar. **3-** Ebeveynlik rolü kadın ve erkek için farklı tanımlanmıştır. Kadınların annelik rolü, babalık rolüne göre daha fazla zaman ve çaba gerektirmektedir. **4-** Erkeklerle karşılaştırıldığında kadınlar, işyerlerinde daha fazla engelle karşılaşmaktadırlar. Ayrımcı ve önyargılı düşünceler, kariyer gelişimlerine zarar vermektedir. **5-** Kadınların iş yaşamı ve kariyerlerini, evlilik ve çocuk sekteye uğratmaktadır. Bu da kadınların kolay kolay üst kademelere yükselmesini engellemektedir

Çalışma yaşamında kadının kariyer sorununu genel olarak değerlendirdiğimizde aşağıdaki sonuçlara ulaşmak mümkündür.

Çocuk büyütme ve aile sorumlulukları, istihdama ara verilmesine yol açmakta, bu da kadınların kariyerinde ciddi bir sorun oluşturmaktadır.

Kadınların , mesleki ilerlemeyi getiren ileri seviyede öğrenim ve eğitime katılımı azdır.

Pek çok kadın, çocuk doğurduğu zaman işlerini kaybetmekte veya terk etmektedir. Bir süre sonra işe geri dönen kadın, vasıf seviyesinin düştüğünden yakınmaktadır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Kariyer ilerlemesinde kadın, rol çatışmasından ciddi olarak etkilenmektedir.

Kariyer ve aile rolleri arasında uyumsuzluğa yol açan toplumsal ve kültürel faktörler, pek çok yerde kadınların mesleki ilerlemesini engelleyen etmenler olarak görülmektedir.

Gerek kadınlara erkeklerin egemen olduğu mesleklerin vasıflarını kazandırma çabası, gerekse kadınların egemen olduğu hizmet mesleklerinin seviyesini yükseltme stratejisi, kadınlara erkeklerinkine eşit statü ve kazançta işlere girebilmeleri imkânını sağlama konusunda henüz bir başarı gösterememiştir.

Kadınlar daha “ kadınca” alanlara toplanmışlardır. Ayrıca kadınların “ önü kapalı” , alt düzey statülü işlere katılımı daha yoğundur.

Elit meslek sahibi kadınlar, mesleki kariyerlerini korumak için bedelli yardım ya da aile içi yardım şeklinde diğer kadın olanaklarından yararlanmaktadırlar.

Kadınların meslektaşlarıyla evlenmeleri, kariyer ilerlemesine olumlu katkı sağlayan bir etmen olarak görülmektedir. Hatta kariyer amaçları kendisinininkine paralel olan bir erkekle evlilik yapan kadınların meslekleri ile ilgili bazı olanaklara kavuşmalarında evliliklerinin özellikle yardımcı olduğu söylenmektedir.

1.2.1.3. Ücretlendirmede Eşitsizlik

Sanayi devriminden itibaren çıkartılan kadınları iş yaşamında korumaya yönelik yasalardan birinin erkek ve kadınların farklı ücret almalarını yasaklayan yasalar olduğu görülmektedir. Ancak yine de bu yasaların yetersiz kaldığı görülmektedir.

Beklenebileceği gibi, istihdam edilen kadınlara ödenen ortalama ücret, her ne kadar geçen 20 yılda aradaki fark biraz daraldıysa da, erkeklere ödenenin çok daha altındadır. Kadınlar daha düşük ücretli sektörlerde daha fazla görev alabilmektedirler. Ancak erkeklerle aynı mesleki kategorilerde bile, ortalama olarak kadınlar daha düşük ücret almaktadırlar.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Kadının ücretli olarak çalışma yaşamına katılması, hem kendisi hem de toplum açısından son derece önem arz etmektedir. Nitekim, bu durum yüzyıllardır süregelen kadının evi ve ailesi ile sınırlı, ekonomik anlamda erkeğe bağımlı rolünü etkilemekte ve değiştirmektedir. Bir başka deyişle; günümüzde giderek artan sayıda kadın, çalışma yaşamına katılırken ekonomik anlamda bağımsızlık kazanmakta, ailesinde ve toplumda üstlendiği roller de değişmektedir. Ancak, kadının ekonomik bağımsızlığını kazanması, emeği karşılığı elde ettiği gelirini bağımsız olarak kullanması anlamına gelmemektedir. Geleneksel olarak yüzyıllardır süregelen ekonomik anlamda erkeğe olan bağımlılık geliri kullanma biçimini de etkilemektedir. Bir başka deyişle, kadın çalışma yaşamına katılmakla ekonomik bağımsızlığına kavuşmakta ancak bu bağımsızlık ekonomik yönden erkeğe olan bağımlılığını ortadan kaldırmamaktadır.

1.2.1.4. Sosyal Haklardan Yararlanmada Eşitsizlik

İnsan haklarının önemli bir boyutunu oluşturan sosyal haklar içinde sosyal güvenlik, sendikal örgütlenme, grev hakları vb. hakların başta geldiği bilinmektedir.

Sosyal haklar içinde yer alan sendikal örgütlenme ve sendikal faaliyetlere katılmada kadın işgücünün erkeklerin gerisinde kaldığı görülmektedir.

1.2.2. Aile Yaşamında Karşılaşılan Sorunlar

Değişimin yaşanmadığı bir toplumun var olması mümkün değildir. Toplumdaki değişim, bireyler ve gruplar arasındaki ilişkilerdeki farklılaşmayı da içerir. Nitekim bu değişime paralel olarak kadının statüsünde ve rollerinde farklılaşmalar yaşanmaktadır. Yüzyılların getirdiği bir düşünce sisteminin bir parçası olarak kadının aile ve toplum içindeki rolü ve konumu onun annelik ve eşlik görevleriyle birlikte ele alınmaktadır. Kadın açısından yaşanan toplumsal değişim bu noktada önem kazanmaktadır: Kadının anne ve eş olmaktan doğan geleneksel görevlerinin ötesinde ne kadar bağımsız olabildiği öne çıkmaktadır. Başka bir deyişle, kadının ev-içi alandan çıkabilme

derecesi onun bağımsızlık ve statü kazanışının bir göstergesidir. Ancak yine de kadının toplumsal rolleri, onun bağımsızlık kazanmasını engelleyebilmektedir. Nitekim çeşitli nedenlerle çalışma yaşamına katılan kadın, aile yaşamında da bir dizi sorunla karşı karşıya kalmıştır. Analık durumuna bağlı olarak kadının aile yaşamında karşılaştıkları sorunları rol çatışması, ev işleri ve çocuk bakım sorunu olmak üzere başlıca üç başlık altında inceleyebiliriz.

1.2.2.1. İş-Aile Çatışması

Kuşkusuz çalışma yaşamı kadına ekonomik bağımsızlık ve toplumsal değer artışı başta olmak üzere pek çok avantaj sağlamaktadır. Ancak diğer taraftan da geleneksel değer ve tutumların halen süregelmesi nedeniyle çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Nitekim günümüzde çalışma yaşamı ile aile yaşamı arasında kalan kadın, iki önemli rolünün gereklerini tam anlamıyla yerine getirmeye çalışırken, bir ikilemede kalmakta ve bu ikilemin kadının aşırı rol yüklenmesine yol açtığı görülmektedir. Ayrıca, çalışma yaşamına paralel olarak aile yaşamında da evinin ikincil aktörü olarak görülen kadın, daha çocukluk çağından itibaren aktif üretim sürecine yönelik değil evinin kadını ve çocuklarının annesi rolünü üstlenmeye yönelik yetiştirilmektedir. Bu durum özellikle ataerkil ilişkilerin egemen olduğu toplumlarda çok daha belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim halen kadından öncelikle toplumsal rollerini üstlenmesi beklenmekte, çalışma yaşamı özellikle de mesleki başarısı ve kariyeri ikinci planda kalmaktadır. Bu nedenle, kadın çalışma yaşamı ile aile yaşamının gerektirdiği rollerini yerine getirebilmek için yoğun bir uğraşı vermektedir.

İş ve aile, insanların günlük hayatlarının çok büyük bir bölümünde meşgul oldukları ve uzun dönemde başarılı olmayı ve tatmin elde etmeyi istedikleri önemli rollerdir. Günümüz insanları artık eş ve çocuklarına daha fazla zaman ayırmak ve onlarla daha çok şeyi paylaşmak istemekte, fakat bununla birlikte işle ilgili olarak karşılaşılan talepler de her geçen zaman artmaktadır. İşin ve ailenin eş zamanlı olarak ortaya çıkan talep ve ihtiyaçları, özellikle çalışan kadınlar üzerinde birtakım

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

baskılar oluşturabilmekte ve kişinin öncelikleri ile ilgili olarak çeşitli çelişkiler yaşamasına neden olabilmektedir.

Kişinin ailesi ile ilgili olarak yaşadığı anlaşmazlık, gerginlik, eşlerin birbirine destek olmaması gibi aile sorunları da çatışma açısından ciddi bir potansiyel olmaktadır.

İş-aile çatışmalarının en belirgin özelliği, iki yönlü oluşudur. İş-aile çatışması; işin aile rolünün yerine getirilmesini engellemesi ile ortaya çıkan çatışmadır. Aile-iş çatışması ise, ailenin iş rolünün yerine getirilmesini engellemesi sonucu meydana gelmektedir

İş ve aile çatışmasının; çalışan kadınların, anne ve eş olmaktan kaynaklanan ikili rolünün oluşmasıyla gerçekleştiği söylenebilir. Her bir rol, kendine zaman ayrılmasını ister. Bu kadının ağır bir yük altında kalmasına ve rollerin birbirlerine karıştırılmasına rol açar. Burada önceliğin kime verileceği, aileye mi, işe mi olduğu konusu çalışan kadın için en önemli çatışma nedeni olmaktadır .

Cinsiyetçi iş bölümünün değişmemesi ve ev işleri ile çocuk bakımının daha çok kadına kalması, kadının bu iki alan ve farklı rolü üstlenmesi sonucunu doğurmaktadır. Ev işlerine yeterli zaman ayıramadığı, iyi bir eş ve anne olmadığı için kadın, çoğu zaman kendisi de dahil olmak üzere bir çok kişi tarafından suçlanmakta, iş'te ise yeterince çalışkan ve özverili olmadığı için kariyer ilerlemesinde gözden düşmektedir. Her iki alanda yaşadığı gerilim nedeniyle kadının hem işten hem evlilikten aldığı doyum azalmakta ve birçok fiziksel ve ruhsal bunalımla karşılaşmaktadır.

İş ve evdeki rollerin kadın için üç tür gerilim ve çatışmaya yol açtığı belirtilmektedir

1. Zaman baskısına dayalı gerilim

2. Çatışan rollerin yarattığı gerilim

3. İki alanda birbirinden farklı davranış istenmesinin yarattığı gerilim.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Gerçekten de çalışan kadın iyi anne, iyi eş, iyi ev kadını, iyi iş kadını olabilmek için her iki alandaki işlerine yetişebilme yönünde büyük bir zaman baskısı yaşamaktadır. Çoğu zaman bazı statü ve yükselme fırsatlarını kaçırmakta veya geciktirmektedir. Kadın, tüm çelişkilerin yarattığı gerilimi yaşarken, beraberinde sağlığını da yitirmektedir.

Aile sorumluluğundaki rollerinin yükü sonucu çalışma yaşamının içinde yer alan kadının, bazı durumlarda “annelik mi, kariyer mi, yoksa gelir elde edebilmek için iş mi daha önce gelecektir” sorusuna cevap arayabilmek için bazı kararlar alması gerekecektir.

Çalışan kadın bugün hem evde hem de işyerinde 7 gün 24 saat ikili vardiya biçiminde çalışan bir birey olarak çoklu roller üstlenmekte ve rol alanı giderek genişlemektedir. Bu durumun üstesinden gelebilmek ve ev ile aile sorumluluklarını dengelemek için

· Ev işlerini kolaylaştıran teknolojik araçları kullanmaya başlamış, · Ev işlerinin aksamasını önlemek için yine kendisi gibi, kendisi ile aynı amaçla çalışan kadın işgücünden ücretli olarak yararlanmış, · Günlük yaşam faaliyetlerinin yükünü aile fertleri arasında adaletli bir şekilde paylaşımını esas almış olmasına karşın yükün çoğunu kendi sırtına almış, · Çalışma yaşamına katılması ile birlikte sosyal çevresi genişlemiştir.

Böylece, görüntü olarak da çalışan kadının yaşam kalitesinin arttığı düşünülmüştür. Ancak yine de kadının gerek iş yaşamında karşılaştığı, gerekse aile yaşamında karşılaştığı sorunlar eksik olmamıştır. Gerçekte bütün bu değişimlere karşın geleneksel zihniyete has olan “erkek evin geçimini sağlayan temel kişidir” düşüncesi değişmemiştir.

1.2.2.2. Ev İşleri

Çalışan kadın sayısındaki artış, kadının iş ve aile gibi iki farklı alandaki rolünün birbirini etkilemesine neden olmaktadır. Kadının çalışma yaşamına verdiği anlam, bu iki alanın etkileşimi sonucu ortaya çıkmaktadır. Profesyonel meslek sahibi

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

olan, yüksek gelir getiren işlerde çalışan kadının kariyerine bağlılığı, başlı başına işten aldığı doyum kadar bu iş nedeniyle ev/aile yaşamını iyi bir biçimde organize edebilmesiyle de ilgili olmaktadır. Bu açıdan kadın için yapılan iş ve çalışma koşulları aile yaşamını etkilediği gibi, aile yapısı ve sorumlulukları da kadını iş yaşamında erkekten daha fazla etkilemektedir. Kadının ev dışında gelir getirici bir işte çalışsa da büyük ölçüde cinsiyete dayalı iş bölümü varlığını sürdürmektedir, kadının bu ikili rolü (çalışan kadın/ev kadını) genellikle birbirini olumsuz etkilemektedir .

Kadın işten sonra evde de ikinci bir işgünü, iş zamanı yaşamaktadır. Yorgun bir şekilde geldiği evde, ev işleri (bulaşık yıkamak, çamaşır yıkamak, temizlik, ütü gibi) ile de ilgilenmek zorundadır. Günümüzde ev işlerini kolaylaştıran teknolojik gelişmeler de vardır. Ancak tüm bu kolaylıklara rağmen kadının aile içi sorumluluklarını arttıran gelişmeler de söz konusudur. Örneğin yemek pişirmeye ayrılan zaman azaldığı halde çocukların eğitimine ayrılan zaman artmıştır. Çamaşır yıkamak eskisine göre daha kolay daha kolay ve daha kısa süreli gibi görünse de daha fazla giysi kullanıldığı ve bunların ütülenmesi gerektiği için kadının ev işlerine ayrılan zamanın azaldığını söylemek zordur. Ancak yine de tam zamanlı ev kadınlarına kıyasla, akşamları ve hafta sonları daha uzun süre evde çalışmaktadırlar

1.2.2.3. Çocuk Bakım Sorunu

Çalışan kadın çocuk sahibi olmaya karar vermeden önce çocuk bakımında kimin yardımcı olacağını düşünmek zorundadır. Gerek doğum öncesi ve gerek doğum sonrası yasal izin süresi yeterli olmamaktadır. Özellikle çocuğun sağlığı için ilk aylarda anne sütüne , duygusal ve zihinsel gelişim için anne sevgisine gereksinim duyması bu süreyi yetersiz kılmaktadır.

İzin süresi dolan annenin esas sorunu ise çocuğunun bakımını kime devredeceğidir. Ülkemizde iş yerlerine bağlı olan, ayrıca devletin açtığı kreş sayılarının azlığı, özel kurumların veya özel bakıcıların pahalı olması, anneyi başka çözümler ara-

maya itmektedir. Bu durumlarda en uygun olanı varsa büyükanne veya yakın akraba olmaktadır.

Bir diğer sorun çözücü yöntem ise kadının çocukları büyüyene kadar iş hayatından çekilmesidir. Ancak bu durum kadının kariyerine sekte vurmakta, gelişimini engellemektedir.

Kadınların işgücüne katılımında esas etkenin, bakmakla yükümlü oldukları çocuklarının olup olmadığına bağlı olarak değişmesidir. Bir başka deyişle annelik, kadın işgücü için önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Tüm sosyo-ekonomik gruplarda, eğer çocukları yoksa, kadınların tam zamanlı iş sahibi olma olasılıkları çok daha yüksektir.

Bütün bunlar çağımızda çocuğu olan kadın işgücünün kreş ya da bakıcı hizmetlerinden yararlınsa dahi birçok sorun yaşadığının önemli göstergeleridir

1.3. YAŞAM KALİTESİ AÇISINDAN KADIN İŞGÜCÜNÜN EKONOMİK BAĞIMSIZLIĞI

Çoğunlukla yaşam standardı kavramı ile karıştırılmakla birlikte; yaşam kalitesi kavramında en önemli unsurlardan birisi kuşkusuz insanoğlunun beslenme, barınma vb. temel gereksinimlerini karşılayabilecek bir gelir güvencesine sahip olmasıdır. Bunun yanı sıra, doğal ve toplumsal çevre koşullarına, uygun eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik olanaklarının varlığına kadar uzatabileceğimiz daha bir çok unsuru da bünyesinde barındırmaktadır

Bu gerçekler ışığında, konuya kadın işgücü ve kadın işgücünün yaşam kalitesi bağlamında yaklaşıldığında; diğer faktörlerin yanı sıra kadının ekonomik bağımsızlığının ve özellikle emeği karşılığı elde ettiği gelirini kullanma biçiminin önemi daha da belirgin hale gelmektedir. Kadın emeği karşılığı elde ettiği gelirini, asli görevi olarak ailesinin geçimini, çocuklarının eğitimini üstlenen evin erkeğine katkı sağlayacak şekilde kullanmaktadır. Böylece, kadın evinin kadını ve çocuklarının annesi rolüne ek olarak eşine dolayısıyla ailesine maddi katkı sağlayan üretici haline dönüşmüştür.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Bu nedenle, kadının işgücü içinde yer alması ailede ekonomik anlamda bir rahatlığa yol açmaktadır. Ancak, bu durum kadının elde ettiği gelirini bağımsız olarak kullanması anlamına gelmemektedir. Kadının işgücüne katılarak ekonomik bağımsızlığına kavuşması teknoloji desteği ile yaşam kalitesini bir ölçüde de olsa artırmasının yanı sıra, kadına geleneksel rollerine ek olarak aile gelirine katkı rolü de eklenmiş bulunmaktadır.

1.4. TÜRKİYE'DE KADIN İŞGÜCÜ

Ülkemizde Yüksek Öğrenim görmüş kadın sayısının, Yüksek Öğrenimli erkek sayılarından az olması, kadınların yönetici kadrolarından uzak kalmasına da neden olmaktadır. Ayrıca kadın elemanın yönetimi altında çalışmak istemeyen erkek elemanların sayısının da yüksekliği, işverenlerin kadınları yönetim kademelerinden ister istemez uzaklaştırmalarına yol açmaktadır. Bunun yanında kadınların bu konudaki isteksizliği ve duyarsızlığını da hesaba katmamız gerekebilir. Zira çalışan kadınlar üzerinde yapılan bazı araştırmalar, kadınların da öncelikle geleneksel rollerini benimsediklerini, iş sorumluluklarını ikinci plana aldıklarını göstermektedir.

Türkiye'de Kadın İstihdamının durumuna ilişkin ILO'nun yapmış olduğu bir çalışmada aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Kadınların istihdam oranı:

- Dünyada %49,1
- AB-25'de %58,6
- Türkiye'de %22,2

Baska bir deyişle, Türkiye genelinde sadece 4 kadından biri çalışıyor.

Türkiye’de kadın istihdamına ilişkin son veriler (2008 Kasım)

- Son dönemlerdeki kısmi artışa rağmen kadınların işgücüne katılım oranı son 20 yıldır geriliyor: 1988 yılında kadınların işgücüne katılım oranı %34,3 iken bu oran 2008 yılında %25,4’tür. Erkekler için ise işgücüne katılım oranı %71,8.
- Kırdaki tarım, kentte hizmetler kadınların en çok istihdam edildiği sektörler: Kadınların %49’u tarımda, %13’ü sanayide, %35’i hizmetlerde istihdam edilmektedir.
- Kadınlarda ücretli ve yevmiyeli %52, ücretsiz aile işçisi %36, kendi hesabına çalışan %11 ve işveren %1.
- Kentlerde, kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürler gibi üst düzey yönetim kademelerinde kadınların istihdam oranı sadece %5,4.

İşgücünün Özellikleri (Kasım 2008)

- Kadınlarda eğitim düzeyi yükseldikçe işgücüne katılım oranı artıyor: Lise ve dengi meslek lisesi mezun kadınların işgücüne katılım oranı %33,6 iken bu oran yükseköğretim mezunları için %71,2’dir.
- Kadınların işgücüne katılım oranının en yüksek olduğu yaş grubu 25-29’dur.
- işsizlik (Kasım 2008)
- Kadınların tarım dışı işsizlik oranı %20,5 iken erkeklerin tarım dışı işsizlik oranı %14,1.
- Genç kadınlarda aynı oran %31,9’a yükseliyor.

KADIN AVUKATLARIN SORUNLARI

Kadın Avukatlarla yapılan anket çalışmaları ve çalıştaydan elde ettiğimiz sonuçları sıralayacak olursak;

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- Aynı Büroda erkek avukatında olması halinde (eş,baba,ortak) müvekkilin tercihini erkek avukattan yana belirlemesi ve kadın avukatın yardımcı gibi görülmesi,
- Mesleğin serbest olması ve çalışma saatlerindeki esneklikler ,toplumun çalışan kadın algısına uymayıp, kadının yukarıda bahsedilen ve görev olarak toplumca yüklenen sorumluluklarında daha ağır beklenti ve baskılara maruz kalma,
- Mesleğin icrasında, sosyal hayatta daha aktif olunması zorunluluğunun, toplumsal yaklaşımla çatışması,
- Elde edilen gelirin çoğu zaman düşük kalarak sosyal statüye uygun miktarlarda olmaması,
- Emeklilik aylıklarının açıklanan yoksulluk sınırlarının dahi altında kalması.
- Mesleğin icrasında ,alınan sorumluluklar gereği yoğun stres altında kalmak,
- Adliye ,müvekkil,büro üçgeninde farklı şiddet türlerine maruz kalma oranının yüksek olması,
- Toplumun kadın avukata bakışının olumsuz olmasının özel hayata yansımaları,
- Serbest çalışan kadın avukatlar için piyasa ve rekabet koşullarından kaynaklı gelecek kaygısı,
- Aşırı kollamacı,korumacı ve şüpheli şeklinde kişilik erozyonuna maruz kalabilmek,

SONUÇ

Günümüzde kadın çalışma yaşamına katılarak ülke ekonomisine katkıda bulunmakta, ekonomik bağımsızlığını kazanmakta ve aile bütçesinin sorumluluğunu paylaşmaktadır. Ancak, özellikle de ataerkil ilişkilerin egemen olduğu toplumlarda, kadının çalışma yaşamına katılarak ekonomik bağımsızlığına

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

kavuşması, sanılanın aksine kadının bedeni ve/veya zihni emeği karşılığında elde ettiği gelirini bağımsız ve özgür iradesi doğrultusunda kullanması anlamına gelmemektedir. Bir başka deyişle, kadının çalışma yaşamında yer alması ailesinde ekonomik anlamda bir rahatlığa yol açmasına rağmen, elde ettiği gelirini bağımsız olarak kullanamamakta, gelirin kontrolünü evin erkeğine bırakmaktadır. Böylece, 'evin geçimini sağlayan erkektir' düşüncesi değişmemekte, kadının geleneksel evinin kadını, çocuklarının annesi rollerine aile gelirine katkı rolü de eklenmiş bulunmaktadır. Meslek sahibi kadınlar, meslek ve aile rolleri arasındaki çatışmaya, aile rollerinden bütün çekilmek veya omuzlarına yüklenen aşırı sorumlulukları taşımaya çalışarak kişisel çözümler arayıp bulmak yoluna gitmektedir. Bu alternatiflerden birincisi, "evlenmeyi dışlamak" ki bu hiçbir toplumda yaygın olarak uygulanan bir seçenek olamaz. İkincisi "süper kadın olmak" ise, yalnızca gerçekleştirilmesi güç bir seçenek olmakla kalmayıp, aynı zamanda kadınlar tarafından ödenen ciddi bir fiziki ve psikolojik bedeli içermektedir

Çalışma yaşamı, bir yandan kadının ekonomik özgürlüğünü ve toplumsal değerini arttırırken, diğer yandan geleneksel değer ve tutumların sürmesi nedeniyle kadın için çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Bireysel ve toplumsal önyargılar yanında, kurumlardaki örgüt yapıları da bilerek veya bilmeyerek, çalışma zamanında esneklik olmaması, kadınlara daha az yükselme imkanı tanınması gibi, kadınların mesleki gelişimlerini engelleyebilmiştir. Kadınların bu sorunları çoğu ülkelerin gelişmişlik düzeyine bakılmaksızın ortaktır ve değişmeye direnen ataerkil cinsiyet rollerinden kaynaklanmaktadır.

Kısaca özetlemek gerekirse kadın gerek yasal mevzuatta, gerekse uygulamadan kaynaklanan nedenlerle kamu yaşamının tüm alanlarına yeterince katılamamaktadır. Kadının iş girmesini ve yükselmesini etkileyen başlıca faktör, kadının asli görevini eş ve anne olarak algılayan cinsiyetçi toplumsal değerlerin hâla devam etmesidir. Böylece kadın hem eş ve çocuğunu ihmal ettiği endişesiyle, hem de fazla güç sarf etmekten dolayı psikolojik olarak çöküntü geçirirken, diğer yandan da

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

işinden beklediği doyumunu alamamaktadır. Bunun sonucunda kadınlar mesleki kariyer ile annelik, eşlik ve ev kadınlığı arasında ikilem yaşamaktadırlar.

Her şeye rağmen toplumumuzun yarısını oluşturan kadınların, toplumun diğer yarısını oluşturan erkeklerle sağlıklı bir bütünlük teşkil etme yönünde gösterdikleri gelişme, Türk kadınının Atatürk'ün belirlediği yolda ilerlemede olduğunu göstermektedir. Bu gelişme batı ülkeleriyle karşılaştırıldığında daha yavaş olmakla birlikte, yine de büyük bir atılım olarak değerlendirilebilir. Kadının toplumda hak ettiği yerini alabilmesi, onları çalışma yaşamında dezavantajlı konumdan çıkaracak önlemlerin alınması (pozitif ayrımcılık, kota vs.), onlara erkeklerle eşit fırsatların tanınması ve geleneksel zihniyetin kırılması, kadın avukatlar için başta avukatlık kanunu olmak üzere birçok yasada yapılacak değişikliklerle mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

İNTERNET , Türkiye İşveren Sendikaları araştırma çalışması Erişim: www.tisk.org.tr

Gaziantep Barosu Kadın Avukatlar ile yapılan anket çalışmaları ve çalıştay sonuçları

ILO (2008) Global Employment Trends for Women, Geneva: ILO Publication.

EUROSTAT, 2007

TÜ_K, 2007

TÜ_K, Kasım 2008.

BM Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme

AB 2010 İlerleme Raporu

SİYASET, HUKUK VE CİNSEL SUÇLAR: ASSANGE OLAYI VE HUKUKÇU FEMİNİZMİN ELEŞTİRİSİ

Summary:

In December 2010, the founder of Wikileaks, Julian Assange was arrested on the basis of allegations of rape and sexual assault. The allegations and the arrest have led to a heated public debate around the world. The Assange case provides an excellent example to analyze the delicate and complicated relations between law, politics and sexual crimes. This paper interrogates this messy field of complex issues by elaborating on the debates in the US and in Sweden. This paper will proceed through three levels. In the first part, I will make a comparative evaluation of the US and Swedish debates and claim that the terms of the debate were totally different in each country and that feminist politics should derive different lessons from these debates to think about the question of state, politics and law in relation to sexual crimes. Secondly, I will critically analyze legal feminism and its problems as it is revealed by the Swedish rape laws. Finally I will try to think the problems of legal feminism in the context of feminist politics in the Western world.

Key words:

Assange Case, Rape, Rape Laws, Feminist Politics, Legal Feminism.

Özet:

2010 yılının sonunda Wikileaks kurucusu Julian Assange'ın cinsel saldırı ve tecavüz ithamıyla tutuklanması hararetli bir tartışmaya yol açtı. Assange olayı, siyaset, hukuk ve cinsellik arasındaki karmaşık ilişkiler üzerine düşünmek için çok verimli bir zemin sunuyor. Bu yazının asıl amacı da, özellikle Ame-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

rika ve İsveç'teki tartışmalardan yola çıkarak feminist siyaset ve feminist hukukla ilişkili olarak tecavüz yasalarının eleştirel bir incelemesini yapmak olacak. Bu amaçla bu yazıda konuyu üç temel aşamada ele alacağım. İlk bölümde olayın Amerika ve İsveç'te nasıl farklı bağlamlarda ele alındığına dair karşılaştırmalı bir analiz yapacağım. Bu analizde amacım, devlet, hukuk ve cinsellik ilişkisine dair bu iki farklı tartışma bağlamından feminist siyasetin üzerinde düşünmek zorunda olduğu sorunları ortaya çıkarmak olacak. İkinci olarak İsveç'te en net ifadesini gördüğümüz üzere, Batılı ülkelerde tecavüz yasalarında ege-men olmaya başlayan yeni gelişmeler ışığında feminizmin hukuk alanında kazandığı mevzilere ilişkin bir sorgulamaya girişeceğim. Nihayet, feminizmin hukuk alanında kazandığı bu yeni konum ile ileri kapitalist ülkelerdeki feminist siyasetin bazı önemli sorunları arasındaki ilişkileri göstermeye çalışacağım.

Anahtar Sözcükler:

Assange Davası, Tecavüz, Tecavüz Yasaları, Feminist Siyaset, Hukukçu Feminizm.

Giriş

Wikileaks'ın kurucusu ve baş editörü Julian Assange, 2010 yılının Aralık ayında, yani Wikileaks'ın Amerikan dış politikasına dair gizli belgeleri sızdırmaya başlamasından bir ay sonra, Avrupa Tutuklama Emri ile Büyük Britanya'da tutuklandı. Bir konuşma yapmak üzere Ağustos 2010'da İsveç'e giden Assange İngiltere'ye döndükten sonra, İsveç'te iken cinsel ilişki kurduğu iki kadının şikâyetleri üzerine cinsel saldırı ve tecavüz suçlarıyla itham edilmiş ve İsveç hükümeti, sorgulanmak üzere Assange'ın tutuklanmasını ve İsveç'e iade edilmesini talep etmişti.¹ Kefaletle serbest bırakılan ve tutuksuz yargıla-

¹ Assange olayında polise yansıyan iddialar, Assange'ın karşı iddiaları ve sonraki gelişmeler tam olarak şöyle: Ağustos ayında birinci kadın (bundan sonra "A" olarak anılacak), Assange'ın İsveç gezisini ve konuşmasını organize ediyor ve ona kendi dairesinde kalabileceğini, çünkü kendisinin o sırada orada olmayacağını söylüyor. Ancak eve erken dönüyor ve birlikte yenen akşam yemeğinden sonra dairesine dönüyorlar. Assange, A'nın bacaklarını okşamaya başlıyor, ardından giysilerini çıkarmaya

girişiyor ve bu arada kadının taktığı kolyeyi koparıyor. A, üzerine bir şeyler giyinmeye çalışıyor, ancak Assange hızlı davrandığı için artık onu durdurmayacağını anlayarak kendisini soymasına izin veriyor. A, Assange'ın prezervatif kullanmayacağını anlıyor, prezervatife uzanmaya çalışıyor ancak adam kollarını ve bacaklarını kısıtıyor, ancak sonra kadın serbest kalıyor ve Assange prezervatif kullanmayı kabul ediyor ama bu arada Assange prezervatifi delemek bir şey yapıyor ve sonuçta yırtık prezervatifle A'nın içine boşalıyor. Bu iddialara karşılık Assange, A ile rızaya dayalı ilişki kurduğunu, prezervatifi yırtmadığını ve yırtık olduğunun da farkında olmadığını, sonraki bir hafta boyunca A ile aynı evde kalmaya devam ettiğini ve kadının yırtık prezervatiften hiç söz etmediğini söylüyor.

Ertesi sabah, Assange, A'nın düzenlediği konuşmayı yapıyor. Bu arada Assange'ın konuşmasını dinlemeye gelen ve daha önce gruptan kimseyi tanımayan ikinci kadın (bundan sonra "B") konuşma sonrasında WikiLeaks İsveç grubuna katılıyor ve hep birlikte öğle yemeğine çıkıyorlar. Assange ve B, öğle yemeğinden sonra birlikte takılıyor, sinemaya gidiyor ve orada öpüşüyorlar. O gece A, evinde Assange için bir parti veriyor. Partiye katılan A'nın arkadaşlarından bir kadın, polise verdiği ifadesinde o gece A'nın kendisine yırtık prezervatiften ve korunmaksızın seks yaptıklarından söz ettiğini anlatıyor. Başka birisi polis ifadesinde, A'nın kendisine, Assange ile yaşadığı seksin hayatındaki en kötü seks olduğunu söylediğini iddia ediyor. Buna rağmen, Assange A'nın evinde kalmaya devam ediyor. Ertesi gün, A, kadın arkadaşına, prezervatifi Assange'ın yırttığını düşündüğünü, sınırları aşmış olduğu için onunla artık yatmadığını ve kendini güvende hissetmediğini söylüyor.

Ertesi gün, B, Assange'ı arıyor ve Stockholm yakınlarındaki evine davet ediyor. Assange ile B sevişmeye başlıyorlar, ancak Assange prezervatif kullanmak istemiyor, B ısrar edince de sevişmekten vazgeçip uyuyor. Gecenin ilerleyen saatlerinde ikisi de uyanıyor ve Assange'ın prezervatif kullanmayı kabul etmesi üzerine sevişiyorlar. Ertesi sabah Assange ile B yatakta uyurken, Assange kadınla sevişmeye başlıyor, kadın uyanıyor ve prezervatif takıp takmadığını soruyor, Assange hayır diye yanıt verince, B, "Umarım HIV pozitif değildir" diyor, adam da "elbette değilim" diye karşılık veriyor. Assange'ın avukatları, B ile ilişkisinde her şeyin rızaya dayalı olduğu savunusunu yapıyorlar. Daha önce hiç korunmasız seks yaşamadığı söylenen B, olaydan sonra ertesi gün hapi alıyor ve STD testi yaptırıyor, ayrıca Assange'ı arayarak HIV testi yaptırmasını istiyor ancak Assange zamanı olmadığını söyleyerek bunu reddediyor. Ertesi gün, A, Assange'la ilgili sıkıntısını bir arkadaşına detaylı olarak anlatıyor.

Ertesi gün, B, A'yı arayarak Assange'a ulaşmak için yardım istiyor ve iki kadın buluşup, Assange'la yaşadıkları deneyimleri paylaşıyorlar. A, Assange'ı birkaç kez arayıp B için test yaptırmasını istiyor ama Assange kabul etmiyor. Ertesi gün Assange testi kabul ediyor ama hafta sonu klinikler kapalı olduğu için yaptıramıyor. Ertesi gün, iki kadın polise başvurup, Assange'ı teste zorlayıp zorlayamayacaklarını soruyorlar ama polis bunun kendi yetkisini aştığını, savcılığa bildirilmesi gerektiğini söylüyor. O gece olay, bir gazeteyle yansıyor. Kadınlar savcılığa başvuruyor, ancak ilk savcı olayın soruşturulmasına gerek duymuyor. Kadınların avukatlarının bu karara itirazı üzerine, Eylül ayında soruşturma açılmasına karar veriliyor. Kadınların anlattıkları, İsveç yasalarına göre cinsel saldırı ve tecavüz suç kalıbına uygun olarak görülüyor. Assange ifade vermek için çağrılıyor ancak İngiltere'ye dönüyor. Bunun üzerine mahkeme cinsel saldırı ve tecavüz ithamlarıyla tutuklama kararı veriyor. Aralık ayında Avrupa Tutuklama Emri çıkarılıyor.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

nan Assange, şu anda iade duruşmasının sonucunu bekliyor. Assange'ın İsveç'e iadesi, oradan ölüm cezası riskiyle karşılaşacağı Amerika'ya iadesi anlamına geleceği için özel bir önem arz ediyor. Şimdiye kadarki duruşmalarda Assange, kurduğu cinsel ilişkilerin rızaya dayalı olduğu ve iddiaların "dayanaksız" olduğu savunmasını yaptı.

Bu iddia ve tutuklamanın ardından, Amerika ve İsveç başta olmak üzere, küresel düzeyde oldukça hararetli bir tartışma patlak verdi. Feminist olan olmayan sıradan insanların ve kamusal-medyatik figürlerin özellikle sosyal medya üzerinden dâhil oldukları ve sert bir cepheleşmeye sahne olan bu tartışmada olay, pek çok farklı açıdan ele alındı. Bu olay, feministler ile "ilericilerin" karşı karşıya gelmelerine neden olduğu gibi, aynı zamanda Amerika'da "Feminizmde Büyük 2010 Yarılmaması" denen feminizm içi bir tartışmayı da başlattı.²

Assange olayının, siyaset, hukuk ve cinsellik arasındaki karmaşık ilişkiler üzerine düşünmek için çok verimli bir zemin sunduğunu düşünüyorum. Bu yazının asıl amacı da, özellikle Amerika ve İsveç'teki tartışmalardan yola çıkarak feminist siyaset ve feminist hukukla ilişkili olarak tecavüz yasalarının eleştirel bir incelemesini yapmak olacak. Bu amaçla bu yazıda konuyu üç temel aşamada ele alacağım. İlk bölümde olayın Amerika ve İsveç'te nasıl farklı bağlamlarda ele alındığına dair karşılaştırmalı bir analiz yapacağım. Bu analizde amacım, devlet, hukuk ve cinsellik ilişkine dair bu iki farklı tartışma bağlamından feminist

Bu iddialara karşılık Assange'ın avukatları, her iki olayda da kadınların rızasının bulunduğunu, kadınların cinsel eylem ve sonrasında bir şikâyet belirtmediklerini, kadınların birbirlerinin varlığından haberdar olduktan, yani Assange'ın her iki kadınla da birlikte olduğunu anladıktan sonra intikam almak istemiş olabileceklerini; kadınların kötü niyetli olup, intikam ve gazetelerden para alma amaçlı davrandıklarını gösteren SMS mesajları bulunduğunu iddia ediyorlar.

Yukarıdaki bilgiler için bkz. "10 days in Sweden: the full allegations against Julian Assange", <http://www.guardian.co.uk/media/2010/dec/17/julian-assange-sweden>. Richard Pendlebury, "The Wikileaks Sex Files: How Two One-Night Stands Sparked a Worldwide Hunt for Julian Assange", <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1336291/Wikileaks-Julian-Assanges-2-night-stands-spark-worldwide-hunt.html>

² "The Assange Case and the Great Feminist Schism of 2010", <http://stilllifewithcat.blogspot.com/2010/12/assange-case-and-great-feminist-schism.html>

siyasetin üzerinde düşünmek zorunda olduğu sorunları ortaya çıkarmak olacak. İkinci olarak İsveç'te en net ifadesini gördüğümüz üzere, Batılı ülkelerde tecavüz yasalarında egemen olmaya başlayan yeni gelişmeler ışığında feminizmin hukuk alanında kazandığı mevzilere ilişkin bir sorgulamaya girişeceğim. Nihayet, feminizmin hukuk alanında kazandığı bu yeni konum ile ileri kapitalist ülkelerdeki feminist siyasetin bazı önemli sorunları arasındaki ilişkileri göstermeye çalışacağım.

Assange Olayı: Amerikalılar ve İsveçliler Tartışıyor

Hem devlet iktidarı ve hukuksal sistemin yapısı hem de toplumsal cinsiyet rejimleri bakımından farklı iki coğrafya olan Amerika ile İsveç'de Assange tartışmasının oldukça farklı bağlamlara yerleştiğini görüyoruz.

Amerika'daki tartışma hakkında genel olarak söylenecek şeyler şunlar: Amerikan sağ, Assange'a duyduğu nefret ile feminizme duyduğu husumet arasında bölünmüş görünüyor. Bu nedenle, bazı sağcı yorumcular ve sosyal medyada görüş belirten çok sayıda muhafazakâr kişinin, Assange'a yönelik iddiaları, feminizm tarafından ele geçirilmiş İsveç'in sapkın tecavüz yasalarının tuhaf bir sonucu olarak görürken, başka bazılarının bu fırsattan Assange'a yüklenmek ve kamuoyu nezdinde onu mahkûm etmek için faydalanmalarında şaşılacak bir şey yok. Yine de genel olarak baktığımızda Amerikan muhafazakâr sağında feminizme dair husumet ağır basmıştır diyebiliriz.

Amerikan solunun ya da oradaki ifadeyle "ilericilerin" tipik tepkisi ise Assange'a yönelik iddiaları, Amerikan devleti eleştirisi çerçevesinde ele almak ve bunu en güçlü "devlet düşmanına" karşı düzenlenen tipik bir CIA operasyonu olarak kodlamak oldu. Onlara göre feminist ideoloji de, devlet ve medya tarafından Assange karşıtlığını besleyecek şekilde manipüle ediliyordu. Nitekim Michael Moore ve Keith Olberman gibi önemli ilerici figürler Assange'a açık bir destek verdiler, hatta Moore, Assange için kefalet parası toplama kampanyası başlattı. Moore şöyle yazıyordu:³

³ Michael Moore, "Dear Government of Sweden", <http://michaelmoore>.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Tüm istediğim, devletin avını nasıl kovaladığı konusunda naif olmamanız. Lütfen, asla ama asla “resmi öyküye” inanmayın. Ve Assange’ın suçlu ya da masum olmasından bağımsız olarak (ki iddiaların ne kadar tuhaf olduğuna dikkat edin), bu adam kefaletle serbest bırakılmayı ve kendini savunmayı hak ediyor.

Sosyal medyada kendini ifade eden solcuların çoğu, iddiaların Assange’ın ifadesiyle “dayanaksız” ya da en azından Moore’un ifadesiyle “tuhaf” olduğu konusunda fikir birliği içinde görünüyorlar. Amerikalı solculara göre, Assange’a yönelik iddiaların bir CIA komplosu olduğu çok apaçıktı. Bu “apaçıklık” inancının dayandığı asıl temel, bir yorumcunun “bu iddialara inanmak için Amerikan devletini ve CIA’yı hiç tanımıyor olmak gerekir” ifadesinin de işaret ettiği üzere, Amerikan devlete ve derin operasyon gücüne dair güçlü kanaatlerdir. Ancak, doğrudan olayla ilgili bazı ayrıntıların da bu komplo iddiasını desteklemek amacıyla yorumlandığı görüyoruz. Bu çerçevede sosyal medyada sık dile getirilen yorumlar ve iddialar şunlardı:⁴ Assange’ın kurduğu cinsel ilişkilerin rızaya dayalı olup, kadınların sonradan duyulan bir “rahatsızlık” nedeniyle şikayet etmiş olduklarını gösteren türden söz ve eylemlerin varlığı, bu iki kadının hukuk yoluna başvurmalarında, kadınlardan birinin olaydan çok önce kendi internet sitesinde “erkeklerden yasal intikam almanın yedi aşaması” başlıklı bir yazı yayınlamış olan “azılı bir radikal feminist” olması⁵ (ki olaydan sonra bu metnin internetten kaldırıldığı biliniyor), kadınlardan diğersinin CIA ile bağlantısı olabileceği (ki bir zamanlar Castro-karşıtı bir mitinge katıldığı iddia ediliyor) ve kadınların iddianın ardından bazı gazetelere olayın öyküsünü satmaya çalışmış olmaları.

com/words/mike-friends-blog/dear-government-of-sweden. Michael Moore, “Why I’m Posting Bail Money for Julian Assange”, <http://michaelmoore.com/words/mike-friends-blog/why-im-posting-bail-money>

⁴ “The Great Feminist Smackdown: Rape Allegations Against Julian Assange”, <http://benfell.livejournal.com/541031.html> (solcularla feministler arasındaki tartışma). Ayrıca ilerici-feminist kapışmasının genel bir değerlendirmesi için bkz. Caroline May, “Feminists Turn on Fellow Progressives over Assange Rape Charges”, <http://dailycaller.com/2010/12/21/feminists-turn-on-fellow-progressives-over-assange-rape-charges/>

⁵ “Wikileaks: 7 Steps to Legal Revenge by Anna Ardin”, http://www.democraticunderground.com/discuss/duboard.php?az=view_all&address=389x9712568

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Sonuç olarak, Amerikalı ilericilerin nezdinde bu olayın, baştan sona siyasi kaygılarla yönetilmiş bir olay olduğu açıktı. Onlara göre anti-Assange medya kampanyası, Amerikan devleti tarafından desteklenen sağcı bir kampanyadır ve kampanyanın amacı da Wikileaks'in ortaya çıkardığı çirkin gerçeklerin üstünü skandal siyasetiyle örtmeye çalışmaktır. Ayrıca, blog-âlemindeki solcular, Amerikan feminizminin, daha önce Roman Polanski örneğinde de olduğu üzere bir kez daha Amerikan sağ ile ittifak halinde, muhalif güçlere karşı kullanılan bir araç haline geldiği şeklindeki yargıyı da öne çıkarıyorlardı. Hatta feministlerle yapılan polemik, bir bütün olarak feminist hareketin sorgulanmasına kadar vardı. Nitekim bunlardan birisi olan David Walsh şöyle yazıyordu:⁶

Feminist düşünce, konformist-olmayanların ve siyasi muhaliflerin bastırılmasını meşrulaştırma ve gündemi sınıf tahakkümü ve toplumsal eşitsizlik gibi büyük toplumsal sorunlardan kendine acıma ve modası geçmiş kaygılara doğru kaydırma aracı haline gelmiştir. Amerika'da kimlik siyasetinin ne anlama geldiği giderek açığa çıkıyor: insanları aldatma yöntemi, toplumdaki büyük yarılmayı gizleme aracı ve hiç de tesadüf olmayan biçimde birtakım Afro-Amerikalıyı, gayleri ve profesyonel feministleri zenginleştirme aracı.

Amerikalı feministler ise bu solcu yorumlara blog-âleminde büyük bir kampanyayla karşılık verdiler.⁷ Amerikan solcularını, Assange olayı nezdinde genel olarak tecavüz iddialarını küçümsemekle, "güçlü adamı" siyasi kaygılarla korumakla ve genel olarak eril-cinsiyetçi söylemleri yeniden üretmekle suç-

⁶ David Walsh, "The Nation Joins the Campaign Against Julian Assange", <http://www.wsws.org/articles/2010/dec2010/nati-d30.shtml>

⁷ Jessica Valenti, "What the Assange Case Reveals about Rape in America", <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/12/10/AR2010121002571.html>. Lindsay Beyerstein, "A Feminist Lawyer on the Case Against Wikileaks Julian Assange", <http://bigthink.com/ideas/25295>. Kate Noftsinger, "Feminists Betrays Roots by Supporting Assange in Rape Case", <http://www.bgnews.com/opinion/feminist-betrays-roots-by-supporting-assange-in-rape-case/>. Feminema, "Julian Assange, Rape, and Feminism", <http://feminema.wordpress.com/2010/12/17/julian-assange-rape-and-feminism/> (feminist yorumlar).

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ladılar. Feministlerin çoğu, açık bir Assange-karşıtı tavrıdan sakınarak, Assange'ın Wikileaks ile iyi bir iş yapmış olduğunu kabul etmekle birlikte, onun siyasi kimliği ile cinsel saldırı iddiaları arasında herhangi bir bağlantı kurmayı reddettiler. Herhangi bir cinsel saldırı iddiası yapanın kim olduğundan tamamen bağımsız olarak ele alınmalı ve her durumda ciddiye alınmalıydı. Feministler özellikle bu örnek üzerinden Amerikalı ilericileri, güçlü ve ünlü adamlara yönelik cinsel suç iddiaları konusunda kamuoyunun gösterdiği tipik cinsiyetçi tepkileri tekrarlamakla suçladılar. Çoğu zaman olduğu gibi bu "güçlü adama" yönelik iddiada da, suçlayan kadın(lar) baştan hak-sız görünüyor ve komplo ve iftira iddiaları öne çıkarılıyordu. Çoğu feminist, İsveç yasalarına göre tecavüz olarak görülen bu olay hakkındaki gerçeklerin görülecek dava yoluyla ortaya çıkarılması gerektiğini ve siyasi kimliği nedeniyle Assange'ın herhangi bir imtiyazdan yararlanamayacağını belirttiler. Sonuç olarak, medyadaki Assange-yanlısı kampanya, tecavüz olayını ve mağdurlarını küçümsemek, kadın mücadelesine zarar vermek ve toplumda yaygın olan tecavüz mitlerini güçlendirmek anlamına geliyordu.

Feministler arasında farklı sesler de yok değildi. Nitekim, Naomi Wolf ve Katrin Axelson gibi birkaç önemli medyatik figür, ilerici görüşlere benzer şekilde hem iddiaları hem de olayın siyasi arka planını sorguladılar ancak oldukça marjinal kaldılar.⁸Feministler içinde bu cılız sesi en güçlü seslendiren Naomi Wolf oldu. Interpol'e yazdığı açık mektupta Assange'ın "Dünya Randevu Polisi" tarafından tutuklanmış olduğu şeklinde ironik bir tespit yapan Wolf, J. Friedman ile karşı karşıya geldiği televizyon programında ise şunları söylüyordu:⁹

⁸ Katrin Axelson, "Letters: Rape Claims, Wikileaks and Internet Freedom", Guardian, December 8, 2010, <http://www.guardian.co.uk/media/2010/dec/08/wikileaks-rape-allegations-freedom-of-speech>. Naomi Wolf, "Julian Assange Captured by World's Dating Police", http://www.huffingtonpost.com/naomi-wolf/interpol-the-worlds-datin_b_793033.html

⁹ "Naomi Wolf vs. Jaclyn Friedman: Feminists Debate the Sexual Allegations Against Julian Assange", Democracy Now, http://www.democracynow.org/2010/12/20/naomi_wolf_vs_jaclyn_friedman_a

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Bu iddialar son derece atipik olarak ele alınmaktadır. Tecavüz mağdurlarıyla ilgilendiğim son yirmi üç yılda bu kadar belirsizlik içeren, bu kadar çok rızaya dayalı bir durumda erkeğin herhangi bir yasal sürece maruz kaldığını görmedim... Bu dava, dünyanın en güçlü ve giderek zorbalılaşan ulusunu öfkelenenmiş olan bir gazeteciyle ilgilidir.

Wolf, karşı görüşü savunan Jacklyn Friedman'ın "yapmamız gereken şey, bu olayı, uluslararası düzeyde hükümetlerin tecavüze uğrayan vatandaşlarını koruma düzeyini yükseltmek için bir fırsat olarak değerlendirmektir" şeklindeki görüşüne karşı şu itirazı ileri sürüyordu: "Bu davanın ardından koruma düzeyinin yükseleceğini beklemek fantezi dünyasında yaşamaktır. Bu, yırtık bir prezervatifle ilgili tartışmayı içeren rızaya dayalı bir ilişkinin suç olarak kabul edildiğini gördüğümüz son olay olacaktır".

Amerika'daki tartışmada öne çıkan başlıca konumlanışlar bu şekilde özetlenebilir. Peki, Amerikan tartışması siyaset, hukuk ve cinsellik arasındaki alacakaranlık kuşağı hakkında bize ne gösteriyor? Bir feminist olarak, Amerikalı solcuların verdikleri tepkiyi, anti-feminist tutumlarının ya da eril reflekslerinin bir sonucuna indirgemenin hatalı olacağını düşünüyorum. Çünkü solcuların açtığı tartışma, her ne kadar kendileri bu tartışmanın dar terimlerine sıkışmış olsalar da, feminist siyaset açısından ele alınması gereken önemli bir sorun alanına işaret ediyor. Bu sorun, feminist siyaset ile devlet iktidarı ve muhafazakâr sağ söylemler arasındaki ilişki sorunudur. Bu ilişki, devlet iktidarının kendine özgü amaç, tarz ve operasyonları tarafından manipüle edilme olasılığı ve muhafazakâr söylemlerle belirli eklemleme noktaları gibi konular hakkında dikkatli olmamızı gerektiriyor. Bu yazının sonraki bölümlerinde göstermeye çalışacağım üzere, cinsel suçlar alanı bu tür manipülasyon, içerilme ve eklemlemelerin en kolay mümkün olabildiği alanlardan birisi olarak öne çıkıyor. A.B.D gibi hem "derin devletin" operasyon kabiliyetinin gücü ve şiddetiyle kötü bir şöhret kazanmış olan hem de muhafazakâr söylemlerin oldukça güçlü olduğu bir ülkede feministlerin bu riskleri görmezden gelmesi

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ciddi bir hata olacaktır. Eğer feminist hareket bu türden kaygılara hiç yanıt vermezse, ilerici hareket içindeki konumu zayıflayacak ve muhafazakâr gündemlere eklenmesi daha da kolaylaşacaktır.

Assange olayında feministlerin ciddi bir ikileme karşı karşıya kalmış oldukları doğru. Feministlerin bir yandan ve öncelikle, zengin ve güçlü adamların masum oldukları yolundaki varsayımınla mücadele etmeleri gerekiyor. Çünkü bu varsayım, bu tür adamların istedikleri zaman ve istedikleri şekilde rızaya dayalı cinsel ilişkiler kurabilecekleri fikrine, bu fikir de tecavüzün asıl olarak cinsel nesneye ulaşamamaktan duyulan hoşnutsuzluğa bağlı olduğu varsayımına dayanıyor. Gerçekte, güçlü adamlar tam da bu güç nedeniyle cinsel suçlar işlemeye daha yatkın olabiliyorlar. Hem güç suiistimalinin bizzat kendisi bir zevk kaynağı haline geldiği için, hem bu güç nedeniyle “gerçeklik” algıları zayıfladığı için, hem de güç, saygınlık ve paranın kendi lehlerine işleyeceğini bildikleri için. Öte yandan, feminist analizin burada durması hatalı ve ölümcül sonuçlar verebilir. Feministlerin kadın hareketinin farklı talepleri ve özellikle cinsel suçlar konusunda, sadece kadınlar üzerinden değil, daha karmaşık bir toplumsal ve siyasal yapı analizi ve güç dengeleri üzerinden düşünmelerinde fayda var. Feministlerin iktidar oyununun kuralsızlığını ve karmaşık dengelerini, birçok durumda kadınların da bu iktidar oyununun piyonları olarak kullanılabileceğini hesaba katmaları gerekiyor. Aksi takdirde çeşitli siyasi kaygılarla suiistimal ve manipüle edilen olaylar, cinsel suçlar konusunda toplumsal duyarlılığın azalmasına ve feminizme yönelik husumetin güçlenmesine neden olabilir.

Amerikan tartışması bize, feminist siyasetin, devlet sorununu ve iktidar ilişkilerini daha fazla ciddiye alması gerektiğini gösteriyor. Ancak sadece bunu göstermekle kalıyor ve bir adım daha ileri gidemiyor. Bunun nedeni, Assange tartışması sırasında öne çıkan “devlet” ve “iktidar” kavramlarının en dar anlamlarıyla ele alınmış olması. Amerikalı ilericiler, Assange olayında Amerikan devletini suçlarken, akıllarında CIA

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

merkezli bir devlet anlayışı var. Bu da tartışmanın çok dar ve yüzeysel bir çerçeveye sıkışmasını ve Assange olayının özüne dair pek elverişli bir kavrayış sunamayışını doğuruyor. Nitekim solcuların bu olayın bir komplo olduğu dışında söyleyebilecekleri bir şeyleri yok ve ayrıca şimdiye kadar komplo iddialarını destekleyecek hiçbir ciddi delil de ortaya çıkmış değil. Assange olayının Amerikalı ilericilerin sandıkları gibi bir komplo olmadığını düşünüyorum. Elbette teorik olarak herhangi bir cinsel saldırı iddiasının asılsız, iftira ya da bir komplo olması mümkün ve elbette Assange olayında başta komplodan şüphelenmek için çok neden var. Ancak Amerikan devletinin avını nasıl kovaladığını bilmek komployu kanıtlamıyor. Amerikan devleti ile iddiaları dile getiren kadınlar arasında doğrudan bir ilişki tespit edilemediği sürece, bu iddialar dayanaksız olmaya devam edecek. Burada ciddiye alınacak tek argüman, bu iddiaların son derece atipik olarak ele alındığı ve bu olayın “yurtık bir prezervatifle ilgili tartışmayı içeren rızaya dayalı bir ilişkinin suç olarak kabul edildiğini gördüğümüz son olay” olacağını söyleyen Wolf’un itirazıdır.¹⁰ Kadınların Assange’la ilgili şikayetlerini polise iletmış olmaları değil de, bu başvurunun İsveç devleti tarafından ciddiye alınmış olması siyasi kaygılarla ve ABD etkisi ile açıklanabilir. Öte yandan Wolf, rızaya dayalı ilişkilerin bir daha suç olarak kabul edilmeyeceğini ileri sürerek bence biraz naif davranmış oluyor. Bu yazının sonraki bölümlerinde neyin rızaya dayalı neyin tecavüz olduğuna dair belirsizliğin giderek artıyor olduğuna, asıl sorunun da buradan kaynaklandığına dikkat çekeceğim.

Amerikan tartışmasının sergilediği sığılın ötesine geçmek ve Assange olayının özüne doğru yaklaşmak için İsveç’teki tartışmaya bakmamız gerekiyor. Gerçekten de İsveç tartışması siyaset, hukuk ve cinsel suçların oluşturduğu alacakaranlık kuşağına daha güçlü bir ışık tutuyor. Amerikan tartışmasında eksik olan şey, yani devlet iktidarının hukuk sistemiyle olan

¹⁰ “Naomi Wolf vs. Jaclyn Friedman: Feminists Debate the Sexual Allegations Against Julian Assange”, Democracy Now, http://www.democracynow.org/2010/12/20/naomi_wolf_vs_jaclyn_friedman_a

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ilişkisi sorusu İsveç’deki tartışmanın temelini oluşturuyor. Jessica Valenti ve Jill Filipovic gibi Amerikalı feministler aslında bu eksikliğe işaret etmişlerdi.¹¹ Bu yazarlar, Amerikan kamuoyunun Assange olayının ve İsveç’deki tecavüz yasalarının anlamını kavrayamadığını, bunun da Amerikan hukuk sisteminin farklılığından kaynaklandığını söylüyorlardı. Gerçekten, birkaç feminist müdahale dışında Amerikan tartışması bir hukuk tartışmasına sahne olmuş sayılmaz. İsveç’deki tartışma ise tam olarak devlet iktidarı, hukuk ve cinsellik ilişkisine dair bir tartışma olarak önem kazanıyor.

İsveç’te anaakım medya Assange olayını, Amerikanvari bir komplo olarak değil de, bir “aşk tuzağı” (honey trap) olarak değerlendirdi. İsveç’teki tartışmada da feministler ile feminist-olmayanlar ve anti-feministler karşı karşıya geldiler ve aynen Amerika’da olduğu gibi İsveç’te de bu olay, anti-feminist söylemlerin güçlü biçimde ifade edilmesine zemin sağladı.¹² Ancak İsveç’te feminizm eleştirisinin temelleri Amerika’dan oldukça farklıydı. İsveç’teki tartışma boyunca “feministler”, devlet tarafından manipüle edilmeye ya da muhafazakâr söylemlere açık, muhalif güçlere karşı kullanılabilen, bölücü bir hareket olarak değil, aşırı fikirleriyle devlet ve hukuka nüfuz etmiş olan bir iktidar odağı olarak kodlandılar. Bu kavrayışa göre İsveç’te feminizm, cinsel suçlar ve tecavüz yasalarını kendi “siyaseten doğrucu” aşırı ideolojileri doğrultusunda değiştiren, hukuk yoluyla devlet iktidarını ele geçirip tüm toplumu disiplin altına almaya soyunan güçlü bir hareket olarak öne çıkmıştı. Bu çerçevede Assange olayı, bir yandan erkek nefretini yayan sapkın bir görüş olarak feminizmin İsveç toplumu üzerindeki artan etkisinin, bir yandan da bu etkinin hukuk ve devlet iktidarı yoluyla nasıl “sapkın” sonuçlara varabileceği-

¹¹ Jessica Valenti, “What the Assange Case Reveals about Rape in America”, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/12/10/AR2010121002571.html>

¹² “Assange Case Triggers Rape Debate in Sweden”, <http://www.thelocal.se/31934/20110209/>. Willian But, “Assange - Victim of a Swedish Circus of Horrors? ”, <http://newsmill.se/artikel/2010/12/21/assange-victim-of-a-swedish-circus-of-horrors> (İsveç hukukunu eleştiren yazı ve yorumlar).

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

nin bir örneği olarak tartışıldı. Ayrıca, İsveç, Twitter’da başlatılan kitlesel bir tartışma kampanyası (Lets talk about it)¹³ sayesinde, feminist olan olmayan pek çok kişinin cinsel ilişkiler ile cinsel suçlar arasındaki muğlâk alana dair kendi deneyimlerini paylaştıkları çok canlı bir kamusal tartışmaya da sahne oldu.

İsveç’deki tartışmanın değerlendirmesine başlamadan önce, tüm tartışmanın geri planını oluşturan temel bir olguya dikkat çekmek gerekiyor. İsveç, tüm Avrupa’da resmi makamlara rapor edilen tecavüz iddiasının en yüksek olduğu ülke ve bu rakamın son yirmi yılda üçe katlandığı biliniyor. Öte yandan bu iddiaların ancak % 20 kadarının dava açılmasıyla sonuçlandığı da biliniyor. Nitekim Dünya Af Örgütü son yıllarda İsveç hakkındaki ülke raporlarında, bu oransal uçurumun vahamete dikkat çekiyor ve hükümeti önlem almaya çağırıyor.¹⁴ İsveç’teki Assange tartışması bu tuhaf durumu anlamamıza da yardımcı olabilir.

İsveç’teki eleştirel söylemlerin büyük ölçüde feminist olmayan veya anti-feminist olan çevreler tarafından geliştirildiği açık olmakla birlikte, bu görüşlere çok sayıda kadının ve bazı feministlerin de katıldıklarını belirtmek gerek. Çok farklı kaygularla hareket eden çok sayıda kişinin özellikle sosyal medyada dile getirdikleri olgu ve yorumları şöyle özetlemek mümkün:

Sosyal medyada sıkça dile getirilen bir tez, cinsel saldırı ve tecavüz iddialarını dile getirenlerin şikâyetinde bulunan iki kadın değil de, onların söyledikleri üzerinden olayı bir suç fiili olarak kodlayan İsveç hukuku ve devleti olduğu şeklindeki saptamayı.¹⁵ Gerçekten, iki kadının ilk resmi şikâyetlerinde

¹³ “Swedish Site Urges People to Talk about Sex”, <http://www.thelocal.se/31036/20101223>

¹⁴ Amnesty International, “Case Closed: Rape and Human Rights in the Nordic Countries - Summary Report”, <http://www.amnesty.org/en/library/asset/ACT77/001/2010/en/5ba7f635-f2c3-4b50-86ea-e6c3428cf179/act770012010eng.pdf>

¹⁵ Willian But, “Assange - Victim of a Swedish Circus of Horrors?”, <http://newsmill.se/artikel/2010/12/21/assange-victim-of-a-swedish-circus-of-horrors>

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

amaçlarının Assange'ı bir HIV testi yapmaya zorlamak (kadınlardan birinin, Assange'ın ilişki sırasında prezervatif kullanmamış olmasından duyduğu rahatsızlık nedeniyle) olduğu biliniyor. Kadınların olaylar hakkındaki beyanlarını dinleyip, cinsel saldırı ve tecavüz iddiasında bulunan resmi hukuki otoriteler olmuştur. Burada kadınların kendi cinsel deneyimlerine dair öznel kavrayışları ile yasanın tecavüz tanımı arasındaki farklara dair bir sorun var ki bu görüşü dile getirenler, İsveç tecavüz yasalarının kadınlar üzerinde de dışsal bir zorlama uygulayabileceğini ima etmiş oluyorlar. Bir başka eleştiri odağı, İsveç yasal sisteminin, tecavüz iddiaları ve davaları söz konusu olduğunda son derece "siyasi" işlediği ve adil yargılanma ve diğer hukuki ilkelerin zedelendiği yolundaki eleştirilerdi. Burada yasanın, feminist bir "siyaseten doğruculuk" takıntısı doğrultusunda adalet ilkesinden uzaklaştığı iddia ediliyordu. İsveç tecavüz yasalarının, erkekleri hem yanlış tecavüz iddialarına açık kıldığı hem de bu yanlış ithamlar üzerinden hüküm giyme riskinin de yüksek olduğu ileri sürüldü. Bu çerçevede bazı yorumcular, tecavüz kavramının sürekli genişliyor olmasının, sadece sanık haklarını tehdit etmekle kalmayıp, asıl olarak tecavüz gibi ağır bir suçun ciddiyetini bozuyor olmasından şikâyet ettiler. Başka bazıları İsveçli feministlerin son zamanlarda gündeme aldıkları, tecavüz kavramını daha da genişletecek olan bir öneriye karşı tepkilerini belirtiyorlardı. Cinsel ilişkinin rızaya dayalı sayılabilmesi için olarak kişinin "somut bir evet" (affirmative yes) demiş olmasını gerekli gören, dolayısıyla bu somut evet'in olmadığı durumları tecavüz olarak sınıflandıran bu öneri, sosyal medyada tipik olarak şu şekilde alay konusu yapıldı: "Assange gibi haksız şekilde tecavüzle itham edilmekten kurtulmak için en iyi çözüm, ilişkiye girmeden önce ilişkideki tüm adımları önceden belirleyen bir "Seks Sözleşmesi" imzalamaktır".¹⁶ Tecavüz yasaları bağlamında gündeme taşınan bir diğer konu, feministlerin erkekler yönelik giderek artan bir nefret söylemi geliştirdiklerine dair dile

¹⁶ Dana Kennedy, "Lawyer: Assange Faces Tough Climate in Feminist-Friendly Sweden", <http://www.aolnews.com/2010/12/08/lawyer-assange-faces-tough-climate-in-feminist-friendly-swede>. "Assange Case Triggers Rape Debate in Sweden", <http://www.thelocal.se/31934/20110209/>.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

getirilen şikâyetler oldu. Örneğin, Feminist İnisiyatif Sözcüsü Gudrun Schyman'ın kadına yönelik erkek şiddetinin toplumsal maliyetini karşılamak için her erkekten "erkeklik vergisi" alınması gerektiği yolundaki önerisi, erkek olmayı şiddet ile özdeşleştiren aşırı feminist tezlerin bir örneği olarak sunuldu.¹⁷

Elbette tüm bu tartışmaların odağındaki soru, rızanın ve tecavüzün nasıl tanımlanacağı sorusuydu. Birçok kadın-erkek yorumcu ve bu arada bazı feministler, söz konusu iki kadın da açıkça "hayır" dememiş oldukları için Assange olayında bir tecavüzden bahsedilemeyeceğini ileri sürdüler. Hatta ünlü bir feminist aktivist ve radyo programcısı olan Helene Bergman, Assange'a yönelik iddialar hakkında şunları yazdı:¹⁸

Dünyanın en havalı adamıyla yatağa girmekten ve onun benim evimde yaşamasından müthiş gururluydum". Bunu diyen kadın sonra polise başvuruyor. Görünüşe göre yetişkin kadınlar-feministler cinsel ilişkilerinin sorumluluğunu almaktan vazgeçmiş gibiler. Yasaya, hastaneye ve ertesi gün haplarına sığmıyorlar... En azından polise başvuran iki kadının ifadelerine bakılırsa, Assange'ın cinsel kültürü pek parlak değilmiş. Bu kadınlar onun Rock yıldızı ününe ve etrafını saran kahramanlık halesine kapılmışlar. Yatakta sıradan biri olduğunu anlayıp hayal kırıklığına uğradıktan sonra da intikam için soluğu poliste almışlar.

Bu eleştirel cepheye karşılık bazı önemli feminist figürler, Amerikalı feministlere benzer şekilde, ilerici kamuoyundaki tepkileri, güçlü ya da ilerici adamlar ya da büyük siyasi davalar söz konusu olduğunda kadın haklarının kolayca önemsizleştirilmesinin bir örneği olarak değerlendirdiler. Nitekim Sol Parti milletvekili Josefin Brink şöyle diyordu:¹⁹

¹⁷ Schyman'ın "man tax" önerisi hakkında: Dana Kennedy, "Lawyer: Assange Faces Tough Climate in Feminist-Friendly Sweden", <http://www.aolnews.com/2010/12/08/lawyer-assange-faces-tough-climate-in-feminist-friendly-swede/>. "Assange Case Triggers Rape Debate in Sweden", <http://www.thelocal.se/31934/20110209/>.

¹⁸ Helene Bergman, www.newsmill.se 11.02.2011. <http://www.khelebergman.blogspot.com> 01.03.2011.

¹⁹ Josefin Brink, www.newsmill.se 09.12.2010.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Büyük amaçlar için kadınların haklarının çiğnenmesi maa-
lesef hem sağ hem de solda bir gelenek. Bu gelenek artık çok
iğrenç kokular yayıyor. Assange'a da herhangi bir zanlıya dav-
ranıldığı gibi davranılmalı... Bu Wikileaks'ın değerini yok et-
mez. Üstelik bir insan mükemmel, hoş, zeki ve aynı zamanda
tecavüzcü de olabilir. Gerçek açığa çıkarılmalı.

Benzer şekilde G. Schyman, "Polanski olayı bize, kendisine
ilerici sıfatını yakıştıran pek çok kişinin, ilerici kabul ettikleri
insanların kendileri suçu kabullenip cezalandırılırsalar bile, te-
cavüzünü pek de tehlikeliymiş gibi algılamadıklarını gösterdi"
diye yazdı. Öte yandan feministlerin Assange davasının özel-
likle ilerici-entelektüel-solcu kamuoyunda ele alınma biçimle-
rine dair asıl eleştirisi, bu kesimlerin seks ve tecavüz hakkında
hala eski kafalı oldukları yolundaki ithamdı. Syhman şunları
yazıyordu:²⁰

Bu tutuma göre, evet asla hayır'a dönüşmez. Oyuna giren,
oyuna dayanmalıdır. Erkek doğal bir güç olan cinselliğini ka-
dının pasif cinselliğine göre ayarlayamaz. Kadın yalnızca bir
alıcıdır. Erkek aktif, kadın pasiftir. Onların hayır'ı gerçekte
evet demektir... İki tarafın da katılmadığı seks, seks değildir...
Batı Avrupalı entelektüel elitin, cinsellik konusundaki ataerkil
fikirlerine belki de şaşırılmamalıydım ama bu kadar yaygın ol-
ması beni çok şaşırttı.

İsveç'deki tartışmadaki farklı konular işte böyleydi. Ben,
bu tartışmada ifade edilen görüşlerin ve çeşitli kaygıların ba-
sitçe cinsiyetçi, ataerkil ve anti-feminist olarak kodlanıp teş-
hir edilecek kaygılar olmadığını düşünüyorum. Tam tersine
bu tartışmanın, feminist siyaset ile devlet, hukuk ve özellikle
ceza adaleti sistemi arasındaki sorunlu ilişkilere dair kavrayı-
şımızı güçlendirmek için yorumlanması gerektiğine inanıyo-
rum. Bu nedenle, "Julian Assange'ın kadınlarla yaşadığı olaya
dair ön soruşturma dosyası 1970'li yılların feministlerini şok
etti... Eşitlik için yürütülen haklı bir mücadelenin, aklını yi-

²⁰ Gudrun Schyman, www.newsmill.se 15.12.2010.

tirmiş bir resmi feminizmin dayanağı yapılabileceği aklımın ucundan bile geçmezdi. Yatak odasının kurallarını belirleyen resmi feminizmin” diyen H. Bergman’ın eleştirisini ciddiye almayı öneriyorum.²¹ Yazının sonraki bölümlerinde Bergman’ın “resmi feminizm” diye adlandırdığı tutumun özünü oluşturan hukukçu feminizm hakkında bazı eleştirel değerlendirmeler yapmaya çalışacağım. Bu tartışma bizi doğrudan “rıza” ve “tecavüz” kavramlarının nasıl tanımlanacağı sorusuna götürüyor.

Tecavüz Yasaları ve Rıza Kavramı

Anglo-Amerikan dünyada feminist kriminoloji ve feminist hukuk eleştirisinin 1970’lerden başlayan, çok uzun sayılmasa da çok zengin bir geçmişi var. Son kırk yılda hukuk teorisi ve pratiğinin pek çok yönleri feminist bir perspektifle sorgulandı.²² Bu sorgulamanın merkezinde hiç kuşkusuz kadına yönelik şiddet ve cinsel suçlar konusu vardı. 1980’lerden itibaren feministlerin kadına yönelik şiddete ve cinsel suçlara dair eleştirileri mevcut hukuk sistemleri ve kamusal politikalar üzerinde giderek artan biçimde etkili olmaya başladı. Böylece, cinsel taciz, cinsel saldırı, dayak, tecavüz ve evlilik içi tecavüz gibi sorunlar kamusal siyasetin gündemine yerleşti. Bu artan önemin en önemli göstergesi ve sonucu, pek çok ülkede tecavüz yasalarında gerçekleşen önemli değişiklikler oldu.

Yasalardaki temel değişim, tecavüz kavramının tanımlanmasındaki vurgunun farklılaşmasıydı.²³ Dünyanın pek çok ülkesinde eski tecavüz yasalarında (ki pek çok yerde halen mevcut olan yasalar) , tecavüz ile rızaya dayalı ilişki arasındaki ayırımın belirleyeni zor ögesi idi. Tecavüz, zorla yapılan ve rızaya dayalı olmayan bir duhul-sokma olarak tanımlanıyordu,

²¹ Helene Bergman, www.newsmill.se 11.02.2011. <http://www.khelenebergman.blogspot.com> 01.03.2011.

²² D. Nicolson, “Criminal Law and Feminism”, *Feminist Perspectives on Criminal Law* eds. D. Nicolson and L. Bibbings (London: Cavendish, 2000).

²³ Sofia Gardving, *Consent in Rape Law: A Comparison of Three Models* (MA Thesis, Faculty of Law, University of Lund, Spring 2010). <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1670616&fileOid=1671081>

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ancak bu ikisi neredeyse aynı anlama geliyordu. Diğer bir ifadeyle ilişkinin rızaya dayalı olmadığına kanıtı, olayda bir zorlama olmasıydı. Amerika'daki tartışmayı analiz ederken dikkat çektiğim üzere, Assange davasının bu ülkede son derece dar bir çerçevede tartışılmasının nedenlerinden başlıcası, tecavüz yasaları konusunda Amerika ile İsveç arasındaki temel bir farkın olmasıydı. Nitekim, J. Filipovic Amerika'nın farklılığına "biz hala tecavüzü zor kullanma olarak tanımlayan bir kavrayışa sahibiz. Cinsel saldırı konusunda rıza kavramına dayalı bir değerlendirme hala yaygın olarak benimsenmiş değil" diyerek işaret ediyordu.²⁴ Feminist hukukçular son kırk yılda çok haklı nedenlerle zora ve direnmeye dayalı tecavüz kavrayışını eleştirdiler ve yasal uygulamadaki sonuçlarını teşhir ettiler.²⁵ Yasanın, tecavüzün varlığını kabul etmek için, kurbanın tecavüzcüye sonuna kadar direnmesi şartını öne sürmesinin doğurduğu vahim sonuçlara işaret ettiler. İlk feminist hukukçular, tecavüz fiilinin aynen diğer şiddet suçlarında olduğu gibi ele alınmasını, tecavüz kurbanı olan kişinin direnç gösterme ya da "iffet" konusunda farklı standartlara tabi tutulmamasını önerdiler. Feminist hukukçuların bu çabaları sayesinde Batılı ülkelerin çoğunda tecavüz kavramı, zor merkezli olmaktan çıkarak, "rızanın bulunmayışı" kavramı merkezinde tanımlanmaya başlandı. Rızanın olmayışı, seks ile tecavüzü ayırt eden temel çizgi olarak öne çıkarıldı.

Elbette bu gelişme tüm ülkelerin ceza yasalarında eşit düzeyde yansımaları bulmadı. Feminist hareketin gücüne bağlı olarak bazı ülkelerde rıza kavramı merkeze alınırken, başka yerlerde ancak marjinal bir öge olarak yasaya girdi, çoğu ise bu gelişmeden hiç etkilenmedi. Bugün dünya üzerinde tecavüz yasalarının tümüne bakarak üç tür tecavüz yasasının varlığından bahsedebiliriz. Eski Yugoslavya'nın dağılması sürecinde yaşanan etnik savaşta kitlesel tecavüzlerin vuku bulmasından

²⁴ Jill Filipovic, "Some thoughts on "sex by surprise", www.feministe.us/blog/archive/2010/12/08/some-thoughts-on-sex-by-surprise/

²⁵ D. Nicolson, "Criminal Law and Feminism", *Feminist Perspectives on Criminal Law* eds. D. Nicolson and L. Bibbings (London: Cavendish, 2000).

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

yola çıkararak bu konuyu da gündemine alan Eski Yugoslavya için Uluslararası Ceza Mahkemesi bu üçlü sınıflandırmayı şu şekilde yapmış bulunuyor:²⁶

1- Cinsel ilişkinin, zor ya da zor tehdidi altında gerçekleştirilmişse tecavüz sayıldığı ülkeler (Bosna Hersek, Almanya, Kore, Çin, Norveç, İspanya, Brezilya).

2- Cinsel ilişki, zorla ya da kişinin bilgiye dayalı (informed) bir itirazı yapabilmesini imkânsız kılan başkaca faktörlerin (beklenmedik hareket, kandırma ya da aldatma, içki ya da uyuşturucu etkisi altında olma, uyku hali gibi) etkisi altında gerçekleşmiş ise tecavüz sayıldığı ülkeler (Kıta Avrupa'sındaki çoğu ülke, İsveç, Portekiz, Fransa, İtalya, İsviçre, Finlandiya, Arjantin).

3- Cinsel ilişki, kurbanın rızası olmaksızın gerçekleştiği zaman, yani kurbanın "özgür" ve "sahici" rızasının tespit edilemediği durumların tecavüz sayıldığı yerler (Kanada, Yeni Zelanda, Avustralya, Belçika, İngiltere).

Bu üç tür tecavüz tanımını karşılaştırmalı değerlendirdiğimizde, "zora dayalı olan" ile "rızanın bulunmayışı" kavramları arasındaki ayrımın temel ayrım olarak öne çıktığını; beklenmedik hareketler, kandırma, aldatma, uyuşturucu etkisi gibi faktörlerin de bu ikisi arasında bir yerde konumlandığını söyleyebiliriz. Yine de genel eğilimin "rızanın bulunmayışı" kavramının zor ögesinin yerini alması yönünde olduğu söylenebilir. Özellikle konuyla ilgili uluslararası belgelerde rıza kavramının öne çıkarıldığını görüyoruz. Ancak bu hukuki metinlerde rıza kavramının tanımı konusunda tam bir netlik olmadığı da açık. Nitekim CEDAW tecavüzün, rızaya dayalı olmayan cinsel ilişki olarak tanımlanması konusunda devletlere çağrıda bulunuyor ancak rızanın ne olduğunu açıklamıyor.²⁷ AİHM ise, rıza kavramının cinsel özerkliği korumak için

²⁶ Michael Bohlander, "Mistaken Consent to Sex, Political Correctness and Correct Policy" The Journal of Criminal Law 71, no. 5 (2007): 412-426, s. 421.

²⁷ CEDAW, A/55/38 Part II (2000) 61 at paras.151, CEDAW, A/57/38 part I (2002) 13at paras.98, http://www.bayefsky.com/themes/equality_gen-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

kullanılan bir araç olduğunu ve meşru olan ile yasal olmayan arasındaki ayrımı belirlediğini belirtiyor.²⁸ 2003 tarihli Birleşik Krallık Cinsel Saldırıları Yasası rızayı şöyle tanımlıyor: “Kişi eğer kendi seçimiyle onay veriyorsa ve bu seçimi yapmak özgürlüğü ve kapasitesi varsa rıza göstermiş sayılır”.²⁹

“Bilgiye dayalı seçme”, “özgürlük”, “sahicilik”, “kapasite” gibi başkaca kavramlara referansla tanımlanmaya çalışılan rıza kavramına ilişkin muğlaklık, hem hukuki literatürde hem de uygulamada önemli görüş farklarına ve sorunlara yol açmış görünüyor. Özellikle feminist hukuk literatüründe yer alan ve bazı ülkelerdeki hukuk pratiklerini etkilemeye başlayan üç tür rıza kavrayışının mevcut olduğunu söyleyebiliriz. Gardving bunları “Hayır modeli”, “Evet modeli” ve “Tutum modeli” olarak sınıflandırıyor.³⁰ Bunların ortak yönü, hepsinin gelecekte zor-direnış merkezli tanımdan büyük ölçüde ayrılıyor olmalarıdır. Hayır modeline göre, cinsel ilişkinin herhangi bir anında “hayır” denmiş olması rızanın olmayışının gerekli ve yeterli kanıtıdır. Buna göre kadının “hayır”ı “hayır” demektir” ve sözlü bir “hayır”ın ardından ilişkinin devam etmiş olması hiçbir zorlama olmasa da ilişkinin tecavüz olduğunu gösterir. Evet modeli ise rızanın bulunmayışını daha geniş olarak tanımlar. Buna göre açık bir zorun yanı sıra, ilaç, içki, uyuşturucu etkisi altında bulunma, uyku hali, zihinsel gerilik, aldatma ve şiddet içermeyen zorlama gibi durumlar yeteri kadar ağırsa rızayı geçersizleştiren faktörlerdir. Evet modeli, cinsel eylemin her anında somut bir evet (affirmative yes) denmiş olmasını şart koşar. Sözlü ya da davranışsal olarak olumlu bir ifadenin gerekli olmasının yanı sıra, ayrıca rıza göstermek niyeti de mevcut olmalıdır. Kurbanların ne sözlü ne de fiziksel olarak direniş göstermesi zorunlu değildir. Ağlama ya da pasif bir koluma geçme de yeterli bir gösterge sayılabilir.

der_violence_concluding_part2.php

²⁸ İlgili AİHM kararları için bkz. Gardving, Consent in Rape Law, s.11-13.

²⁹ Jesse Elvin, “The Concept of Consent under the Sexual Offences Act 2003” The Journal of Criminal Law 72, no. 6 (2008): 516-533, s.521.

³⁰ Gardving, Consent in Rape Law, s.28-54.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Bu iki farklı model arasındaki çatışmanın Assange tartışmasının merkezindeki sorunu oluşturduğunu söyleyebiliriz. Nitekim Naomi Wolf ile Jaclyn Friedman arasındaki televizyon tartışmasında taraflar, bu iki farklı model üzerinden şiddetli bir anlaşmazlık sergilediler. Hayır modelini savunuyor görünen Naomi Wolf, Assange'a yönelik iddiaları, kadınlar cinsel eylem sırasında çok kez rıza göstermiş olduğu için "belirsiz ve yanlış" buluyor ve şöyle diyordu: "eğer kadınları ahlaki özne-ler olarak göreceksak ve eğer tecavüz sorununu ciddiye alacaksak, rızaya dayalı bir cinsel eylemde bulunduğunu sanan erkeğe, "hayır, ben bunu istemiyorum" denmesi zorunludur". Buna karşın, Evet Evet Demektir ("Yes Means Yes") adlı kitabın yazarı olan J.Friedman kendi geliştirmiş olduğu bu yaklaşımı Assange olayında da uyguluyor ve şöyle yanıt veriyordu:³¹

Bu kadınlar rıza göstermediler. Bir kadın uykusunda rıza gösteremez. Rıza verili bir şey değildir. Kadın korkmuş olabilir. Erkekler, cinsel partnerlerinin somut rızasını almakla sorumludur. Sadece hayır değil, olumlu bir evet gerekir. "Evet evet demektir" yeni bir rıza modeli öneriyor. Bu, karşıdakinin rıza gösterdiğinden aktif olarak emin olma sorumluluğudur. (Assange olayındaki) kadın rıza göstermiyordu, korkmuştu. İnsanlar sadece cinsel ilişkinin koşulları konusunda ve cinsel eylem sırasında daima hevesli olan kişilerle seks yapmalılar.

Ayrıca Wolf, bu kadınların cinsel ilişki sonrasında yaptıklarını ve söylediklerini onların rıza göstermiş olmalarının bir kanıtı olarak görürken, Friedman bu konuda da şiddetle itiraz ediyordu:³²

³¹ "Naomi Wolf vs. Jaclyn Friedman: Feminists Debate the Sexual Allegations Against Julian Assange", Democracy Now, http://www.democracynow.org/2010/12/20/naomi_wolf_vs_jaclyn_friedman_a. Jaclyn Friedman and Jessica Valenti, *Yes Means Yes! Visions of Female Sexual Power and a World without Rape* (Berkeley: Seal, 2008).

³² "Naomi Wolf vs. Jaclyn Friedman: Feminists Debate the Sexual Allegations Against Julian Assange", Democracy Now, http://www.democracynow.org/2010/12/20/naomi_wolf_vs_jaclyn_friedman_a. Imogen Tyler, "Who Put the "Me" in feminism? The Sexual Politics of Narcissism", *Feminist Theory* 6, no. 1 (2005): 25-44.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Zaten tanıdığı birileri tarafından cinsel saldırıya uğrayan, ancak ne gibi hakları olduğunu bilmedikleri için olaydan sonra da onlarla birlikte olmaya ya da birlikte yaşamaya devam eden birçok kadının öyküsünü biliyorum. Onlara yapılan şeyin doğru olmadığını ve bu konuda itiraz edebileceklerini bilmiyorlardı. Korkmuşlardı ya da kafaları karışmıştı.

Assange olayı ve sonraki tartışmalar, tecavüz kavramının kapsamının giderek genişliyor olmasının yol açtığı birtakım önemli sorunlar üzerine ışık tutuyor. Bu süreçte rıza ve tecavüz kavramları giderek daha da tartışmalı hale geliyor. Buradaki temel sorun hiç kuşkusuz yasal olan ile suç teşkil eden fiil arasındaki eşiğin ne olduğu konusundaki belirsizliğin artıyor olması. Başka eylem biçimlerinde olduğu gibi ve belki de başka alanlarda olduğundan daha fazla, cinsel ilişki konusunda da saygısızlık, belirgin kabalık, kafa karışıklığı, birbirini anlamama, suiistimal etme gibi durumlar ile tecavüz adı verilen suç fiili arasındaki ayrımın nasıl yapılacağına dair bir belirsizlik söz konusu.³³ İsveç'te cinsel saldırı ve tecavüz iddialarının bu kadar hızlı bir artış sergiliyor olmasının nedeninin bu olduğu söylenebilir. İsveçli bir yorumcunun yazdığı gibi;

Bir tarafta cinsel saldırı ve tecavüz olduğu açık olan vakalar; öte tarafta talihsiz deneyimler, beklenmedik kötü kimya sorunları gibi durumlar ve bu ikisi arasında kalan geniş bir gri alan var. İsveç'te devletin, birçok ülkeye kıyasla bu gri alan üzerinde daha büyük bir takdir yetkisi olduğu açıkça görülüyor.³⁴

Yasal olan ile suç teşkil eden fiil arasındaki eşiğin belirsizliğine dair bu temel sorun, tecavüz davaları konusunda bir dizi ilgili tartışmaya yol açmış bulunuyor. Önemli tartışma konula-

³³ Cathy Young, "Assange and the Ever-Expanding Definitions of Rape", <http://eastvillagernews.com/?p=398>. Peter Westen, "Some Common Confusions about Consent in Rape Cases", *Ohio State Journal of Criminal Law* 2, no. 1 (2004): 332-359. David P. Bryden, "Redefining Rape", *Buffalo Criminal Law Review* 3, no. 3 (2000): 317-479. Michelle J. Anderson, "Negotiating Sex", *Southern California Law Review* 78, no. 6 (2005): 1401-1438

³⁴ "Assange Case Triggers Rape Debate in Sweden", <http://www.thelocal.se/31934/20110209/>

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

rından birisi, özgür ve bilgiye dayalı bir rızayı engelleyen faktörlerin ne olduğu ve bunların derecesinin ne olması gerektiği üzerine.³⁵ Radikal feminist bir bakış açısından “özgür” rıza ile “zorlanmış” rıza arasındaki ayrımı netleştirmek oldukça zor görünüyor. Örneğin Birleşik Krallık’da 2003’de çıkarılan Cinsel Saldırıları Yasası öncesinde feministlerin mevcut yasaya karşı eleştirilerine bakalım. Bazı feministler, mevcut yasaların, kadınların hayır deme kapasitesini azaltan ve hayır dediklerinin anlaşılmasını sağlayan sosyo-ekonomik koşulların üstünü örttüğünü ve meşrulaştırdığını söylüyor; rızanın, psikolojik zorbalık gibi çok daha üstü örtülü biçimlerde geçersizleşebileceğine işaret ediyorlardı.³⁶ Rızanın tanımını giderek belirsizleştiren bu eleştirel hat üzerinden tartışmanın nasıl boyutlar kazanacağını tahmin etmek zor değil. Nitekim literatürde seks işçilerinin durumunun rıza ile açıklanıp açıklanamayacağı ve diğer ekonomik faktörlerin durumu gibi konuların tartışıldığını görüyoruz. Tartışmanın geldiği bu nokta bize, rıza kavramı bir kez, sömürücü bir bağlamdan tamamen bağımsız olarak kavranmaya başlandığında, eşğin daha da belirsizleştiğini ve bu belirsizliğin ceza hukuku mantığı açısından ciddi bir sorun teşkil edeceğini gösteriyor.

Rızayı geçersizleştiren faktörlerle ilgili bir diğer tartışma konusu, faktörün derecesiyle ilgili. Örneğin, rızayı geçersiz kılmak için ne düzeyde ilaç, içki, uyuşturucu etkisi altına girmiş olmak gerekir” sorusu önem kazanıyor.³⁷ Bir başka soru, kişinin açık bir aldatma-kandırma temelinde cinsel ilişkiye rıza göstermiş olduğu durumlarla ilgili. Örneğin İngiliz hukukçu J. Herring, kişinin, diğeri tarafından kandırılmasına dayanarak cinsel ilişkinin gerçekleştiği durumların da (örneğin bir erkeğin onu sevdiğini ve evlenmek istediğini söyleyerek kadını cinsel ilişkiye girmesi durumu) tecavüz olarak görülmesi ge-

³⁵ Gardving, Consent in Rape Law. Westen, “Some Common Confusions”. Bryden, “Redefining Rape”.

³⁶ Elvin, “The Concept of Consent”.

³⁷ Bryden, “Redefining Rape”. Elvin, “The Concept of Consent”.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

rektiğini öneriyor.³⁸ Tahmin edileceği üzere, bu tür öneriler ana akım hukuk çevrelerinde anlaşılır bir tepkiyle karşılanıyor. Bu tür “sapkın” önerilere karşı hukukun temel ilkeleri ve ceza hukukunun sınırları hatırlatılıyor.³⁹

Devletin ve yasanın, bu belirsiz eşiğe daha fazla yetkilerle girmesinin doğal bir sonucu sanıklar için sağlanması gereken yasal koruma düzeyinin düşüyor olması. Nitekim Gardving, buradaki temel gerilimin cinsel özerkliği korumak ile suçlananın yasal haklarını korumak arasındaki gerilim olduğunu söylerken bence çok doğru bir noktaya işaret ediyor. Suçlananın yasal hakları meselesi, devlet iktidarı karşısında bireyi korumak açısından çok önemli. Gardving konunun önemine şöyle dikkat çekiyor:⁴⁰

Soruşturma üzerindeki yük ne kadar azalır, birey ile çok daha güçlü ve donanımlı olan devlet arasındaki dengesizlik o kadar artacaktır. Masum bir kişiye hüküm giydirmeye riski de artacaktır ki bu hem kendi başına bir sorundur hem de adalete duyulan inancı zedeleyebilir.

Son olarak devletin ve yasanın takdir yetkisinin giderek artması ve tecavüz kavramının genişliyor olmasının yol açtığı başka bir sorun alanına daha işaret etmek gerekir. Assange olayında da işaret edildiği üzere yasanın tecavüzü nasıl tanımladığı ile yaygın olarak insanların (kadın ve erkeklerin) tecavüzden ne anladıkları arasında bir örtüşmezlik durumu söz konusu olabiliyor. Eğer bu örtüşmezlik çok fazla ise, (özellikle jüriye dayalı Amerikan hukuk sisteminde) jürilerin yasanın ruhunu anlamamaları, uygulamamaları ve böylece yasanın geçersizleşmesi riski ortaya çıkabilir. “Evet” modeline getirilmesi gereken önemli itiraz noktalarından birisi de bu modelin rıza ve tecavüz kavrayışının yaygın algılardan çok fazla uzaklaşmış olması.⁴¹ Burada sorunun sadece erkekler ile kadınlar arasın-

³⁸ Jonathan Herring, “Mistaken Sex”, *Criminal Law Review*, (2005): 511-524.

³⁹ Bohlander, “Mistaken Consent”.

⁴⁰ Gardving, *Consent in Rape Law*.

⁴¹ Gardving, *Consent in Rape Law*, s.26.

daki algı farkı olmadığını; kadınlar söz konusu olduğunda da yaygın tecavüz algısı ile yasal tanımların birbirini tutmadığını belirtmek gerek. Nitekim yapılan bazı araştırmalar bunu gösteriyor.⁴²

Bu bölümü bitirirken, yukarıda değerlendirdiğim sorunların dar anlamda hukuki sorunlar olmayıp, feminist siyasetle doğrudan ilgili olan siyasi sorunlar olarak ele alınmasının önemine dikkat çekmek istiyorum. Bence, tecavüz yasaları üzerinden yapılan tartışmalar ile ileri kapitalist ülkelerdeki feminist siyasetin bazı dinamikleri ve iç gerilimleri arasında önemli bağlantılar var. Ancak feminist siyasetin bu sorunlarına geçmeden önce, tecavüz yasaları ile içinde yer aldıkları daha genel hukuksal sistem ve cezalandırma politikaları arasında beliren tuhaf bir ilişkiye işaret etmek istiyorum. İngiliz hukukçu Bohlander'in İngiltere için yaptığı ama genellenebilir görünen şu gözlem bu tuhaf ilişkiye dikkat çekiyor:⁴³

Birleşik Krallık'da ceza hukukunun toplumsal düzenleme başvurulması gereken en son çare (the ultimo raito) olması gerektiğine dair sürekli tekrarlanan itirazlara rağmen, hukukun bazı alanlarında (özellikle cinsel suçlar) dizginlenemeyen bir cezalandırıcılık tutumunun geliştiğine tanıklık ediyoruz.

Öte yandan, cinsel suçlar konusunda devletin cezalandırıcılığının artması eğiliminin, daha genel siyasi ve toplumsal gelişmelerle uyum içinde olduğu da iddia edilebilir. İşte ben de yazının son bölümünde, önce hukukçu feminizmin sorunlarını bu genel siyasi gelişmeler çerçevesinde çözümlenmeye ve sonra da güncel feminist siyasetle bağlantısını kurmaya çalışacağım.

⁴² Fiona Wilson, "The Social Construction of Sexual Harassment and Assault of University Students", *Journal of Gender Studies* 9, no. 2 (2000): 171-184.

⁴³ Bohlander, "Mistaken Consent", s.413.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Hukukçu Feminizm ve Feminist Siyaset

Sormamız gereken ilk soru, tecavüz yasalarıyla ilgili gelişmelerin nasıl bir siyasi ve hukuki bağlamda anlam kazandığı sorusu. İlk kez Susan Faludi'nin 1992 tarihli ünlü Backlash (Geri-Tepme) eserinde net bir şekilde ifade etmiş olduğu gibi, özellikle Amerika'da ama genel olarak 1970'lerin güçlü ikinci dalga feminist hareketleriyle tanışmış olan Batı dünyasında 1980'lerden itibaren çok güçlü bir feminizm-karşıtı geri tepme dönemine tanıklık ediyoruz. Faludi bu geri tepmenin merkezindeki düşüncenin şu olduğunu yazıyordu:⁴⁴ "Kadınlar tam da özgür oldukları için mutsuz oldular. Kadınlar kendi özgürleşmeleri tarafından köleleştirildiler. Artık sürekli olarak, kadınların asıl düşmanının kadın hareketinin kendisi olduğunun ortaya çıktığı söyleniyor".

Faludi'nin sözünü ettiği anti-feminist geri tepmenin, tüm ilerici-muhafiz fikirlere karşı daha genel ve güçlü bir geri tepmenin bir parçası olarak değerlendirilmesinde fayda var. Gerçekten de 1970 sonlarından itibaren küresel düzeyde yaşanan ve bağımlı, ezilen sınıf ve grupların ideoloji ve değerlerine, hak ve özgürlüklerine, örgüt ve hareketlerine dönük çok boyutlu bir sağ-muhafazakâr-otoriter tepkiden söz etmek doğru olur. Suç ve cezalandırma alanı ise, bu büyük geri tepmenin en fazla hissedildiği stratejik alanların başında geliyor.⁴⁵ Burada suç ve cezalandırmaya hâkim olan yeni eğilimler ile cinsel suçları merkeze alan feminist hukuk yaklaşımları arasındaki bazı bağlantı noktalarına dikkat çekmek istiyorum.

Amerikalı feminist kriminolog Chesney-Lind'in şu tespitleri üzerinden tartışmayı derinleştirebiliriz:⁴⁶

⁴⁴ Susan Faludi, *Backlash: The Undeclared War Against American Women* (New York: Crown, 1991), s.2.

⁴⁵ Alev Özkazanç, "Biyopolitik Çağda Suç ve Cezalandırma: Denetim toplumunda Neo-liberal Yönetimsellik", *Neo-Liberal Tezahürler: Vatandaşlık, Suç, Eğitim* (Ankara: Dipnot, 2011).

⁴⁶ Meda Chesney-Lind, "Patriarchy, Crime and Justice: Feminist Criminology in an Era of Backlash", *Feminist Criminology* 1, no. 1 (2006): 6-26, s.7.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

21. yüzyılda feminist kriminoloji kendisini, özellikle A.B.D’de çok gelişkin ve canlı bir sağcı geri tepme siyaseti tarafından kuşatılmış siyasi ve toplumsal bir iklimde buluyor. Ki bu iklim, bu alanın entelektüel gündeminin şekillendiği ilk yıllardaki bağlamdan oldukça farklı. Mevcut geri tepme, suç söylemi ve ceza adalet sistemine merkezi önem veriyor.

Chesney-Lind ayrıca, suç kavramının giderek artan biçimde, ırka ve ahlaki değerlere referans veren, kürtajın tekrar suç haline getirilmesinde, gay ve lezbiyenlerin medeni haklarının inkâr edilmesinde kullanılan bir kod haline geldiğine işaret ediyor.

Geri tepme sürecinde, suç söylemlerinin, ceza adalet sistemi ve siyasetinin, “sınıf-dışı” olarak tabir edilen ya da “tehlikeli sınıflar” olarak görülen, sayıları giderek artan dışlanmış ve yoksul bir insan kitlesini etkisiz kılmanın bir aracı haline dönüştüğünü gözlemliyoruz.⁴⁷ Bu sınıf-dışı olgusunun yeni ceza siyaseti üzerindeki etkisi o kadar belirleyici ki, bu kesime dâhil olan herkesin, kadınların ve çocukların bile giderek artan biçimde cezalandırma ağının içine çekildiğini görüyoruz. Nitekim Amerika’da yapılan birçok feminist araştırma, geçen on yıllarda ceza adalet sisteminin içine çekilen siyah ve renkli kadınların sayısının arttığını ortaya koyuyor.⁴⁸ Yine de, kadın ve çocukların artan kriminalizasyonuna rağmen, yeni cezalandırma mantığına ilham veren prototip suçlu figürünün, sınıf-dışına itilmiş ve şiddet suçu işlemiş genç erkek figürü olduğunu ve devletin cezalandırıcı ve denetimci tutumunun en çok onlar üzerinde etkili olduğunu belirtmek gerekir.

Feminist siyasetin mevcut yasal pratikler ve özellikle ceza adalet siyaseti üzerindeki etkisini bu genel bağlama yerleştirmek gerektiğini düşünüyorum. Bu bağlamda, cinsel suçlarla ilgili hukukçu feminizmin yaklaşımları ile söz konusu geri tep-

⁴⁷ Alev Özkazanç, “Biyopolitik Çağda Suç ve Cezalandırma”.

⁴⁸ Karen Loe Laidler and Ruth M. Mann, “Anti-Feminist Backlash and Gender-Relevant Crime Initiatives in the Global Context”, *Feminist Criminology* 3, no. 2 (2008): 79-81.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

me ve onun bir uzantısı olan cezalandırıcı tutumun güçlenmesi arasındaki muhtemel etkileşim ve eklemleme noktalarına işaret etmek önem kazanıyor.

Yeni cezalandırma paradigması ile cinsel suçlar odaklı hukukçu feminizm arasındaki en önemli etkileşim noktası, her ikisinin de mağdur-kurban odaklı olmasından kaynaklanıyor. Aile içi şiddet ve kadına yönelik tüm cinsel suçlar etrafında örülen bir mağdur olma (victimology) bilincinin feminist kriminolojinin asıl itkisini oluşturduğu açık. Son otuz-kırk yılda kadınların mağdur-kurban olma biçimlerinin tasnif edilmesi, adlandırılması, her birine özel detaylı bir araştırma literatürünün gelişmesi, güncel suç ve cezalandırma siyaseti üzerinde oldukça etkili olmuşa benziyor. Feminizmin, kadınların büyük ve görmezden gelinen mağduriyetlerine dikkat çekmesi ile son yıllarda hâkim olan ve dikkati fail-suçludan mağdura doğru çeviren neo-klasik ceza yaklaşımları arasında büyük bir örtüşme var. Önemli bir İsveçli hukukçu olan M. Leijonhufvud da son otuz yılda İsveç hukukuna yön veren neo-klasik okul ile kadına yönelik şiddet suçları konusundaki feminist duyarlılık arasındaki bağlantıya dikkat çekiyor.⁴⁹ Dikkatin suçludan mağdura çevrilmesi ile devletin özellikle dışlanan kesimler üzerinde giderek artan cezalandırıcı tutumu arasında da doğrudan bir ilişki olduğunu belirtmek gerek.

Şimdi, dikkatini sadece mağdur olarak kadına yöneltmiş olan bir feminist hukukçu bakışın sorunlarına dikkat çekmek istiyorum. Bu tür bir yaklaşımın, yeni ceza adalet sistemi ile cinsiyet, ırk ve sınıfa dayalı ataerkil ilişkiler arasında kurulmakta olan son derece karmaşık etkileşimi analiz etme ve buna uygun mücadele biçimlerini geliştirme kapasitesi oldukça sınırlı görünüyor. Toplumsal cinsiyet, ırk ve sınıf ilişkilerini ilişkisel bir bütün olarak değerlendiren ve bu sistem ile yeni ceza siyaseti arasındaki ilişkileri sorgulayan bir yaklaşım geliştirilmediği sürece, feminist hukuk pratiklerinin ırkçı, kapi-

⁴⁹ Madeleine Leijonhufvud, "Legal Science and Criminal Policy", *Scandinavian Studies in Law* 40 (2000): 421-429.

talist ve ataerkil devlet pratikleri tarafından içerilme riskleri artıyor. Chesney-Lind'den yapacağım şu uzun alıntı mevcut cinsel suçlar siyasetinin olası sonuçlarından birine işaret ettiği için önemli:⁵⁰

Birçok feminist kriminolog, aile içi şiddet durumlarında uygulanan zorunlu tutuklama siyasetine karışık duygularla yaklaşıyorlar. Bir yandan bu uygulama, feminizm için muhteşem bir sembolik zafer anlamına geldi, öte yandan kadına yönelik şiddetin kriminal bir sorun olarak ele alınması, mağdur-savunucularını polis ve savcılar ile gerilimli bir ittifak içine girmeye zorladı. Zorunlu tutuklamanın kadına yönelik şiddetin azalmasına yaradığını gösteren kanıtlar çok güçlü. Bu nedenle tutuklamanın, şiddete karşı en iyi siyaset olduğuna inanılıyor... Ancak bir de, saldırıyı başlatanın kim olduğunun belirsiz olduğu durumlarda (ki çoğu durum böyle yorumlanıyor) uygulanan ve giderek artan bir "ikisini birden tutuklama" eğilimi var. "Şiddete sıfır-tolerans" siyaseti kadınların tutuklanmasında belirgin bir artışa yol açtı. Aile içi şiddet kavramının giderek genişleyen tanımı, çok çeşitli aile içi geçimsizlikleri içeriyor.

Bu alıntıdan anlayacağımız üzere, kadına karşı şiddetle yasal ve polisiye önlemlerle mücadele siyaseti, devletin daha genel olarak sınıf-dışı kesimlere dönük ve tüm topluluğu kapsayan denetleme ve baskı siyasetinin bir aracı haline gelebiliyor.

Cinsel suçları ve mağduriyeti odağına alan feminist hukukçu yaklaşımının gelişmesinde etkili olan güç, hiç kuşkusuz 1970'lerin radikal feminizmi idi. Radikal feminizmden beslenen feminist kriminolojinin son otuz yılda sergilediği dikkat çekici ve takdire şayan başarılarla rağmen, çok esaslı bir eksiklikle malul olduğunu söylemek gerek. Bu da hukuk alanındaki ataerkil mantığı sadece kadına yönelik şiddet çerçevesinde değerlendirmiş olmasıydı. 1990 sonrasında üçüncü dalga feminizmin radikal feminizme yönelttiği başkaca eleştirilere paralel olarak, feminist kriminoloji alanında da radikal femi-

⁵⁰ Chesney-Lind, "Patriarchy, Crime and Justice", s.14.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

nizmi eleştiren farklı bir yaklaşımın güçlendiğini görüyoruz.⁵¹ Bu yeni kriminologlar, toplumsal cinsiyet, ırk ve sınıfın karşılıklı etkileşimlerini odağına alan daha karmaşık ve bütünsel bir analizin kriminoloji alanında da önemli olması gerektiğini savunuyorlar. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet ilişkilerine ayrıcalıklı bir yer vermeyi reddeden daha kapsayıcı bir adalet arayışı anlamına da gelen bu önerilerin ciddiye alınması gerektiğini düşünüyorum. Mağduriyet odaklı bir feminist yaklaşımın sakıncaları sorunu bizi feminist siyasetin daha genel sorunlarını değerlendirmeye götürüyor.

Bu yazının son ve bence en önemli uğrağı, Assange olayından başlayarak ilerlettiğim bu tartışmanın en genel bağlamını belirlediğini düşündüğüm güncel feminist siyasetin ikilemleri sorunu olacak.

Feminist Siyasetin İkilemleri

Hukukçu feminizmin bazı önemli açmazları olduğunu ve bunun da kadınların mağduriyeti odaklı radikal feminist bakış açısının bu alandaki hâkimiyetinden kaynaklandığını söylemiştim. Buradan hareketle konuyu, Batı dünyasında feminist hareket içindeki temel bir yarılmaya bağlamak istiyorum. Bu temel yarıma, karşıtları tarafından adlandırıldıkları şekliyle “mağdur(iyet) feminizmi” (victim feminism) ile “güç feminizmi” (power feminism) arasında.⁵² Bir yandan ikinci dalga ile

⁵¹ Amanda Burgess-Proctor, “Intersections of Race, Class, Gender, and Crime: Future Directions for Feminist Criminology”, *Feminist Criminology* 1, no. 1 (2006): 27-47.

⁵² Ariel Levy, *Female Chauvanist Pigs: Women and the Rise of Raunch Culture* (New York: Free Press, 2005). Imelda Whelehan, “The New Angels in the House? Feminists as New Victorians?”, *Literature Interpretation Theory* 20, no. 1-2 (2009) 65-78. Gina Bellafante, “Who Put the ‘Me’ in Feminism?”, *Time* 29 (1998): 54-60. Jennifer Gilley, “Writings of the Third Wave: Young Feminists in Conversation”, *Reference & User Services Quarterly* 44, no. 3 (2005). Rene Denfeld, *The New Victorians: A Young Woman’s Challenge to the Old Feminist Order* (New York: Time Warner, 1995). Christiana H. Sommer, *Who Stole Feminism: How Women Betrayed Women* (Simon and Schuster, 1994). Katie Roiphe, *The Morning After: Sex, Fear and Feminism* (Back Bay Books, 1994). Naomi Wolf, *Fire with Fire: The New Female Power and How to Use It* (Ballentine Books, 1994).

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ve radikal feminizmle ilişkilendirilen “mağdur feminizmi”, öte yanda ise kendisini açık olarak “mağdur feminizmine” karşı konumlandırılan ve üçüncü dalga ile (özellikle üçüncü dalga içindeki genç kadınlarla) ilişkilendirebileceğimiz “güç feminizmi” arasındaki çatışmanın son yıllarda artan biçimde feminist siyasete damga vurduğunu söyleyebiliriz. Nitekim Assange davasına dair Wolf ile Friedman arasında geçen şiddetli kapışmayı da bu iki kamp arasındaki çatışmanın bir örneği olarak okumak mümkün. Gerçekten de Friedman’ın söyleminde “mağdur” ve “mağduriyet” terimleri çok hayati bir önem taşıyordu. Assange olayındaki kadınları da diğer tecavüz mağdurları gibi, “kendilerine ne yapıldığını bilmeyen”, “haklarını bilmeyen”, “korkan”, “kafası karışan”, “itiraz edemeyen kadınlar” olarak adlandırıyordu. Wolf ise bu tutumun “kadınları ahlaki özneler olarak görmemek anlamına geldiğini” söylemişti. “Kadınların istedikleri şeyi söylemekten aciz insanlar olduğunu ileri sürmek, onlara saygısızlık etmektir” diyordu.

Assange olayında mağduriyet ile güç feminizmi arasındaki kapışmayı diğer bir tema üzerinden de izlemek mümkün. Daha önce değindiğim üzere İsveç tartışmasında, hem Assange olayındaki kadınların tutumları hem de genel olarak feministlerin tecavüz yasalarına yansıyan tutumları, erkeklere ve erkeklerle kurulan heteroseksüel ilişkilere dair bir husumet göstergesi olarak yorumlanmıştı. Nitekim Helene Bergman “1970’li yılların feministi” olarak Assange davasına gösterdiği tepkide “heteroseksüel bir feminist olarak istek ve cinsellik dolu bir hayat yaşadım... Biz varız, erkeklerimizi ve oğullarımızı seviyoruz. Hazırlık dosyası soruşturmasını okuduktan sonra oğullarımı, tanımadıkları İsveçli kadınlarla yatağa girmemeleri konusunda uyarma ihtiyacı hissettiğini” söylüyordu.⁵³ Erkeklerle ve özel olarak heteroseksüel ilişkilere dair eleştirel mesafe ya da husumet genel olarak mağduriyet feminizmi ile ilişkili görünen bir eğilim olarak öne çıkıyor. Öte yandan “güç feministleri” olarak adlandıranlar, her türlü ve özellikle

⁵³ Helene Bergman, www.newsmill.se 11.02.2011. <http://www.khelenebergman.blogspot.com> 01.03.2011.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

de (diğer feministler tarafından dışlandığını söyledikleri) heteroseksüel cinsel haz arayışını açıkça kendi feminizm anlayışlarının merkezine yerleştiriyorlar. Dolayısıyla, iki feminist kamp arasındaki yarılmamanın, büyük ölçüde seks-karşıtı (anti-sex) ve seks-yanlısı (pro-sex) ayrımı ile de örtüştüğü söylenebilir.⁵⁴

Güç feminizminin, mağdur feminizmine yönelik itirazının özünü, Rene Denfeld'in önerdiği "Yeni Viktoryenler" kavramı ışığında değerlendirebiliriz. Denfeld, *The New Victorians: A Young Woman's Challenge to the Old Feminist Order* (Yeni Viktoryenler: Genç Bir Kadının Eski Feminist Düzene Karşı Çıkışı) adlı kitabıyla, Katie Rophie, Naomi Wolf ve Christiana Hoff Sommers gibi 1990'lı yılların genç kadın yazarlarının oluşturduğu "güç feministleri" kategorisine dâhil olmuş gibi görünüyor.⁵⁵ Bu kadınların ortak yönleri, "feminizmi çoğu zaman biraz dengesiz, en ufak bir hataya aşırı duyarlı, aşırı ciddi ve cinsiyetsiz olarak gören sağcı medya tarafından aşırı uç feminizmin cılgınlığını törpüleyen sağduyulu bir müdahale" olarak selamlanmış olmaları.⁵⁶ Bu genç kadın yazarlar, eserlerinde eski tarz feministlerin günümüzün genç kadınları üzerinde gerici ve baskıcı bir güç olduklarını ileri sürüyorlar. Bu eleştirinin pek çok boyutu var ama en önemlisi Denfeld'in ifade ettiği gibi, ikinci dalga feminizmin, kadınların mağduriyetlerine karşı çıkmaktan çok bu mağduriyete yaslandığı, çünkü kurumsal ya da maddi olarak kadınların güçlendiği durumlardan kaçınmaya çalıştıkları şeklindeki tez. Öte yandan ikinci bir tez daha var ki bu da ikinci dalga feministleri, özellikle genç kadınların zihin-

⁵⁴ C. Stansell and S. Thompson (eds) *Powers of Desire: The Politics of Sexuality* (New York: Monthly Review Press, 1993). Gayle Rubin, "Thinking Sex: Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality", *Pleasure and Danger: Exploring Female Sexuality* Carol S. Vance (ed.) (Boston: Routledge and Kegan Paul, 1984) 267-319. Andrea Dworkin, "Intercourse", Chapter 7: *Occupation/Collaboration*, <http://heinOnline.org>, <http://www.nostatusquo.com/ACLU/dworkin/Intercourse.html>. Sommer, *Who Stole Feminism*. Roiphe, *The Morning After*. Wolf, *Fire with Fire*. Catherine MacKinnon, "Sexuality", *Towards a Feminist Theory of the State* (Cambridge: Harvard University Press, 1989). Catherine MacKinnon, *Unmodified* (Cambridge: Harvard University Press, 1987).

⁵⁵ Denfeld, *The New Victorians*. Sommer, *Who Stole Feminism*. Roiphe, *The Morning After*. Wolf, *Fire with Fire*.

⁵⁶ Whelehan, "The New Angels in the House?".

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

leri üzerinde baskıcı bir denetim kurmak isteyen bir güç odağı olarak kodluyor. Denfeld'e göre, radikal feministler Amerikan üniversitelerini ele geçiriyorlar, artan şiddet suçları ve tecavüz istatistikleriyle öğrencileri korkutup, mağdur yerine koydukları kadınların kendi gerçek potansiyellerini gerçekleştirmele-
rini ve bu arada heteroseksüel cinsel arayışlarını önlüyorlar.⁵⁷ Ayrıca Denfeld, sadece Catherine MacKinnon, Andrea Dworkin ve Robin Morgan gibi radikallerin sesinin duyulduğu feminist statükoyu da, bunların "Kadın Çalışmaları programları" üzerindeki hâkimiyetini de eleştiriyor. Tek bir cümleyle ona göre sorun şu: "Feministler, aynen aşırı sağcılar gibi, kadınlara yatakta ne yapmaları gerektiğini dikte ediyorlar".⁵⁸

Güç feminizminin bu atağı karşısında birçok feminist, bir yandan ikinci dalga radikal feminizmi yani "geleneği" savunmaya çalışıyor, bir yandan da güç feminizmini, asıl olarak anti-feminist geri tepme hareketinin bir parçası olarak kodlayıp dışlıyorlar. Örneğin, Denfeld'in, ikinci dalga döneminde pornografiyle mücadele ve cinsellik tartışmalarının uzun ve sancılı tarihini çarpıtarak anlattığını ileri süren Whelehan, feminist tarihçi Alice Echols'a referansla şöyle yazıyor:⁵⁹

Cinsellik tartışması, kadınların cinsel savunmasızlıklarına dair algılarını güçlendiren cinsel devrime karşı bir tepki olarak başladı ve kadınların cinsel haz alma haklarının tanınmasıyla birlikte, cinsel sömürüyle gelen risklerin de reddedilmesine dayanıyordu. Kadın cinselliği aynı anda hem bir zevk hem de tehlike alanı olarak görüldü.

"Güç feministleri" diye anılan bu yazarların ve görüşlerinin feminizm içindeki konumu oldukça tartışmalı elbette. Çoğu feminist, bu tür yazarları anti-feminist olarak görüyor. Bense, bu tutumun kolaycılığından kaçınmamız, "güç" ile "mağduriyet" arasındaki bu yarılmanın, feminist hareketin derin dinamikleri ve sorunları ile olan bağlantısını kurmamız gerektiğini düşü-

⁵⁷ Denfeld, *The New Victorians*, s.215,235.

⁵⁸ Denfeld, *The New Victorians*, s.51.

⁵⁹ Whelehan, "The New Angels in the House?", s.69.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

nüyorum. Bu bağlantıyı kurmak için öncelikle üçüncü dalga ile güç feminizmini birbiriyle ilişkili olarak ama birbirine indirgemeden ele almak önemli.

Jennifer Gilley, üçüncü dalgayla ilgili yazdığı kapsayıcı değerlendirmede, “üçüncü dalganın tüm eserleri, bu üç yazarı (Naomi Wolf, Katie Rophie, Camilla Paglia) anti-feminist olarak itibarsızlaştırmış olmasına rağmen, bu kadın yazarların “mağdur feminizmi” ve kendi eğlenceli ve özgürleştirici “güç feminizmleri” hakkında ürettikleri katı ve kendinden emin kurgu, aslında üçüncü dalga literatürde öne çıkarılan temaların karikatürleştirilmiş biçimidir” saptamasını yapıyor.⁶⁰ Gilley’e göre üçüncü dalganın öne çıkardığı karakteristik temalar şunlar: çelişkilerin varlığının kutlanması, seçme özgürlüğü-yanlısı (pro-choice) olmak, “kızsal” (girly) olan her şeyin yeniden ele geçirilmesi ve yüceltilmesi, seks-yanlısı olmak, toplumsal cinsiyeti-bükme, yapıbozumuna tabi tutmak, popüler kültürü ciddiye almak, popüler olmak, feministler ve kuşaklar arası çatışmaları gündeme getirmek. Yukarıdaki temaları en aşırı, en ısrarlı ve en popüler biçimlerde dile getiren güç feminizminin, feministler tarafından neden hoş görülmediğini anlamak hiç de zor değil. Nitekim “güç feminizmi”, çoğu zaman da üçüncü dalganın tümü, radikal feministler tarafından kapitalizmin tüketim kültürü, şöhret ve medya kültürü ve hiper-bireyciliği tarafından kuşatılmış sapkın bir gelişme olarak değerlendiriliyor. Ayrıca, bu tür feminizmin, sadece bireysel güçlenme ve cinsel haz peşinde olduğu ve eşitlik ve hak mücadelesini reddettiği vurgulanıyor.⁶¹

Şimdi şu soruyu sorabiliriz: Batılı feminist siyaset içindeki bu kutuplaşma ve yarılmaya anlam ve önemi nedir? Bu yarılmaya bize feminist siyasetin genel gidişatı hakkında ne söylüyor? Bence bu iki kutbun varlığını ciddiye almalı ve her iki kutbun karşılıklı ithamlarının bir düzeyde doğru ve haklı olduklarını teslim etmeliyiz. Haklılık, her iki eğilimin, kadınların ya da

⁶⁰ Gilley, “Writings of the Third Wave”,s.188

⁶¹ Levy, Female Chauvanist Pigs.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

farklı kadınların yaşamlarının farklı yönlerine, çelişik görünse de kadınların yaşamını kuran karmaşanın belirli bir boyutuna dikkat çekmelerinden kaynaklanıyor. Ancak bu kısmi bir doğruluk ve haklılık, çünkü her iki kutup da bunu diğerinin dikkat çektiği kaygıların ve ilgilerin aleyhine ve onları ihmal ederek yapıyor. Yani sorun, bizzat bu yarılmanın kendisinden kaynaklanıyor. Bu yarılmanın gerçekliğini inkâr etmenin bir faydası yok. Gerçekten de ikinci dalga radikal feminizmin temalarını doktrin haline getirmiş olan Catherine MacKinnon'cu bir feminizm ile Madonna gibi bir figürü kahramanlaştıran türden yeni feminizm arasında dağlar kadar fark var. Bunlardan birincisi, şiddete ve zorunlu heteroseksüel kültürün barındırdığı cinsel sömürüye karşı militan bir mücadele geleneğini temsil ederken, ikincisi kişisel güçlenme, cinsel özgürleşme ve haz arayışını temsil ediyor. Sorun şu ki, bir zamanlar, yani feminizmin altın çağını yaşadığı 1970'lerde hareket içinde bütünlüğe ulaşmış görünen bu iki arayışın yolları günümüz dünyasında giderek ayrışma eğilimi sergiliyor. "Hem bir zevk hem de bir tehlike" alanı olarak gerilimli biçimde kurulan kadın cinselliğinin bu bütünselliği, günümüzde hareketin farklı kutupları tarafından parçalanmış gibi görünüyor.⁶² Genel olarak kadınların, birbirinden farklı kadınların yaşamlarının çeşitliliğini, karmaşasını, gerilimlerini, ikilemelerini bütünsel biçimde ele alacak bir perspektif geliştirme zorluğu yaşıyor. Elbette bu gerilimin, yani bir yandan kadınların yaşamlarının tehlikeye açıklık, şiddet, sömürü, tahakküm, mağduriyet gibi boyutları ile öte yanda güçlenme, cinsel özgürleşme, haz arayışı, cinsel deneyimlere açıklık, erkeklerle ilişki içinde yaşamlarını kurma mücadelesi verme gibi boyutları arasındaki gerilimin feminist hareket içinde baştan itibaren var olduğu söylenebilir. Ancak, bir zamanlar bir şekilde birbirini beslemiş olan bu kutuplar günümüzde birbirine karşı çalışıyor, birbirinin altını oyuyor gibi görünüyor.

⁶² Stansell and Thompson (eds) Powers of Desire. Jenny Morgan, "Priggish, Pitiless, and Punitive or Proud, Passionate, and Purposeful? Dichotomies, Sexual Harassment, and "Victim-Feminism"", Canadian Journal of Women and Law 17, no. 1 (2005): 219-232.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Elbette bu gerilimin artması ve yarılmının güçlenmesine neden olan temel faktör, feminizmin devrimci halesini yitirmesine neden olacak şekilde, 1980'lerden sonraki geri tepme sürecinde iki gelişmenin güç kazanmış olmasıdır. Bunlardan biri, yeni tür bir devletçi-bürokratik-yönetimsel zihniyete dayanan muhafazakârlık, diğeri ise arzu ve haz odaklı yeni bir post-modern yaşam kültürü. Bu iki büyük gücün etkisi altında yeni tür bir post-modern cinsiyet rejiminin geliştiğini söyleyebiliriz ki bence sözünü ettiğimiz iki feminist yaklaşımın her ikisi de bu yeni rejimin dinamiklerini anlamakta ve uygun mücadele biçimlerini geliştirmekte zorlanıyor. Tam da bu nedenle, yarılmının her iki tarafı da bu post-modern durumun farklı veçheleri tarafından içerilmeye, belirli noktalarda ona eklenmeye daha açık hale geliyor. Gerçekten de mağdur feminizmi, belirli biçimlerde devlet ve bürokratik mantığa uyarlanma ve muhafazakâr yönelimler sergileme risklerini barındırıyor. Daha açık olarak mağdur feminizmi, F.Furedi tarafından "korukültürü" diye adlandırılan yeni tür muhafazakarlığa eklenilebilecek bir duyarlık olarak öne çıkabiliyor.⁶³ Öte yandan güç feminizmi de post-modern tüketim kültürü, bireycilik ve arzu çağının imkânları tarafından büyülenmiş gibi görünüyor. Güçlenmenin esas hedef olduğu bir çağda, güç feminizminin, mağdurları-kurbanları "kaybedenler" olarak kodlaması ve dışlaması çok anlaşılır. Buradan bakıldığında kadınların yaşamlarının zorlukluları, farklı ezilme ilişkilerine birden maruz kalan kadınların çok daha ağır zorluklar yaşadıkları gerçeği gözden uzaklaşıyor. Ancak, MacKinnonvari bir mağduriyet feminizmi de her ne kadar kampüslerde hegemonik olsa da, arzu siyasetinin gücünü (kapitalizm tarafından çok iyi farkına varılan bir güç) ve feminizm için sunduğu imkânları gözden geçiriyor ve günümüz dünyasındaki öznellik ve cinselliklerin karmaşık kurulum süreçlerine yabancılaşarak, muhafazakâr, sekter ve hatta otoriter yönelimler sergiliyor.

⁶³ Frank Furedi, *Korku Kültürü: Risk Almamanın Riskleri* (İstanbul: Ayrıntı, 2001) s. 107-146.

Sonuç Yerine

Sonuç olarak, günümüzün feminist hareketi, 1970'lerde ikinci dalganın sergilediği devrimci ruh halini kaybetmiş gibi görünüyor. Bir yandan, muhafazakâr, sekter ve aşırı eğilimler ile öte yandan post-modern kültür tarafından soğurulmuş biçimler arasında bölünmüş gibi duruyor. Bu iki kutup dışında herhangi bir gelişmenin olmadığı, bu yarılmanın ötesine geçmek konusunda hiç umut olmadığını ileri sürüyorum elbette. Daha önce de söylediğim gibi, genel olarak üçüncü dalga içinde yer alan ve toplumsal cinsiyet, ırk ve sınıf ilişkilerini birleşik olarak değerlendiren türden yaklaşımların gelecek için umut vaat ettiğini düşünüyorum. Sosyalist feminizm, siyah feminizm, post-kolonyal feminizm gibi akımlardan beslenen bu tür yaklaşımların yenilikçi yönü, feminist hareketi kapitalizmin ya da devletçi-bürokratik mantıkların yeni eşitsizlikler üreten ağlarına takılmaktansa, diğer eşitlik ve özgürlük mücadeleleriyle ilişki içinde var etme potansiyeli taşıması. Ayrıca kadınların ve tüm ezilenlerin yaşam deneyimlerinin karmaşıklığını, hiç kimsenin bir bütün olarak ve daima ezilen tarafında olmadığı karmaşık ve sürekli değişen bir iktidar ilişkileri ağının mevcut olduğunu tanınması.

Cinsel suçlarla ilgili yaptığım bu değerlendirmede göstermeye çalıştığım asıl olarak şu oldu: Sadece kadınlara ve özel olarak şiddet mağduriyetine odaklı hukukçu bir feminist bakış, çok çeşitli biçimlerde devlet zihniyeti, bürokratik mantık, muhafazakârlık, sekterlik, otoriterlik gibi başkaca mantıkların etkisi altına girebiliyor. Böylece, devlet karşısında (erkek) birey; devlet karşısında muhalif kesimler ya da düşman bellenen kişiler; devlet karşısında sınıf-dışı, dışlanan geniş toplumsal kesimler; geleneği temsil eden örgütlü ve eski feministler karşısında genç kuşak kadınlar ve ırk, sınıf gibi diğer ezilme biçimlerine de tabi olan kadınlar gibi değişik bağlamlarda bu tür feminist bakış açısının darlığı ortaya çıkıyor. Aslında doğrudan feminizmin görüş alanına girmesi gereken bu tür bağlamları ve çatışma biçimlerini görmezden geldiği oranda bir hareket olarak feminizm ya da bazı kadınlar, bazı bağlamlarda

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

ezilen tarafında değil, ezen, ezenle işbirliği içinde olan ya da ezilmeye kayıtsız kalanlar olarak konumlanabiliyorlar. Feministler arasında, feminist harekete ya da belirli talep ve mücadele biçimlerine dair dışarıdan getirilen eleştirileri cinsiyetçiliğin tezahürleri olarak kodlamak yönünde yaygın bir eğilim var. Nitekim bu çoğu zaman doğru bir tespit. Ancak eleştirilerin bir siyasi hareket olarak feminizmin özgül mücadele biçimlerine dönük siyasi nitelikli eleştiriler de olabileceğini, bazı durumlarda korunmaya değer başkaca değer ve ilkelerin de söz konusu olabileceğini hatırlatmakta fayda var.

Assange olayı, tecavüz yasaları ve feminist siyasetin güncel sorunlarına dair yürüttüğüm tartışmadan çıkardığım en temel sonuç ise şu: Cinsiyetler arasındaki savaş giderek kızışıyor ve sertleşiyor, ancak feminist siyaset, bu savaşta tutkulu bir taraf olmanın ötesine geçerek herkes için eşitlik, özgürlük ve adaletin gerçekleşmesi için bir yol öneren kurucu bir güç olarak kendini var etmekte ya da daha doğrusu böyle bir toplumsal gücün kurucu bir parçası gibi hareket etmekte zorlanıyor. Her şeye rağmen, bu sorunun yakıcı biçimde gündeme geldiği her olayla birlikte ve giderek daha ısrarlı biçimde sorundan çıkış yollarının da aranacağına ve bulunacağına inanıyorum.

Kaynakça

Anderson, Michelle J. "Negotiating Sex", *Southern California Law Review* 78, no. 6 (2005): 1401-1438.

Bellafante, G. "Who Put the 'Me' in Feminism?", *Time* 29 (1998): 54-60.

Bohlander, M. "Mistaken Consent to Sex, Political Correctness and Correct Policy" *The Journal of Criminal Law* 71, no. 5 (2007): 412-426.

Bryden, David P. "Redefining Rape", *Buffalo Criminal Law Review* 3, no. 3 (2000): 317-479.

Burgess-Proctor, A. "Intersections of Race, Class, Gender, and Crime: Future Directions for Feminist Criminology", *Feminist Criminology* 1, no. 1 (2006): 27-47.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Chesney-Lind, M. "Patriarchy, Crime and Justice: Feminist Criminology in an Era of Backlash", *Feminist Criminology* 1, no. 1 (2006): 6-26.

Denfeld, R. *The New Victorians: A Young Woman's Challenge to the Old Feminist Order* (New York: Time Warner, 1995).

Elvin, J. "The Concept of Consent under the Sexual Offences Act 2003" *The Journal of Criminal Law* 72, no. 6 (2008): 516-533.

Faludi, S. *Backlash: The Undeclared War Against American Women* (New York: Crown, 1991).

Friedman J. and Jessica Valenti, *Yes Means Yes! Visions of Female Sexual Power and a World without Rape* (Berkeley: Seal, 2008).

Furedi, F. *Korku Kültürü: Risk Almamanın Riskleri* (İstanbul: Ayrıntı, 2001).

Gardving, S. *Consent in Rape Law: A Comparison of Three Models* (MA Thesis, Faculty of Law, University of Lund, Spring 2010).

Gilley, J. "Writings of the Third Wave: Young Feminists in Conversation", *Reference & User Services Quarterly* 44, no. 3 (2005).

Herring, J. "Mistaken Sex", *Criminal Law Review*, (2005): 511-524

Laidler, Karen L. and Ruth M. Mann, "Anti-Feminist Backlash and Gender-Relevant Crime Initiatives in the Global Context", *Feminist Criminology* 3, no. 2 (2008): 79-81.

Leijonhufvud, M. "Legal Science and Criminal Policy", *Scandinavian Studies in Law* 40 (2000): 421-429.

Levy, A. *Female Chauvanist Pigs: Women and the Rise of Raunch Culture* (New York: Free Press, 2005).

MacKinnon, C. "Sexuality", *Towards a Feminist Theory of the State* (Cambridge: Harvard University Press, 1989).

MacKinnon, C. *Unmodified* (Cambridge: Harvard University Press, 1987).

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Morgan, J. "Priggish, Pitiless, and Punitive or Proud, Passionate, and Purposeful? Dichotomies, Sexual Harassment, and "Victim-Feminism", *Canadian Journal of Women and Law* 17, no. 1 (2005): 219-232.

Nicolson, D. "Criminal law and Feminism", *Feminist Perspectives on Criminal Law* eds. D. Nicolson and L. Bibbings (London: Cavendish, 2000).

Özkazanç, A. "Biyopolitik Çağda Suç ve Cezalandırma: Denetim Toplumunda Neo-liberal Yönetimsellik", *Neo-Liberal Tezahürler: Vatandaşlık, Suç, Eğitim* (Ankara: Dipnot, 2011).

Roiphe, K. *The Morning After: Sex, Fear and Feminism* (Back Bay Books, 1994).

Rubin, G. "Thinking Sex: Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality", *Pleasure and Danger: Exploring Female Sexuality* (ed.) Carol S. Vance (Boston: Routledge and Kegan Paul, 1984) 267-319.

Sommer, Christiana H. *Who Stole Feminism: How Women Betrayed Women* (Simon and Schuster, 1994).

Stansell C. and S. Thompson (eds) *Powers of Desire: The Politics of Sexuality* (New York: Monthly Review Press, 1993).

Tyler, I. "Who Put the "Me" in feminism? The Sexual Politics of Narcissism", *Feminist Theory* 6, no. 1 (2005): 25-44.

Westen, P. "Some Common Confusions about Consent in Rape Cases", *Ohio State Journal of Criminal Law* 2, no. 1 (2004): 332-359.

Whelehan, I. "The New Angels in the House? Feminists as New Victorians?", *Literature Interpretation Theory* 20, no. 1-2 (2009) 65-78.

Wilson, F. "The Social Construction of Sexual Harassment and Assault of University Students", *Journal of Gender Studies* 9, no. 2 (2000): 171-184.

Wolf, N. *Fire with Fire: The New Female Power and How to Use It* (Ballentine Books, 1994).

Nazan Moroğlu

*Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Görevlisi
TÜKD Genel Başkanı*

ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER VE TÜRK HUKUKUNA YANSIMASI İSTANBUL SÖZLEŞMESİ VE 6284 SAYILI YASA

GİRİŞ

Kadına yönelik şiddet, dünyada ve ülkemizde, kentli - köylü; eğitilmiş - eğitimsiz; varlıklı - yoksul; genç - yaşlı; ev kadını - çalışan kadın farkı olmaksızın kadınların büyük çoğunluğunun yaşadıkları ortak sorundur. Kadına yönelik şiddet bir insan hakları ihlalidir.

Kadına yönelik şiddet, ister kamusal alanda ister özel yaşamda meydana gelsin, kadının fiziksel, ruhsal, sosyal, cinsel ve ekonomik açıdan zarar görmesine, acı çekmesine, onurunun zedelenmesine, kadının özgüvenini yitirmesine ve kadınlara karşı ayrımcılığın sürmesine yol açan bir eylemdir.¹ Kadına yönelik şiddet olaylarına işyerinde, sokakta, okulda, gözaltında, savaşlarda rastlanmaktadır. Ancak, kadınlar en korunduğu yer diye düşünülen "aile içinde" kendi evinde sevgi, saygı beklediği insan(lar) tarafından daha yaygın bir şekilde şiddete uğramaktadır.²

Kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet sorunu çözümlenmedikçe, kadın erkek eşitliğinin sağlanması, kadınlar açısından süregelen özel ve kamusal alanlar arasındaki uçurumun

1 Tanım için bkz. 1993 tarihli BM Kadına Yönelik Şiddete Karşı Bildirge, md.1.

2 MOROĞLU Nazan; Kadına Yönelik Şiddet; Aile Mahkemeleri Yasal Çerçevesi ve Uygulama Sorunları, İstanbul Barosu Dergisi, Özel Sayı 2: Aile Hukuku, 2007, s.91 vd; güncelleştirilmiş şekli TÜBAKKOM, 2009; Türkiye Barolar Birliği yayını.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

kapatılması mümkün olamayacaktır. Kadınların karar verici konumlarda yeterli sayıda temsil edilememeleri, mağdurun korunması ve şiddetin önlenmesi için kalıcı çözümlerin getirilmesini engellemektedir. Günümüzde, kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet toplumsal sorun olarak ele alınmakta, koruyucu ve önleyici yasalar çıkarılmakta, uluslararası sözleşmeler yapılmaktadır.

Bu yazıda, uluslararası hukukta yaşanan gelişmeler ile iç hukukumuzda 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ile başlayan ve 8 Mart 2012 tarihinde kabul edilen 6284 sayılı Kanun ile devam eden hukuki düzenlemeler ele alınacaktır.

ABSTRACT

Violence against women has been unnoticed and undocumented partly due to its taboo nature over long times. But it has received increasing public attention over the past 20 years. The past two decades have highlighted the problem of intimate partner violence as a major cause of intentional injury to women. And nowadays violence against women is well recognised as human rights violation and a public health problem of worldwide significance. This article presents the progress preventing and combating on domestic violence against women at international and national law. Particularly, the new Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence (Istanbul, 2011); the purpose of this Convention is to protect women against all forms of violence, and prevent, prosecute, and eliminate violence against women and domestic violence. And in Turkey the new law for the Protection of the Family and Prevention of Violence against Women would widen the scope of protection (8th March 2012), which is intended to address the issue of violence against to all the women irrespective of their marital status.

Key words: violence against women, domestic violence, forms of violence.

I. Uluslararası Hukukta Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Çalışmaları

Kökleri tarih boyunca ataerkil kültürle yeniden üretilen aile içi egemenlik ilişkisinden kaynaklanan kadına yönelik aile içi şiddetin bir sorun olarak algılanması ve çözüm üretilmeye çalışılması oldukça yakın tarihlerde gündeme gelmiştir.

Bilindiği gibi, genellikle erkekler tarafından kadınlar üzerinde egemenlik kurmaya yönelik bir güç kullanma şekli olan şiddet; hakaret, tehdit, aşağılama, dayak, cinsel taciz, tecavüz, yaralama, öldürme şeklinde görülmektedir. Şiddete uğrayanların, kendine özgüvenini, girişimcilik ruhunu, değerlerini yitirdiği görülmektedir. Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de aile içi şiddet en çok kadınları ve çocukları mağdur etmektedir. Ancak, kadına yönelik şiddetin günümüzdeki anlamda bir sorun olarak ele alınması, önlenmeye çalışılması, mağduru koruması, failin cezalandırılması çalışmaları dünyada çok yakın zamanlarda, 1970'lerden sonra gündeme gelebilmiştir. 1990'lardan sonra da uluslararası belgelerde kapsamlı olarak düzenlenmeye başlanmıştır.

İnsan haklarının evrensel bir değer olarak tanınması ve geliştirilmesiyle dünyada olduğu gibi ülkemizde de ailede ve toplumda kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın kaldırılması çalışmaları sürmektedir. Bu çalışmalar kadına yönelik şiddetin önlenmesi mücadelesinin de hareket noktasını oluşturmuştur.

25 Kasım'ların "Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması İçin Uluslararası Mücadele Günü" olarak kabul temelinde trajik bir olay yer alıyor. 25 Kasım 1960 tarihinde Dominik Cumhuriyeti'nde diktatörlüğe karşı mücadele eden üç kız kardeş (Mirabel Kardeşler) tecavüz edilerek öldürülmüş, ancak bu bir trafik kazası gibi gösterilmiştir. Bunun üzerine 1981 yılında Latin Amerikalı ve Karayipler'den kadın grupları 25 Kasım "Kadına Yönelik Şiddete Hayır Günü" ilan etmişlerdir. Mirabel kardeşlerin ölümü kadına yönelik şiddetin ne ilk örneği ne de sonuncusu olmuştur. Yüzyıllardır kadına uygulanan fiziksel, psikolojik, cinsel, sosyal, ekonomik şiddet tüm acımasızlığıyla devam ediyor.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Kadına yönelik şiddet tarih boyunca var olduğu halde şiddet olarak algılanamamıştı. İnsan haklarından kadınların eşit olarak yararlanması ve yasalarda, yaşamda var olan ayrımcılıkların kaldırılması amacıyla 1979 yılında kabul edilen (CEDAW) Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinde yaşamın her alandaki kadın sorunu ele alındığı halde, “kadına yönelik şiddet” konusunda açık bir düzenlemeye yer verilmemişti.³ O tarihlerde şiddet henüz bir sorun olarak ele alınmamış, dile getirilmemişti. Oysa, aile içi şiddet olayları yaşanmaktaydı ve özellikle kadınların insan haklarını kullanmasının önünde önemli bir engel olarak devam etmekteydi. Ancak, kadına yönelik aile içi şiddet konusunda henüz farkındalık oluşmamış olduğundan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesinde, kadına yönelik aile içi şiddet düzenlenmemiştir.

1980 yılında Kopenhag’da toplanan 2. Dünya Kadın Konferansı sonuç bildirgesinde “aile içi şiddet” konusuna yer verilmiştir. BM Ekonomik ve Sosyal Konseyin 1984 tarihli aile içi şiddete ilişkin kararında “sorunun niteliği ve nedenleri hakkında bilgilerin genellikle gizlendiği, bu bilgilere ulaşamadığı, bu nedenle de mağdura yardım edilebilmesi, şiddetin tekrarı için bu bilgilerin açığa çıkarılması, kamuoyunda farkındalık, duyarlılık yaratılması zorunludur” denilmiştir.⁴

1985 yılında Nairobi’de toplanan 3. Dünya Konferansı sonunda yayınlanan “Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Yönelik Stratejiler” belgesinin Barış bölümünde kadınlara yönelik şiddet konusuna değinilmiş ve önlenmesi için öncelikle hukuki tedbirlerin alınması öngörülmüştür.⁵

³ Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, TC Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Md.lüğü yayını, Ankara,2001, s.16, 40; Türkiye’de Kadının Durumu; TC Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Md.lüğü yayını, Ankara 1998, s.65-71; Kadına Yönelik Cinsel Şiddete Karşılaştırmalı Hukukun Yaklaşımı, İstanbul Barosu yayını, 2002, s.8 vd.; Moroğlu Nazan, Kadınların İnsan hakları Bildirisi ve Ek İhtiyari Protokol, 2. Bası, İ.Ü. yayını No. 4207, Beta, 2003.

⁴ <http://www.un.org/ecosoc/docs/dec2001.asp>

⁵ Moroğlu Nazan, Kadınların İnsan hakları Sözleşmesi, XII Levha yayını, İstanbul 2009, s. 109.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

BM Kadının Statüsü Komitesinin Ocak 1992 tarihli 11. Oturumunda alınan **19 sayılı Tavsiye Kararında**: “..Cinsiyete dayalı şiddet, kadının, kadın erkek eşitliğine dayanan haklarını ve özgürlüğünü zedeleyen bir ayırım biçimidir. Üye devletlere, aile içi şiddete ve her türlü cinsel istismara, tacize, tecavüze karşı tüm kadınları koruyacak, onların onuruna saygı gösterecek yasaları çıkarmaya; taraf devletlerin, kadınlara karşı şiddetin sürdürülmesine neden olan davranışların, örf ve adetlerin ve uygulamaların niteliği ve yaygınlığı ile bunların sonucu olan şiddet türlerini Komiteye verdikleri “Ülke Raporlarında” belirtmeyi tavsiye eder” denilmiştir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin kabul edilen ilk belge **20 Aralık 1993** tarihli “**Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirge**” dir.⁶ BM Ekonomik ve Sosyal Konseyin 30 Mayıs 1991 tarih ve 18 sayılı kararıyla, kadınlara karşı şiddet sorununu özel olarak ele almak üzere bir uluslararası belge hazırlanması önerilmiştir. Ayrıca, 1992 yılında Cenevre’de toplanan BM İnsan Hakları Komitesi kadına yönelik şiddet konusunu BM Genel Kurulu gündemine taşıyabilmek üzere üye ülkeleri “*Kadın Haklarını Çiğnemek İnsan Haklarını Çiğnemektir*”; “*Kadına Yönelik Şiddet Bir İnsan Hakları İhlalidir*” başlığı altında açılan imza kampanyasına destek vermeye çağırmıştır. Dünyanın her yerinde kadınlara karşı uygulanan şiddet konusunda *acilen* önlem alınması talebiyle açılan bu imza kampanyası için Türkiye’de 30.000’den fazla imza toplanmıştır. İ.Ü. Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezinin koordinasyonunda kadın kuruluşlarıyla işbirliği içinde yürütülen imza kampanyasında Türkiye, dünyada en çok imzayı toplayan ülke olmuştur.⁷

⁶ MOROĞLU Nazan, Uluslararası Belgelerde Kadın Erkek Eşitliği, İstanbul Barosu yayını, 2005, s.148 vd.

⁷ Kadınlarımızla Birlikte On Yıl, İ.Ü. Kadın Araştırmaları Merkezi Etkinlikleri; yay. haz.: Nazan Moroğlu, İstanbul, 1999, s.46-47. Türkiye’de çok sayıda imza toplanmasının temelinde 1987 yılında “Dayağa Karşı Kadın Dayanışması” adı altında yapılan eylemlerin; 1989 yılında yapılan “Mor İğne Kampanyası” ile şiddet konusunda farkındalık yaratılmış olmasının ve aile içindeki şiddetle mücadeleyi yaygınlaştırmak amacıyla 1990 yılında Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfının kurulmasının rolü olmuştur; <http://www.morcati.org.tr/tr/sayfa/11/Oykumuz.html>

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Birleşmiş Milletlerin 20 Aralık 1993 tarihli Genel Kurul gündemine alınan “Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirge” oylamaya başvurulmaksızın kabul edilmiştir. Bildirgede; şiddetin önlenmesi, failin cezalandırılması ve şiddete uğrayanın korunması konusunda Devletlere düşen sorumluluklar ve görevler ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Devletlerin iç hukuklarında *Ceza, Medeni ve İş Kanunu* başta olmak üzere ilgili kanunlarda düzenleme yapılması ve uygulamaya geçirilmesi, bu konuda STK’larla işbirliği yapılması” öngörülmüştür. Ayrıca, şiddete uğrayanların güvenliği ve fiziksel ve psikolojik tedavisi için Hükümet bütçesinde yeterli ödenek ayrılması da önemle vurgulanmıştır.

Bildirge, hukuki bağlayıcılığa sahip olmadığı halde, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi açısından içerdiği ilke ve kurallarla, devletlerin iç hukuklarında düzenleme yapılması için itici güç olmuştur. Avusturya’da 1997 yılında, Almanya’da 2002 yılında şiddetle mücadele yasaları “Gewaltschutzgesetz” çıkarılmıştır. Türkiye’de 4320 sayılı “Ailenin Korunmasına Dair Kanun” 14.1.1998 tarihinde kabul edilmiş ve 17.1.1998 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, AB’ye uyum sürecinde 20 Mayıs 2003 tarihinde İş Kanunu’nda yapılan değişiklikle, İş K. 24. maddesinde “iş yerinde cinsel tacizin” işçinin iş sözleşmesini derhal fesh edebilmesi için haklı neden oluşturduğu kabul edilmiştir. Bundan başka, kadına yönelik fiziksel, cinsel, ekonomik şiddetin önlenmesini sağlamak ve faili cezalandırmak üzere Türk Ceza Kanununda, Medeni Kanunda ve Borçlar Kanunu Tasarısında yeni düzenlemeler getirilmiştir.⁸

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu 1994 yılında kabul ettiği 45 sayılı kararlar: “.. Kadınlara yönelik şiddetin sebepleri ve sonuçları konusunda bilgi toplamak, şiddetin önlenmesi için çözümler önermek üzere bir özel raportör atanmasını kabul etmiştir.”⁹

⁸ TCK. 86/3-a,b; 96/2-b; 232. maddeler; TMK. 196; 199; BK Tasarısında “iş yerinde cinsel tacizin” tazminat talep hakkı verdiğine ilişkin düzenlemeye olduğu.

⁹ Prof. Dr. Yakın Ertürk Ağustos 2003 tarihinde 2009 yılına kadar süren

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Bildirgede, kadınlara yönelik şiddet, fiziksel şiddet ile sınırlanmamış, şiddet korkusu nedeniyle kadınları sindiren her türlü eylemi kapsayacak şekilde geniş tutulmuştur. 1. maddesinde “kadınlara karşı şiddetin tanımı” yapılmış; 2. maddede şiddete ilişkin örnekler verilmiş; 4. maddede ise kadına yönelik şiddetin önlenmesi için *devletlerin sorumluluklarına* ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Cins ayrımcılığına dayalı kadınlara yönelik şiddetin yasaklandığı Bölgesel düzeydeki ilk Sözleşme olan “*Kadınlara Karşı Şiddeti Önleme, Cezalandırma ve Ortadan Kaldırmaya İlişkin İnter Amerikan Sözleşmesidir*”. Sözleşmede, şiddet fiziksel, ruhsal ve cinsel şiddet biçiminde tanımlanmış ve üç ayrı kategoride ele alınmıştır.

Hem BM Bildirgesinde hem de İnter Amerikan Sözleşmesinde, özel

ya da kamusal alanda kadına yönelik uygulanan şiddeti önleme, soruşturma ve cezalandırmada, **Devletlerin etkin ve kararlı bir politika izlemeleri** önemle vurgulanmıştır. Bunun yanında “Devletin **veri toplama ve istatistiklere dayalı araştırma yapma** görevi” olduğu da belirtilmiştir.¹⁰

Avrupa Konseyinde ve **Avrupa Birliğinde** 2000’li yıllara kadar “kadının şiddetten korunmasına” dair özel bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak, İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesinde (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde) ve Avrupa Konseyi Tavsiye kararlarında kadına karşı şiddeti önlemeye yönelik özel bir düzenleme olmamakla beraber, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde yer alan “işkence yasağı, insanlık dışı ve kötü muamele yasağı ve zorla çalıştırma yasağı” kurallarından hareketle “BM Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesine İlişkin Bildirge”deki ilkelerle örtüşen kararlar vermiştir.

BM İnsan Hakları Komisyonu *Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörlüğü* görevine getirilmiştir.

¹⁰ Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması için bkz. <http://www.ksgm.gov.tr/tdvav/anasayfa>

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesince 30 Nisan 2002 tarihinde kabul edilen Tavsiye Kararında¹¹, aile içi şiddetin ve kadına karşı şiddetin önlenmesi yöntemlerine ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Tavsiye Kararında ve ekinde -toplumda bu konuda farkındalık yaratılması; - polis, adli tıp, sosyal hizmetler alanında çalışanların ve yargı mensuplarına konuyla ilgili meslek içi eğitim verilmesi; - şiddet mağdurunun güvenliğinin korunması için sığınaklar açılması, - çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi, -medyanın desteğinin alınmasına ilişkin düzenlenmeler yapılmıştır.¹²

2. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da ilkin ekonomik bütünleşme ve güçlenme amacıyla kurulan günümüzdeki adıyla Avrupa Birliğinde; Avrupa Komisyonunun Tavsiye Kararlarında kadına yönelik şiddet konusu *iş yerinde cinsel tacizin* önlenmesi olarak sadece çalışma yaşamıyla sınırlı olarak ele alınmıştır.

Avrupa Komisyonu'nun "İşyerinde Kadın ve Erkeklerin Onurunun Korunması Hakkında 27.11.1991 tarihli Tavsiye Kararı"**nda**: 'İşyerinde cinsel nitelikli istenmeyen davranışın üstün veya astın yapmış olması, cinsel tacizin varlığı bakımından bir farklılık yaratmaz' denilerek cinsel tacizin önlenmesi ve mağdurun korunmasında izlenmesi gereken ilke ve yöntemlere yer verilmiştir. Ayrıca cinsel tacizin fiziksel veya sözlü ya da sözsüz şekilde gerçekleşebileceğine de dikkat çekilmiştir.

Avrupa Konseyi Parlamenterler Komitesi'nin 1997 yılında aldığı "Avrupa Çapında Kadınlara Karşı Şiddete Sıfır Hoşgörü" kararıyla "**1999 yılının Avrupa Kadınlara Karşı Şiddete Hayır Yılı**" ilan edilmiş ve bu çerçevede bir imza kampanyasının başlatılması önerilmiştir. Bu kararda, üye devletlerin iç hukuklarında özel düzenlemeler yapması, böylece cinsiyete dayalı şiddete uğramış kişilerin korunması ve cinsel tacizin önlenmesi öngörülmüştür. Avrupa Konseyinin önerisiyle ya-

¹¹ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 794. oturumunda kabul edilen "Kadınların şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararı Rec(2002) 5.

¹² MOROĞLU Nazan, Uluslararası belgelerde Kadın Erkek Eşitliği, İstanbul Barosu yay., 2005, s. 179-193.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

pılan izleme toplantılarından sonra hazırlanan Rapor'da olumlu gelişmeler olduğu görülmüştür. Örneğin, Avusturya'da ve Almanya'da aile içi şiddetin önlenmesine dair yasa çıkarılmış, İspanya ve Finlandiya'da Ceza Kanunlarına şiddeti cezalandıran kurallar konulmuştur.

Ayrıca, 1999 yılında kurulan Avrupa Birliği Kadın Hukukçuları Derneği¹³ (EWLA) üyeleri, Avrupa Antlaşmalarında herhangi bir yasal dayanağı bulunmayan "kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesi ve kadına yönelik şiddet" hususuna, hazırlanmakta olan Avrupa Konvansiyonunda (Convention for the Future of Europa) yer verilmesini talep etmişlerdir.

24.1.2000 tarihinde Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilen Daphne Programında "şiddet" en geniş anlamıyla tanımlanmıştır. Buna göre; cinsel taciz, tecavüz, aile içi şiddet, ticari sömürü, kadın ticareti, işyerinde, eğitim kurumlarında tehdit ve sindirme amaçlı konuşmalar, baskılar ve bu gibi davranışlar "cinsiyete dayalı şiddet" olarak kabul edilmiştir. Avrupa Komisyonunun önerisi üzerine dörder yıllık bir Topluluk Programı haline dönüştürülen Daphne programına ayrılan bütçe 20 Milyon Euro'dur. Daphne aday ülkelerin projelerine de açılmıştır.

Avrupa Birliği Hukuku çerçevesinde "cinsel taciz" kavramına ilk kez 2002 yılında çıkarılan Yönergede yer verilmiştir. 23 Eylül 2002 tarihinde kabul edilerek 5 Ekim 2002'de AB Resmi Gazetesinde yayınlanan Yönergede:

"İşyerinde cinsel tacizin 'erkek ve kadına eşit davranma kesine' aykırı düştüğü ve bu nedenle önlenmesi gerektiği ve bu gibi ayrımcılığın engellenmesi için özellikle işe alınma ve hizmet içi eğitim aşamalarında özen gösterilmesi gerektiği" kabul edilmiştir. Yönerge yürürlük kuralına göre, içeriğinin üye ülkelerce en geç 5 Ekim 2005 tarihine kadar iç hukuklarına yansıtılması, bu yolda düzenleme yapılması gerekmektedir.¹⁴

¹³ <http://www.ewla.org/News/14752/>

¹⁴ (Official Journal L 269, 5/10/2002; No.73; P. 0015-0020).

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesince 28 Haziran 2006 tarihinde kabul edilen “Kadınların Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararında” (R 1512) başta şiddetin önlenmesi, mağdurların korunmasına, yargıçların bu konuda eğitimi için yapılması gereken programlara ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Avrupa Birliğinde 2006 yılı “**aile içi şiddetle mücadele yılı**” ilan edilmiştir.¹⁵

2008 yılında hem Birleşmiş Milletlerde hem de Avrupa Konseyinde kadına yönelik şiddete son verilmesini sağlamak amacıyla önemli adımlar atılmıştır. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komitesi, kadına yönelik şiddetle mücadele ve mağduru koruma önlemlerini geniş çerçevede ele alan, *bağlayıcı ve yaptırım içeren* bir uluslararası veya Avrupa çapında bir sözleşme düzenlenmesi çağrısında bulunmuştur.¹⁶

Birleşmiş Milletler ile Avrupa Birliği 10 Ekim 2008 tarihinde Brüksel’de yapılan toplantıda kadına yönelik şiddeti etkin bir şekilde önlemek üzere acil eylem planları yapılması çağrısında bulunmuşlar ve bunun bir kampanya ile desteklenmesine karar vermişlerdir. “Şiddete Hayır – Say No to Violence” imza kampanyasına çok sayıda ülkeden, hükümetler, sivil toplum kuruluşları ve kişilerce destek verilmiştir.¹⁷

Ayrıca, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 19 Haziran 2008 tarihli toplantısında, Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Kaldırılmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine dair Sözleşme ve Bildirgelere gönderme yapılarak “silahlı çatışmalarda (savaş halinde) kadınlara yönelik her türlü cinsel şiddete son verilmesi istenmiştir (R 1820).

¹⁵ European Council Resolution 1512(2006), Report of the Committee on Equal Opportunities for Women and Men, 28 June 2006.

¹⁶ http://www.durde.org/index.php?option=com_content&task=view&id=142&Itemid=27

¹⁷ http://www.unifem.org/news_events/story_detail.php?StoryID=745;www.saynotoviolence.org

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Haziran 2009'da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ilk kez bir devleti (Türkiye'nin) aile içi şiddet konusunda gerekli tedbirleri almamak ve kadın mağduru koruyamamaktan dolayı tazminat ödemesine karar verdi. AİHM'in oybirliği ile verdiği karar, 47 ülke için emsal olacaktır.¹⁸ Mahkeme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin yaşama hakkını güvenceye alan (2. Madde), işkence ve insanlık dışı ve fena muamele yasağını düzenleyen (3. Madde) ve her türlü ayrımcılığı yasaklayan (14. Madde) üç ayrı maddesinin ihlal edildiğine hükmetti.

İstanbul Sözleşmesi

Avrupa Konseyince kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda kararlı yeni bir adım atılmıştır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açılan "**Kadına Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Sözleşme**" uluslararası hukukta kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet konusunda yaptırım gücü olan ilk Sözleşme niteliği taşıyor. Sözleşme, İstanbul'da imzaya açılmış olması nedeniyle İstanbul Sözleşmesi olarak anılmaktadır. İlk defa bağlayıcı ve kadına yönelik şiddetin insan hakları ihlali olduğunun vurgulandığı bu sözleşmede, ayrıca bağımsız bir denetim mekanizması kurulmasına ilişkin düzenleme yapılmıştır. Sözleşmede, şiddetin kadın erkek eşitsizliğinin bir sonucu olduğu vurgulanmıştır. Sözleşme hem CEDAW'ın güçlenmesine hem de CEDAW'da düzenlenen ayrımcılığın kaldırılmasına eşitliğin sağlanmasına destek oluşturacak niteliktedir. Türkiye, imzaya açılma töreninde 13 ülkenin imzaladığı Sözleşmeye imza koyan ve onaylayan ilk ülke olmuştur¹⁹. Sözleşmenin 75. md. 2. fıkrası hükmü uyarınca, Sözleşme en az sekizi Avrupa Konseyi üyesi olan on Devlet tarafından onaylanmasından

¹⁸ Bkz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Türkiye'de Aile İçi Şiddetle İlgili (Opuz) Kararı

¹⁹ Resmî Gazete: 29 Kasım 2011, Sayı : 28127

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

sonraki üç aylık süre sonunu takiben ayın ilk günü yürürlüğe girecektir. 29 Aralık 2011 tarihi itibarıyla Sözleşmeyi 18 ülke imzalamış ama henüz Türkiye dışında onaylayan olmamıştır.

Sözleşmenin, kadına yönelik şiddete ve aile içi şiddete son verilmiş bir Avrupa yaratmak amacıyla düzenlendiği önemle vurgulanmıştır. Sözleşmede kadına karşı şiddetle mücadele için kapsamlı bir hukuki çerçeve oluşturmak üzere önleme (prevention), **koruma** (protection), **kovuşturma** (prosecution) **ve mağdur destek mekanizmaları oluşturma politikaları** (policy) konularına yer verilmiştir. Bu konuda uluslararası bağlayıcılığa sahip ilk hukuki belge olan Sözleşme, Avrupa Konseyi üyeleri dışındaki ülkelerin de imzasına ve onayına açılmıştır.

Sözleşme, medeni haline bakılmaksızın tüm kadınların şiddetten korunmasını kapsamakta, mağdurların haklarını korumaya yönelik önlemlerin alınmasında cinsel kimlik, cinsel yönelim de dahil olmak üzere hiçbir ayrımcılık yapılmamasını öngörmektedir.

Sözleşmenin tanımlar maddesinde “kadına yönelik şiddetin” ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik acı ve ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayalı her türlü eylem veya bu eylemlerle tehdit etme anlamına geldiği; **bir insan hakları ihlali olduğu ve kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi olduğu düzenlenmiştir.**

Aile içi şiddetin, mağdur faille aynı haneyi paylaşırsa da paylaşmasa da, eski ve şimdiki eşler – partnerler arasında meydana gelen her türlü şiddet olarak kabul edileceğine açıklık getirilmiştir.

Sözleşmenin 3. maddesinde “toplumsal cinsiyet” tanımı yapılmıştır. “Toplumsal cinsiyet : kadınlar ve erkekler için toplum tarafından uygun görülen ve sosyal olarak inşa edilen roller, davranışlar, eylemler ve nitelikler anlamına gelir” denildikten sonra “kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin, kadına kadın olmasından dolayı uygulanan ve kadınları

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

orantısız biçimde etkileyen şiddet anlamına geldiğine” açık ifadelerle yer verilmiştir. Ancak, bu tanıma 8 Mart 2012 tarihinde TBMM’de kabul edilen 6284 sayılı “Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”da yer verilmemiştir.

Sözleşmede, şiddetle mücadele için ilgili tüm kurum ve kuruluşların etkili işbirliği yapması, tedbirlerin uygulaması sürecine sivil toplumun da dahil edilmesi ve mali kaynakların ve insan kaynaklarının yeterli düzeyde tahsis edilmesi hükme bağlanmıştır.

Sözleşmede, şiddet olaylarına, başvurulara ve alınan önlemlere ilişkin ayrıştırılmış istatistiksel verilerin toplanması ve bunların kurulacak uzmanlar grubuna iletilmesine yer verilmiştir.

Sözleşme, şiddetin önlenmesi konusunda adeta bir yol haritası çizmiş; farkındalığı artırma, uzmanların eğitimi, önleyici müdahale, tedavi programları, özel sektör ve medya desteğinin alınması, psikolojik ve hukuksal destek hizmetleri, sığınakların kurulması, acil yardım hatlarının açılması, çocuk tanıklar için koruma, bedensel zarar görenlere tazminat, adli yardım hizmetleri gibi konular ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

İzleme mekanizması kurularak (GREVIO adı verilen) uzmanlar grubunun Sözleşmenin taraf devletlerce uygulanmasını izleyecek olması, Sözleşmenin bağlayıcılığını ve yaptırım gücünü artıracak niteliktedir.

Sözleşme, en az sekizi Avrupa Konseyi üyesi olan on devlet tarafından onaylandıktan sonra 75. maddesi gereğince yürürlüğe girecektir. 20 Mart 2012 tarihi itibarıyla Sözleşmeyi onaylayan tek ülke Türkiye’dir. Onay belgesi Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine iletilmiştir.²⁰

²⁰ http://conventions.coe.int/?pg=Treaty/News_en.asp

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

II. İç Hukukumuzda Aile İçi Şiddete Uğrayanı Koruyan Özel Bir Yasa

Uluslararası hukuk alanındaki gelişmeler, ülkemize de yansımakta, yasaların çıkarılmasında ve uygulanmasında; şiddeti önleyici kurumsal çalışmaların yapılmasında itici güç olmaktadır. Nitekim, İstanbul Sözleşmesinin imzalanmasıyla birlikte, 1998 yılından beri uygulanmakta olan ve 4320 sayılı ile yaygın olarak bilinen Ailenin Korunmasına Dair Kanunun değiştirilmesi, uygulamada karşılaşılan eksiklerinin ve aksaklıkların giderilmesi ülke gündemine girmiştir.

**AİLE İÇİ
ŞİDDETE
SON!**

Aslında kadın ile erkek arasındaki tarih boyunca var olan eşitsizliğe dayalı iktidar ilişkisinin dışavurumu olarak da ifade edebileceğimiz şiddet olayları, uzun yıllar olağan bir hareket gibi kabullenilmiş, hatta “kocandır döver de sever de; kadının karnından sıpayı, sırtından sopayı eksik etmeyeceksin; kızını dövmeyen dizini döver, babanın vurduğu yerde gül biter gibi” özdeyişlerle pekiştirilmiş ve bir sorun olarak ele alınmamıştır.

Türkiye’de yasa yapılırken “kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kadının şiddetten korunması” yerine “ailenin korunması” olarak adlandırılması tercih edilmektedir. Oysa, 4320 sayılı yasa 1998 yılında esas olarak kadını şiddetten korumak amacıyla düzenlenmişti. Buna rağmen “Ailenin Korunmasına Dair Kanun” adıyla çıkarılmıştır. 8 Mart 2012 tarihinde TBMM’de kabul edilen 6284 sayılı yeni yasanın da Tasarı halindeki adı “Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunması Yasa Tasarısı” olmasına rağmen Meclise sunulurken “Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” olarak değiştirilmiştir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Bilindiği gibi, bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de aile içi şiddet en çok kadınları ve çocukları mağdur etmektedir. Aslında, aile içi şiddet ve buna gösterilen tahammül, kadının her alanda söz sahibi olmasının ve güçlenmesinin önünde önemli bir engel oluşturmaktadır.

Yapılan araştırmalarda, ailelerin yüzde 39’unda fiziksel şiddet, yüzde 46’sında sözlü şiddetin uygulandığı ve ev içi şiddetin yoğun olarak yaşandığı görülmektedir. 2008 yılında Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü²¹ ve proje ortakları tarafından yapılan “Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması” sonucuna göre, Türkiye genelinde evli kadınların % 39’unun, Kuzeydoğu Anadolu’da % 53’ünün, Güneydoğu Anadolu’da % 48’inin, Batı Marmara’da % 25’inin, Ege’de % 31’inin fiziksel şiddet yaşamış oldukları görülmektedir. Şiddet gören evli kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe şiddet mağduru sayısının azaldığı belirlenmiştir. Örneğin, lise ve üstü eğitim alanlarda oran % 27 iken, eğitimi olmayan, ilköğretimi bitirmemiş kadınlarda % 56’ya yükselmektedir..²²

Şiddetin Gerekçesi Olur Mu?

Kadınların birçoğu karşılaştıkları şiddetin haklı gerekçesi olduğunu düşünmekte, bunu bir insan hakları ihlali olarak görmemektedir. Örneğin; Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmasında kadınlara, belirli durumlarda kocasının karısını dövme hakkı olup olmayacağı sorulmuş, kadınların yüzde 39’u, bazı hallerde (kadının yemeği yakması, kocasına karşılık vermesi, parayı lüzumsuz yere harcaması, çocuklarını ihmal etmesi gibi) durumlarda kocanın karısını dövmesini haklı gördüklerini belirtmişlerdir. Şiddet konusunda toplumda farkındalık giderek artmasına rağmen, yakın zamana kadar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir dışavurumu olan şiddet, kadınların

²¹ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulduktan sonra KSGM Bakanlık teşkilatı içinde bir bölüm haline geldi (RG. 8 haziran 2001).

²² T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, ICON-Institut Public Sector GmbH and BNB Danışmanlık (2009), Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2008, www.ksgm.org.tr

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

büyük bir kısmı tarafından da sorun olarak algılanmamıştır.

Aile İçi Şiddet Sadece Kadının Sorunu Mu?

Bilindiği gibi, aile içi şiddet olayları genellikle gizli kalmakta, özel yaşam alanında şiddete maruz kalanlar bunu kabul etmekte ve çoğu kez de olağan karşılamakta, bu nedenle **ses-sizlik çemberi kırılmamaktadır**. Oysa **aile içi şiddet sadece kadının sorunu değildir**. Anayasamızın 41. maddesinde belirtildiği gibi, aile toplumun temelidir ve aileyi oluşturan bireylerin, kadının, çocuğun korunması, maddi ve manevi varlıklarını geliştirmesi, kişisel güvenlikleri anayasal güvence altındadır. Anayasa ile, ailenin korunması için gerekli önlemlerin alınması görevi devlete verilmiştir, bu nedenle şiddetin önlenmesi için devletin kararlı bir politikası olması ve uygulaması gerekir.

Türkiye’de şiddet mağduru kadını korumak amacıyla önemli bir adım atılmış ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun 14.1.1998 tarihinde kabul edilerek 17.1.1998’de yürürlüğe girmiştir.²³ Yasanın adı her ne kadar “Ailenin Korunmasına Dair Kanun” ise de esas itibariyle *kadının şiddetten korunmasının amaçlanmış* olduğu içeriğinden ve kullanılan kavramlardan anlaşılmaktadır. Nitekim, şiddet uygulayan hakkında hakimin hükmedeceği tedbirler için “kusurlu eş” kavramına yer verilmiştir. Kanunun gerekçesinde de “kocanın şiddetinden” söz edilmektedir. 26.4.2007 tarihinde kabul edilen 5636 sayılı “Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile “kusurlu eş” kavramına “diğer aile bireyleri” eklenmiş, böylece kanunun adı ile içeriği uyumlu hale gelmiştir.²⁴

Hukuk sistemimizde, Anayasa’nın 41. maddesinde belirtildiği gibi “**aile toplumun temeli**” olarak kabul edilmiş ve son yıllarda Anayasa’da ve Medeni Kanunda yapılan değişikliklerle ailede eşlerarası eşitlik ilkesi esas alınmıştır. Medeni Kanuna göre, boşanma söz konusu olmaksızın, eşler arasında her hangi

²³ R.G. 17/1/1998 S. 23233

²⁴ R.G. 4.5.2007 S. 26512

bir **uyuşmazlık doğmadan önce** (aile konutu için şerh verilmesinde olduğu gibi) ve **uyuşmazlık doğmasından sonra** da (TMK. 195; 199. md.ler) hakimın müdahalesi istenebilecektir. Yeni TCK'da "aile hukukundan doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi" suçu düzenlenmiştir (TCK.232, 233).

14 Ocak 1998 tarihinde kabul edilen "4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun" evlilik devam ederken aile içi şiddetin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınmasına ilişkin özel bir kanundur ve önemli bir hukuki araçtır. Yasanın eleştirilmekte olan birçok eksikliği 2007 yılında yapılan değişiklikle giderilmiştir.

4320 sayılı Yasanın Getirdikleri :

Başlangıçta hukuken geçerli evlilikteki kadını şiddetten koruyan yasada 2007 yılında yapılan değişiklikten sonra diğer aile bireyleri de koruma kapsamına alınmıştır.

4320 sayılı yasanın 1. maddesi gerekçesinde "...kocanın eve içkili gelerek kadın ve çocuklara karşı şiddet eyleminde bulunduğu hallerde..." şeklindeki açıklamalar, yasanın hukuken geçerli evlilik bağı olan şiddete mağduru kadını koruma amacıyla çıkarıldığını göstermektedir. Aile içi şiddetin önlenmesi amacıyla 4320 sayılı Yasanın çıkarılması yararlı olmuştur, ancak yeterli olmadığı görülmüştür. Nitekim uygulamada yaşanan aksaklıklar dikkate alınarak yürürlüğe girişinden yaklaşık dokuz yıl sonra 2007 yılında 5636 sayılı kanunla diğer aile bireylerini kapsayan ve uygulamada yaşanan aksaklıkların ve sorunların giderilmesine yönelik değişiklikler yapılmıştır. Kanunun 2. maddesi/son fıkrasına dayanarak 1 Mart 2008 tarihinde yasanın uygulanması hakkında yönetmelik çıkarılmıştır.²⁵

Kanunda "aile içi şiddet" olarak belirtilen şiddet türlerine Yönetmelikte açıklık getirilmiş; Yönetmeliğin 4. md/e-bendine göre şiddet; "aile bireyinin fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik

²⁵ RG 1 Mart 2008; S: 26803

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanması muhtemel hareketler, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözel ve ekonomik her türlü davranış” olarak tanımlanmıştır.

Her ne kadar 2007 yılında yapılan değişiklikle şiddete uğrayanlar açısından “mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birinin..” şeklinde açılım getirilmişse de, 4320 sayılı kanunla “tüm şiddet mağduru kadınlar koruma kararı kapsamında değildir”.²⁶

4320 sayılı Kanunun ilk uygulaması:

1998 yılı Şubat ayında şiddete uğrayan (İ.Ü. Kadın Araştırmaları Merkezinin açtığı meslek edindirme atölyesinde kursiyer) bir kadının, İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu’na yönlendirilmesi üzerine, kendisine hukuki yardımda bulunulmuştur. Adli yardımdan atanan avukat aracılığıyla Fatih Sulh Hukuk Mahkemesinde dava açılmış ve 4320 sayılı Kanunun bu ilk uygulamasında koruma kararı talep edilmiştir. Yasanın uygulanmasında karşılaşılan ilk zorluk, hakimin tedbir kararını derhal vermesini sağlayabilmek konusunda yaşanmıştır. Ancak, ilk uygulama olmasına rağmen başvurunun yapıldığı gün, şiddet uygulayan eş hakkında (Sulh Hukuk Mahkemesi) hakimin 20 gün evden uzaklaştırma tedbirine hükmetmiş olması önemli bir adım olmuştur. Bu ilk uygulamadan olumlu sonuç alınması üzerine, Baro Kadın Hakları Komisyonu üyeleri, kadın kuruluşlarıyla işbirliği içinde özellikle kırsal alan çalışmalarında 4320 sayılı Kanun hakkında yoğun bir şekilde bilgilendirme toplantıları düzenlemişler, “cesaret sizden, destek bizden” diyerek hukuki desteklerini sürdürmüşler ve sürdürmektedirler.²⁷ 2009 yılında İstanbul Barosu Kadın Hakları Mer-

²⁶ 4320 sayılı Kanunda (2003 yılına kadar Sulh Hakimi görevli idi) Aile Mahkemesi hakimi tarafından verilecek tedbir kararları için bkz. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun.

²⁷ TÜBAKKOM (Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu) Barolar

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

kezine toplam 13147 kişi başvurmuştur. Başvuranların %96'sı aile içi şiddet mağdurudur. Başvuran kadınlara sorunlarıyla ilgili hukuki çözüm yolları anlatılmış, yasal hakları konusunda bilgi verilmiştir. yargı yoluna başvurmak isteyen 4382 kadına ücretsiz avukat ataması yapılmıştır.

Kanunun çıkarılmasının birinci yılında Türkiye genelinde 1727 dava açılmış olması dikkate değerdir. Bu davaların 564'ü Ege Bölgesinde, bunun 476'sı İzmir'de açılmıştır. İstanbul'da 256, Eskişehir'de 149, Elazığ'da 31, Diyarbakır'da ise 28 dava açılmıştır.

İ.Ü. Adli Tıp Enstitüsü tarafından İstanbul mahkemelerinde yapılan bir araştırmada 4320 sayılı Kanuna dayanarak açılan davaların % 92'sinde DERHAL tedbir kararı verildiği görülmüştür.²⁸ Aslında aile içi şiddet, rakamlara yansıyanlardan çok daha fazla olduğu bilinmektedir. Şiddete maruz kalan kadının neden başvuruda bulunmadığına bakıldığında, ekonomik bakımdan güçsüz olması, cesareti olmaması veya iddiasının ciddiye alınmayacağı korkusunu taşıması ya da saldırganın cezalandırılmayacağı ve şiddetin tekrarlanacağı endişesi içinde olduğu görülmektedir.

Son yıllarda giderek artan kadına yönelik şiddet olayları ve kadın cinayetleri karşısında Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığı, boşanan kadını da korumak üzere 4320 sayılı Kanunda değişiklik tasarısı hazırlatmıştır. Ancak, o tarihlerde genel seçimlerin yapılması nedeniyle tasarı TBMM gündemine getirilememiştir.

bünyesinde "aile içi şiddet" konusundaki bilgilendirme ve hukuki yardım çalışmalarının ülke çapında uyum halinde yapılması için meslek içi eğitim çalışmalarını sürdürmektedir. İstanbul Kadın Kuruluşları Birliği (İKKB); İstanbul genelinde Halk Eğitim Merkezlerinde, Belediyelerin Kültür Merkezlerinde, ayda iki kez aile içi şiddetin önlenmesine destek çalışmalarını hukukçu, psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarıyla birlikte düzenlemektedir. Sivil Toplum Kuruluşları ayrıca Valiliklerdeki İnsan Hakları Kurulu ile birlikte Başbakanlık Genelgesinde gösterildiği gibi çalışmalar yapmaktadırlar.

²⁸ Bu konuda bölgelere göre başvurulara ve mahkeme kararlarına ilişkin ayrıntılı araştırma için bkz. UÇAR, Mehmet Ali, Aile İçi Şiddet ve Aile Koruma Yasası, Ankara 2003, s.168-184.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

6284 sayılı Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

Bilindiği gibi, Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığının kaldırılmasının ardından kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, kadına yönelik şiddetin ve kadın cinayetlerinin acil çözüm bekleyen önemli bir toplumsal sorun olduğunu dikkate alarak, “Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunmasına Dair Kanun Tasarısı”nı hazırlatmış ve kadın kuruluşlarından, ilgili kurumlardan görüş ve önerilerini iletmelerini istemiştir.

Kuruluşlar yasa taslağına ilişkin önerilerini Raporlar halinde Bakanlığa iletmışlerdir.²⁹ “Şiddete son” platformu adı altında 230’ dan fazla kadın kuruluşu bir araya gelerek yoğun çalışmalar yapmış, önerilerini ve taleplerini Bakanlıkla paylaşmışlardır. Tasarı taslaklarında birbiri ardına değişiklik yapıldıktan sonra, nihayet 24 Şubat 2012 tarihinde TBMM Başkanlığına gönderilmiştir. Konusu itibariyle Tasarı, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunda ayrıntılı olarak görüşülmesi beklenirken TBMM Başkanlığınca tali komisyon olarak gösterilmiştir. Tasarı, TBMM Genel Kurulunda temel yasa niteliğinde görüşülmüş ve 8 Mart 2012 tarihinde 6284 sayılı Kanun olarak yasalaşmıştır.

6284 sayılı Kanun, esas itibariyle 4320 sayılı Kanunda düzenlenmiş olan koruma tedbirlerini içermektedir. Ancak, yeni yasa gerek şiddet mağdurlarının kapsamı açısından, gerek şiddetin önlenmesi, koruma kararı verilmesi ve kurumlar arası koordinasyon kurulması açılarından ve mağdura geçici maddi yardım desteği bakımından kapsamlı düzenlemeler içermektedir.

Yeni yasanın olumlu yanları olmasına rağmen, eksiklikleri olduğunu, kadın kuruluşlarının, özellikle kadın hukukçuların uygulamada ortaya çıkabilecek aksaklıkların önlenmesine yönelik önerilerinin göz ardı edildiğini de belirtmek gerekir.

²⁹ http://www.tukd.org.tr/dosya/siddetle_mucadele_yasasi_hk.doc

Özellikle, 6284 sayılı Kanunun Tasarı halindeyken farklı olan adının değiştirilmiş olması kadın kuruluşlarının ve Mecliste konuya duyarlı milletvekillerinin tepkisini çekmiştir. Bilindiği gibi, Tasarı hazırlandığında adı “**Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunması Yasa Tasarısı**” iken Meclise sevk edilirken adı değiştirmiş ve “Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Tasarısı” haline getirilmiştir. Tasarının temel dayanağı olan “*Kadına Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi*” bu açıdan göz ardı edilmiştir. Asıl olan adı değil, içeriğidir denilebilir. Ancak, kadını BİREY olarak görmeyen bir zihniyeti yansıtan yasanın adında olduğu gibi, uygulamasında da aynı zihniyetin hakim olabileceği endişeleri göz ardı edilmemelidir. Nitekim, Tasarı bütün partilerin oylarıyla kabul edilmiştir. Ancak, Meclis görüşmeleri sırasında bir milletvekilinin Tasarı hakkında yaptığı konuşmada “..kadını koruyorsak, insanı koruyoruz, oysa insanı korumanın birinci önceliği aileyi sağlıklı olarak muhafaza etmektir. Pozitif ayrımcılık uygulamaları boşanmayı kolaylaştıracak, ailenin çabucak dağılmasına sebep olacak uygulamalara dönüştürülmemeli,.. erkeğin otoritesini, egemenliğini kıralım derken, feminizme de davetiye çıkarmamak gerekir...” sözleri dikkat çekicidir. Bilindiği gibi, milletvekillerinin bu gibi benzer ifadelerine 1998 yılında 4320 sayılı kanunun yasalaşma sürecinde TBMM görüşmelerinde de tanık olmuştuk. O tarihlerdeki TBMM Tutanaklarında yer alan “...bu tasarı yasalaşırsa ailenin temelinde dinamit konmuş olacak...” sözlerine benzer ifadelerle 2012 yılında da karşılaşmak, toplumsal cinsiyet eşitliğinin ne denli göz ardı edildiği anlamına gelmektedir.

6284 sayılı Kanunun Getirdikleri:

Aslında, 4320 sayılı Kanunun 14 yıldır uygulanmakta olduğu, eksiklerinin ve uygulamadaki aksaklıklarının bilindiği dikkate alındığında, kısa öz bir yasa olan 4320’de değişiklik yapmak daha amaca uygun düşecekti. Ancak, Bakanlık yeni bir yasa yapma yolunu seçmiştir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, bu süreçte Barolarla, kadın kuruluşlarıyla, ilgili kurumlarla yakın işbirliği içinde çalışmıştır. Bu bakımdan kavramlar,

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

tanımlar başta olmak üzere, uygulamadaki aksaklıkların yeniden yaşanmasını önleyecek bir yasanın çıkarılması mümkün olabilirdi. Ancak yine de yeni yasada düzenlenen koruyucu ve önleyici tedbirlerle şiddetle mücadelede yolunda olumlu adımlar atılabileceğini ifade etmek gerekir.

Yeni yasada aşağıdaki hükümler şiddetle mücadelede ve şiddetin önlenmesinde önemli adımlar atılmasını sağlayacak niteliktedir:

Amaç: şiddete uğrayan ve şiddete uğrama tehlikesi bulunanları korumak, şiddeti önlemek (md.1/f.1)

Kapsam: herhangi bir ayırım yapmadan, medeni durumlarına bakılmaksızın kadınlar, çocuklar ve aile bireyleri (md.1/f.1)

Yasanın uygulanmasında temel ilkeler:

Anayasa, uluslararası sözleşmeler ve özellikle İstanbul Sözleşmesinin esas alınacak olması, (md.1/f.2 a)

şiddet mağduruna temel insan haklarına ve kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli destek ve hizmet verilmesi, (md.1/f.2 b)

tedbir kararının insan onuruna yaraşır bir şekilde yerine getirilmesi, (md.1/f.2 c)

kadına yönelik şiddetin, cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ve kadının insan haklarını ihlal eden bir tutum olarak tanımlanmış olması, (md.2/f.1 ç)

şiddet, ev içi şiddet ve kadına yönelik şiddetin ayrıntılı olarak tanımlanması, (md. 2/f. 1 d)

7 gün 24 saat esasına göre çalışacak şiddet önleme ve izleme merkezlerinin kurulacak olması; (md.2 /f.2 f)

Koruyucu tedbirleri verecek makam: Aile mahkemesi hakimi; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mülki amir; kolluk amiri yasanın 3. maddesinde yazılı koruyucu tedbirlere karar verebilir.

Önleyici tedbir kararları verecek makam: Aile Mahkemesi hakimi ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk kuvveti:

Şiddet uygulayanlarla ilgili olarak 5.maddede yazılı önleyici tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hâkim tarafından karar verilebilir:

Korunan kişinin talebi üzerine MK. 194. maddenin koşullarının varlığı halinde tapu kütüğüne “aile konutu” şerhi konulması,(md.4/f.1c)

Korunan kişinin çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere 4 aylık kreş imkanı sağlanması ve Bakanlık bütçesinden ödenmesi, mağdurun çalışması halinde 2 aylık kreş imkanı verilmesi, (md.3/f. 1d)

İhbar: Şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin varlığı hâlinde herkesin bu durumu resmi makam veya mercilere ihbar edebilmesi, (md. 7)

Koruyucu tedbir kararı verilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda **delil veya belge aranmaması**,(md. 8/f.3)

Eğitim: Kolluk kuvveti tarafından yapılacak uygulamaların çocuk ve kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim almış ve ilgili kolluk birimlerince belirlenmiş sayıda personel tarafından yerine getirilecek olması, (md. 11)

Teknik yöntemlerle takip: tedbir kararlarının uygulanmasında hâkim kararı ile teknik araç ve yöntemlerin kullanılabilmesi (ancak, kişilerin ses ve görüntüleri dinlenemeyecek, izlenemeyecek ve kayda alınamayacak) (md. 12)

Tedbir kararına aykırılık: kararı ihlal eden hakkında, fiili bir suç oluştursa bile ihlal edilen tedbirin niteliğine göre hâkim kararıyla üç günden on güne kadar **zorlama hapsi** verilmesi, (zorlama hapsinin toplam süresi altı ayı geçemez) (md. 13)

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Şiddet önleme ve izleme merkezlerinin kurulması, (md. 14)

Destek hizmetleri: Şiddet mağduruna ve şiddet uygulayana verilecek destek hizmetlerinin ayrıntılı olarak düzenlenmiş olması, (md. 15)

Kurum ve kuruluşlarla koordinasyon, Bakanlık bünyesinde oluşturulacaktır (md. 16)

Bilgilendirme programları: Şiddetin önlenmesi amacıyla yapılacak bilgilendirme programlarının, TV'lerde çocukların da izleyebileceği saatlerde RTÜK denetiminde yayınlanacak olması, (md. 16/3)

Eğitim: İlköğretim ve ortaöğretim müfredatına, kadının insan hakları ve kadın erkek eşitliği konusunda eğitime yönelik dersler konulacak olması, (md. 16/ 6)

Geçici maddi yardım, nafaka ve sağlık giderleri (md.17, 18,19)

Başvurular, kararların icra ve infazı harca tabi olmaması (md. 20)

Bu kanun kapsamında açılacak davalara **Bakanlığın müdahil olabilmesi,** (md. 20/2)

Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce 4320 sayılı Kanun hükümlerine göre verilen kararların uygulanmasına devam olunması, (md.23/3)

6284 sayılı yasa ile getirilen olumlu gelişmelerdir.

Ancak, henüz hukuksal ve kurumsal alt yapısı tam olarak yapılandırılmadan, yönetmelik çıkarılmadan, kolluk görevlileri, mülki amirler, hakimler ve avukatlar yasa hakkında bilgi sahibi olmadan, yasanın yürürlüğe girmesiyle kısa sürede sonuç alınması kolay olmayacaktır. Uygulamada şiddet mağdurunu yasanın amacına uygun olarak korumakta zorluk yaşanacak hükümler bulunmaktadır. Bu nedenle, çıkarılacak yönetmelikle bu hususlara açıklık getirilmelidir. Örneğin, Yasanın 3. maddesinin 2. fıkrasına göre, gecikmesinde sakınca bulunan haller-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

de kolluk amiri koruma kararı verebilecektir. Koruma kararına ilişkin evrakın en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk iş günü içinde mülki amirin onayına sunulması gerekmektedir. Ancak, mülkî amir tarafından kırk sekiz saat içinde onaylanmayan tedbirlerin kendiliğinden kalkacağına ilişkin hüküm, uygulamada sorunlar yaşanmasına yol açacak niteliktedir. Aynı şekilde, şiddetin önlenmesine yönelik gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amirinin alabileceği tedbirlere ilişkin kararın da alındığı tarihi takip eden ilk iş günü içinde hakim onayına sunulması gerekiyor. Ancak, hakim tarafından 24 saat içinde onaylanmazsa tedbirlerin kendiliğinden kalkacağı belirtiliyor. Tatil günleri ya da hakim her hangi bir nedenle bulunmaması durumunda bu hüküm telafisi mümkün olmayan sonuca yol açabilecektir.

Yasayı uygulayacak olan kamu kurumu, yargı ve diğer ilgililere yönelik eğitim programlarının acilen hazırlanmasında yarar vardır.

Uzun vadede şiddetin önlenmesi açısından ilköğretim ve ortaöğretim müfredatına toplumsal cinsiyet eşitliğini içeren dersin konulması büyük önem taşımaktadır, bu dersin içeriği belirlenmeli ve gelecek eğitim yılından itibaren yaşama geçirilmelidir.

Sonuç olarak, kadına yönelik şiddeti ve aile içi şiddeti ortadan kaldırmak için bütün ilgili kurum ve kuruluşların işbirliğiyle uzun soluklu bir mücadele gerekir.

Sadece hukuk alanında önlemler getirilmekle şiddetin tam anlamıyla önlenmesi mümkün değildir. Kurumlar arası koordinasyon ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin hizmet içi eğitim ile şiddetle mücadelede olumlu adımlar atılmasını sağlayacaktır.

Evde önlenemeyen şiddet, çocukları olumsuz etkilemekte ve okulda şiddet olaylarının yaşanmasına yol açmaktadır, bu etkileşim sokağa ve yaşamın her alanına yansımaktadır. Bu nedenle kadına yönelik şiddet bir kadın sorunu olmaktan öte, toplumsal bir sorun olarak ele alınmalıdır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Kadına yönelik aile içi şiddeti önlemek için;

- şiddetin olumsuz etkileri ve şiddet konusunda farkındalık yaratmak, sessizlik çemberinin kırılmasına destek vermek üzere sivil toplum kuruluşlarına, görsel ve yazılı medyaya,
- kanun konusunda bilgilendirme toplantıları düzenlemekte Barolara; kadın kuruluşlarına, kent konseylerine,
- kanunun amacına uygun uygulanmasında kolluk kuvvetlerine; Aile Mahkemelerine, Mülki İdarelere, Adli Tıp Kurumuna, Baroların Adli Yardım Bürolarına,
- mağdura destek programları için sosyal hizmetlere; sendikalara, Bakanlık teşkilatına,
- şiddete uğrayanın ilk anda koruma altına alınabilmesi, sığınma evleri açılması için öncelikle yerel yönetimlere,
- okul öncesi eğitimden başlayarak eğitimin her kademesinde öğrencilere toplumsal cinsiyet eşitliği, demokrasi, insan hakları konularında duyarlılık, şiddet konusunda farkındalık yaratacak programlara müfredatta yer verilmesi için Milli Eğitim Bakanlığına,
- adeta yaşamın bir parçası haline getirilen TV dizilerinin ve şiddet içeren diğer programların denetlenmesi için RTÜK'e,
- şiddetin olumsuzluklarını kamuoyuna yansıtmakta medyaya,
- ve ilgili her kuruma, kadın erkek herkese görev düşmektedir.

Aile içi şiddetle etkin mücadele, ancak devlet kurumlarının, hükümetlerin kararlı tutumu ile kadın kuruluşlarının deneyimlerinin bir araya getirilmesiyle mümkün olabilir. Başvuruları alan ve yasayı uygulayan her kurumda "şiddetin önlenmesi ve 6284 sayılı yasa konusunda" hizmet içi eğitim verilmeli, kurumlar arası koordinasyon sağlanmalı, "kadına yönelik şiddete ve aile içi şiddete son verme çalışmaları" kararlı bir devlet politikasıyla sürdürülmelidir.

MOBBİNG (İŞ YERİNDE DUYGUSAL SALDIRI)

Çalışma yaşamında mobbing kavramı, işyerinde bireylere üstleri, eşit düzeydeki çalışanlar veya üstleri tarafından sistematik biçimde uygulanan her tür kötü muamele, tehdit, şiddet, aşağılama gibi davranışları ifade eden anlamlar içermektedir. Mobbing rahatsız edici davranışlarla kendini gösteren, zaman geçtikçe acı vermeye başlayan ve olayların sarmal biçimde hız kazandığı; çeşitli aşamalardan oluşan bir süreçtir. Bu süreç içinde mobbinge işaret eden belirtilerin tanınması büyük önem taşır. Ayrıca süreç içinde rol alan aktörler de belirli gruplar içinde tanımlanmalıdır.

İş hayatında “mobbing” kavramı ilk olarak 1980 li yıllarda Alman endüstri psikologu ve tıp bilimcisi Dr. Heinz Leymann tarafından kullanılmış ve “mobbing: bir veya birkaç kişi tarafından diğer kişilere yönelik sistematik bir biçimde düşmanca ve ahlak dışı bir iletişim yöneltilmesi olarak ortaya çıkan bir psşkolojik terör” olarak tanımlanmıştır. Leymann ayrıca cinsel ihlalleri ve ya da cinsel tacizide mobbing davranışları arasında saymış ve 45 ayrı mobbing davranışı tanımlamıştır.

Bu tanımlamadan hareket edecek olursak davranış biçimlerine göre mobbing davranışlarını gruplara ayırılır.

A. MOBBİNG DAVRANIŞLARI

Mobbing sürecinin anlaşılabilmesi için öncelikle işyerinde görülen ve mobbinge neden olan davranışların belirlenmesi gerekmektedir. Bu davranışların bazılarının, tamamen negatif olarak görülebilmesine rağmen bazıları, sadece normal etkileşim davranışları olarak da ortaya çıkabilir. Bu tip davranışlar, bir kez için hoş görülebilir ya da davranışı yapanın o gün kötü gününde olduğu varsayılarak anlayışla karşılanabilirler. Ancak bu davranışlar, sistematik olarak 6 aydan fazla bir süre içinde tekrarlanırsa anlamları değişir ve kasıtlı tacize dönüşür.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Bir işyerinde mobbingin varlığına işaret eden belirtiler, özelliklerine göre 5 grupta toplanır. Aşağıda gösterilenler birer örnek niteliğindedir. Bu özelliklerle sınırlı değildir.

Mobbingin Davranışsal Belirtileri:

1- İletişime Yönelik Saldırıları: Mobbing uygulayıcısı (ta-cizci) mobbinge maruz kalan mağdurun kendini ifade etme olanağını sınırlar. **Örneğin;**

- Telefon, bilgisayar ve lamba gibi işyerinde bulunan kişi-ye ait eşyalar, birdenbire kaybolur veya bozulur. Yerine yenileri konulmaz.
- Çalışma arkadaşlarıyla aralarında çıkan tartışmalar, her zamankinden çok daha fazla olma başlar
- Mağdur konuşmaya başladığında sözü kesilir.
- Mağdur azarlanır, küçümsenir, yaptığı işler, özel yaşantısı sürekli eleştirilir.
- Bakış ve davranışlarla veya imalarla mağdurla temas reddedilir.

2- Sosyal İlişkilerde Saldırıları:

- Mağdur, sözlü veya yazılı soru ve taleplerine yanıt alamaz.
- Mağdurla konuşulmaz. Mağdura herhangi bir söz yönetilmez.
- Mağdur çalışma arkadaşlarından uzakta bir yerde çalışmak zorunda bırakılır.
- Çalışma arkadaşlarının kendisiyle konuşması yasaklanır.
- Mağdurun olduğu ortamlarda o yokmuş gibi davranılır.
- Mağdur, şirketin özel kutlamaları veya diğer sosyal etkinliklerine kasıtlı olarak çağrılmaz.

3- Sosyal İmaja Saldırılar:

- Mağdurun arkasından konuşulur, alay edilir, dedikodu yayılır, gülünç duruma düşürülür.
- Mağdurun akıl hastası olduğuna dair kuşku yaratılır.
- Fiziksel engelinden dolayı alay edilir, yürüyüş ve konuşma tarzı taklit edilir.
- Mağdurun dış görünüşü veya giyim tarzıyla alay edilir.

4- Mesleki Konuma Yönelik Saldırılar:

- Kendisine yetenek ve becerilerinin çok altında veya uzmanlık alanına girmeyen işler veilmeye veya iş verilmemeye başlanır.
- Mağdur, her yaptığı işin ince ince gözlendiğini hisseder.
- Mağdurun, işle ilgili tüm önerileri reddedilir.
- Mağdur, daha alt düzeydeki görevlerde çalışanlardan daha düşük ücret alır.
- Mağdur, fiziksel olarak ağır iş yapmaya zorlanır.

5- Sağlığa Yönelik Saldırılar:

- Mağdura fiziksel şiddet tehditleri yapılır.
- Doğrudan cinsel taciz ve fiziksel zarar görülür.
- Mağdur sağlığına zararlı işlerde çalışmak zorunda bırakılır.
- Mağdura ders vermek amacıyla hafif şiddet hareketlerinde bulunulur, evine ya da çalıştığı ortama zarar verilir.
- Mağdura cinsel saldırıda bulunulur.

Yukarıda da belirtildiği üzere gösterilenler birer örnek niteliğindedir ve her olayın kendine has özelliği bulunmaktadır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Ayrıca her mobbing olgusunda örnek ve özet olarak gösterilen bu belirtilerin hepsinin bir arada bulunması şart değildir. Ancak bu davranışların kasıtlı ve sürekli olarak tekrarlanması, mobbingin ortaya çıkmasına ve sonuç olarak mağdurun iş yaşamından uzaklaşmasına neden olur. Yukarıda belirtilen listede bulunan davranışlardan herhangi biri, bir kişi için problem oluştururken, bir başka birey için hiçbir sorun oluşturmayabilir. Eğer bir kişi bu davranışlardan rahatsız olduğunu ve zarar gördüğünü düşünürse davranış, problem niteliğini alır ve mobbing davranışı haline gelir.

İşyeri bu davranışları görmezden geldiği yada göz yumduğu, kışkırttığı için mağdur kendini çaresiz hisseder ve mobbing gerçekleşir.

B- SEBEBİ ve SONUÇLARI

Bir işyerinde çalışanın diğer çalışanlar tarafından yatay ya da dikey süreklilik arz edecek şekilde yıldırılmaya çalışılması şeklinde mobbingin sebepleri konusunda Leymann, "birisini, bir grup kuralını kabul etmeye zorlamak, düşmanlıktan hoşlanmak, can sıkıntısı içinde zevk aramak, önyargıları pekiştirmek olmak üzere 4 temel nedene dayandırmıştır. Ayrıca işyerinde tacizin doğmasına neden olarak işyerinin kültürünün, yapısının ve işletme stratejisi olarak tacizin benimsenmiş olmasını da sebepler arasında saymıştır.

Ayrıca zeki ve çalışkan olanların önünü kesmek, çalışanın kendini göstermesini engellemek, sosyal ilişkilere saldırmak, itibarı sarsmak, kişinin melek konumuna saldırmak itibarı sarsmak, sağlığı tehdit etmek gibi davranış modelleri nedeniyle mağdurdur; nedensiz baş ağrıları, nedensiz ağlama, uyku bozukluğu, alınganlık, sinirlilik, konsantrasyon bozukluğu, iş ortamına antipati, tansiyon yüksekliği, mide bğırsak sorunları, işe gitmeme isteği, depreyon, panik atak, dalgınlık ve nihayet intihar etme düşüncesini sonuçlarından örnekler olarak sayabiliriz.

C- MOBBİNGİN TARAFLARI

Mobbing de taraflar, tacizci, mağdur ve olayları teşvik eden ya da olaylara göz yuman izleyicilerdir.

Tacizci; Zeki ve çalışkan olanların önünü kesmek, çalışanın kendisini göstermesini engellemek, sosyal ilişkilere saldırmak, kişinin meslek konumuna saldırmak, itibarı sarsmak, kişinin meslek konumuna saldırmak, sağlığı tehdit etmek gibi yukarıda açıklanan davranış kalıplarını uygulayan tacizcidir.

Mağdur ; Bu gibi davranış kalıplarına maruz kalan, mağdurdur.

İzleyici ; Olaylardaki tavrı nedeniyle arabulucu, uzlaşmacı, diplomatik izleyiciler, emir eri gibi davranan izleyiciler, özel alanlara girmeye çalışan fazla ilgili ve meraklı izleyiciler, hiçbir şeye karışmıyormuş gibi davranıp ama gerektiğinde mobbingi yapana destek çıkan izleyiciler olmak üzere sınıflandırılabilir.

D- MOBBİNG İLE BULLYİNG FARKI

Mobbing kavramı Bullying (kabadayılık) kavramı ile birbirinden farklıdır karıştırmamak gerekir. Zira özellikle toplumumuzda kabadayılık yoluyla cinsel taciz sadece mobbing olarak düşünülmektedir. Oysa ki mobbing her türlü küçük düşürücü, incitici, davranıştan doğan taciz şekli iken, bullying sadece kaba davranış, kaba sözler, zorbalık olarak oluşur. Mobbingi bullyingten ayıran en önemli fark tacizcideki amaçtır. Mobbingi yapan tacizcinin amacı, iş ilişkisinde bulunduğu mağdurdan kurtulmak veya ona zarar vermek iken kabadayı (bullying) cinsel nitelikli bir amaç hedeflemektedir. Bullying te mağdur tarafından istenmeyen hareket, kabadayının anlık bir hareketi şeklinde olabilirken, mobbingde sistemli ve süreklilik arz eden bir davranış şeklindedir. Bullyingin mağduru genellikle kadındır. Ancak mobbingde cinsiyet ön planda değildir. Herkes mağdur olabilir.

Bu farklılıklara karşı mobbingin cvinsel içerikli olması halinde mobbing ile cinsel taciz örtüşür. Yani mobbing eylemini

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

cinsel taciz olarak kabul edebiliriz. Nitekim Temmuz ayında yürürlüğe girecek B.K. nun 417/1 maddesinde “ ... psikolojik ve cinsel tacize uğramaları...” ifadesine yer verilmiştir.

Bu genel açıklama çerçevesinde iş yerinde cinsel tacizi ele alınacak olursa ;

E - İŞ YERİNDE CİNSEL TACİZ

Genel taciz gibi sınıflandırırsak üç derecede olması muhtemeldir.

Basit Cinsel Taciz: Tehdit olmamasına rağmen rahatsız eden istenmeyen davranış biçimleri girer. Laf tatmak, cinsel içerikli şakalar, argo kelimeler gibi..

Orta Düzeyde Cinsel Taciz: Bu düzeyde eylemler süreklilik arz etmekte ve mağdurun rahatsız olduğunu dile getirmesine rağmen rahatsızlık sıklaşarak devam eder.

Ağır Cinsel Taciz: Taciz artık sürekli ve şiddetli olmaya ve mağdur için tehdit oluşturmaya başlar.

İÇ HUKUKTA DOLAYLI MOBBİNG DÜZENLEMELERİ

İç hukukumuzda doğrudan mobbingi düzenleyen bir kanun bulunmamaktadır. Ancak T.C. Anayasası, B.K., İş K. ve TCK da konu ile ilgili düzenlemeler bulunmaktadır.

Aşağıda maddeler halinde yazılmıştır.

T.C. ANAYASASI

Kanun önünde eşitlik

Madde 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(Ek: 7.5.2004-5170/1 md.) **Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla**

yükümlüdür. (Ek: 7/5/2010-5982/1 md.) **Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.**

(Ek: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürllüer, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz...

Çalışma şartları ve dinlenme hakkı

Madde 50. – Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz.

Küçükler ve kadınlar ile bedenî ve ruhî yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar...

4857 sayılı İŞ KANUNU

Eşit Davranma İlkesi

Madde 5 - İş ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayırım yapılamaz.

... İşveren, biyolojik veya işin niteliğine ilişkin sebepler zorunlu kılmadıkça, bir işçiye, iş sözleşmesinin yapılmasında, şartlarının oluşturulmasında, uygulanmasında ve sona ermesinde, cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapamaz.

Aynı veya eşit değerde bir iş için cinsiyet nedeniyle daha düşük ücret kararlaştırılmaz.

İşçinin cinsiyeti nedeniyle özel koruyucu hükümlerin uygulanması, daha düşük bir ücretin uygulanmasını haklı kılmaz.

İş ilişkisinde veya sona ermesinde yukarıdaki fıkra hükümlerine aykırı davranıldığında işçi, dört aya kadar ücreti tutarındaki uygun bir tazminattan başka yoksun bırakıldığı haklarını da talep edebilir. 2821 sayılı Sendikalar Kanununun 31 inci maddesi hükümleri saklıdır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

20 nci madde hükümleri saklı kalmak üzere işverenin yukarıdaki fıkra hükümlerine aykırı davrandığını işçi ispat etmekle yükümlüdür. Ancak, işçi bir ihlalin varlığı ihtimalini güçlü bir biçimde gösteren bir durumu ortaya koyduğunda, işveren böyle bir ihlalin mevcut olmadığını ispat etmekle yükümlü olur.

İşçinin Haklı Nedenle Derhal Fesih Hakkı

Madde 24 - Süresi belirli olsun veya olmasın işçi, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemeksizin feshedebilir:

...II. Ahlak ve iyiniyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

b) İşveren işçinin veya ailesi üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak şekilde sözler söyler, davranışlarda bulunursa veya işçiye cinsel tacizde bulunursa.

c) İşveren işçiye veya ailesi üyelerinden birine karşı sataşmada bulunur veya gözdağı verirse, yahut işçiye veya ailesi üyelerinden birini kanuna karşı davranışa özendirir, kışkırtır, sürükler, yahut işçiye ve ailesi üyelerinden birine karşı hapsi gerektiren bir suç işlerse yahut işçi hakkında şeref ve haysiyet kırıcı asılsız ağır isnad veya ithamlarda bulunursa.

d) İşçinin diğer bir işçi veya üçüncü kişiler tarafından işyerinde cinsel tacize uğraması ve bu durumu işverene bildirmesine rağmen gerekli önlemler alınmazsa...

İşverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı

MADDE 25. -

II- Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

a) İş sözleşmesi yapıldığı sırada bu sözleşmenin esaslı noktalarından biri için gerekli vasıflar veya şartlar kendisinde bulunmadığı halde bunların kendisinde bulunduğunu ileri sürerek, yahut gerçeğe uygun olmayan bilgiler veya sözler söyleyerek işçinin işvereni yanıltması.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

b) İşçinin, işveren yahut bunların aile üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak sözler sarfetmesi veya davranışlarda bulunması, yahut işveren hakkında şeref ve haysiyet kırıcı asılsız ihbar ve isnadlarda bulunması.

c) İşçinin işverenin başka bir işçisine cinsel tacizde bulunması.

d) İşçinin işverene yahut onun ailesi üyelerinden birine yahut işverenin başka işçisine sataşması veya 84 üncü maddeye aykırı hareket etmesi.

Yıllık İzin Bakımından Çalışılmış Gibi Sayılan Haller

Madde 55 - Aşağıdaki süreler yıllık ücretli izin hakkının hesabında çalışılmış gibi sayılır:

b) Kadın işçilerin 74 üncü madde gereğince doğumdan önce ve sonra çalıştırılmadıkları günler.

Çalışma Süresinden Sayılan Haller

Madde 66 - Aşağıdaki süreler işçinin günlük çalışma sürelerinden sayılır:

e) Çocuk emziren kadın işçilerin çocuklarına süt vermeleri için belirtilecek süreler.

Çalıştırma Yaşı ve Çocukları Çalıştırma Yasağı

Madde 71 - Onbeş yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır. Ancak, ondört yaşını doldurmuş ve ilköğretimi tamamlamış olan çocuklar, bedensel, zihinsel ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilirler.

Çocuk ve genç işçilerin işe yerleştirilmelerinde ve çalıştırılabilecekleri işlerde güvenlik, sağlık, bedensel, zihinsel ve psikolojik gelişmeleri, kişisel yatkınlık ve yetenekleri dikkate alınır. Çocuğun gördüğü iş onun okula gitmesine, mesleki eğitiminin devamına engel olamaz, onun derslerini düzenli bir şekilde izlemesine zarar veremez.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Onsekiz yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçiler bakımından yasak olan işler ile onbeş yaşını tamamlamış, ancak onsekiz yaşını tamamlamamış genç işçilerin çalışmasına izin verilecek işler, ondört yaşını bitirmiş ve ilk öğretimini tamamlamış çocukların çalıştırılabilecekleri hafif işler ve çalışma koşulları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından altı ay içinde çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

Temel eğitimi tamamlamış ve okula gitmeyen çocukların çalışma saatleri günde yedi ve haftada otuzbeş saatten fazla olamaz. Ancak, onbeş yaşını tamamlamış çocuklar için bu süre günde sekiz ve haftada kırk saate kadar artırılabilir.

Okula devam eden çocukların eğitim dönemindeki çalışma süreleri, eğitim saatleri dışında olmak üzere, en fazla günde iki saat ve haftada on saat olabilir. Okulun kapalı olduğu dönemlerde çalışma süreleri yukarıda birinci fıkrada öngörülen süreleri aşamaz.

Yer ve Su Altında Çalıştırma Yasağı

Madde 72 - Maden ocakları ile kablo döşemesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer altında veya su altında çalışılacak işlerde onsekiz yaşını doldurmamış erkek ve her yaştaki kadınların çalıştırılması yasaktır.

Gece Çalıştırma Yasağı

Madde 73 - Sanayie ait işlerde onsekiz yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçilerin gece çalıştırılması yasaktır.

Onsekiz yaşını doldurmuş kadın işçilerin gece postalarında çalıştırılmasına ilişkin usul ve esaslar Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir.

Analık Halinde Çalışma ve Süt İzni

Madde 74 - Kadın işçilerin doğumdan önce sekiz ve doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam onaltı haftalık süre için çalıştırılmamaları esastır. Çoğul gebelik halinde doğum-

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

dan önce çalıştırılmayacak sekiz haftalık süreye iki hafta süre eklenir. Ancak, sağlık durumu uygun olduğu takdirde, doktorun onayı ile kadın işçi isterse doğumdan önceki üç haftaya kadar işyerinde çalışabilir. Bu durumda, kadın işçinin çalıştığı süreler doğum sonrası sürelerle eklenir. (Ek cümle: 13/02/2011-6111 S.K 76. mad.) Kadın işçinin erken doğum yapması halinde ise doğumdan önce kullanamadığı çalıştırılmayacak süreler, doğum sonrası sürelerle eklenmek suretiyle kullanılır.

Yukarıda öngörülen süreler işçinin sağlık durumuna ve işin özelliğine göre doğumdan önce ve sonra gerekirse artırılabilir. Bu süreler hekim raporu ile belirtilir.

Hamilelik süresince kadın işçiye periyodik kontroller için ücretli izin verilir.

Hekim raporu ile gerekli görüldüğü takdirde, hamile kadın işçi sağlığına uygun daha hafif işlerde çalıştırılır. Bu halde işçinin ücretinde bir indirim yapılmaz.

İsteği halinde kadın işçiye, onaltı haftalık sürenin tamamlanmasından veya çoğul gebelik halinde onsekiz haftalık süreden sonra altı aya kadar ücretsiz izin verilir. Bu süre, yıllık ücretli izin hakkının hesabında dikkate alınmaz.

Kadın işçilere bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde toplam birbuçuk saat süt izni verilir. Bu sürenin hangi saatler arasında ve kaç bölünerek kullanılacağını işçi kendisi belirler. Bu süre günlük çalışma süresinden sayılır.

Ağır ve Tehlikeli İşler

Madde 85 - Onaltı yaşını doldurmamış genç işçiler ve çocuklar ile çalıştığı işle ilgili mesleki eğitim almamış işçiler ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmaz.

Hangi işlerin ağır ve tehlikeli işlerden sayılacağı, kadınlarla onaltı yaşını doldurmuş fakat onsekiz yaşını bitirmemiş genç işçilerin hangi çeşit ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılabilecekleri Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

On Sekiz Yaşından Küçük İşçiler İçin Rapor

Madde 87 - Ondört yaşından onsekiz yaşına kadar (onsekiz dahil) çocuk ve genç işçilerin işe alınmalarından önce işyeri hekimi, işçi sağlığı dispanserleri, bunların bulunmadığı yerlerde sırası ile en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu, sağlık ocağı, hükümet veya belediye hekimlerine muayene ettirilerek işin niteliğine ve şartlarına göre vücut yapılarının dayanıklı olduğunun raporla belirtilmesi ve bunların onsekiz yaşını dolduruncaya kadar altı ayda bir defa aynı şekilde doktor muayenesinden geçirilerek bu işte çalışmaya devamlarına bir sakınca olup olmadığının kontrol ettirilmesi ve bütün bu raporların işyerinde saklanarak yetkili memurların isteği üzerine kendilerine gösterilmesi zorunludur. Sosyal Sigortalar Kurumu işe ilk giriş muayenesini yapmaktan kaçınamaz.

Birinci fıkrada yazılı hekimlerce verilen rapora itiraz halinde, işçi en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu hastanesi sağlık kurulunca muayeneye tabi tutulur, verilen rapor kesindir.

1 TEMMUZ 2012 de YÜRÜRLÜĞE GİRECEK TÜRK BORÇLAR KANUNU

IV. İşçinin kişiliğinin korunması

1. Genel olarak

Madde 417- İşveren, hizmet ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak ve saygı göstermek ve işyerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamakla, özellikle işçilerin psikolojik ve cinsel tacize uğramamaları ve bu tür tacizlere uğramış olanların daha fazla zarar görmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

İşveren, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak; işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdür.

İşverenin yukarıdaki hükümler dâhil, kanuna ve sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle işçinin ölümü, vücut bütün-

lüğünün zedelenmesi veya kişilik haklarının ihlaline bağlı zararların tazmini, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tabidir.

V. Ceza koşulu ve ibra

Madde 420- Hizmet sözleşmelerine sadece işçi aleyhine konulan ceza koşulu geçersizdir.

İşçinin işverenden alacağına ilişkin ibra sözleşmesinin yazılı olması, ibra tarihi itibarıyla sözleşmenin sona ermesinden başlayarak en az bir aylık sürenin geçmiş bulunması, ibra konusu alacağın türünün ve miktarının açıkça belirtilmesi, ödemenin hak tutarına nazaran noksansız ve banka aracılığıyla yapılması şarttır. Bu unsurları taşımayan ibra sözleşmeleri veya ibrana me kesin olarak hükümsüzdür.

Hakkın gerçek tutarda ödendiğini ihtiva etmeyen ibra sözleşmeleri veya ibra beyanını muhtevi diğer ödeme belgeleri, içerdikleri miktarla sınırlı olarak makbuz hükmündedir. Bu hâlde dahi, ödemelerin banka aracılığıyla yapılmış olması zorunludur.

İkinci ve üçüncü fıkra hükümleri, destekten yoksun kalanlar ile işçinin diğer yakınlarının isteyebilecekleri dâhil, hizmet sözleşmesinden doğan bütün tazminat alacaklarına da uygulanır.

VI. Tatil ve izinler

1. Hafta tatili ve iş arama izni

Madde 421- İşveren, işçiye her hafta, kural olarak pazar günü veya durum ve koşullar buna imkân vermezse, bir tam çalışma günü tatil vermekle yükümlüdür.

İşveren, belirsiz süreli hizmet sözleşmesinin feshi hâlinde, bildirim süresi içinde işçiye ücretinde bir kesinti olmaksızın, günde iki saat iş arama izni vermekle yükümlüdür.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

İzin saatlerinin ve günlerinin belirlenmesinde, işyerinin ve işçinin haklı menfaatleri göz önünde tutulur.

2. Yıllık izin

a. Süresi

Madde 422- İşveren, en az bir yıl çalışmış olan işçilere yılda en az iki hafta ve onsekiz yaşından küçük işçiler ile elli yaşından büyük işçilere de en az üç hafta ücretli yıllık izin vermekle yükümlüdür.

b. İndirimi

Madde 423- İşçi, bir hizmet yılı içinde kendi kusuruyla toplam bir aydan daha uzun bir süreyle hizmeti yerine getirmediği takdirde işveren, çalışılmayan her tam ay için, yıllık ücretli izin süresinden bir gün indirim yapabilir.

İşçi, bir hizmet yılı içinde kendi kusuru olmaksızın hastalık, kaza, yasal bir yükümlülüğün veya kamu görevinin yerine getirilmesi gibi kişiliğine bağlı sebeplerle en çok üç ay süreyle işgörme edimini yerine getiremediği takdirde, işveren yıllık ücretli izin süresinden indirim yapamaz.

İşveren, gebelik ve doğum yapma sebebiyle işgörme edimini en çok üç ay süreyle yerine getiremeyen kadın işçinin yıllık ücretli izin süresinden indirim yapamaz.

Hizmet veya toplu iş sözleşmeleriyle, işçinin aleyhine hüküm doğuracak şekilde, ikinci ve üçüncü fıkra hükümlerine aykırı düzenleme yapılamaz.

ATÖLYE ÇALIŞMA RAPORLARI

1. ÇALIŞMA GRUBU RAPORU

Grup Çalışma Raporunu Sunan: Av. Esen Duran İşcan
Aydın Barosu

Grup Çalışma Raporunu Hazırlayanlar:

Av. Esen Duran İşcan, *Aydın Barosu*

Av. Nesrin Sandalcı, *Aydın Barosu*

Av. Ayşegül Altınbaş, *İzmir Barosu*

Av. Pelin Erda, *İzmir Barosu*

Av. Hatice Can, *Hatay Barosu*

Av. Hatice Esra Doğan, *Hatay Barosu*

Av. Pınar Çelik Arpacı, *Eskişehir Barosu*

Av. Heval Yıldız Karasu, *Eskişehir Barosu*

Av. Saadet Öztürk, *Antalya Barosu*

Av. Funda Vural, *Bursa Barosu*

Av. Arzu Yalçın, *Kocaeli Barosu*

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1.Çalışma Grubu Raporu Konu Başlığı:

“TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ VE HUKUK EĞİTİMİNDE CİNSİYETÇİ ÖGELER”

SORUNLAR VE TESPİTLER:

Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklı olarak, kadınla erkeğin sosyal ve kültürel açılardan tanımlanmasını, toplumların bu iki cinsi birbirinden ayırt etme biçimlerini ve onlara verdiği toplumsal rolleri anlatmak için kullanılan bir kavramdır.

Birey, dünyaya geldiği andan itibaren içinde bulunduğu aileden başlayarak, gerek eğitim aldığı okullarda, gerekse sosyal çevreyi oluşturan tüm kurumlarda cinsiyetçi öğelerle iç içe eğitimini sürdürmektedir.

Eğitimin her kademesinde, ders kitaplarında, eğitim materyallerinde yoğun bir cinsiyet farklılığının varlığı, bunun sonucu olarak da eğitimin her alanında cinsiyetçi öğelerin ortaya çıkmasının nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu nedenlerle de Hukuk eğitiminde de cinsiyetçi öğelerin varlığı yadsınamaz bir gerçek olarak karşımızdadır.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Eğitimin her aşamasında “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” dersleri ile farkındalık sağlanmalıdır.

Eğitim ders kitap, araç ve gereçlerinde kadın erkek eşitliğinin gözetilmesi, ders kitaplarında bulunan ayrımcı öğelerin ayıklanması, vatandaşlık ve demokrasi dersine yeniden “BM Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi(CEDAW)” eklenmelidir.

Eğitim fakültelerinde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda lisans ve lisansüstü programlara yer verilmeli, geleceğin öğretmenlerine bu konuda nitelik kazandırılmalıdır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Hukuk Fakültelerinde “toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın hukuku, kadına ilişkin uluslararası sözleşmeler” zorunlu ders olarak okutulmalıdır.

Hukuk fakülteleri ve diğer tüm idari karar mekanizmalarında kadınlara eşit temsil sağlanmalıdır

Üniversitelerde kadın öğrencilerin devlet tarafından barınma, ekonomik ve sosyal sorunlarının aşılıp eğitime devam edebilmelerini sağlayabilecek pozitif ayrımcı imkanlar sağlanmalıdır.

Baroların staj eğitim merkezlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği ile kadına şiddetin önlenmesi yasasının staj eğitim programlarına zorunlu ders olarak eklenmelidir

Kadına Şiddetin Önlenmesi Yasası kapsamında halka yönelik yapılacak bilgilendirme çalışmalarının “toplumsal cinsiyet eşitliği” gözetilerek farkındalığın sağlanması hedeflenmelidir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin yazılı, görsel ve sosyal medyada işlenmesi sağlanmalıdır.

Sonuçlanmış davaların cinsiyet eşitliğine yönelik hükümlerinin ya da sonucunun kadın hakları komisyonu internet sayfasında arşivlenmesi, süreli bültende bu davalar yer almalıdır.

T.B.M.M Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun ihtisas komisyonu olarak düzenlenmeli daha aktif işlerlik kazandırılması çalışmaları yapılmalıdır.

Kadının soyadının tek başına kullanabilmesi konusunda Uluslararası mahkeme kararları ile kazanılmış olan haklarda gözetilerek iç hukukta yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Çocukların soyadının belirlenmesinde kadın ve erkek eşit haklara sahip olacak şekilde yasal düzenleme yapılmalıdır.

4+4+4 eğitim sistemi ile kadınların eğitim görmeleri fiili olarak engelleneceğinden eğitimin 12 yıllık kesintisiz ve zorunlu olması sağlanmalı, 4+4+4 eğitim sisteminin çocuk gelinlere ve çocuk emeğinin sömürülmesine yol açacağından bu sistemden vazgeçilerek eğitim demokratik, laik ve bilimsel olmalıdır.

2. ÇALIŞMA GRUBU RAPORU

Grup Çalışma Raporunu Sunan: Av. Gökçen Kaya
Aydın Barosu

Grup Çalışma Raporunu Hazırlayanlar:

Av. Gökçen Kaya, *Aydın Barosu*

Av. Birgül Değirmenci, *İzmir Barosu*

Av. Şule Karahasan, *Giresun Barosu*

Av. Nilgün Tosun, *Aksaray Barosu*

Av. Hale Özdal, *Aksaray Barosu*

Av. Ümit Seyfettinoğlu, *Hatay Barosu*

Av. Gizem Güngör, *Bursa Barosu*

Av. Munise Dayı, *Ankara Barosu*

Av. Sevgi Şahin, *Çorum Barosu*

Av. Ümit Şahin, *Çorum Barosu*

Av. Birgül Bilgin, *Samsun Barosu*

Av. Zehra Sağlam, *Gaziantep Barosu*

Av. Hatice Cansu Hevesli, *Konya Barosu*

Av. Sibel Koyuncuoğlu, *Konya Barosu*

Av. Özlem Meriç, *Çanakkale Barosu*

Av. Tuğba Karagöz, *Çanakkale Barosu*

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

2.Çalışma Grubu Raporu Konu Başlığı:

“ÇALIŞMA YAŞAMINDA CİNSİYETLER ARASI EŞİTLİK VE KADIN AVUKATLARA ETKİLERİ”

Dünya; erkek ve kadının birlikte paylaştığı bir yaşam alanı olmasına rağmen kadınlar, kaynakların ayrılması ve fırsatları kullanmada, hizmetleri elde etmede ayrımcılığa uğramaktadır. Oysa, ulusal ve uluslararası mevzuatta fırsat eşitliğini sağlamak adına yasal düzenlemeler mevcuttur.

Bu kapsamda, ülkemizde toplumsal cinsiyet eşitliği temeline bir kadın politikası oluşturulması yönünde TBB'nin katkı sağlaması ve TBB ve barolarda “toplumsal cinsiyet eşitliğine” dayalı bir çalışma ve örgütlenme anlayışının yaşama geçirilmesi önemlidir.

SORUNLARIN TESPİTİ :

Toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle kadın ve erkek avukatların birlikte çalıştığı avukatlık bürolarında erkek avukatın yetkili olduğu konusunda müvekkillerin ve büroya gelen kişilerin cinsiyetçi bakış açısı, kadın avukatların daha çok büro içi işlere bakmaya zorlanması,

Kadınlar yüksek oranda ücretli (bağımlı) çalışmak zorunda kalmaktadır. İşe alımlarda erkek avukat tercih edilmektedir. Özellikle fiziki koşullara erkek avukatların daha iyi adapte olacağı inancı hakimdir. Ayrıca, Kadın avukatların erkek meslektaşları ile aynı işi yapmalarına rağmen daha düşük ücretle çalıştırılmaları (2011 İBA Ücretli kadın avukat sayısı erkeklere göre % 15 daha fazla; ücretli çalışan erkek oranı % 9, ücretli çalışan kadın avukat sayısı % 24,1)

Mesai saatlerinin çok uzun tutulması nedeniyle çalışma saatlerine riayet edilememesi

Avukatlık bürosu sahibi avukatın, yanında ücretli çalışan kadın avukatların adli yardım ve CMK görevleri nedeniyle aldıkları ücretleri talep etmesi ,

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Kadın avukatların toplumun cinsiyet bakış açısı nedeniyle, çalışma alanlarında; mahkemeler, kalemler, icra daireleri, kolluk birimleri, avukatlık bürolarında sözel, fiziksel ve duygusal saldırıya (mobbing) maruz kalması.

Çalışma hayatında bekâr kadın avukat tercih edilmesi, hatta iş başvurusunda bulunan kadın avukatın; evlenmemesi, çocuk doğurmaması vs. konusunda taahhütte bulunulmaya zorlanması ve giyimine müdahale edilmesi.

Kadın avukatların toplumsal cinsiyet endeksli yaşam alanını ve iş alanı oluşturmak zorunda kalması, işveren olmayı tercih edememesi,

Anne olan avukatların İş Hukukundan kaynaklanan haklarını gereği gibi kullanamaması (Doğum izni, emzirme saatleri v.s.)

Kadın avukatların erkekten fazla kazanması veya az kazanması durumunda, cinsiyetçi bakış açısı baskısı ile işini terk etmesi konusunda gördüğü cinsiyetçi baskılar,

Toplumun cinsiyetçi bakış açısı nedeniyle kadın avukatlara özel hayatlarında da fazladan yükümlülüklerin dayatılması (Örn: Haftasonu mesailerinin hoş karşılanmaması, çocuğun hasta olması halinde evde kalmasının istenmesi, geç saatlerde işten çıkmasının hoş karşılanmaması).

Kadın avukatlarının sırf cinsel kimlikleri sebebiyle şehir dışından iş almalarının, yoğun emek ve mesai gerektiren iş almalarının sorgulanması, kısıtlanması ve engellenmeye çalışılması.

Kolluk kuvvetleri birimlerinde kadın avukatların mesleklerini icra ederken erkek avukatlara nazaran yaptıkları işin önemsenmemesi (Örn: Erkek avukat ifadeye geldiğinde "avukat bey" oluyor. Kadın avukat aynı göreve çağrıldığında ise "Avukat mısınız?, İsminiz nedir?" tavrıyla karşılaşıyor).

Kadın avukatlar arasında cinsiyet eşitliği temelinde dayanışmanın olmaması,

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Barolar Birliğinin ve Baroların kadın avukatın sorunları ve kadın hakları ile ilgili olarak çözüme yönelik toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe ayırmamaları ve bu taleplerin sorgulanmaması,

Çalışma yaşamında kadın avukatların, söz ve karar organlarında eşit temsil edilmemesi (camdan tavan) .

Medyanın cinsiyetçi bakış akısı ile sadece çocuk ve kadın konularında kadın hukukçuların görüşüne başvurulması, diğer alanlarda kadın hukukçuları tercih etmemesi.

Kadın avukatların çocukları için barolar ve bakanlık işbirliği ile adliye binalarında çocuk gözetimli bakım odalarının bulunmaması.

SORUNLARA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ:

Kadın avukatların TBB ve barolar nezdinde tüm organlarda eşit temsil edilebilmesi için %50 cinsiyet kotası uygulaması,

TBB ve Bakanlık işbirliği ile tüm yargı birimlerinde çalışanlara ve avukatlara toplumsal cinsiyet eşitliği ve farkındalık eğitimleri verilmesi,

Ücretli çalışan kadın avukatların ücret ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, bu hususta asgari standartların belirlenmesinde TBB ve baroların aktif rol alması, tip sözleşme hazırlanması ve işe alımlarda bu sözleşmenin düzenlenerek bir örneğinin ilgili baroya verilmesi, buna ilişkin uygulama ve denetim mekanizmalarının kurulmasının sağlanması,

Kadın avukatların talebi halinde, hamilelik süresince ve doğum sonrası İş Kanunu süreleri dahilinde takip ettiği dosyaların takibinin sağlanması için barolar bünyesinde mesleki dayanışma sağlayacak birimlerin oluşturulması, TBB tarafından bu süreler dâhilinde asgari ücretten az olmamak üzere kadın avukatın ücreti ve primi için fon oluşturulması, ebeveyn izni hususunda Avrupa Birliği müktesabına uygun olarak Avukatlık Kanunu'nda düzenleme yapılması.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Kadın avukatların çocukları ve ihtiyacı olan aile bireyleri için uygun koşullarda kreş, adliye binalarında gözetimli bakım odaları, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin açılması, hizmetlerin sağlanması konusunda TBB'nin aktif rol almaları,

Kadın avukatların maruz kaldığı fiziksel, sözel, duygusal saldırı (mobbing) konusunda duyarlılığın geliştirilmesi, baro bünyelerinde denetim ve izleme birimi kurulması ve bu konuda mevzuatta değişiklikler yapılabilmesi için TBB ve baroların gerekli çalışmaları yapması,

Kadın avukatların büro açması konusunda, TBB bünyesinde fon sağlanması, uygun ödeme koşullu banka vb. finans kurumlarından düşük faizli kredi temini için TBB'nin girişimlerde bulunması,

Kadın avukatların mesleki faaliyetlerinden dolayı gittikleri il ve ilçelerde konaklama ihtiyaçlarını giderecek ve kadınların kalabileceği güvenli, indirimli, ulaşımı kolay olmak kaydıyla TBB ve baro işbirliği ile otel, dinlenme tesisi vb. yerlere konaklama imkânlarının sağlanması ve bunun zorunlu hale getirilmesi,

TBB ve baroların, bütçelerini cinsiyete duyarlı olacak şekilde düzenlemeleri,

Tüm bu çözümleri hayata geçirebilmek adına, Uluslar arası sözleşmeler ve ulusal mevzuat dikkate alınarak Avukatlık Kanunu'nda düzenleme yapılması.

Talep edilmektedir.21.04.2012

3. ÇALIŞMA GRUBU RAPORU

Grup Çalışma Raporunu Hazırlayanlar:

Av. Şenay Tavuz, *İzmir Barosu*

Av. Ayşen Erdoğan, *İzmir Barosu*

Av. Hilal Küey, *İzmir Barosu*

Av. Tuba Karagöz, *Çanakkale Barosu*

Av. Gül Sözen, *Aydın Barosu*

Av. Serap Kale ÖCAL, *Ankara Barosu*

Av. Türkan Eşli, *Adana Barosu*

Av. Kezban Nur Aksu, *Adana Barosu*

Av. Emine Ufuktepe, *Adana Barosu*

Av. Meltem Erdiñ Gürcüođlu, *Adana Barosu*

Av. Nesrin Rişvanoğlu, *Adana Barosu*

BİRLEŞTİRİLEN VEYA KATKI ALINAN TEBLİĞLER

17/Mart/2012 Tarihli Tübakkom Çalışma Tebliği, Ankara, Antalya, İzmir, Çanakkale Baroları Tebliğleri

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

3.Çalışma Grubu Raporu Konu Başlığı:

“TÜRKİYE’DE VE DÜNYADA BAROLARDA KADIN ÖRGÜTLENMESİ VE KADINLARIN TEMSİLİYETİ”

Gerek tarihsel olarak gerek günümüzde avukatlık bir erkek mesleği olarak görülmüş ve görülmektedir.

Barolarda kayıtlı kadın avukat sayısı ile yetki ve karar mekânizmalarındaki temsiliyet ilişkisi incelendiğinde ;

TBB nin 10.04.2012 tarihli listelerine göre Türkiye’de 46.377 erkek 28.115 kadın avukat bulunduğu görülmektedir. TBB de mevcut 337 delegenin sadece 58 ‘i kadın avukatıdır. 58 delegenin 24 ünün İstanbul Barosu üyesi oldukları ve bu sayının kadın delege oranını ciddi oranda etkilediği, iller bazında bakıldığında pek çok baromuzun TBB nde sadece erkek delegelerle temsil edildiği görülmektedir. TBB nde hiç kadın delege bulunmayan 58 baro bulunmaktadır

Baro başkanları açısından baktığımızda, sadece 4 ilin, Bilecik, Çanakkale, İzmir ve Tunceli Barolarının başkanlarının kadın olduğunu görmekteyiz.

Yönetim Kurulunda hiç kadın üye bulunmayan 15 baro bulunmaktadır, 22 baronun yönetim kurulunda ise sadece 1’er kadın üye bulunmaktadır.

Bu oranlar da göstermektedir ki; gerek TBB de ve gerekse Barolarımızda kadın avukatlar temsil edilememektedirler.

Bunun nedenleri sorgulandığında aşağıda belirtmiş olduğumuz belli başlı sorunlar tespit edilmiştir.

1)Kadın avukatların meslek yaşamına erkeklere oranla çok daha geç başlamış olması.

Savunmanın tarihsel geçmişinde erkekler yaklaşık 2500 yıldır varlıklarını sürdürmekle birlikte, kadınlar ancak 20 nci yüzyıldan itibaren avukatlık mesleğinde varlıklarını gösterebilmişlerdir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Örneğin; Almanya'da kadınların üniversiteye kabulü 1908, avukat olarak göreve başlamaları 1923, İngiltere'de 1919 ,Hollanda'da 1905, Danimarka 1909, Avusturya 1919 ,Macaristan 1929 yılından bu yana avukatlık yapabilmektedirler. Türkiye'de ise ilk kadın Avukat Süreyya Ağaoğlu 1927 yılında Ankara Barosuna kayıt olmuştur. Kadınların baro başkanı düzeyinde temsiliyeti ise ancak 1972 yılında Elazığ Barosu Başkanı Nermin Özkaya ile gerçekleşmiştir.

2 .Geleneksel bakış açısının sonucu olarak kadına yüklenen toplumsal yükler ve sorumluluklar:

Toplumsal cinsiyet rollerinin kadın avukatlar açısından dahi aşılması güç bir engel olduğu, ülkemiz toplumsal yaşam dinamikleri karşısında yadsınamaz bir gerçekliktir. Evli ve çocuk sahibi kadın avukatlar, bürolarındaki mesai hariç, evin düzen ve idaresi, çocukların bakım ve her türlü yükümlülüklerini omuzlarında taşımaktadırlar. Bunun sonucu olarak mesleki mesainin gerektirdiğinin dışında kalan zamanlarını ancak yukarıdaki sorumluluklara ayırabilmekte, ayrıca mesai gerektiren baro işlerine ayıracak zamanları kalmamaktadır. Kısaca, toplumsal cinsiyet rolleri onları evde istemektedir.

3. Toplumsal örf-adetler ve din aracılığı ile kadının örgütlenmede ve yaşamda görünür olmasının engellenmesi.

Namus kavramının kadın bedeni üzerinden tanımlanması anlayışı nedeni ile kadın avukatların, erkek yoğunluklu ve uzun çalışma saatleri gerektiren temsil mekanizmalarında bulunmaları mümkün olamamaktadır.

4. Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak bütçenin ayrılması.

Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak bütçenin ayrılması, Barolardaki Kadın Hakları Komisyonlarının oluşturulması ve çalışma yapmasının önünde engel olabilmektedir. Ayrıca Tübakom Genel Kurul ve Genel Üye Toplantılarına katılımın sağlanması bağlamında da bütçesizlik büyük engel oluşturmaktadır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

5. Kadınlararası birlik ve dayanışmanın yeterince sağlanmaması

Kadın Komisyonları ve Kurullar arası iletişimin sağlanması noktasında Barolar tarafından yeterli farkındalık çalışmalarının yapılmadığı gözlenmiştir.

6. Kadının örgütlenmede yer almasını engelleyen çalışma koşulları.

Kurum avukatları ve işçi kadın avukatlar barolar temsil mekanizmalarında yer alamamaktadır.

7. Baro organlarının seçim modelleri.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ :

1)Hukukçular ve özellikle de avukatlar olarak bizler, Ya-sama Organı'ndan ısrarlı bir şekilde uyulmasını beklediğimiz kadınlara yönelik uluslararası sözleşmelerin öncelikle barolarımız bünyesinde uygulanmasını sağlamalıyız. Bu bağlamda;

CEDAW, İstanbul Sözleşmesi ve Anayasa'nın 10 ncu maddesinde belirlenen olumlu ayrımcılığın barolar temsil mekanizmalarında uygulanması, kadınlara yönelik olarak her kurul ve TBB Delegasyonu açısından % 50 kota uygulanmasını sağlayacak şekilde Avukatlık Kanunu'nda değişiklik yapılması sağlanmalıdır.

Ayrıca eşbaşkanlık sisteminin getirilmesi konusunda çalışmalar yapılmalıdır.

2)Avukatlık Kanunu ve ilgili müktesepelerinde cinsiyet ayrımcılığını içeren hükümlerin, kadın erkek eşitliği temelinde yeniden düzenlenmesi, bu çerçevede;

*Tübakkom tarafından yapılan anket çalışmasında maruz kalınan şiddetten %64 oranında katılımcının kendi çabasıyla kurtulduğu sonucundan hareketle; cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa veya şiddete maruz kalan meslektaşlarımıza psikolojik ve hukuksal destek sağlanmalıdır.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

*Kadın avukatlara yönelik şiddetle ilgili olarak meslek kuralları ve disiplin yönetmeliğe özel hüküm konulması sağlanmalıdır.

3) Sosyal devlet anlayışı temelinde cinsiyete duyarlı bütçelemenin esas alınması ve Cinsiyet eşitliğini sağlayacak ekonomik destek mekanizmalarının acilen oluşturulması, bu çerçevede ; çocuklar için yeterli kreş ve etüt eğitim merkezlerinin oluşturulmasının sağlanmalıdır.

4) Staj eğitiminden başlamak üzere, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik ayrımcılığın önlenmesine yönelik olarak meslek içi eğitim çalışmalarının yapılması sağlanmalıdır.

5) Kadın Hakları Komisyonları veya Merkezlerinin kurulmasının teşvik edilerek örgütlenmeye barolardan bütçe aktarılması ve barolar arası iş birliğinin güçlendirilmesi sağlanmalıdır.

4.Çalışma Grubu Raporu Konu Başlığı:

“KADININ İNSAN HAKLARI VE ULUSLARASI SÖZLEŞMELERİŞN ANALİZİ”

Anayasa'nın 10. Maddesi "*Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.*" düzenlemesini içermekte ve 90. Maddesi de "*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası anlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek: 7.5.2004-5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır*" hükmüne yer vermektedir. Bu iki madde birlikte değerlendirildiğinde kadın avukat olarak mesleki önceliğimizin, Türkiye'nin imzaladığı ve taahhüt altına girdiği Kadınlara karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin (CEDAW), Ek İhtiyari Protokolün, Pekin Deklerasyonu'nun, Pekin + 5 Bildirgesinin, kadın çalışanlara yönelik Uluslararası Çalışma Örgütü ILO sözleşmelerinin, Birleşmiş Milletler Binyıl Bildirgesinin, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin kadınlara yönelik kararları ile tavsiye kararlarının, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 2011 yılında İstanbul Sözleşmesi olarak da bilinen Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi Sözleşmesinin bütün toplum tarafından, bütün devlet yetkilileri ve görevlileri tarafından, bütün barolar ve avukatlar tarafından, bütün yargı mensupları tarafından çok iyi bilinmesini ve harfiyen uygulanmasını sağlamak olmalıdır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ve içtihatlarına cinsiyete dayalı ayrımcılık ve şiddet durumlarında sözleşmenin 14. Maddesi dayanak yapılarak iç hukukta uygulanmasında Anayasa Mahkemesi ve AHİM'e bireysel başvuru yolları kullanılabilir.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

CEDAW; iç hukukta doğrudan bağlayıcılığı olan ve bireysel başvuru hakkı tanıyan bir sözleşmedir. Sözleşmeye ve İhtiyari Protokole taraf olan Türkiye, “hukuki sistemine kadın-erkek eşitliği prensibini yerleştirmek; ayrımcı tüm kanunları ortadan kaldırma ve kadınlara karşı ayrımcılığı yasaklayan kanunları yürürlüğe sokma; kadınları ayrımcılığa karşı etkin bir şekilde korumak için mahkemeler ve diğer kamu kurumları kurma ve kadınlara karşı kişiler, örgütler ve şirketler tarafından yapılan her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını” güvence altına almakla yükümlü ve sorumludur

Türkiye'nin de taraf olduğu 7 Nisan 2011 tarihli Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi' kısaca İstanbul Sözleşmesi'nde; taraf devletler, özel ve kamusal alanda herkesin, özellikle de kadınların, şiddetten uzak yaşama hakkını korumak ve bu hakkı sağlamak amacıyla gereken yasal veya diğer tedbirleri almayı; kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı kınamayı ve tedbirleri gecikmeksizin uygulamayı, bu kapsamda kadın erkek eşitliği ilkesini kendi ulusal anayasalarına ya da diğer uygun mevzuata dahil etmeyi ve bu ilkenin uygulamada gerçekleştirilmesini güvence altına almayı; kadınlara yönelik ayrımcılığı, ihtiyaç bulunması halinde, yaptırımlar uygulamak yoluyla yasaklamayı; kadınlara yönelik ayrımcı yasa ve uygulamaları kaldırmayı taahhüt etmişlerdir.

Uluslararası Sözleşmeler ışığında kadın avukatlar olarak taleplerimiz:

Baralor Birliği ve Barolar tarafından da CEDAW gölge raporlarının hazırlanarak komiteye sunulması ,

Avukatlık Kanununun uluslararası sözleşmeler kapsamında kadının insan hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği ilkelerine uygun hale getirilmesi, özellikle temsiliyette cinsiyet kotası ile çalışma koşullarının iyileştirilmesinde pozitif ayrımcılık için gerekli düzenlemelerin yapılması.

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

Barolarımızın kadın avukatların sorunlarının çözümünde toplumsal cinsiyet duyarlılığını geliştirerek, uluslararası mevzuatın öğrenilmesi ve hayata geçirilmesi amacıyla eğitim çalışmalarına ağırlık verilmesi,

Tüm barolarda Kadın Hakları Merkezleri/Komisyonları kurulması ve baro bütçelerinde yeterli pay ayrılması, baro yönetiminde temsiliyetin sağlanması,

Toplumsal cinsiyet ve kadın hakları konusunda uluslararası mevzuat ve literatürü kapsayan her türlü bilgiye ve belgeye kolay ulaşımın sağlanması için her baronun bir kütüphane açması ve kadın hakları bölümü oluşturması.

SONUÇ BİLDİRGESİ

TÜBAKKOM

(Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu)

1.KADIN AVUKATLAR KURULTAYI SONUÇ BİLDİRGESİ

TÜBAKKOM (Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu) 21-22 Nisan tarihlerinde TBB Avukat Özdemir Özok Kültür ve Kongre Merkezinde 1. Kadın Avukatlar Kurultayını 34 Baronun Katılımı ve 95 delegenin katılımı ile düzenledi.

1999 Yılında kurulmuş olan TÜBAKKOM yasaların çıkarılmasında ve uygulanmasında kadın erkek eşitliğinin sağlanması, kadına yönelik şiddetin önlenmesi konularında çalışmalarını sürdürürken ülkemizde demokrasinin, laik hukuk düzeninin, yargı bağımsızlığının ve savunma hakkının korunmasını temel amaç olarak benimsemiştir.

Yaşamın her alanında eşit ve görünür olmak ve meslek örgütlerimizdeki ataerkil anlayışa karşı farkındalığımızı arttırmak için toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden mesleki yapılanmadaki yerimizi sorgulamak ve söylemimizi “toplumsal cinsiyet eşitliği” temelinde oluşturmak için düzenlenen TÜBAKKOM 1.Kadın Avukatlar Kurultayında aşağıdaki hususlar oybirliği ile kabul edilmiş ve TBB Yönetim Kuruluna iletilmiştir.

- Barolar bünyesinde Kadın Hukuku Komisyonu/merkezlerinin kurulmasının zorunlu hale getirilmesi
- Uluslararası sözleşmelerin iç hukuka uyarlanması ve uygulanmasında öncelikle laik, kesintisiz, zorunlu eğitimin tüm kademelerinde ve özellikle hukuk eğitiminde “toplumsal cinsiyet eşitliğinin” benimsenmesi, hukuk fakültelerinde kadının insan hakları hukukunun zorunlu ders olarak okutulması

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

- Staj Eğitiminden başlamak üzere toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik ayrımcılığın önlenmesine yönelik meslek içi eğitim çalışmalarının yapılması,
- Kadın avukatların TBB ve Baroların tüm organlarında eşit temsil edilebilmesi için “**cinsiyet kotası (%50)** ” uygulanması,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin yazılı görsel ve sosyal medyada işlenmesinin sağlanması,
- Kadın avukatların çalışma koşullarının iyileştirilmesi, çalışma ve aile yaşamlarının uyumlaştırılması bu bağlamda avukatların çocukları için barolar ve bakanlık işbirliği ile adliye binalarında çocuk bakım ünitelerinin kurulması, TBB ve barolar bünyesinde bu konuda gerekli izleme ve denetim mekanizmalarının oluşturulması,
- Kadın Avukatların çalışma yaşamında maruz kaldığı fiziksel, ekonomik, cinsel, sözel, duygusal her türlü şiddetin önlenmesine ilişkin barolar bünyesinde denetim ve izleme biriminin kurulması, bu konuya ilişkin özellikle 1136 Sayılı Avukatlık Kanununda mevzuat değişikliği yapılması,
- 6284 Sayılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Yasası kapsamında yeniden yapılandırılan Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Danışma Kurulunda TÜBAKKOM temsilcisinin yer alması, İllerde oluşturulacak Koordinasyon Merkezlerinin kuruluş ve işleyişinde Barolara yetki ve sorumluluk verilmesi
- TBB ve Baroların bütçelerinin cinsiyete duyarlı olarak düzenlenmesi
- Tüm bu çözümlerin yaşama geçirebilmesi için Uluslararası Sözleşmeler ve Ulusal Mevzuat dikkate alınarak Avukatlık Kanununda da düzenleme yapılması TÜBAKKOM 1.Kadın Avukatlar Kurultayında oybirliği ile kabul edilmiştir. Kamuoyuna duyurulur.

İMZA KAMPANYASI

İMZA KAMPANYASI
Türkiye Barolar Birliği
Kadın Hukuku Komisyonu
TÜBAKKOM

**Barolarda Yönetim, Denetleme, Disiplin Kurulları Üyesi
ve TBB Delegatesi Kadın Avukat Sayıları Araştırması**

Barolarda Kayıtlı Avukatların Sayısı

Toplam	74.492
Kadın avukatlar	28.115 (% 37,7)
Erkek avukatlar	46.377 (% 62,3)

Yönetim Kurullarında:

Toplam	702
Kadın avukatlar	134 (% 19,09)
Erkek avukatlar	568 (% 80,91)

Disiplin Kurullarında:

Toplam	299
Kadın avukatlar	66 (% 22,07)
Erkek avukatlar	233 (% 77,92)

Denetleme Kurullarında:

Toplam	205
Kadın avukatlar	47 (% 22,92)
Erkek avukatlar	158 (% 77,08)

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

TBB Delegatesi:

Toplam	337
Kadın avukatlar	58 (% 17, 21)
Erkek avukatlar	279 (% 82,79)

Kurullara Seçilmiş Avukatlar

Toplam	1543
Kadın	305 (% 19,76)
Erkek	1238 (% 80,24)

(Kaynak: TBB,10 Nisan 2012 itibariyle)

Baro Başkanları

Toplam	78
Kadın	4 (% 5,12)
Erkek	74 (% 94,88)

(Bilecik, Çanakkale, İzmir, Tunceli Barolarında Kadın Başkan)

16 Baroda Kadın Yönetim Kurulu Üyesi Yok

Adıyaman, Afyonkarahisar, Antalya, Artvin, Bitlis, Denizli, Diyarbakır, Elazığ, Konya, Mardin, Niğde, Şanlıurfa, Yozgat, Karaman, Şırnak, Osmaniye.

Yönetim Kurulunda en çok kadın üye olan

Muğla Barosu- Samsun Barosu

Başkan dışında Yönetim Kurulu Üyeleri

Toplam 10

Kadın 5 (%50)

Erkek 5 (%50)

Bu veriler ışığında, TÜMAKKOM 11. Dönem olarak, aşağıda metni yer alan imza kampanyası başlatılmıştır.

TÜBAKKOM İMZA KAMPANYASI

TÜBAKKOM (Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu)

21-22 Nisan 2012 tarihlerinde TBB Avukat Özdemir Özok Kongre ve Kültür Merkezinde düzenlenen ve toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde gerçekleştirilen 1.Kadın Avukatlar Kurultayı'nda TBB ve Baro Organlarında kadın avukatların eşit temsil sağlanması konusunda karar verilmiş ve bu konuda imza kampanyası açılmıştır.

TBB ve Baro Organlarında kadın avukatların eşit temsil edilmesini destekliyorum.

22.04.2012

Adı Soyadı

Barosu

FOTOĞRAFLAR

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

